

PROTOKOLL

over forhandlingene
fra DNA's
49. ordinære landsmøte
22.-24. april 1983 i Oslo

Det
norske
Arbeiderparti

Protokoll

over forhandlingene

på DNA's 49. ordinære landsmøte

22.-24. april 1983

Referat ved
Björg Helle

1983

DNA's Hustrykkeri

Talerliste	
LANDSMØTETS ÅPNING FREDAG 22. APRIL 1983	1
Minnetalen	1
Lederens åpningstale	4
Gjestene presenteres og hilser landsmøtet	10
Fullmaktene	14
Saklista	15
Arbeidsordningen	15
Valg av ordstyrere, sekretærer og komiteer	16
ETTERMIDDAGSMØTET FREDAG 22. APRIL 1983	19
Velferdssamfunn og levekår - foredrag av Einar Førde ...	19
Debatten etter foredraget	29
KVELDSMØTET FREDAG 22. APRIL 1983	71
Innsendte forslag, saklistas punkt 5	71
Organisasjonskomiteens innstilling, saklistas punkt 7 ..	94
FORMIDDAGSMØTET LØRDAG 23. APRIL 1983	98
Den politiske situasjon - foredrag av Gro Harlem Brundt- land	98
Debatten etter foredraget	115
Reisefordeling	131
ETTERMIDDAGSMØTET LØRDAG 23. APRIL 1983	136
Resultatet av vervekampanjen - premier til vinnerne av vervekampanjen	136
Fortsatt debatt om den politiske situasjon	137
Organisasjonskomiteens innstilling - foredrag av Bjørn Skau	145
Debatten etter foredraget	152
MØTET SØNDAG 24. APRIL 1983	159
Innstilling om beretningen	159
Innberetning fra Revisjonsnemnda	162
Fylkestings- og kommunestyrevalgene - saklistas punkt 9- foredrag av partisekretær Ivar Leveraas	164
Innstilling fra redaksjonskomiteen for internasjonale spørsmål og andre politiske saker	171
Uttalelse om menneskerettighetene	172
Uttalelse om den internasjonale situasjon	173
Innstilling fra redaksjonskomiteen for lokalpolitisk manifest	174
Uttalelse om sysselsettingen	182
Uttalelse om Sulitjelma	183
Uttalelse om mediapolitikken	183
Innstilling fra redaksjonskomiteen for organisasjons- saker	185
Generell uttalelse til organisasjonskomiteens innstilling	196
Redaksjonskomiteens innstilling til nye lover for DNA ..	198
Valg - saklistas punkt 10	220
Avslutning	225

TALERLISTE

Agnalt, Svein 48
 Andersen, Bjørn 37, 223
 Andersen, Liv Marie 115, 129, 174
 Andreassen, Harriet 62, 125
 Bakkane, Berit 134
 Bach, Odd 127
 Bakke, Hallvard 187
 Bakken, Arild 133, 224
 Bakken Liv J. 59, 73, 154
 Bendiksen, Rolf 42
 Befring, Ottar 134
 Berg, Arve 29
 Berg, Eli 49, 156
 Berg, Marit Ørstad 75, 140, 223
 Berge, Gunnar 174, 178, 180, 184
 Bevolden, Ole 51
 Bjørgan, Linda 152
 Bjørnflaten, Nils 31
 Bjørnsen, Bjørn 184
 Boye, Olav 177
 Brenna, Morten 89
 Brundtland, Gro Harlem 4, 98, 136, 143, 171, 225, 228
 Bye, Olav 60
 Bæivi, Mimi 48
 Christiansen, Rolf E. 61
 Christoffersen, Lise 50, 123, 218
 Dahl, Ola 118
 Dalsheim, Ove 57, 155
 Dørum, Anneliese 126
 Edvardsen, Bjørn 41, 88, 121
 Eide, Ingrid 129
 Ekornes, Kirsten Skorge 123
 Fauskanger, Eva 60
 Fjeld, Sverre Kr. 34
 Fjellberg, Wiggo 127
 Fjeldvik, John 95
 Fjellheim, Svein 36
 Flåte, Jakob 38
 Flaathen, Roar 36
 Fossum, Widar 43, 84
 Fredriksen, Torbjørn 130
 Frydenlund, Knut 119
 Førde, Einar 19, 66, 92
 Gausdal, Bjørg 35
 Gerhardsen, Einar 226
 Gjengard, Gudmund 57, 121
 Gleditsch, Nils Petter 130
 Godal, Bjørn Tore 119, 219
 Grimen, Bjørg Hille 64, 138
 Grøtness, Gerd 129
 Grøttum, Arne 47, 156, 195
 Gudmundseth, Merete 130
 Gulbrandsen, Barbara 132

Gulliksen, Trond 153
 Gundersen, Tore 50, 137
 Hagen, Rolf Bjørn 64
 Hagen, Thorbjørn 29, 224
 Hallanger, Myrthel 53
 Halvorsen, Tor 142
 Hanisch, Ted 48
 Hansen, Guttorm 122
 Hansen, Stein Ove 55, 116, 131
 Haraldseth, Erik 224
 Hauge, Ellen 40
 Haugen, Arne 56
 Haugen, Åse Klundelien 51, 218
 Helle, Yngvar 138
 Hellebust, Anders 126
 Helliesen, Kari 38
 Hermansen, Bjørg 192
 Hildebrandt, Rolf Thore 60
 Hovland, Sissel Tveit 125
 Høwe, Hermod 224
 Høydal, Lars Arne 133
 Håkonsen, Leif 152
 Jerijervi, Alfon 115
 Johannesen, Sara 155, 162, 197
 Johnsen, Per A. 124
 Jørgensen, Anker 11
 Jørgensen, Kjell 65, 223
 Kaland, Laila 50
 Kleven, Magnus 59
 Knapp, Ole 71, 118, 185, 187, 189, 190, 191, 195, 218, 219
 Knudsen, Egil 80, 118
 Knudsen, Grete 127
 Knutson, Geir 46, 87, 183
 Kostøl, Ester 62, 89
 Kristensen, Willie 65
 Kristiansen, Jens Ove 63, 141, 177
 Kroken, Willy 135
 Larsen, Berit Stenlund 124
 Larsen, Tove Heggen 29
 Lauvsnes, Tore 53
 Leveraas, Ivar 80, 81, 94, 164
 Liljeberg, Knut 154, 188, 195
 Løvås, Trond 54, 78, 81, 82, 92, 93, 111, 141
 Løw, Mai-Lis 225
 Laake, Olav T. 33, 134
 Martinsen, Willy 53
 Mikkelsen, Helge 40
 Mo, Jakob Olaus 58, 223
 Moen, Malvin 154
 Molnes, Gerd Gjøsund 118
 Morin, Aase 139
 Myklevoll, Kirsten 58
 Myrvold, Kåre 39, 129, 153, 178, 189, 219
 Ness, Tove 32, 190, 191
 Netland, Ivar 61
 Nilsen, Per Olav 180
 Nilsen, Sigurd 137

Nordaas, Sverre 140
 Nygaard, Johan 132
 Nygaard, Olav 137
 Næsheim, Arne 54, 139
 Olsen, Arne 35
 Olsen, Bengt Martin 42
 Olsen, Nils Edvard 58, 123
 Olsen, Oddvar 159
 Olsen, Olav 152
 Rathke, August 42, 133
 Reggestad, Torgunn Aas 139
 Rolstad, Kari 62, 128
 Røed, Knut 30, 126
 Rønning, Helge 41, 79
 Rørtveit, Gunnar 87
 Røv, Helge 56, 140
 Sand, Turid 142
 Sand, Ulf 45, 143
 Seljeseth, Martha 34, 178
 Serigstad, Sigbjørn 92, 120
 Sivertsen, Anton 65, 94
 Sjursen, Svein 64, 141
 Skarvøy, 32, 155
 Skau, Bjørn 145, 158, 187, 188, 189, 218, 219
 Skau, Leif 162
 Skaug, Gunnar 61
 Skjemstad, Arnold 131
 Skjemstad, John 49
 Skjølaas, Lars 138, 223
 Skytøen, Lars M. 220
 Solberg, Egil Kr. 30, 143
 Soleng, Oddmund 128, 156
 Stadsvoll, Arne J. 153
 Steen, Reiulf 31, 120
 Steinbach, Anne-Lise 63, 128, 188
 Stoltenberg, Jens 32, 135
 Stoltenberg, Thorvald 121
 Støyva, Ragnvald 95, 162
 Syverinsen, Dag 49
 Sørensen, Kjell 46, 140
 Thoresen, Harald 92
 Torsvik, Solveig 37
 Treland, Lill 132
 Trolie, Ellen Annexstad 77
 Vollan, Anne Lise Grande 40
 Vågsdalen, Mary 41
 Wivegh, Odd 34
 Winther, Erik S. 90, 91, 125
 Øverlier, Tine 124, 223
 Agotnes, Johanna 63
 Åsebø, Audun 140
 Aasgaard, Reidar 86

LANDSMØTETS ÅPNING

Landsmøtet ble åpnet i Folkets Hus, Oslo, fredag 22. april kl. 11.00 med et kulturinnslag, der Kjell Bækkelund spilte Revolusjonsetyden av Chopin, og skuespillere fra Det Norske Teatret opptrådte med sanger, sketsjer og monologer.

Partiets leder, Gro Harlem Brundtland, takker: Vi har i dette partiet lagt vekt på å ha åpningsprogrammer med høy kunstnerisk kvalitet og meningsfylt innhold. Igjen har vi fått oppleve den inspirasjon slikt gir foran landsmøtets arbeid. Tusen takk for den inspirasjon vi håpet å få, preget av humor og innlevelse. Hun overrakte blomster til samtlige.

MINNETALE

Gro Harlem Brundtlands minnetale ble påhørt stående:

Marianella Garcia Villas brukte sitt liv til å arbeide for menneskerettighetene i sin del av verden. Det koster å gjøre det i Mellom-Amerika. For Garcia Villas betydde det at hun ga sitt liv. For kort tid siden ble hun brutalt myrdet under sitt arbeid med å samle bevis for brudd på menneskerettighetene i El Salvador. Hun ble selv et bevis på at den fremste menneskerett, retten til å leve, er truet i denne del av verden.

Hun er ikke den eneste som har gitt sitt liv i kampen for menneskerett og menneskeverd, mot undertrykkelse og terror. Daglig faller mennesker som ofre for brutale regimer som ikke tåler motstand, som ikke tåler den menneskelige protest mot undertrykkelsen.

Dette skjer i flere deler av verden, ikke bare i Mellom-Amerika som et område der verdens øyne fester sin oppmerksomhet. Mennesker risikerer sine liv også andre steder, i Chile, det sørlige Afrika og Afghanistan.

Det er våre kamerater som rammes. De som kjemper for de samme rettigheter som vår egen bevegelse har kjempet fram. Vi minnes dem som tragiske ofre for undertrykkelse og brutalitet. Men vi minnes dem også med stolthet, fordi de representerer krefter og idéer vi kjenner oss i pakt med.

Vi hedrer dem alle som representanter for en verdensomspennende frihetsbevegelse som norsk arbeiderbevegelse er en del av.

Også norsk arbeiderbevegelse har mistet verdifulle venner og medarbeidere i tiden siden forrige landsmøte.

Olav Larssen var en av de mest sentrale skikkelser innenfor norsk arbeiderpresse. Hans navn vil først og fremst være knyttet til Arbeiderbladet, hvor han var sjefredaktør fra 1950 til 1963. Olav Larssen fikk oppleve en mangeårig pensjonisttilværelse. Den tiden brukte han bl.a. til å berike norsk memoarlitteratur. Han la særlig vekt på å gi et bilde av arbeiderbevegelsens innsats for å gjøre Norge om fra et fattig-land til verdens fremste velferdssamfunn. Det var Olav Larssen som ga oss begrepet "den langsomme revolusjonen". Et begrep som kanskje mer enn noe annet summerer opp den perioden i norsk historie som Olav Larssen selv var en del av.

Kaare Fostervoll fikk også anledning til å utføre mye gjennom et langt politisk liv. Som stortingsrepresentant, kirke- og undervisningsminister og til slutt som kringkastingssjef hadde han en avgjørende hånd med i utformingen av norsk kulturpolitikk.

Med Rasmus Nordbø mistet også bevegelsen en av sine markante personligheter. Som landbruksminister i perioden 1951-55 var han med i et byggende arbeid i en viktig periode av vår etterkrigshistorie.

Ingvar Bakken gikk bort midt i sin gjerning som stortingsrepresentant. Ingvar Bakken var av dem som, uten utdanning eller annen formell bakgrunn fikk stor tillit og respekt for sine kunnskaper og sin klokskap. I Stortinget ble han en av dem alle hørte på. Respektet av alle. Og respekten ble ikke mindre gjennom den lune og særegne humor han også kunne tilføre.

Hanna Berg Angell fra Lenvik i Troms kan stå som representant for den generasjon kvinner som kom med i arbeiderbevegelsen i første halvdel av dette århundre. Hun kjempet for kvinnesaken lenge før dette ble akseptert og godtatt som politiske programposter i vår egen bevegelse. Derfor har både parti og kvinnebevegelse mye å takke kvinner som Hanna Berg Angell for.

For tre dager siden behandlet Stortinget - forhåpentligvis for siste gang - spørsmålet om selvbestemt abort. Dermed ble det satt sluttstrek for den langvarige kampen om et av de viktigste kvinnepolitiske krav.

En av dem som brukte mye av sin kraft gjennom et langt liv til å kjempe for dette sentrale kvinnekravet var Tove Mohr. Hun fikk ikke oppleve den endelige seieren vi oppnådde nå på tirsdag. Men hovedslaget sto jo tidligere. Det er godt å tenke på at Tove Mohr fikk oppleve at loven om selvbestemt abort ble innført i vårt land.

Også en rekke fremtredende folk i fagbevegelsen har gått bort.

Ole Flesvig døde ikke lenge etter at han hadde overtatt som formann i Norsk Arbeidsmannsforbund.

Otto Totland hadde vært forbundsformann i Handel og Kontor i 16 år da han gikk av på landsmøtet i 1982.

Klaus Kjelsrud må trygt kunne kalles en av veteranene i norsk fagbevegelse. Som mange andre i sin generasjon måtte han tidlig ut i arbeidslivet. Der møtte han en hard virkelighet som kalte på hans sosiale engasjement. Det var naturlig for Klaus Kjelsrud å finne sin plass i Skog- og Landarbeiderforbundet, der han siden ble mangeårig formann.

Gunnar Torp, hovedkasserer i Kjemisk Industriarbeiderforbund, Paul Engstad, mangeårig kontorsjef i LO, og Olaf Sunde som i nesten 20 år ledet LOs juridiske avdeling, er også navn vi minnes i takknemlighet.

Da Arbeidernes Ungdomsfylking var samlet til sitt landsmøte for vel en måned siden, var det en av gjestene som ble hilst spesielt velkommen. Det var Hans Johansen. Han ble hilst velkommen, ikke bare fordi han var med da AUF ble stiftet for 80 år siden, men også fordi han i alle år var levende opptatt av arbeidet i partiet, og kanskje særlig ungdomsbevegelsen. Det var naturlig for AUF å gjøre stas på Hans Johansen, og det var hyggelig at de gjorde det. Dette AUF-landsmøtet var noe av det siste Hans Johansen skulle få oppleve. Han døde like etter at landsmøtet hadde gått fra hverandre. Med sine 97 år representerte Hans Johansen en direkte kontakt tilbake til partiets røtter. Da han nærmet seg 100 år, kunne vi ikke regne med at det skulle vare så lenge, men vi står fattigere tilbake når mennesker som representerer våre røtter blir borte.

FORMANNENS ÅPNINGSTALE

Dette landsmøtet samles i en tid som internasjonalt bærer preg av krise. Massearbeidsledighet og økonomisk krise er fremtredende trekk. Forholdet mellom USA og Sovjetunionen minner oss faretruende om den kalde krigens verste år.

1983 er med rette betegnet som et skjebneår. Nå står en avgjørende kamp for å hindre nye omdreininger i våpenkappløpet.

Arbeiderpartiets oppgaver er uløselig knyttet til denne situasjon og til 1980-tallets store utfordringer: KAMPEN FOR ARBEID OG FRED. Derfor blir en av våre hovedoppgaver - å virke som en sterk politisk kraft og veiviser, i Norge, i Europa og internasjonalt.

Vi har mye å slåss for, - mye som kaller på innsats, på vår evne og vilje til å samle oss om en slagkraftig politikk og om felles mål.

De sosialdemokratiske idéer krysser landegrensene. Våre tradisjoner og overbevisning om felles ansvar og felles framtid er et svar på mange av de spørsmål mennesker stiller i dag.

Våre hovedsaker henger sammen. De utgjør en helhet, bundet sammen av arbeiderbevegelsens grunnidéer.

Materielle og menneskelige ressurser er unyttet. Det er skrikende behov i fattige land og økende kløfter mellom fattig og rik. Troen på framtida er svekket. Frykten for krig i atomalderen preger mange menneskers liv og hverdag. Grunnleggende behov står udekket. Millioner mangler mat, helse, bolig og arbeid. Også dette er en trussel mot freden og et hinder for utviklingen i verdensøkonomien, for å skape sysselsetting, fordeling og velferd.

Aldri før har menneskeheten vært i stand til å utslette seg selv, - som følge av et vanvittig rustningskappløp, og som et resultat av ukontrollert utnyttelse av de globale ressursene. Farene ved opprustningen er åpenbare. Verre blir det når det militære forbruk er en stor belastning for alle lands økonomiske framgang, for sysselsettingen, en belastning for de rikeste som for de fattigste, for Øst som for Vest.

Troen på politiske løsninger og politisk vilje er svekket. Det er et alvorlig faresignal. Har han noe rett, James Resten, når han i New York Times hevder at i all forvirringen er en sak helt klar: Datamaskiner, industriroboter, multinasjonale selskaper, internasjonale kommunikasjoner og nye sentra for økonomisk makt forandrer verden så fort at ingen av de politiske ideologiene har vært i stand til å holde tritt med denne orkan av nye maskiner og idéer?

Ønskedrømmen og krav om å vende tilbake til fortiden - idealisering av tidligere tider brer samtidig om seg: Fra det nye

Høyre i USA som vender blikket til 50-åras tenkning - drømmen om igjen å bli sterkest og fremst - og isolere seg fra ubehagelige realiteter om verden omkring seg.

Til oppussingen av liberalismens enkle svar på samfunnets problemer. "La kreftene råde." Bak det fornermer vi med ubehag at de som på ny tenker tankene - og som bringer dem fram igjen, er de som vet at de har krefter nok til å vinne fram i et hardere og kaldere samfunn. Et samfunn der konkurransen skal settes i høysetet.

Det ligger paradoksalt nok et visst håp i denne dystre situasjonen. Den er for farlig, for åpenbar, til å bli skjøvet til side.

Verdenssamfunnet må finne veien til ny vekst og til sosial framgang ut fra de samme prinsipper som arbeiderbevegelsen kjempet fram i vårt eget samfunn tiår tilbake. Vi må bruke den samme veien nå: Fremme likhet, sette folk i arbeid, fordele ressurser, kunnskap og teknologi - for sammen å møte utfordringene.

Den sosialdemokratiske bevegelse har tatt fatt på de nye oppgaver - satset sterkt på å stake ut en kurs som peker framover - og ut av den krise vi står midt oppe i. Alle svar er ikke gitt en gang for alle. Men vår hovedstrategi og vår overbevisning, bygget på en bred analyse av 80-åras utfordringer, tar for oss utgangspunkt i to sentrale begreper: Felles krise. Felles sikkerhet.

Sosialdemokratiske ledere har satt sitt preg på Brandt-kommisjonen og Palme-kommisjonen rapporter. De gir uttrykk for vårt syn på den politiske og økonomiske krisen. De staker ut en kurs som bygger på fellesskap og solidaritet.

Den økonomiske krisen er felles for alle land. Den økende avhengigheten mellom landene gjør det umulig å løse egne økonomiske problemer ved å velte dem over på andre. Felles handlingsplaner, omfattende reformer i verdens finans- og valuta-system og storstilte overføringer til de fattigste landene er nødvendig for å få fart i den økonomiske veksten og sysselsettingen. Etter den 2. verdenskrig ble det lagt grunnlag for økonomisk stabilitet helt opp til våre dager, bl.a. gjennom Marshall-planen. Den ble en helt nødvendig faktor i gjenreisningen av Vest-Europas og USAs økonomi. Det er slik de vestlige ledere må tenke når de møtes i Williamsburg. Finans- og valuta-systemet må tilpasses 80-åras oppgaver, og den tredje verdens skrikende behov. Det må settes i verk en storstilt "Marshall-plan" overfor de fattige landene.

Er det noe håp på kort sikt? Jeg våger ikke å antyde det. Den kortsiktige dragkampen mellom forskjellige land og kapitalkrefter ser ut til å vinne over det politiske framsyn og ansvar. Det er politisk styrke, vilje og ansvar som er mangelvare. Å bygge nye institusjoner og nytt samarbeid for å sikre nødvendig politisk innsats og løsninger er i dag utfordringer, slik de var det på 1930-tallet.

Den demokratiske arbeiderbevegelse må gå foran. Jeg ser ingen andre krefter som er i stand til å samle seg og vise vei. En av partiets viktigste oppgaver er derfor, med støtte av fagbevegelsen, kvinnebevegelsen og ungdomsbevegelsen, å kjempe for en ny internasjonal dialog og felles handlingsplaner som kan bringe oss ut av den verdensomspennende økonomiske og politiske krise.

Den politiske og faglige arbeiderbevegelse har sammen vært en mektig drivkraft i en gjennomgripende omforming av det norske samfunnet.

Oppgaven er ikke sluttført. Utviklingen reiser nye spørsmål og krever nye svar. Det er uløste oppgaver å ta fatt på. Fortsatt faller svake grupper utenfor. Vi må alltid rette blikket mot svakhetene i samfunnet.

Arbeiderbevegelsen har gått løs på den oppgaven med en grunnfestet og klar holdning: Tro på menneskenes evne, vilje og krefter til å skape, til å bruke seg selv. Det vil også i 1980-åra være et helt sentralt budskap.

Det største problem av alle vil bli det helt grunnleggende: "Arbeid for alle". Det løser vi ikke ved å fordele det arbeid som er, men ved å skape nytt grunnlag for sysselsetting og vekst, og ved å organisere samfunnet slik at flere menneskelige ressurser blir tatt i bruk.

Våre motstandere vil skape det misvisende inntrykk at Arbeiderpartiet er mest opptatt av å fordele vekst, mens det er Høyre som skal være særlig opptatt av å skape vekst. Det er i virkeligheten en sentral erkjennelse at velferds- og fordelingspolitikken i høy grad har bidratt til å legge grunnlaget for økonomisk vekst.

Vårt program - "Hele folket i arbeid" - var nettopp en bred mobilisering av krefter og innsats for å skape og produsere et helt annet nivå av varer og tjenester. Vi skapte større vekst og samtidig grobunn for et mer rettferdig samfunn.

Det kreves innsats av alle om vi skal få bukt med den økende arbeidsledigheten. Arbeiderbevegelsen har en gang tidligere vært med på å arbeide dette landet ut av krise og ut av fattigdom. Vi har arbeidet fram et velferdssamfunn. Arbeiderne har aldri krevd annet enn fruktene av sitt eget arbeid.

Arbeiderpartiet har konsekvent stått for en alternativ politikk helt siden høsten 1981, da de borgerlige startet omleggingen av den økonomiske politikken. Sysselsettingen sto ikke lenger fram som et klart hovedanliggende og mål. Måned for måned har virkningene vist seg. Våre advarsler og våre forslag har langt på vei møtt døde ører. Ledigheten har fått lov til å nå rekordhøyder.

Statsministeren sier at "vi må leve med en høy arbeidsledighet en tid fremover". Dette sier man fra Regjeringens side,

samtidig som det aller mest markante og alarmerende trekk i vår økonomiske utvikling er den enorme stigning vi har hatt i arbeidsledigheten. En slik resignasjon må vi på det sterkeste beklage.

På mindre enn halvannet år er ledighetstillene mer enn fordoblet. Det er en høyere stigning i arbeidsledigheten enn i noe annet OECD-land. Dette lar Regjeringen skje.

Hadde våre forslag i Stortinget vært fulgt, ville titusener som i dag er henvist til å gå med ledige hender, vært i virksomhet. Høyre tar ansvar, sier de. Hva sier de arbeidsledige? Hva sier vi? Vi avviser en slik tolkning av hva ansvar innebærer.

Hvordan står det til med den reelle velferd? Er den sveket? Er den truet? Svaret er ja. Det kan vi dessverre dokumentere med tall og fakta - på en rekke samfunnsområder. Men det er mange enkeltmennesker som kan gi svaret langt enklere og bedre - direkte og opplevet. De 70.000 arbeidsledige. Spør dem hva de mener. Spør deres foreldre, naboer, det lokalsamfunnet de tilhører. Spør de titusener som har gitt opp håpet om en rimelig bolig. Også de vet svaret. Rundt i landet opplever mennesker et samfunn som litt etter litt blir annerledes.

Flere går arbeidsledige. Flere har mistet håpet om en skikkelig bolig til en pris de kan makte. Folkevalgte og ansatte i kommunene ser at byggeverket slår sprekker. Standarden, omsorgen, kvalitetene i velferdssamfunnet stilles på alvorlige prøver.

I stortingsdebattene og vedtakene ser vi dette i tall og paragrafer. Milliarder som skiller, i midler til kommunenes helsesektor, til boligfinansiering. I kommunene merkes tallene, ofte brutalt og nært. Der ser man også virkningene, de som ikke klarer å skaffe seg bolig, de som ikke kan hjelpes gjennom kommunenes innstrammede tilbud om hjelpeordninger til eldre og syke.

I hver eneste kommune kan budsjettet slik omgjøres i praktisk hverdag. Det er vår oppgave å gjøre den kalde virkeligheten kjent. Det bør ikke være noen tvil hos noen velger den 12. september om hva som skiller i politikken. Det er velgerens rett å velge. Det er vår plikt både å utforme våre forslag til løsninger, og å sørge for at våre alternativer når fram til alle.

Her har vi en formidabel oppgave. Arbeiderpartiet må bestemt avvise at vi med åpne øyne skal godta stor arbeidsledighet. Det er det Regjeringen nå gjør. Arbeidsledighet skal vi ikke tåle her i landet. Vi får langsiktige og dyptgående virkninger. Angsten ligger på lur i store deler av befolkningen.

En økonomisk politikk som snart har gitt en tredobling av arbeidsledigheten, må legges om. Det haster med å sikre nyskaping og vekst - motvirke stagnasjon, pessimisme og sosialt tilbakeskritt. Derfor har vi fremmet en alternativ politikk, lagt fram forslag og tatt initiativ som dette landsmøtet får

anledning til ytterligere å utdype og føre framover.

Vår plikt er å reise de politiske krefter imot alle de trekk som setter solidaritetstanken i revers, som undergraver de seire som er vunnet. Vi vil et samfunn bygget på fellesskap og ansvar for hverandre.

Mellompartiene har muligheter til å øve reell innflytelse. De må se i øynene at de står fullt ut til ansvar overfor utviklingen under borgerlig styre og borgerlig flertall. Om de to mellompartiene går inn i regjering sammen med Høyre eller ikke, er til syvende og sist ikke et helt sentralt spørsmål.

Vår appell til mellompartiene må derfor bli: Ta igjen mot Høyre-ideologien. Vis i praksis at dere mener alvor med programmer og erklæringer. Det - og ikke taburettene - er den sentrale politiske utfordringen i dag.

Vår oppgave er ingen liten utfordring. Den er mangesidig. Og den er krevende. Arbeiderpartiet og en samlet arbeiderbevegelse må ta på seg å holde visjonene levende. Vi må gi håp og ha krefter til å ta harde tak og satse på nye muligheter til å bringe reformarbeidet videre. Sammen skal vi forme våre svar for den tid vi nå går inn i, fram mot det siste tiår i vårt århundre.

Våre nåværende programmer er allerede en utfordring. For hver dag merker vi hva det betyr at det ikke er våre programmer, men Høyres, som settes ut i livet fra regjeringskontorene. En annen ideologi får i smått og stort prege utviklingen. Dette bør være en virkelig spore for oss alle, i den valgkamp vi nå går ut i og i de to år som står igjen til 1985. Vi skal forberede oss på å endre den situasjonen!

Vi står i dag med blikket rettet framover mot et omfattende oppgjør om hvilke prinsipper, idéer og krefter som skal ta ansvar for styringen av dette landet i siste halvdel av 1980-åra.

Dette landsmøtet har en viktig oppgave i å treffe beslutninger og gi signaler, peke ut områdene for politisk konsentrasjon og innsats. De to kommende år skal utformingen av våre programmer forberedes og gjennomføres gjennom debatt og meningsytring i hele vår bevegelse.

Vitalitet er både en forutsetning for og en virkning av et bredt engasjement, der vi makter å slå gjennom i direkte kontakt med folks hverdag, deres ønsker og drømmer for framtida.

Vi har vervet mer enn 21.000 medlemmer. Mange har merket at det er nok å strekke hånden ut til mennesker som ikke på forhånd er innenfor våre sirkler, så er de glade for å bli invitert.

Det lærer oss på ny at vår evne til kontakt og åpenhet mot samfunnet aldri kan bli god nok. I tider da pessimismen er utbredt og behovet for noe å tro på og arbeide for er sterkere

enn på lenge, skal vi også føle vårt ansvar - og fylle vår oppgave som et sosialt fellesskap. Meningsfylt samvær og samhold er et savn for mange. Sosiale fellesskap er også en nødvendighet for demokratiets levende virkemåte og for at samfunnet skal kunne fungere på vegne av oss alle. Derfor har vi lagt arbeid i å ruste opp organisasjonslivet, lete etter nye idéer for å kunne gi tilbud som kan engasjere enda flere. Dette er selve grunnstammen i vårt politiske arbeid, fundamentet for ny tillit og framgang.

Vår bevegelse favner vidt. Ulike oppfatninger rommes i mange saker. Styrken er ønsket om felles innsats for å forme initiativ og nå nye mål. Dette landsmøtet skal gi viktige bidrag og har en selvstendig rolle å spille.

Arbeiderpartiet er et reformparti. Det er vår oppgave å påvirke samfunnsutviklingen. Vi har størst muligheter når vi er i regjeringsposisjon og når vi har flertallet i kommuner og fylker. Oppgaven blir ikke annerledes i opposisjon. Den blir bare mye vanskeligere.

Det viktigste redskapet for innflytelse er samlende programmer. Har partiet en politikk og ett alternativ, er mulighetene for oppslutning større enn om vi selv strides. Denne vinteren har gitt oss mange eksempler på dette. Parti og fagbevegelse har stått sammen om et felles alternativ i den økonomiske politikken. Det har hatt tiltrekningskraft på mellompartiene og folk langt inn i næringslivets rekke. Vi har flertall for store deler av vår økonomiske politikk i Stortinget. Det er den politiske situasjon og bindingene mellom samarbeidspartiene som gjør at det fortsatt føres en konservativ økonomisk politikk her i landet.

Arbeiderpartiet har ført ordet i nedrustningsdebatten. Det har vi kunnet gjøre fordi vi har utviklet et samlende program. Derfor har vi påvirket standpunktene både ute og hjemme. Noe av det mest oppløftende i min to-årige formannstid har vært å erfare viljen til konstruktiv debatt og samling som hele partiet har utvist i rakettsaken. Det tjener både de som står imot og de som gikk inn for dobbeltvedtaket i 1979 til ære.

Dette landsmøtet skal behandle flere viktige saker. Alle som er utvalgt til å representere våre medlemmer og velgere føler det ansvar og den glede det gir.

- + Landsmøtet skal ta stilling til aktuelle politiske saker, i vår nasjonale og internasjonale politikk.
- + Det skal sette søkelyset på svakheter ved samfunnet og peke på politiske løsninger.
- + Det skal være en spire og inspirasjon til ny innsats - og dermed til en økt kontaktflate til flere mennesker og nye miljøer.
- + Det skal være med å markere Arbeiderpartiets samfunnsanalyse og holdninger til tidens utfordringer, gi våre

svar til de hundretusener som i dag føler uro og usikkerhet overfor framtida.

- + Vi setter oss som mål å skape grunnlag for økt optimisme og tiltro til at det nytter.

Det er mulig å mobilisere innsikt, vilje og tilstrekkelig støtte for en politisk kurs som kan gi nytt håp og ny tro på en felles framtid.

Vi skal alle yte våre bidrag i dagene foran oss. Det er hva Arbeiderpartiets medlemmer og velgere venter av oss.

Velkommen til spennende, krevende og meningsfylte dager i Arbeiderpartiets beste tradisjoner!

VELKOMMEN TIL GJESTENE

Gro Harlem Brundtland presenterte følgende gjester:

Sven Dahlin, Nordisk Samarbeidskomite, - Lennart Bodström, Mats Hellström, Mats Rosin, Sverige - Anker Jørgensen, Inge Fischer Møller, Knud Heinesen, Danmark - Erkki Liikanen, Finland.

De norske gjestene var: Liv Buck, Yngve Hågensen, Jan Kr. Balstad, Landsorganisasjonen i Norge - Leif Haraldseth og Svein-Erik Oxholm, Samarbeidskomiteen LO/DNA - Alf Frotjold, Aage Søgård, Rolf Kr. Larsen, AOF - Sigurd Birkelund og Håvard Enberg, Arbeidernes Edruskapsforbund - Jens Stoltenberg og Solveig Torsvik, AUF - Einar Olsen, Arbeiderpressens Samvirke/ Norsk Arbeiderpresse - Per Brunvand, Arbeiderbladet - Arvid Jacobsen, Arbeidernes Pressekontor - Even Rusten og Truls Gerhardsen, Framfylkingen - Sverre Schønning, Kåre Delviken, Kjell Steinsvåg, Norges Kristne Arbeideres Forbund.

Personlig innbudte: Tor Aspengren, Aase Bjerkholt, Trygve Bratteli, Olav Brunvand, Ronald Bye, Einar Gerhardsen, Aase Lionæs, Parelius Mentsen, Rakel Seweriin, Einar Strand, Aud Blegen Svindland, Aksel Zachariassen. Haakon Lie og Reidar Hirsti var innbudt, men var forhindret fra å møte.

Vinnere av vervekampanjen, Halvard Reiersgård, Asbjørg Mathisen, Olav Bakland.

Videre ble det opplyst at den nyvalgte sekretær i Den sosialistiske Internasjonale, Pentti Väänänen, og den tidligere sekretær, Bengt Carlson, senere ville komme til landsmøtet.

GJESTENE HILSER LANDSMØTET

Anker Jørgensen, Danmark: På vegne av de utenlandske gjester er det meg en glede å overbringe de varmeste hilsener fra venner og kamerater i utlandet. Vi har de beste forhåpninger om at deres arbeid på landsmøtet vil være et viktig bidrag til å bringe Arbeiderpartiet tilbake i regjeringsposisjon. Jeg er sikker på at Arbeiderpartiets representanter fra hele det store og lange Norge vil drøfte og vedta programmer som virkelig kan være alternativer til det nåværende Høyre-styrets. Dere har jo en lang og god tradisjon her i Norge. I Danmark har jeg nettopp hatt besøk av Einar Gerhardsen, hvor han talte på Roskilde Folkehøjskole. Lojalt og konstruktivt fortalte han om Det norske Arbeiderpartis problemer, men også om dets forhåpninger til fremtiden. Einar Gerhardsen tror på fremtiden - hvorfor skulle så ikke dere gjøre det? Likevel er vi nødt til å stille spørsmålet: Er den demokratiske sosialisme i krise? Dette på bakgrunn av tilbakegangen for de sosialdemokratiske partier i en rekke europeiske land, senest i Vest-Tryskland. Det har tæret på de sosialdemokratiske partier at de skulle føre statsskipet gjennom de opprørte krisebølger under 70-årenes økonomiske stagnasjon. Det har vært en vanskelig periode, og det har fått noen sosialdemokratiske velgere til å forsøke andre politiske alternativer. I England, Tyskland, Holland, Belgia, Luxemburg, Norge og Danmark har de sosialdemokratiske partier mistet noe innflytelse. Men på den annen side har våre partikamerater i land, hvor de i noen år har vært i opposisjon, vunnet regjeringsmakt. Våre svenske og franske kamerater har således det siste halve år feiet borgerlige regjeringer ut. Senest har vi sett at våre finske kamerater har greid ikke bare å beholde den politiske skanse, men også å vokse. Det er det grunn til å ønske våre finske kamerater til lykke med. Likevel har vi sett en tendens som er en advarsel til oss demokratiske sosialister om at vi må stå frem med klare og overbevisende løsninger på de problemer vi stilles overfor. De er alvorlige - først og fremst når det gjelder fred, avspenning og nedrustning. For det annet gjelder det arbeid for alle. På disse punkter har den nordiske arbeiderbevegelse - partiene og fagbevegelsen - tatt skritt for seriøst å drøfte hele spørsmålet om Norden som atomvåpenfri sone, i sammenheng med nedrustningsbestrebelsene i Europa utvide den atomvåpenfrie sone som i dag eksisterer i de nordiske land til en større sone i Europa og på begge sider av den skillelinje som i dag deler vårt kontinent. I den lange opprustningsperiode vi har opplevd i verden har Norden i kraft av arbeiderbevegelsen evnet å holde oss fri for disse fryktelige våpen. Slik har det vært, og slik vil vi også arbeide for at det skal være i fremtiden.

Den norske arbeiderbevegelse har også med stigende utålmodighet krevd innsats mot arbeidsløsheten. Partier og fagbevegelser ønsker handling nå. Det er sagt så ofte, men i det siste heldigvis med større klangbunn, at den eneste vei er en ekspansiv, solidarisk samordnet økonomisk politikk. Dette er den eneste vei ut av krisen, det eneste som kan gjenskape sysselsettingen. De samme tanker og idéer er også nedfelt i de reso-

lusjoner som nylig ble vedtatt på Sosialistisk Internasjonales kongress. De alternativer som konservative regjeringer og partier mener kan løse alle problemer har vist seg uholdbare og virkningsløse. Konservativ monetarisme og liberale filosofier om kreftenes frie spill forkaster vi. I Danmark søker den konservative regjering å privatisere også den sosiale trygghet. Det reiser vi oss imot, fordi det velferdssamfunn vi har bygd opp gjennom flere generasjoner ikke må ødelegges. Den nordiske modell, som jo er et forbilde andre steder i verden, skal ikke spoleres av tilfeldige konservative strømninger. Thatcherisme og Reaganomikk har ikke løst verdens økonomiske problemer. Utviklingslandenes krise er blitt mye verre, de dårligst stilte i industrialiserte land har måttet betale prisen for de bedrestiltes velferd. Det norske Arbeiderparti har i regjeringsposisjon gjennom de vanskelige krisear formådd å sørge for at deres land ikke er rammet av så stor arbeidsløshet som mange andre. Dere har hatt olje, men også andre land har det - uten at de har greid å løse problemene med arbeidsløshet. tvert imot. Hos Thatcher har den nådd fryktinngydende høyder.

Jeg spurte om den demokratiske sosialisme nå var i krise. Vi har opplevd midlertidige tilbakeslag i flere land, men de er for det første små. For det annet er det ingen grunn til mistro når vi ser på verden som helhet. Aldri før har så mange mennesker sluttet opp om partier som har de samme målsetninger som demokratiske sosialister. Sosialistisk Internasjonales tidsskrift, Socialist Affairs, opplyser i siste nummer at 110 millioner mennesker verden over i dag stemmer sosialdemokratisk. Den demokratiske sosialisme er et reelt alternativ for stadig flere mennesker, fordi det er en politikk for demokratiske og solidariske samfunnsforhold. Men også fordi vi kjemper imot våpenkappløpet og militarismen. Jeg er sikker på at Willochs konservatisme for en tid kan trekke til seg norske velgere, de kan bli fristet til å tenke egoistisk og ikke på dem krisen rammer. Arnulf Øverland skrev for mange år siden: "Du skal ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv." Denne tankegang vil vinne igjen, i Norge og resten av verden.

Vi ser frem til debatten på dette landsmøtet og avventer fortrøstningsfullt deres politiske vedtak. Jeg er sikker på at de vil være viktige skritt i retning av at Det norske Arbeiderparti igjen overtar regjeringsmakten i Norge. De borgerlige krefter tror de har slått oss. Men vi er her stadig, og kommer fryktelig tilbake. - Godt landsmøte!

Tor Halvorsen, Landsorganisasjonen: Dette landsmøtet finner sted i en periode da arbeidsledigheten har et omfang en må tilbake til 30-åra for å finne maken til. Arbeiderbevegelsen - et samspill mellom den faglige og politiske bevegelse - har forpliktende tradisjoner når det gjelder å finne løsninger nettopp i en slik tid. Derfor er dette landsmøtet omfattet med spesiell stor interesse i fagbevegelsen. Da landet for halvannet år siden fikk en Høyre-regjering, hadde de fleste av oss liten

tro på dens muligheter og evner til å fortsette en politikk for full sysselsetting. Vi trodde ikke at nedskjæring på offentlige budsjetter, mindre samfunnsstyring og større ulikheter var noe svar på de oppgaver og utfordringer vi sto overfor. For arbeiderbevegelsen er situasjonen en spesiell utfordring. Det gjelder både i arbeidet for å finne nye veier inn i framtida og for våre egne organisasjoners framtid. La meg sitere noen linjer av Gunnar Ousland for å sette ord på det jeg her mener: "De store frie folkeorganisasjonene er den levende kraft som fornyer samfunnslivet og formidler den vekselvirkning mellom folkets brede masser og samfunnsstyret, som er så uunnværlig for ethvert demokrati som vil bevare seg selv sunt og friskt fra rota til toppen. Og dette organisasjonsarbeidet er for arbeiderklassen blitt en høyere mennesketilværelse som kjennetegner det sosiale mennesket".

Det er med andre ord en utfordring til å ta en ledende rolle i en økonomisk krisesituasjon og samtidig finne fram til arbeidsformer i våre organisasjoner som oppleves som stimulerende. Begge disse saker er viet stor oppmerksomhet på dette landsmøtet. Arbeiderbevegelsen står nå foran en rekke viktige oppgaver, men forutsetningen for å løse disse er at vi får fart på økonomien. Det vil kreve bred mobilisering og innsats av alle grupper i samfunnet. Vi må regne med omstillingen, slik at vi har et konkurransedyktig næringsliv som kan møte de utfordringer vi vil stå overfor i tida framover. I denne forbindelse er det viktig å bevare en vesentlig industriell sektor og en oljevirk-somhet som er under nasjonal politisk styring. Det siste vil være spesielt viktig når det gjelder å holde intakt en industriell sektor i vårt land. Fagbevegelsen tok foran årets tariff-forhandlinger utgangspunkt i at full sysselsetting måtte være det overordnede mål. Forutsetningen for en moderat linje var at alle grupper i samfunnet måtte være beredt til å bære sin del av byrdene. Avtalen for den private sektor som nå er vedtatt har etter vår mening maktet å kombinere de ulike krav og ta rimelig hensyn til både industriens konkurranseevne og medlemmenes kjøpekraft. Jeg nøler ikke med å slå fast at årets lønnsavtale mellom LO og NAF er et vesentlig bidrag i kampen for å gjenopprette den fulle sysselsetting. Lønnsoppgjøret alene kan aldri løse sysselsettingsproblemene. Nå må Regjeringen begynne å arbeide seriøst med denne oppgaven, slik at de som går uten jobb kan komme i arbeid.

Regjeringen må være beredt til å ta konsekvensene selv om det skulle medføre at enkelte av deres politiske kjepphester må settes på stallen. Willoch og Høyre vant en midlertidig seier ved siste valg. Vi har nå sett at lettkjøpte slagord under en valgkamp ikke uten videre kan omsettes i politisk handling i regjeringsposisjon. For arbeiderbevegelsen er utfordringen at vi gjennom våre drøftelser faglig og politisk er i stand til å formulere en politikk som gir svar på framtidens problemer. Gjennom samhold og solidaritet er det vår oppgave å utvikle de evner, den vilje og de instinkter som gjør det mulig å skape et solidaritetssamfunn. Dette er fortsatt arbeiderbevegelsens oppgave, og det er et overordnet mål som binder oss sammen i form av et politisk parti og fagbevegelse. Formene for samspillet kan forandre både karakter

og innhold, men den ideologiske side og de overordnede politiske mål vil alltid holde oss sammen. La meg ønske at landsmøtet tar alvorlig opp de utfordringer som situasjonen i dag virkelig krever. Dette vil være det beste bidrag, både til valgkampen i høst og til det som skal legge grunnlaget for det skifte i 1985 som er så nødvendig. - Lykke til med forhandlingene!

SAKLISTAS PUNKT 2 : KONSTITUERING

A) FULLMAKTER

Fullmaktskomiteen var oppnevnt av sentralstyret 21. mars 1983 og besto av: Aase Moløkken, Buskerud, Helge Rønning, Akershus, Mette Helmersen, Hedmark, Knut Liljeberg, Telemark, Bjørg Gausdal, Vestfold, og Frank Andersen, partikontoret.

Komiteens leder, Aase Moløkken, la fram følgende innstilling:

Komiteen har hatt møte den 18. og 22. april, og har gjennomgått fullmaktene.

Følgende representanter har meldt forfall, og vararepresentanter møter:

Repr.nr.

40:	Vigdis Døhli, Akershus	- Bjørn Bjørnsen møter
44:	Einar Olav Skogholt, Hedmark	- Solveig Persheim møter
52:	Inger Lise Johnsen, Hedmark	- Henning Myrvang møter
54:	Liv Solbakken, Hedmark	- Reidar Aasgaard møter
58:	Eva Randen, Hedmark	- Terje Breen møter
66:	Edith Brenna, Hedmark	- Gunnar Nilsen møter
76:	Sverre Nordås, Oppland	- Arne Bueie møter
81:	Odd Husom, Oppland	- Rita Rokseth møter
111	Anne Grete Bommen, Vestfold	- Ivar Uglum møter
172	Terje J. Ledahl, Hordaland	- Johanna Agotnes møter
191	Dagfinn Aam, Møre og Romsdal	- Arne Thrana møter
208	Bodil Skjånes Dugstad, Sør-Tr.	- Kjell Jørgensen møter
212	Inge Staldevik, Nord-Tr.lag	- Hanna Eliassen møter
219	Arild Johansen, Nord-Tr.lag	- Arnold Skjemstad møter
272	Thorolf Johannessen, Oslo	- Harry Sundby møter

Ved åpningen var det møtt fram 298 representanter.

2 representanter,

nr. 281, Arild Svendsgam, Oslo, og

nr. 117, Odd Th. Hansen, Vestfold,

har meddelt at de ankommer i løpet av formiddagsmøtet.

Fullmaktene anbefales godkjent, inkludert de to som ankommer noe sent.

VEDTAK: Fullmaktskomiteens innstilling enstemmig tiltrådt.

B) SAKLISTA

Gro Harlem Brundtland refererte landsstyrets forslag til sakliste:

1. Åpning.
2. Konstituering
 - a) Fullmakter
 - b) Sakliste
 - c) Arbeidsordning
 - d) Valg av ordstyrere, sekretærer og komitéer
3. Innstilling om beretningen
4. Innberetning fra Revisjonsnemnda
5. Innsendte forslag
6. Den politiske situasjon
Innledning v/Gro Harlem Brundtland
7. Organisasjonskomitéens innstilling
v/Bjørn Skau
 - a) Organisasjonsspørsmål
 - b) Lovendringer
8. Velferdssamfunn og levekår
v/Einar Førde
9. Fylkestings- og kommunestyrevalgene
v/Ivar Leveraas.
10. Valg
11. Avslutning

VEDTAK: Forslaget enstemmig godkjent.

C) ARBEIDSORDNINGEN

Forslaget til arbeidsordning var trykt i landsmøtehefte nr.1:

Landsmøtet er åpent for presse og kringkasting. Partimedlemmer har adgang til galleriet mot framvisning av spesielt adgangskort.

Etter innstilling fra landsstyret fastlegger landsmøtet selv planen for gjennomføring av møtet. Det holdes ordinært to møter daglig. Formiddagsmøtet fra kl. 09.00 til kl. 13.00, og ettermiddagsmøtet fra kl. 15.00 til kl. 19.00. Om nødvendig holdes kveldsmøte.

Det velges 4 ordstyrere som vekselvis og etter seg imellom avgjort orden leder landsmøtets forhandlinger. Ønsker den fungerende ordstyrer å delta i debatten, skal vedkommende overlate ordstyrerplassen til en av de andre ordstyrerne.

Til å føre forhandlingsprotokollen velges 4 sekretærer. I protokollen skal innføres saker som behandles, alle forslag

som framsettes og beslutninger som fattes med angivelse av avstemningsresultat og eventuelt antall avgitte stemmer.

Den landsmøtevalgte nemnd, som gir innstilling om årsberetningene, skal også gi innstilling om landsmøtets forhandlingsprotokoll. Ved hvert formiddagsmøtes begynnelse avgir nemnda innstilling om foregående dags protokoll. Protokollen for møtets siste dag godkjennes av sentralstyret.

Representantene har rett til å ta ordet inntil to ganger i samme sak, med henholdsvis 10 og 5 minutters taletid.

Ordstyrerne har rett til å stille forslag om tidsbegrensning. Det skal skje når det er nødvendig for å overholde vedtatte tidsrammer. Det forutsettes at forslag om begrenset taletid - så langt råd er - innebærer at de representanter som står på talerlisten får samme tid til disposisjon.

Representanter som forlanger ordet til forretningsorden gis inntil 1 minutt taletid til den enkelte sak.

Alle forslag skal framlegges skriftlig til ordstyrerne og være undertegnet med forslagsstillerens navn og fylke.

Etter at det er vedtatt å sette strek kan nye forslag ikke framsettes.

Dersom noen krever det, skal valgene foregå ved skriftlig avstemning. Andre avstemninger foregår ved håndsopprekning. Landsmøtet kan beslutte at en avstemning foregår ved navneopprop. Representantenes stemmegivning innføres i protokollen.

VEDTAK: Arbeidsordningen enstemmig godkjent.

D) VALG AV ORDSTYRERE, SEKRETÆRER OG KOMITEER

Formannen refererte landsstyrets forslag:

Møteledere:

Odvar Nordli	- Sentralstyret
Tor Halvorsen	- Sentralstyret
Åsa Solberg Iversen	- Landsstyret
Aud Gaundal	- Nord-Trøndelag

Sekretærer:

Berit Stenlund Larsen	- Aust-Agder
Ragnhild Johansen	- Akershus
Asbjørn Kristoffersen	- partikontoret
Olav Boye	- Buskerud

Beretnings- og protokollkomité:

Oddvar Olsen	- Østfold - formann
Tine Øverlier	- Oppland
Marit Ørstad Berg	- Hordaland
Lars Haugen	- Sør-Trøndelag
Eva Marie Gran	- Akershus
Gerd Hagen Schei	- partikontoret - sekretær

Reisefordelingskomite:

Kirsten Rogstad	- Oslo - formann
Nils Edvard Olsen	- Finnmark
Olav Stavdal	- Telemark
Rolf Jørgensen	- Revisjonen - sekretær

Redaksjonskomite for internasjonale spørsmål
og andre politiske saker:

Gro Harlem Brundtland	- Sentralstyret - formann
Egil Knudsen	- Sentralstyret, AUF
Harriet Andreassen	- Sentralstyret
Tor Halvorsen	- Sentralstyret
Bjørn Tore Godal	- Oslo
Reiulf Steen	- Akershus
Kirsten Myklevoll	- Troms
Kjell Opseth	- Landsstyret
Doris Johansen	- Østfold
Reidun Romfo	- Møre og Romsdal
Kjell Borgen	- Hedmark
Björg Gausdal	- Vestfold
Knut Frydenlund	- Stortingsgruppa
Thorbjørn Jagland	- partikontoret - sekretær

Redaksjonskomité for lokalpolitisk manifest
og tilgrensende saker:

Gunnar Berge	- Sentralstyret - formann
Anneliese Dørum	- Kvinnesekretariatet
Knut Røed	- Oslo/AUF
Bjørn Skau	- Landsstyret, Buskerud
Bengt M. Olsen	- Hordaland
Sissel Eidissen	- Landsstyret, Nordland
Helmer Mikkelsen	- Finnmark
Berit Salvesen	- Vest-Agder
Arvid Nyberg	- Hedmark
Olga Berg	- Sør-Trøndelag
Tove Heggen Larsen	- Oslo
Gunn Vigdis Olsen-Hagen	- Rogaland
Torstein Moland	- sekretær

Redaksjonskomite for organisasjonssaker:

Ole Knapp	- Sentralstyret - formann
Britt Schultz	- Kvinnesekretariatet
Linda Bjørgan	- Sør-Trøndelag/AUF
Agnes Bua	- Vest-Agder
Anders Johansen	- Vestfold
Randi Sletten	- Aust-Agder
Finn Johansen	- Østfold
Anne Lise Haugen	- Sogn og Fjordane
Hans Frette	- Rogaland
Edgar Sneve	- Sentralstyret, Nordland
Solveig Hval	- Oppland
Unni Engstad	- Troms
Herlof Gjerde	- partikontoret - sekretær

Valgkomite:

Lars M. Skytøen	- Sentralstyret - formann
Oddrun Pettersen	- Kvinnesekretariatet
Lise Christoffersen	- Buskerud/AUF
Laila Kaland	- Landsstyret, Møre og Romsdal
Sverre Kr. Fjeld	- Hedmark
Reidar Nordal	- Telemark
Svein Larsen	- Oslo
Arne Olav Nilsen	- Hordaland
Björg Sætra	- Østfold
Jorun Bogfjellmo	- Nordland
Knut Aalberg	- Nord-Trøndelag
Grethe Johansen	- Sentralstyret
Johan Nygaard	- Oppland

VEDTAK: Landsstyrets forslag enstemmig vedtatt.

Formiddagsmøtet ble avsluttet kl. 12.55.

ETTERMIDDAGSMØTET FREDAG 22. APRIL 1983

Møtet ble satt kl. 15.00 med Odvar Nordli som møteleder. Han opplyste at det var kommet bombetrussel mot møtet, men han aktet ikke å heve det. "Vi fortsetter, og vi begynner med en sang", sa Nordli, og under ledelse av Tryggve Aakervik ble "Unge slekter" sunget.

Møtelederen understreket deretter at landsmøtet hadde kort tid til disposisjon i forhold til de store og viktige sakene. Alternativet til disiplin og selvdisiplin var meget hard nedskjæring av taletida. Han opplyste videre at det var kommet en hilsen til landsmøtet fra Det koreanske sosialdemokratiske parti. Et forslag om røykeforbud ble vedtatt. Av hensyn til Valgkomiteens arbeid ble en del forslag i forbindelse med Organisasjonskomiteens innstilling foreslått oversendt redaksjonskomiteen for organisasjonssaker:

- Utvidelse av antall landsstyremedlemmer, samt forslagene B 12, B 13, B 14, B 15, B 16, B 34, B 35, B 85 og B 87, punkt 4.

VEDTAK: Forslaget enstemmig vedtatt.

SAKLISTAS PUNKT 8 : VELFERDSSAMFUNN OG LEVEKÅR

Einar Førde holdt følgende innledning:

Glimt frå velferdsstaten Norge anno 1983:

- Landet Norge har ei regjering som kombinerer politisk makt med å vere representantar også for landets sterkaste privatøkonomiske makt. Regjeringa har støtte av dominerande mediamakt. Det er ei regjering som har som eit av sine fremste politiske mål å skape eit samfunn der det er større skilnad på folk.
- Landet har den høgaste arbeidsløysa sidan 1930-åra. Prognosene tyder på at arbeidsløysa kjem til å auke utetter året. Av arbeidskraftundersøkinga går det fram at arbeidsløysa blant ungdom nå er oppe i 15% av arbeidsstyrken. 4. kvartal 1982 utgjorde ungdom under 25 år 45% av dei arbeidslause. Alt tyder på at denne arbeidsløysa vil stige ytterlegare. Tendensane til skjult arbeidsløysa blant kvinner aukar igjen etter ein periode med nedgang i 70-åra.
- Sosialkontora i ei rad av landets kommunar melder at dei i første kvartal av året 1983 har brukt opp heile det budsjetterte beløpet for året til sosialhjelp. Aukn konsentrerer seg særleg om stønad til husleige og til livsopphald. Aukn

er eit direkte resultat av endringar i bustadpolitikken og mangel på arbeid. Fleire og fleire menneske blir drivne over på det som i gamle dagar heitte forsorgen. Mange går dit med ei sikker kjensle av at dei har ingenting der å gjere.

- For ti til tolv år sidan tilsvara kravet til eigenkapitalinnskot til ein vanleg familiebusad med Husbank-standard omlag ei gjennomsnittleg årsinntekt for ein industriarbeidar. I dag krevst det opp til tre slike årsinntekter i eigenkapitalinnskot.
- Når utbygginga er fullført på det nye, store bustadfeltet på Søndre Nordstrand i Oslo, reknar ein med at 700 husvere vil stå tomme. Dei kostar i dag ein halv million kroner. Mine naboar i dei 20 år gamle høgblokkene på Tveita i Oslo, der det bur ca. 1 000 menneske i kvar blokk, betaler i dag ca. 160 000 i innskot og over 2 000 i husleige pr. månad for to rom og kjøkken.
Slik blir bustadkøane avskaffa.
- Dei siste åra har vi fått ein sterkt aukande tendens til innføring av såkalla "eigenandelar" for samfunnsstenestar. I sosialsektoren råkar desse eigenandelane med særleg tyngde dei gamle og dei kronisk sjuke. Eit reknestykke syner at ein pasient med akutte ryggproblem eller hofteskade med desse nye eigenandelane kan få auka sine utgifter med opp til tusen kroner.
- I Stortinget ligg det nå eit framlegg frå regjeringa Willoch til ny helselov som åpnar for innføring av eigenbetaling for såkalla "fritt klientell" - barn og ungdom under 18 år. Går dette forslaget gjennom, vil vi sosialpolitisk bli sett tilbake til tida før 1949 da vi fekk lov om folketannrøkt.
- I eitt av verdas og historias rikaste samfunn går 20 000 barn for lut og kaldt vatn. Vi kan fylle ein middels stor norsk by med barn som lid under såkalla "alvorleg omsorgssviikt". Frå einiskilde skolar i Oslo-området blir det rapportert at 20% av elevane i ungdomsskolen er permanente skoleskulkarar.
- Undersøkingar viser at i løpet av dei siste ti åra har barns og unges forventningar til framtida skifta frå optimisme til pessimisme og angst. Dei gode grunnane for dette er mangel på arbeid, utdanning, bustad og sikker framtid, men ikkje mangel på bomber. Noen av dei har lånt seg eit namn fra ein framand kultur og kallar seg The No-Future Generation.

Disse glimta seier oss at ein av dei viktigaste jobbane dette landsmøtet har å gjere, er å fortelle det norske folk at slagordet "Vern om velferdsstaten" ikkje er aktivt retorikk, men ei dagsaktuell, livsviktig oppgave. Mange av dei alvorlege utfordringar som i dag møter velferdssamfunnet, har vi hatt med oss gjennom mange år også i vår eiga regjeringstid.

Men mange av dei er nye. Dei er skapte av ei konservativ regjering og uunngåelege følgjer av ein politikk som arbeider mot mål som er i strid med dei grunnleggande verdiane arbeidarrørsla la ned i velferdssamfunnet.

Den viktigaste føresetnaden for at velferdssamfunnet skal kunne eksistere vidare ville eg kalle "felles kultur". Her er det tale om eit svært utvida kulturomgrep. Det er tale om felles livsvilkår og sams opplevingar. Det føreset eit utdanningssystem og eit sosialt system som møter alle innbyggjarar på same måte. Det viktigaste trugsmålet mot denne felles kulturen heiter store og aukande ulikheter mellom menneska. Velferdssamfunnet eller "folkhemmet" som svenskan kallar det, føreset at dette samfunnet blir betre dersom skilnaden mellom menneska blir mindre. Eit samfunn med større ulikhet er eit samfunn med fleire konflikhtar, høgre gjerder mellom enkeltmenneske og grupper, meir kriminalitet og ikkje minst eit samfunn der færre av innbyggjarane har sjanse til å kjenne sjølvrespekt. Velferdssamfunnet føreset at folk at arbeid.

I Høgres retorikk tyder velferdssamfunnet ofte å særleg gjere noe for dei som har minst. Men det er berre ei side av velferdssamfunnet, og dette prinsippet kan effektivt nyttast til å uthole velferdssamfunnet. Dette landsmøtet må ta dødsens alvorleg utfordringa om å gjere meir for dei som har minst. Ikkje minst vi som sit her på dette landsmøtet som for ein stor del sjølv tilhøyrrer ein betre stilt middelklasse, har grunn til å minne kvarandre om at svakast i dette samfunnet framleis er Arbeiderpartiets mest trufaste vener. Dei har ingen andre å vende seg til. På område etter område har vi grunn til å ta vare på grunnleggande klasseinstinkt som vi har fått i arv frå dei som rydda veg for arbeidarrørsla. Men nå er også tid for å minne om at dette partiet ikkje kan nøye seg med å vere eit politisk bedehus for elende med "solidaritet" som eit forslitte evangelium.

Gjennom dei siste åra har Norge blitt eit samfunn dominert av menneske med ei laus og passiv middelklasseorientering. Velferdsstaten må også omfatte denne middelklassen. Vi kan ikkje føre velferdsstaten vidare utan at desse nye gruppene også kjenner lojalitet til han. Dersom fellesskapets einaste oppgave er å ta vare på dei elendige eller i stigande utstrekning pålegg store folkegrupper betalingsbørar for offentlege tenester, vil desse gruppene for å låne eit ord frå rakettdebatten, bli fråkopla velferdsstaten. I stigande utstrekning vil dei finne sin ideologi hos dei som seier at fleire av våre behov bør statast individuelt og i den private sektoren. Den prosessen er i gang i Norge. Velferdssamfunnet er eit samfunn utan behovsprøving. Dei sikkerhetsnetta som samfunnet set opp, må vere sikkerhetsnett for alle.

Slaget om den fulle sysselsettinga i Norge står nå og i månadene framover. Vi har passert 4% arbeidsløyse. Krava består ikkje berre i å gi arbeid til dei som i dag har det. Vi veit at fram mot 1990 skal det i tillegg skaffast 160 000 nye arbeidsplassar dersom vi framleis skal vere eit samfunn som er så sivilisert at det kan seie seg å ha full sysselsetting. Høgrestyret seier at dei skal skape denne fulle sysselsettinga på

lang sikt. Det er den same bodskapen som har vore skrift i sand for dei millionar av arbeidslause i OECD-området som har vorte offer for denne konservative sysselsettingspolitikken. For dei ledige industriarbeidarane og for dei mange unge kvinnene som nå får ein så dårlig start på livet, er det dårleg trøyst å få vite at ein stad på lang sikt skal dei få arbeid. Røynslar frå mange land med stor arbeidsløyse fortel at mange av dei som på kort sikt blir utestengt frå arbeidsmarknaden, forblir utestengde.

Arbeiderpartiet gjentar kravet om at kampen mot arbeidsløysa må starte med å løyse dei akutte ledighetsproblema. Krigen på kort sikt er avgjerande for å kunne vinne på lang. Og denne krigen kan ikkje vinnast utan at vi mobiliserer solidaritetsprinsippet gjennom våre mest slagkraftige reidskapar, nemleg dei offentlege budsjetta. Utan at arbeidsløysa er eit fellesskapsansvar, kan ingen tru at vesle Norge skal kunne få ei anna utvikling enn den som i dag så tragisk pregar samfunn som liknar vårt. Vi treng eit offentleg ansvar for sysselsettinga i alle sektorar av arbeidsmarknaden. I tillegg er sysselsetting i offentleg tenesteyting ein heilt avgjerande føresetnad for at vi kan ha full sysselsetting.

Det synes som om regjeringa har kapitulert overfor arbeidsløysa. Når statsråd Rettedal skal kommentere kvar månads sørgelege tal over utviklinga på arbeidsmarknaden, er den mest effektive trøysta han kan gi, at kanskje gradestokken vil hjelpe oss. Elles har han fått lite å køyre med, som det heiter på Bjerkebanen. Ekstrainnsatsen som regjeringa har stilt seg bak, er heilt utilstrekkeleg i forhold til problemets omfang. Arbeidstakarane blir tilbydd ein sosial kontrakt der dei i bytte for stagnerande og reduserte inntekter ikkje får full sysselsetting, men aukande arbeidsløyse. Regjeringa fører ikkje krig mot arbeidsløysa. Ho sit mest heilt stille og ser fienden invadere oss. Dersom denne regjeringa verkeleg set full sysselsetting som mål nummer ein i den økonomiske politikken, er ho ille ute. Ein minnes Olav Oksviks karakteristikkk av den siste regjeringa Mowinckel: "Regjeringen henger i gesimsen, og dét er intet blivende sted, iallfall ikke for eldre folk".

Sysselsettinga er eit særleg interessant tema i dette kommunevalåret, fordi alle politiske parti har innsett at arbeidet i kommunane og fylkeskommunane kan bli det avgjerande for kampen mot arbeidsløysa. Alle ser at det er dei lokale politiske organ som har beste føresetnadene for å sjå kvar det nå finst nyttige ugjorte arbeidsoppgaver og ledige hender og hovud i Norge. Derfor appellerer vi til kommunane om å ta i bruk all den fantasi og handlekraft dei eig, utarbeide beredskapsplanar mot arbeidsløysa og gjennomføre desse planane. I januar inviterte regjeringa kommunane og fylka til å lage slike planar som raskt kunne settast i gang med statlege tilskot. Alt nå kan vi slå fast at regjeringas handtering av saka har synt at det heile hovudsakleg var meint for å roe ned opinionen og mellompartia. Heile planen kokte ned til eit spørsmål om å fordele 200 millionar kroner på samtlege av landets kommunar.

Slik er kommunane haldne for narr. I Sogn Dagblad som er eit viktig organ som kjem ut på ein svært sentral stad i landet, sto det her om dagen å lese at til nå har dei kommunale beredskapsplanane i Sogn og Fjordane ikkje gitt ein einaste ny arbeidsplass, fordi ingen vil betale rekninga for denne viktige offensiven. Regjeringas invitasjon til samarbeid om sysselsettinga, er invitasjon til eit gjestebod med dårleg servering. Eg minner om sogningen som ein gong kom til eit slikt gjestebod der vertinna hadde vore uvanleg knipen med maten og delt det vesle som var opp i nesten usynlege småstykker. Då sa han: "Her hadde det sakte vore råd å forsyne seg, dersom ein berre hadde hatt nebb".

Arbeiderpartiet har fremja og fått nedstemt i Stortinget, ekstraordinære tiltak for sysselsetting i storleiken 28 milliardar kroner. Mange av dei forslaga som fins i dette landsmøtemanifestet er alt sett fram i Stortinget. Nå skal dette landsmøtet legg grunn for ny offensiv. Det kallar på fantasi og innsats for den arbeidsoppgava som våre vener særleg ventar at Arbeiderpartiet tek seg av. Vi veit at det er ei arbeidsoppgave som kallar på offentleg innsats. Eg går ut frå at landsmøtet vil legge grunnen for nye framlegg frå Arbeiderpartiet alt i denne perioden. Mellompartia veit at desse framleggja også vil omfatte senking av rentenivået.

Landsorganisasjonen har lagt det grunnlaget dei måtte legge gjennom eit inntektsoppgjer prega av ansvar og av prioritering av sysselsettinga. Nå har styresmaktene inga orsaking for å unnlate å gjere sin del av jobben. Kampen for arbeidet er også ei fordelingsoppgave. Nå er det opp til dei politiske styresmaktene å syne at dei maktar denne fordelingsoppgava på ei måte som er i samsvar med vanlege menneskes rettferdsans i dette land. Det tyder arbeid for alle.

Ein viktig del av velferdssamfunnets felles kultur har i Norge ytra seg ved bustadpolitikken. I etterkrigstida er den ytre, synlege klaseskilnaden ved butilhøva stort sett fjerna. Med noen unntak kan ein her i landet ikkje sjå på bustadene kvar Jørgen Hattemaker og kvar Kong Salomo bur. Gjennom offentleg innsats kunne også den lågtlønna økonomisk makte å bruke den same bustaden som meir høgtlønna fann tilfredsstillande. Dette er eit av dei områda der Willoch-regjeringa har mest effektivt gått til åtak på eit fundament i velferdsstaten. Dei har gjort det så effektivt at Arbeiderpartiet berre må innsjå at i bustadpolitikken er det skapt ny røyndom. Vi kan ikkje vende tilbake til bustadpolitikken frå før 1981. Her ligg ei viktig programoppgave for Arbeiderpartiet. Vi får vedgå at i denne omgangen må vi i første rekkje ta sikte på å dempe verknadene for dei som nå lir mest under den bustadpolitikken som regjeringa fører. I dag er det umogleg for ein ein-inntektshuslyd med gjennomsnittsløn, og svært vanskeleg også for svært mange andre, å ta i bruk ein nyprodusert bustad av den vanlege typen. Det er mange forklaringar på dette: Husbankens reduserte rolle, avskaffinga av moms-refusjonen og arealstønaden, auka rentesatsar og stigning i byggekostnadene. Viktig er det også at vi her møter både borgarleg kommunepolitikk og dårlegare kommunal økonomi i form av at tomteprisane og opparbeidingskostnadene i

dag så å seie utan unntak blir velta over heilt ut på dei som bygger.

Arbeiderpartiet må ta sin del av ansvaret for noe av denne utviklinga. Inga regjering kunne handtere dei volsomme overføringane som etter kvart vart resultat av den gamle bustadpolitikken. Men nå er eit svært omtykt barn i ferd med å bli kasta ut med badevatnet. Når ein heilt vanleg bustad i dag kan kome opp i kostnader på mellom 3 500 og 4 000 kroner etter rentefradrag, har vi berre litt av forklaringa på kvifor Willoch-regjeringas bustadpolitikk avskaffar bustadkøane. I tillegg er også utvegane til å skaffe seg ein billigare bustad på bruktmarknaden langt på veg tatt bort, m.a. gjennom oppheving av pristakstbestemmelsane for frittstående andelsleiligheter i bustadkooperasjonen og ordninga med seksjonering av leigegardar.

Framlegg til tiltak for å betre situasjonen, blir ofte skraping i overflata av problemet. Korkje redusert areal på dei meir standardiserte bustadene, redusert teknisk standard i bustadområda, forenkling i byggesaksbehandling, eller auka produktiviteten i byggebransjen, vil i avgjerande grad løyse hovudproblema, enda om det ikkje er så vanskeleg å vere samd i mangt av dette. Reint patetisk blir det også når Høgre-regjeringa møter unge menneske som har vore i utdanningssituasjon til dei er langt over 20 år, med at dei må spare for å kunne skaffe seg ein bustad. Sparing i eit omfang som monnar med dagens bukostnader er for dei fleste unge like vanskeleg som det er for ein kamel å kome gjennom eit nålauga. Samtidig har altså regjeringa nå kome med forslag til endringar i ekspropriasjonserstatningslova. Dei foreslår at marknadsprisen skal leggst til grunn for erstatning. Truleg vil dette føre til ei fleirdobling av råtomteprisen med særleg sterk stigning i og i nærleiken av pressområda.

Arbeiderpartiet har støtta ein politikk som har gått opp på fleire selektive ordningar der midla først og fremst skulle innrettast mot dei gruppene som har størst behov. Desse ordningane vil vi framleis trenge, og vi kan kanskje under trykket av Høgre-regjeringas brutale framferd i bustadsektoren kome til å trenge dei enda meir. Men til sjuande og sist er vi tilbake ved velferdsstatens dilemma og spørsmålet om bustadpolitikken framleis skal vere eit grunnleggande element i velferdsstaten her i landet. Velferdsstaten er eit samfunn i hovudsak utan behovsprøving. Bustadpolitikken er i ferd med å bli ikkje sement i velferdsstaten, men ei splittande kraft. I dag er bustadpolitikken eitt av dei mest effektive verkemiddel til å skape større skilnad på folk. Vi veit at bustadpolitikken kjem til å spele ei avgjerande viktig rolle i kommunevalkampen til hausten. Nå er det opp til landsmøtet å gi oss ammunisjon til den striden.

I politikkenes kvardagsarbeid har oppgavene i sosial- og helsesektoren særleg tyngde. For Arbeiderpartiet vart dette eit fundament i velferdssamfunnet ikkje berre fordi det er tale om å ta seg av svake og lidande. På eitt eller anna tidspunkt i vårt liv er vi alle svake. Også på dette område

vil vi gjerne rope eit varsko mot den politikk regjeringa nå fører. Hovudproblemet er knapt at regjeringa er spesielt u-sosial eller spesielt ivrig etter å knappe ned på ressursane til sosiale formål. Ressursproblema er eit stort og sjølvstendig område der vi får høve til å møte regjeringa ved mange høve i tida framover. Her og nå skal eg berre igjen fokusere dei utviklingstendensar i sosialpolitikken som har med velferdssamfunnets grunnpilarar å gjere. Her er det særleg nødvendig å minne om at velferdssamfunnet i hovudsak er eit samfunn utan behovsprøving. Dei såkalla eigenandelane er ikkje berre foreslått av regjeringa. Vi møter dei i stadig større utstrekning også i kommunal og fylkeskommunal samanheng. Vi får tru at dei i første rekke oppstår som følgje av dårleg offentleg økonomi og mindre av bevisst ønske om å privatisere sosialsektoren. Men heilt sikre på det kan vi ikkje vere. Det er ein gjennomgåande felles tendens i alle Høgre-parti i vår del av verda at dei vil privatisere sosialpolitikken. Derfor stig nå utgiftene til heimehjelp for dei eldre i mange kommunar. Dei som treng hjelpemiddel må betale meir for dei. Eit særleg pikant eksempel frå velferdssamfunnet 1983 er at i alle fall i eitt fylke, utviklar den nå premieringssystem for dei sjukeheimane som er flinkast til å bli kvitt sine pasientar. Med privatiseringa av sosialpolitikken aukar dei geografiske skilnadene i velferdssamfunnet. Ei lang rad undersøkingar fortel oss det vi måtte vente, at pasientar generelt har lægre inntekt enn gjennomsnittsnordmannen, og kronisk sjuke har enda lægre inntekt enn gjennomsnittspasienten. Det er altså dei svakeste blant oss som nå mest får føle dei nye tendensane i sosialpolitikken. Det blir dei ressurssvake, og særleg kanskje dei eldre som tar den verste støyten. Vi har ønskt å fokusere dette området også fordi at fellesskapsansvaret for ein skikkeleg sosialpolitikk i så stor grad er ei fylkeskommunal og kommunal oppgave. Vi er igjen ved eit område som påkallar ekstra innsats frå oss i den tilstundande valkampen.

Bak alle desse problema er den politiske debatten fokusert omkring hovudsplrsålet: Kva styrke og ressursar skal fellesskapet ha til å gå laus på slike problem? Eller skal vi nå akseptere at desse oppgavene i stadig stigande grad blir individualiserte og privatiserte? For Arbeiderpartiet er svaret udiskutabelt. Men i denne norsk politikks viktigaste drakamp har vi vore på vikande front. Den store prøva for oss er at vi nå i månadene og åra som kjem skal vise vår evne til å kjempe for fellesskapsinnsatsen eller meir prosaisk: for storleiken på dei offentlege budsjetta. Det er ingen umogleg politisk budskap vi skal målbære. Det kan ikkje vere ei umogleg oppgave å spørje norske velgjarar om dei finn det fornuftig at vi alle gir avkall på noen av dei siste hundre kronene vi kunne tene for å kunne gjere meir for våre barn og våre eldre. Arbeiderpartiet vil i denne valkampen og i den neste i særleg grad ta opp eit forsømt område, nemlig barns og ungdoms livsvilkår i vårt samfunn. På arbeidsmarknaden, i bustadpolitikken, i utdanning og i sosialpolitikken møter vi ein overmåte klar budskap: Dette samfunnet er eit vanskeleg samfunn for barn og unge. Landsmøtet har i manifestets del om barne- og ungdomsvern fått ein opptakt til debatt som bygger på ei fin,

lita innstilling frå eit programutval som har vore leie av Sissel Rønbeck.

Manifestet presenterer eit knippe av høgst påtrengjande tiltak. Auka buutgifter og auka arbeidsløye råker barna verst. Samtidig har barnevernssakene ofte blitt liggande på grunn av manglande kapasitet her og der. I Trondheim måtte sosialkontoret stanse handsaminga av vanlege saker i tre månader siste året for å kome a jour med barnevernssakene. Desse auka elles med 40% i den same byen i løpet av dette eine året. Uteseksjonen i Oslo fortel om jamnleg kontakt med minst 1 000 barn og unge. Oslo-avisene fortel om 350 barneprostituerte eit steinkast frå dette møtelokalet. Vi veit ikkje nok om omfanget av barnemishandling i vårt samfunn. I 1981 gjorde Sentralsjukehuset i Akershus ei kartlegging, og resultatet der og då var 1 400 tilfelle. På dette området som på så mange andre, er drakampen mellom fellesskapsinnsatsen og privatiseringa også eit spørsmål om kvaliteten i dei kollektive tilboda vi gir. Offentlege tiltak for barn kan også vere offentleg barnemishandling. Meir enn noe anna eg har lese i det siste, reiser denne innstillinga spørsmålet om kvaliteten i dei offentlege tilbode og velferdssamfunnet. Men til sjunde og sist er vi også her ved at det er meir enn ei frase når vi i Norge i 1983 seier at arbeid, utdanning og bustad er grunnleggande gode. Og kva blir det att av vår eigen framifrå merkelapp "folkhemmet", dersom ikke vi, arbeiderrørsla, greier å slå ring om barna og dei komande generasjonars grunn til å kjenne lojalitet mot velferdssamfunnet? Mot prinsippet om at "slekt følgjer slekters gang" kjempar sjølv den mest lysande sosiale innretning fåfengt.

Alt snakk om fellesskapets styrke er skrift i sand, dersom vi ikkje konsentrerer oss om det upopulære temaet som heiter "inntektssida" i offentlege budsjett. Sysselsettinga er både på kort og lang sikt heilt og fullt avhengig av ei solid offentleg økonomi. Vernet om velferdsstaten er eit spørsmål om å sikre offentlege inntekter. Høgre vann stortingsvalet i 1981 med lovnad om ein såkalla "dynamisk skattepolitikk", der ein fekk folk til å tru at lægre skattar ville sette ny fart i økonomien og sikre sysselsettinga. Denne teorien er nå i dag to år seinare, ein vits langt inn i regjeringspartiet sjølv. Likevel held partiet fram i festlege høve med å snakke om dei framifrå verknadene av skattelette. Etter det eg skjønner var Høgres landsmøte eit slikt festleg høve. På dette landsmøtet merka eg meg særleg Jan P. Syses forsøk på å torpedere Skattekommissjonens arbeid i ein tidleg fase ved å stille seg avvisande til ein kvar auke av formues- og eigeidoms-skattane i tilfelle av reduserte statsskatt på lønnsinntekt. I sum vart det eit sterkt forsvar for dagens urettferdige skattesystem. Det er ei gåte korleis eit parti som tar sikte på å bli i regjeringsposisjon, vågar å uttale seg så lettvinnt om noko så avgjerande som inntektssida i statsbudsjettet. Ved stadig å nøre opp under lettvinnte førestellingar om at offentlege inntekter kan reduserast utan at det går utover sysselsetting og tilgang på offentlege tenester, syner Høgre ein mangel på sosialt ansvar som i dag berre så vidt blir

slått av Fremskrittspartiet. Vi må nå kople vår debatt om velferdssamfunnet saman til kanskje den viktigaste interne debatt vi skal ha fram til valet i 1985, nemleg debatten om eit nytt skattesystem. Vi veit at 1985 blir eit skatteval. Vi må møte Høgre på heimebane. Vi har lova velgjarane å gå til val på ei ny ordning som kan ta bort den mest urettvise einskildpost i vårt skattesystem, nemleg den ubegrensa retten til å trekke frå renter på sjølvmeldinga.

Når vi i dag ber om mobilisering til vern om velferdssamfunnet, er det uråd å gjere dette utan å minne dykk om at i neste omgang er det denne arbeidsoppgåva det heile er avhengig av.

Vernet om velferdsstaten er eit spørsmål om vern om likheten. Ingen av våre grunnleggande verdiar er meir utsett i dag enn denne. I dynamikkens og effektivitetens nemn vil dei konservative skape eit samfunn med større skilnad på folk. Det er ei alvorleg prøve vi her står overfor. I særleg grad kallar eg nå på våre vener i fagrørsla. Nå som før, er det først og fremst dei som må byggje vårt mest effektive vern om likheten. Dei må gjere det også ved at det noe forslitte slagordet stadig får eit innhald som er tilpassa vår tid og som har appell til nye grupper. Det krev eit stykke hardt nyskapande arbeid. Vi kjenner alle situasjonar frå parti- og fagforeningsmøte der det obligatorisk skal avsyngast Internasjonalen, og der vi ser rundt oss og oppdagar at svært mange av dei som skulle synge ikkje kan Internasjonalen. Internasjonalen er ein del av vårt rituale, men tyder kanskje ikkje så svært mykje for mange. Likheten får ikkje bli eit slikt rituelt begrep som vi kjenner berre ved festlege høve og i slagsords form. Da er kampen om velferdsstaten tapt.

Eg kallar også på våre vener i fagrørsla for å minne om at kampen om velferdssamfunnet er ein kamp om makt. Eg opna dette foredraget med å minne om maktkonsentrasjonen hos den nåverande regjeringa som gjer ho til ein langt meir formidabel motstandar enn oppslutninga i folket og Stortinget skulle tilseie. Vi har ingen sjanse til å møte denne makta på like grunnlag utan at vi greier å mobilisere vårt viktigaste maktgrunnlag, nemleg det fagleg/politiske samarbeidet sentralt og lokalt. Vi vil stå saman med fagrørsla også fordi det er ein vesentleg del av Høgre-bølgja at vi nå på område etter område kan oppleve åtak mot fagrørsla og mot dei skansar som fagrørsla har kjempa fram i arbeids- og næringsliv. Ein av fortenestene til Høgre-regjeringa er at den minner oss om at den historiske kampen mellom arbeid og kapital ikkje er antikvert, og at det framleis fins folk blant oss som trur at det er mogleg å skape ei utvikling i Norge som reverserer tendensen til stadig mindre makt for dei som låner makta si gjennom eigedom til kapital. I kampen til vern om velferdssamfunnet treng vi - fagrørsla og partiet - nå kvarandre kanskje meir enn på svært lenge.

Min hovudbodskap er enkel. Den kallar på forsvar og innsats for den aktive staten og for dei handlingsduglege fylkeskommunane og kommunane. Dersom dette høres ut som ein svært

sjølvstekt og banal bodskap, ber eg dykk prøve å lage dykk eit ekko av Jan O. Syses retorikk om den udugelige staten, det ineffektive offentlege byråkratiet og bøygen av fellesskapsinnretningar og reguleringar som truar alle fridomselskande menneske. Denne retorismen er i sin tur eit svakt ekko av tilsvarande tonar som i dag regjerer verda og større og viktigare land. Desse tonane har sin eigen pedagogikk. I land etter land, også i Norge, vil stadig fleire også av dei som ikkje i utgangspunktet kjenner noen djupare lojalitet til fellesskapet og velferdssamfunnet, oppdage at det var ikkje slik dei hadde tenkt seg at det skulle bli. Dei er som alle fornuftige menneske motstandarar av idiotiske reguleringar og unødige byråkrati. Men dei ønskjer ikkje derfor at samfunnet skal bli privatisert eller at staten skal avskaffast og vingestekkast. Dei vil skjønne at det dei eigentleg ønskte var ein meir effektiv og betre stat og eit mjukare og varmare fellesskap. Dei veil sjå at mange at dei mest grunnleggjande utfordringar dei som einskildemenneske står overfor: Freden, miljøproblema, likestilling, arbeid, sosial tryggleik, kulturelle verdier ikkje er tente med privatisering, men krev meir solidaritet og sterkare fellesskap. Nå er det opp til oss å utnytte Høgres pedagogiske innsats. Det gjer seg ikkje sjølv. Det krevst av oss at vi kan møte dei titusenar og hundretusenar som ikkje lenger får vår bodskap inn med mormsjølka, men som kanskje på arbeidsplass og i nærmiljø først og fremst er offer for privatiseringas moteslager. Det er bruk for menneske som identifiserer seg med fellesskapsverdiane, og som kan representere oss også i nærmiljø, på arbeidsplassar der vår røyst i dag ikkje høyrer. Oppgava er ikkje først og fremst å tale til folk frå talarstolar og fjernsynsskjermer, fordi då høyrer dei ikkje. Det mest overlegne politiske medium i dagens politiske strid er munn til munnmetoden. Det nyttar ikkje å kome rennande og seie at dette er ei oppgave som først og fremst må løysast av oss på Youngstorget og på Stortinget. Den viktigaste striden står lokalt. Det er der vi er dårlegast representert. "Åpent de bekjenn", som det står i ein kjend, åndeleg sang.

La oss ikkje overdrive kva den konservative regjeringa har gjort og kan gjere for å underminere velferdsstaten i denne regjeringsperioden. Det meste av det dei gjer kan vi og skal vi, gjere omatt. Men la oss heller ikkje undervurdere kva Høgre vil kunne gjere dersom dei får fire, nye regjeringsår. Nå er tida for å gå ut å spørja også folk som ikkje høyrer til vår familie: Synes du det er tid for å vere med og bygge eit vern omkring dei verdier som arbeidarrørsla møysommeleg kjempa fram i det norske samfunnet, eit vern om solidariteten og likheten? De vil bli forundra over kor mange det er som lar seg mobilisere på det grunnlaget. Den første viktige mobiliseringa skal skje nå i haust.

+ + +

Dirigenten takket for foredraget og opplyste at forslag innsendt i forbindelse med Lokalpolitisk Manifest ville bli behandlet i debatten som nå fulgte. 70 representanter hadde bedt om ordet, og 3 minutters taletid ble vedtatt.

DEBATTEN

Arve Berg, Møre og Romsdal: Innstramningspolitikken har ført til økt arbeidsledighet, og det vil den fortsette å gjøre. Erfaringer fra andre land viser det. For å sikre vårt lands utsatte industriarbeidsplasser må bedriftene få betingelser de kan leve med. Vi kan ikke hindre nødvendig omstilling, men omstilling gjennom arbeidsledighet kan ikke aksepteres. I Møre og Romsdal kommer det stadig nye meldinger om permitteringer og innskrenkninger. I skipsindustrien må situasjonen sies å være helsvart. Denne industrien må få samme betingelser som konkurrentene i utlandet. Hadde Arbeiderpartiets forslag blitt vedtatt, ville situasjonen ikke vært så vanskelig. Tiltak i industrien og distriktene i milliardklassen ville gjort underverker. I stedet satses det på skattelettelser for dem som har nok fra før. Oljen må brukes aktivt for å sikre næringsgrunnlaget i ulike deler av landet. Norsk næringsliv må gis oppdrag i oljevirkksomheten, det ville ikke bli forstått av folk flest om ikke norske bedrifter får sin rettmessige andel. Letevirkksomheten nordpå må trappes opp, slik at det blir større sysselsettingsmessig effekt av oljevirkksomheten i disse områder av landet.

Dirigenten varslet strek og bad om innlevering av forslag.

Tove Heggen Larsen, Oslo: Utjevning av levekår mellom ulike sosiale grupper og landsdeler står helt sentralt i vår fordelingspolitikk. I storbyene finner vi de dårligste levekår i landet for store befolkningsgrupper. På en rekke områder er det nødvendig med en nasjonal innsats for utjevning. Arbeiderpartiets siste regjering og stortingsgruppa har innsett nødvendigheten av å gjøre en kraftinnsats for storbyene. Det har ført til at vi de siste årene har sett at spesielt byfornyelsen og tiltak for barn og unge er tilgodesett med økte statlige overføringer. Men Høyre-politikken fører til reduserte overføringer til kommuner og fylker, selv om partiets landsmøte hevdet det ville slå et slag for storbyene. Det er dette dobbeltbokholderi den kommende valgkamp må avsløre, slik at velgerne blir klar over at de står overfor et valg mellom to politiske hovedretninger - at Arbeiderpartiet ønsker satsing på fellesgoder, og Høyre en kraftig reduksjon av velferdsgodene. DNA har nå muligheten for å slå et slag for storbyene gjennom klare og utvetydige standpunkter på dette landsmøtet.

Det ble nå satt strek etter at en rekke forslagsstilleres navn var referert.

Thorbjørn Hagen, Buskerud: Norge ligger på Europa-toppen når det gjelder pensjonsalder. Arbeiderpartiets program for 1983-85 har ingen målsetting om å endre dette. Men etter mitt syn har den generelle pensjonsalder i Norge overlevd seg selv, og partiet bør gå inn for å redusere den til 65 år. I tillegg bør det åpnes adgang for individuelt valg for dem som er mel-

lom 62 og 65 år. LO har gått inn for dette. Videre har hovedproblemet også i vårt land blitt mangel på arbeidsplasser. Dette går særlig ut over de unge. I samtaler jeg har hatt med eldre har alle ønsket lavere pensjonsalder, slik at de kunne få en bedre alderdom. En del mener nok at arbeid i seg selv er en verdi som de vil beholde lengst mulig, men de representerer ikke det store flertall. Jeg tror Arbeiderpartiet vil svikte de eldre ved ikke å gjøre noe med pensjonsalderen, og vil foreslå at Arbeiderpartiet programfester lavere pensjonsalder i kommende stortingsperiode.

Knut Røed, Oslo: AUF har fremmet et forslag om sysselsetting som jeg håper landsmøtet vil ta hensyn til. Det holder ikke med løfter om å føre en ekspansiv økonomisk politikk og love arbeidsløs ungdom at dette vil skape arbeidsplasser. Høyre gjør alt de kan for å fortelle det motsatte, og de fleste tror kanskje at det ikke er så stor forskjell. Vi må gjøre vår politikk klarere, vi må kunne si til ungdommen at det for oss er sløsing med ressurser å la folk gå arbeidsledige, vi trenger alle - uansett konsumprisindeks, investeringer og renter. Nå utbetales det halvannen milliard i arbeidsledighetsstrygd, samtidig som Presthus avslår en haug av ønsker fra offentlige etater om flere ansatte. AUF har på denne bakgrunn enstemmig vedtatt å kreve en garantiordning om arbeidstilbud for alle under 25 år som har avsluttet sin skolegang. Ordningen baseres på at det opprettes et ungdomsfond der bl.a. midler som i dag benyttes til arbeidsledighetstrygd inngår. Vår plan er ikke å redusere ledigheten, men fjerne den. Tillater vi arbeidsledighet på kort sikt, som Willoch kaller det, setter vi i gang en sjølførsterkende prosess som bare vil øke den.

Egil Solberg, Rogaland: Det bør komme et eget avsnitt om kultur i Det lokalpolitiske manifest. Førdes innlegg var en manifestasjon av behovet for innsats på dette området. Barn nedbygges med voldsfilmer o.l. Fellesskap og solidaritet finnes ikke i foreldrenes bæreposer, og samfunnet har tydeligvis ikke råd til barnekultur. Vi kan ikke tillate at vi i det overflodssamfunn vi tross alt lever i, ikke har råd til å satse på barna og framtida. Dessverre er det slik at mange barn ikke vokser opp med omsorg og kjærlighet. Forutsetningene for barns kulturelle aktiviteter er ikke tillagt nødvendig vekt i nærmiljøene. Vi må verne om den frie leken som er det viktigste i barnekulturen. Her må de frivillige organisasjoner få flere økonomiske midler, spesielt organisasjoner som fremmer læring og solidaritet og toleranse, slik Framfylkingen gjør. En annen side ved utviklingen har ført til at en rekke lokalsamfunn mottar store grupper anleggsarbeidere i forbindelse med olje- og kraftutbygging. Disse stiller store krav til velferds- og kulturtiltak. Ordningen med statlige tilskudd til kulturarbeid på nye industristeder ble innført i 1965. Siden den tid har det vært for liten innsats på dette området.

Solberg foreslo: 1) Arbeiderpartiet vil samordne og forbedre den lokale barnekulturen. 2) Arbeiderpartiet vil øke

innsatsen mot kommersialiseringen. 3) Arbeiderpartiet vil øke innsatsen for kulturarbeid på nye industristeder.

Reiulf Steen, Akershus: Jeg vil gjerne gjenta noe jeg har sagt før. Det er at kabellegging av Norge vil få større konsekvenser enn rørleggingen av Nordsjøen. Allerede nå er det i Amerika flere sysselsatt i det man kaller kommunikasjon enn det er i den tradisjonelle industrien. Mediadebat-ten vi nå opplever er i virkeligheten en kamp om det norske samfunnet, om samfunnsutviklingen de neste 10-20 år. Media-politikken vil derfor bli helt avgjørende både for velferds-samfunn og levekår i Norge. Det er et alarmerende bilde som tegner seg på mediahimmelen. Fra utlandet vil et hav av satelittbølger velte inn over det norske samfunn med program dominert av Coca Cola-kultur og platt underholdning. På andre kanaler kan vold og sadisme komme til å bli dominerende inn-slag. Hvis detnorske samfunn ikke blir en aktiv deltaker i denne utviklingen, bl.a. gjennom opprettelse av en kvalitets-basert ny fjernsynskanal, risikerer vi å stille landet åpent for en mediainvasjon som vil forflata den norske kulturen, som truer det norske språk og som i siste instans vil kunne undergrava hele vår nasjonale identitet. Sett fra et sosia-listisk demokratisk synspunkt er ikke et monopol, heller ikke et statsmonopol, noen målsetting i seg selv. Et vesent-lig element i den demokratiske sosialismen er mangfold bygget på desentralisering og demokratiske beslutninger. Den far-ligste trussel mot mangfoldet er de private monopolene, både de multinasjonale og de nasjonale. Høyres politikk er som skreddersydd for et reklamebasert TV 2-system. Alle de prøveordninger Langslet har etablert er skritt i retning av privat dominans av de norske media. Vi har kort tid til rådigh-et. Akkurat nå gjøres det forsøk på et stille mediakupp i det norske samfunn. I de nærmeste måneder må det treffes be-slutninger som vil få konsekvenser for resten av dette år-hundret. Derfor er den mediakamp vi nå opplever ikke bare et spørsmål om hva hver og en av oss skal se på fjernsyns-skjermen hver kveld, men en viktig kamp om den framtidige samfunnsutvikling i vårt land.

Nils Bjørnflaten, Telemark: Store og viktige deler av norsk ferrolegeringsindustri er ofte lokalisert på industri-steder og er av stor betydning for livskraften og levedyktig-heten for det enkelte lokalsamfunn. Den kjennetegnes også ved at det står store beløp bak hver arbeidsplass. Det kreves store beløp for å opprettholde og fornye produksjons-utstyret og dermed arbeidsplassene. Ferrolegeringsindustrien er meget konjunkturfølsom. Den negative utvikling i den vest-lige verdens stålindustri har ført til betydelig svekkelse av de økonomiske resultater. Samtidig er industrien pålagt miljøverniltak for mange hundre millioner kroner. På grunn av lav aktivitet i stålindustrien er markedsutsiktene for nærmeste framtid ikke oppløftende. De siste par uker er det kommet meldinger om økende produksjon, men her er det viktig å være klar over at produksjonsøkningen hovedsakelig skyldes

at bedriftene ønsker å gjøre bruk av billig overskuddskraft, ikke bedre markedsforhold. Økt kostnadsnivå og høyere kraftpriser gjør utviklingen bekymringsfull. På lengre sikt bør imidlertid mulighetene være gode under forutsetning av at norsk industri får konkurrere på like vilkår med utlandet, ikke minst rikelig tilgang på rimelig elektrisk kraft. En forutsetning for å konkurrere er høyt teknologisk nivå, og dette koster penger. Når mulighetene er der, må det opprettes fond.

Jens Skarvøy, Møre og Romsdal: I vårt samfunnssystem har vi fått noenlunde brukbare ordninger for svake grupper: Pensjonsordning for eldre og uføre og sykelønnsordning. For den tredje gruppen - de arbeidsløse - viser vår nåværende ordning store svakheter. Den er laget for tider med liten eller ingen arbeidsledighet. Arbeidsledighet er prinsipielt et samfunnsanliggende, i sterk grad er det vårt samfunnssystem som ligger til grunn for arbeidsledighet. Da kan vi ikke ha en ordning som utelukker støtte til de mest utsatte, ungdommen og langtidsledige.

Skarvøy fremmet følgende forslag:

Ledigmeldt ungdom under 20 år uten dagpengegrunnlag gis etter 6 måneder rett til arbeidsledighetstrygd etter minimumssats utregnet av folketrygdens grunnbeløp. Alle ledigmeldte personer over 20 år bør gis fulle rettigheter til arbeidsledighetstrygd med utgangspunkt i en industriarbeiders lønn. Spesielt må dette gjelde ledigmeldte etter endt utdannelse og personer med forsørgeransvar. Arbeidsledighetens nåværende maksimumstid, 40 uker pr. år, endre til 52 uker pr. år.

Jens Stoltenberg, Oslo: Arbeid til alle får vi ikke gratis, spesielt ikke i en økonomisk nedgangstid. Høyre lurer seg selv når de tror vi kan spare oss ut av arbeidsløsheten. Vi vet at regninga for massearbeidsløshet er mye større enn regninga for å bekjempe den. Det er med glede vi kan si at Arbeiderpartiet har lagt fram en annen sysselsettingspolitikk enn Høyre, men dessverre er forslaget for svakt når det gjelder ungdomsarbeidsløshet. Det inneholder for få konkrete forslag, derfor bør landsmøtet konkretisere. Forslaget om å utvide ungdomsgarantien er en slik konkretisering. Forslaget om at ungdom under 25 år som er ledige mer enn én måned skal få tilbud om arbeid i det offentlige, vil være et bevis på at Arbeiderpartiet ikke nøler med å satse det som er nødvendig for å bekjempe ungdomsarbeidsløsheten. Det vil videre vise at vi mener det er mulig å ha full sysselsetting også i en tid med internasjonal økonomisk krise. Vi greide det i 70-åra, og nå må vi vise at vi også kan greie det i 80-åra, dersom vi slipper til.

Tove Ness, Buskerud: Partiet skal ha honnør for våkenhet og innsats hver gang det er snakk om å redde arbeidsplasser.

Men med utgangspunkt i Norcems beslutning om å legge ned Slemmestad ser jeg at vi egentlig fører en usolidarisk kamp. Hver arbeidsplass ses i sin egen sammenheng. Vi sitter på hver vår tue og kjemper for oss. Nå kjemper partifeller i Kjøpsvik, i Dalen og på Slemmestad desperat for sine egne arbeidsplasser, hver på sitt sted. Ingen instans har ansvar for å ta ansvar for andre. Er vi opptatt av at en solid over-skuddsbedrift som Slemmestad nedlegges, av at transportkostnader og transportvei fra produksjonssted til marked økes - kan vi se Slemmestad i sammenheng med andre produksjonssteder? Har partiet en systematisk oppbyggings- og samordningsstrategi utover enkelttragediene? Vi må oppruste vår frynsede solidaritet, partiet må sentralt ta et krafttak og hjelpe oss på grasrota å hindre at vi slåss mot hverandre. Det er oss ikke verdig. Vi bør støtte forslagene A 9 og 10 om at arbeiderne bør få vetorett når bedriftseiere foreslår å nedlegge lønnsomme bedrifter. Videre er det urimelig stor forskjell i strømprisene her i landet. Partiet bør nedsette en arbeidsgruppe til å se på hvordan likere strømpriser slår ut. Det er ikke solidaritet å overlate prisfastsettingen til fylker og kommuner.

Olav T. Laake, Rogaland: For å begynne med noe positivt vil jeg rose dem som har skrevet om boligpolitikk i landsmøte-dokument nr. 4. Det er et godt utgangspunkt for vår valgkamp. I høyres program heter det: "Vårt mål er at alle skal kunne skaffe seg en bolig til den pris man kan makte. Gjennom boligpolitiske bestemmelser, planlegging og økonomiske betingelser må det legges til rette for dette". Under Høyre-styret har følgende skjedd: Husbankens finansieringsandel av den enkelte leilighet har sunket 40-50 prosent, avdragstida for Husbank-lån er senket til 26 år, renten er hevet til 10,5 prosent, kvoten for etableringslån skåret ned, det er blitt vanskeligere å få private lån, avdragstida er kortet ned og renten er hevet, takstene på borettslagsleiligheter har økt kraftig. Alt dette har skjedd på en gang, og det fører til at de årlige boutgifter for en 70 kvm. leilighet i Stavanger fra 1948 beløper seg til kr. 45.000 pr. år, en 78 kvm. leilighet fra 1978 ligger på kr. 64.000 pr. år, en 100 kvm's på kr. 72.500 pr. år. Så snakker man om at dette er priser som alle kan makte. Det fører til at folk med gode inntekter blir tvunget til sosialkontoret for å unngå å bli satt på gata. Mange opplever dette som svært fornedrende. Samtidig er kommunenes mulighet for å kjøpe leiligheter og hjelpe de vanskeligst stilte blitt sterkt nedskåret som følge av oppjustering av innskuddene, og fordi vi ikke får Husbank-lån til å klare denne ekstra kostnaden. Så foretar Høyre-regjeringen den vri at det egentlig er kommunene som skal dekke dette, gjennom sine forpliktelser etter Lov om sosial omsorg. De vil at kommunene skal tildekke resultatet av regjeringens mislykkede politikk. Kristelig Folkeparti støtter opp under Høyres boligpolitikk, noe som medfører at begge ektefeller blir tvunget ut i arbeidslivet, enda dette partiet har som mål at moren skal være hjemme med sine små barn.

Odd Wivegh, Oslo: Her i Oslo har vi nylig opplevd Høyres lunke holdning til det å hindre arbeidsløshet og skaffe nye arbeidsplasser, spesielt for ungdom. Ikke bare har ordfører Nordengen sittet med hendene i fanget og ventet på et regjeringssutspill. Når det omsider kom, var festtalene glemt. Det er 4000 registrerte ledige i denne byen, hvorav 2000 ungdommer pluss tusenvis av uregistrerte. Høyre og Kristelig Folkeparti greide å strekke seg til å bevilge midler til 250 nye arbeidsplasser. Vårt forslag om å tilleggsbevilge 50 millioner ble nedstemt. Det viktigste for de borgerlige er å gi skattelettelser til dem som har det best betalt arbeid av oss alle. I boligpolitikken står vi tilbake på ruinene av det som engang var en sosial boligpolitikk. Vårt eget parti er ikke uten skyld i dette. Men nå har vi så dyrekjøpte erfaringer at vi alt på dette landsmøtet må slå fast grunnelementene i et handlingsprogram for gjenreisning av den sosiale boligpolitikken. I Oslo og en rekke andre byer er byfornyelse det aller viktigste. Både byene og de som berøres av byfornyelsen, menneskene, sliter med utgiftene. Byfornyelsen knekker oss, sier sosialkontorene. Folk må ha både bostøtte og sosialhjelp. Intet sted i landet finns det så dårlige levekår som i Oslos byfornyelsesområder. De må kunne aksepteres at dette er en nasjonaloppgave like mye som vår distriktsutbygging har vært det.

Dirigenten opplyste at det nå var anledning til å tegne seg som medlem av foreningen "Sulitjelmans Venner".

Martha Seljeseth, Sogn og Fjordane: Arbeiderpartiets lokalpolitiske manifest skal være en handlingsplan for den politikk partiets representanter skal føre i kommunestyre, fylker og Storting. Det er et stort ønske blant tillitsvalgte at de må få høve til å føre denne politikken og gjenskape den fulle sysselsetting, innføre ny boligpolitikk, trygge helsetilbudet og bevare den sosiale trygghet. Men slik situasjonen er i dag blir partiets tillitsvalgte tvunget til å være med på vedtak som ikke er på linje med vår politikk. F.eks. gjør den håpløse økonomiske situasjon i kommunene at vi må være med på kortsiktige løsninger, som salg av kommunale eiendommer, for å få budsjettet i balanse slik loven krever. Den sosiale trygghet Arbeiderpartiet vil bevare er bare ønsketenkning, dersom det ikke blir ført en annen politikk. Nedsettelse av renten hadde vært et skritt i riktig retning. Arbeidsløsheten er den største trussel mot velferdssamfunnet. I det lokalpolitiske manifest er det foreslått at tilskott til oppretting av enkeltarbeidsplasser bør gå opp til 90 prosent. Delegasjonen fra Sogn og Fjordane foreslår at dette endres til 100 prosent.

Sverre Kr. Fjeld, Hedmark: Kommunenes økonomiske situasjon er den mest tragiske vi har hatt siden krigen. Det kommunale aktivitetsnivå er helt avhengig av sentrale politiske organers vedtak og bestemmelser. Treffes det vedtak for inn-

tektene som totalt avviker fra de økonomiske forutsetninger som er lagt til grunn for de oppgaver kommunalforvaltningen er pålagt, vil det naturlig nok oppstå store vanskeligheter for fylkeskommunene og kommunene. Det er nettopp dette vi erfarer i dag. Som ansvarlige kommunalpolitikere har vi hele tiden vært opptatt av å justere utgiftene slik at en får mest igjen for pengene, men å stramme livremmen til de grader at tryggheten for liv og helse settes i fare, er umulig. Ingen kan forstå at deler av sykehusene skal stå tomme når folk har lidelser som trenger behandling, eller at ungdom må henvises til ørkesløshet, fordi vi ikke har råd til å gi dem et tilbud, - at det ikke skaffes flere sykehjemsplasser når stadig flere trenger dem, - og ingen forstår den store arbeidsløsheten når de vet det er nok av meningsfylte oppdrag. Er det viktigere å dempe inflasjonen med en prosent enn å løse sysselsettingsproblemene? Som stort opposisjonsparti har vi lov til å kreve handling av Regjeringa før lokalsamfunnene blir en fullstendig fiasko. Selv om rakettsaken er viktig, må vi ikke la den overskygge andre viktige oppgaver som hverdagsmennesker er opptatt av.

Arne Olsen, Telemark: Det er vrakgodset fra Høyre-bølgen som nå skyller innover oss med stadig høyere ledighets-tall. Antakelig er den 15 prosent blant ungdom under 25 år, og disse utgjør 45 prosent av ledigheten. Ungdomsproblemene vokser, og det verste som kan skje et samfunn holder på å skje: en hel ungdomsgenerasjon tviler på framtida. Inngangen til det voksne livet går gjennom arbeidskontorene, lønnsstillpene er foreldrenes lommebøker. Vi bør ikke være overrasket over at unge mennesker nekter å tilpasse seg et samfunn som selv ikke føler ansvar for å gi dem arbeid. AUF's landsmøte bad om at ungdomsgarantien må videreføres. Det bør utarbeides rullerende beredskapsplaner mot ungdomsledigheten ved alle arbeidskontorer, og all ungdom under 25 som ikke kan skaffes jobb på annen måte, skal tilbys arbeid innenfor stat, fylke eller kommune i stedet for trygd eller sosialhjelp. Arbeid i stedet for trygd er det vi krever av skattelette-partiet, lærlingplasser innenfor offentlig virksomhet er det vi krever av privatiseringspartiet, utbygging av lærlingeordningen med flere plasser i flere fag og styrking av arbeidskontorene krever vi også av statsskrekkepartiet Høyre. Landsmøtets krav til Høyre må være at ungdomsgarantien videreføres, og at det opprettes et statlig finansiert ungdomsfond, der bl.a. midler fra arbeidsledighetstrygden tas i bruk.

Björg Gausdal, Vestfold: I manifestet står det at prinsippet om utbyggingsplikt av barnehager bør lovheimles. Dette er en skuffende svak formulering. Nå haster det med å få utbyggingsplikt lovfestet, ikke bare i prinsippet. Samfunnet blir hardere og stadig mer barnefiendtlig, skilsmisser og barnemishandling øker, folk flytter mer, og vi risikerer massearbeidsløshet. Samtidig er det drastisk svikt i barnehageutbyggingen. På landsbasis har vi 20 prosent dekning, det absolutte bunnsjikt i Europa. Høyre-regjeringen prioriterer korttidsbarnehager, som ikke dekker det behov ute-

arbeidende foreldre har. I dag står 150.000 barn i barnehagekø. Kommunene må nå bli pålagt utbyggingsplikt i lovs form, men staten må påta seg langt større økonomisk ansvar. Vi må få en statlig tilskuddsordning som prioriterer kommunale barnehager, og det må være et offentlig ansvar å drive barnehager som kan være åpne for alle barn uavhengig av religiøs, kulturell eller politisk bakgrunn. Det nye inntektssystemet som er foreslått for kommunene vil føre til at alle øremerkede tilskudd avvikles og erstattes med en totalsum av skatteutjevningssmidler. Jeg frykter i så fall stygge konsekvenser for barnehagene. På sikt må vi også få en lov som sikrer barn rett til førskoletilbud.

Gausdal foreslo følgende endring av første strekpunkt, side 16: -Alle barn skal ha rett til barnehageplass. Utbyggingsplikt av barnehager lovfestes og følges opp av en offentlig finansieringsplan. Nytt strekpunkt 2: - Barnehagene må ha livssynsnytral formålsparagraf. Barnehagene skal være åpne i vanlig arbeidstid, også i skolens ferie.

Roar Flaathen, Buskerud: Som tillitsvalgt har jeg hatt den oppgave å diskutere oppsigelser og permitteringer, jeg har sett medlemmer gå ut av porten, sett hvor maktesløs og liten en blir i en slik situasjon. Sett hvordan det virker inn på familiesituasjonen at man er uten arbeid, og det ikke er utsikt til å få nytt. Jeg jobber på en statsbedrift som betyr være eller ikke være for Kongsberg som samfunn, og også har stor betydning for fylkeskommunen. Når det så er en Høyre-regjering som vil gi til dem som har mye fra før, styrke eier- og privatinteressene i arbeidslivet i stedet for å drive konstruktiv industri- og sysselsettingspolitikk og har en negativ holdning til statsdrift, er det grunn til å frykte framtida. Det er bare én løsning, nemlig at vi overtar regjeringsansvaret. Derfor er det riktig å komme med noen kritiske synspunkter på partiets engasjement i opposisjon. Mange på grunnplanet mener vår politikk er for ensidig rettet mot atom- og nedrustningsspørsmål. De er viktige, men vi har en følelse av at dette går på bekostning av de nære ting, som sysselsetting, industri- og oljepolitikk m.v. Hvis denne følelsen får utvikle seg er det farlig, ikke minst med tanke på kommende valg.

Svein Fjellheim, Rogaland: Vi må advare sterkt mot Regjeringens og mellompartienes ideologi, som vil gjøre arbeidsledighet til en del av vårt samfunn. Det er klare likhetstegn med den politikk som ble ført i mellomkrigstida. I en slik situasjon vil Regjeringen gi skattelettelser til personer med fast arbeid og høy inntekt og øke forsvarsbudsjettet. Det borgerlige flertall har verbalt sagt seg villig til å avhjelpe arbeidsledigheten. Dette er og blir ren svada når det ikke følges opp med bevilgninger. Rundskrivet fra Kommunaldepartementet overfører ansvaret til kommunene og fylkeskommunene. Beregninger viser at det offentlige blir påført ca. 85.000 kroner pr. år i utgifter når en industriarbeider mister

arbeidet. Dette er en klar økonomisk begrunnelse for sterk satsing på næringsutbygging og arbeidsmarkedstiltak. Stavan-ger Fagl. Samorganisasjon har nylig utarbeidet og vedtatt en rapport som er en tiltaksbeskrivelse av sysselsettingssituasjonen i området, forslag til virkemidler og handlingsplan. Fagbevegelsen kan ikke akseptere påstanden om at det er lønnsnivået til arbeiderne som er årsak til norsk industris problemer. Det er grunn til å spørre om måten norske bedrifter blir ledet på er god nok, om utviklingen av nye produkter blir tilpasset markedet, om markedsføringen er god nok. Jeg oppfordrer partiets ledelse til å satse langt sterkere for å forklare vanlige arbeidsfolk hva vårt politiske alternativ går ut på. Vi kan ikke risikere en gang til at tusenvis av arbeidsfolk stemmer på Høyre.

Bjørn Andersen, Akershus: I mange kommuner er boligbyggingen et rent mareritt. Med mindretallsregjering har Høyre klart å snu opp ned på den sosiale boligpolitikken, aldri har så få gjort så mye ugagn for så mange på så kort tid. Mens flere og flere arbeidssomme mennesker tvinges til å oppsøke sosialkontorene, går kommunalministeren ut på Høyres landsmøte og sier: "Høyres boliglofter er langt på vei oppfylt." Det må være et tankekors når det fire dager tidligere stod i VG at man i hans egen kommune måtte tømme sosialbudsjettet for å støtte de unges boligutgifter. Noen kaller dette et sunt boligmarked, et dynamisk, oversiktlig marked. Vår kommune har hatt en sosial boligpolitikk i 20 år, nå har bostøtten gått ned med 20-30 prosent i første kvartal, mens sosialbudsjettet er fordoblet. Mange boliger er ledige, og krisesentra overfylte fordi det ikke kan skaffes boliger til overkommelige priser. Romerikskommunene søkte om 47 millioner kroner i etableringslån og fikk 14. Dette er narrespill. Arbeiderpartiet må utarbeide et nytt boligpolitisk handlingsprogram med helt nye forutsetninger.

Solveig Torsvik, AUF: For få år siden var det å kunne skaffe seg en bolig en menneskerett, og det var innsett at samfunnets ansvar for å føre en sosial boligpolitikk var en klar investering i framtida. I dag er situasjonen en helt annen. Folk med liten sans for boligkooperasjonen og kooperative løsninger i det hele tatt har ødelagt boligsamvirkets muligheter til å klare oppgavene det var tiltenkt. De samme folkene har samtidig vist sin innstilling ved å gjøre det umulig for Husbanken å bidra til å drive sosial boligpolitikk. Det nye takstsystemet for borettslagsleiligheter er en bakvei til oppløsninger av borettslagenes arbeid, til å fjerne et innarbeidet ansiennitetsprinsipp og feie boligkøene under matta. Gjennom den nye, såkalte rettfærdige takstordning skulle folk bli rikere. Over natta tjente folk på papiret hundretusenvis av kroner, og over samme natt ble hundretusenvis av ungdom fratatt håpet om egen bolig. Skal ungdommen ha mulighet til å skaffe seg et sted å bo, må et krafttak til. Et tilnærmet fritt boligmarked fører til uoverkommelige priser.

Solveig Torsvik fremmet følgende forslag:

Tillegg til boligdelen:

- a) For å sikre all ungdom muligheten til å etablere seg innføres en boliggaranti gjennom låneordninger for alle førstegangsetablerende.
- b) Husbankens utlånsvilkår endres, slik at utlån knyttes til at lånetakeren er villig til å underlegge seg offentlig eller kooperativ forkjøpsrett.
- c) Myndighetene pålegges å ta opp forhandlinger med de private banker om egne utlånskvoter for førstegangs-etablerende på spesielle vilkår.
- d) Ungdom må i langt større grad enn i dag forberedes på etableringsfasen i egen bolig. Dette bør blant annet skje gjennom informasjon i skolen.

Jakob Flåte, Sogn og Fjordane: Vi kjenner alle problemene som er oppstått i industrien, bl.a. i den kraftkrevende industri. En av årsakene er påplussingen på kraftprisene. Det tok til med Industrimelding som la opp til at all elektrisk kraft burde prises etter kostnadene ved å skaffe ny kraft, det såkalte grensekostnadsprinsippet. Det ble likevel slått fast i Stortinget at den kraftkrevende industrien også i framtida skal stå sentralt i distriktspolitikken. Høyre-regjeringas proposisjon ble noe endra av Industrikomiteen på et viktig punkt, nemlig at kontrakter som er inngått tidligere skal holdes. Aluminiumsindustrien er basert på rikelig tilgang av rimelig elektrisk kraft. Det er en eksportrettet industri. Partiet må ikke glemme hva som var bakgrunnen for å satse på den. Kraftprisen i dag er i virkeligheten et sterkt hinder mot bruk av elektrisitet.

Kari Helliesen, Rogaland: Kapitlet om helse- og sosialarbeid legger stor vekt på forebyggende arbeid. Jeg synes imidlertid forslaget er for lite konkret på enkelte punkter. Det sies f.eks. at partiet vil gjennomføre kommunalhelsetjeneste der prinsippet om fritt legevalg skal realiseres, men det sies ikke noe om hvordan dette kan skje. En måte er å ansette flere kommunale leger eller bydelsleger ved kommunale helse- og sosialsentra. Da ville en få bedre samarbeid mellom de instanser som skal utføre forebyggende helsearbeid. I dag har f.eks. hjemmehjelpsavdelingene problemer med å få til et samarbeid med private leger. Den nye loven om helse-tjenesten i kommunene vil kanskje hjelpe noe, men Arbeiderpartiet bør holde fast på prinsippet om flere kommunalt ansatte leger. Andre viktige forebyggende tiltak er barnehager og fritidshjem. Jeg er enig i forslaget om utbyggingsplikt og offentlig finansieringsplan. Når det gjelder fritidshjem, har utbyggingen gått enda seinere enn for barnehager.

Kari Helliesen fremmet følgende forslag:

Velferdssamfunn, levekår, side 13: tilføydelse til 3. avsnitt: "Dette kan bl.a. gjøres ved å ansette flere kommunale leger (bydelsleger)."

Velferdssamfunn, levekår, side 16: Endring 4. avsnitt:
 "For å forsere utbyggingen av fritidshjem innføres plikt
 for kommunene til å utarbeide utbyggingsplaner, og følge
 disse opp".

Kåre Myrvold, Vestfold: Det enkelte menneskes levekår bestemmes ikke bare av den materielle levestandard og sosiale trygghet. En vesentlig del bestemmes av det et menneske opplever i arbeid og fritid. Det er derfor viktig at vi legger stor vekt på å videreføre en demokratisk utvikling, miljømessige forbedringer og et høyt kulturnivå.

Kåre Myrvold fremmet følgende forslag:

På side 1 tilføyes et nytt strekpunkt:
 "- Kulturelle ytelser er nedprioritert".

På side 2 tilføyes nytt strekpunkt:
 "- Videre utvikle gode nærmiljøer, videreføre den demokratiske utvikling og gjenskape høy kulturaktivitet".

Som nytt avsnitt:

"Kultur, miljø og demokrati"

Velferdssamfunnet kjennetegnes av mangfold i kulturelle aktiviteter. Skaperglede, opplevelse og engasjement gir personlig utvikling og livsinnhold. Det er det enkelte menneskes engasjement og aktivitet som gir et samfunn kvalitet og utvikling.

Arbeiderpartiet la i sin regjeringsperiode gjennom 70-åra grunnlaget for en ekspansiv kulturpolitikk. I en tid med økende arbeidsløshet og dermed påtvungen fritid vokser behovet for samfunnets engasjement i kulturpolitikken. Høyre har i sine to statsbudsjett foreslått vesentlige nedskjæringer innen kultursektoren. Voksenopplæringen som er nært knyttet til kulturvirksomheten, synes å være utsatt for spesiell hard nedskjæring fra Regjeringens side. Arbeidsmiljøet er i videste forstand med på å forme menneskets livsinnhold. Det har derfor vært en oppgave for Arbeiderpartiet å utvikle bedriftsdemokratiet og arbeidsmiljøet. De ansattes organisasjoner gjør et stort arbeid i samfunnets tjeneste, og det er med sterk uro at vi ser Regjeringens nedprioritering av det faglige og organisasjonsmessige arbeid som gjøres i arbeidslivet. Arbeiderpartiet vil fortsatt føre en politikk som har som mål å gi det enkelte menneske et meningsfylt liv i arbeid og fritid.

Arbeiderpartiet vil:

- Øke budsjettene til voksenopplæring, slik at egenbetalingen ikke stenger store grupper ute fra deltakelse i meningsfylte fritidsstudier.
- Videreutvikle demokratiet og arbeidsmiljøet ved å sikre offentlige tilskudd til opplæring av tillitsvalgte i arbeidslivet.
- Bedre de frivillige organisasjonenes arbeidsmuligheter.
- Øke det offentliges kulturengasjement med sikte på større aktivitet og trivsel i nærmiljøene".

Helge Mikkelsen, Finnmark: Tilstrekkelig antall arbeidsplasser er selve fundamentet for distrikts-Norge. Også Erling Nordvik erkjente dette i 1978 og kritiserte daværende regjering for ikke å gjøre nok. I dag synker folketallet i Finnmark, antall sysselsatte synker, fra 37.000 i 1980 til 31.500 nå. Arbeidsledigheten er nesten 10 prosent. Hjørnestensbedriften A/S Sydvaranger synes å gå en stille død i møte, og ressursssituasjonen i fiskerinæringen har vært alarmerende i flere år. Stadig flere ungdommer flytter ut, men vi som er igjen ønsker å bo i Finnmark fortsatt. Vi er optimister når det gjelder oljevirkksomheten, men samtidig realister som innser at den alene ikke vil berge Finnmark. Rygggraden i vårt næringsliv vil også i framtida være fiskeri, bergverk, jordbruk og reindrift. I Finnmark er vi derfor opptatt av at de eksisterende næringer beholder sin plass. Finnmark har helt spesielle problemer som krever spesielle virkemidler. Derfor ønsker vi et eget handlingsprogram, det er nødvendig dersom bosettinga skal trygges. Arbeiderpartiet har erkjent dette, la oss håpe også Høyre gjør det nå som de gjorde i 1978.

Ellen Hauge, Møre og Romsdal: Når de unge møter kampen om arbeids- og skoleplasser, får de mange problemer. De makter ikke å takle en slik situasjon. De tyr ofte til rusmidler for å dempe utrygghet og angst for framtida. Disse problemene må ikke få utvikle seg slik at de vokser oss over holdet. En langt kommet narkotikamisbruker kan koste samfunnet opptil en million pr. år. Kreftene må settes inn på det forebyggende arbeid, behandlingstilbud og rehabilitering. Tiltakene må koordineres og oversikt skapes. Vi må få klare retningslinjer om hvem som skal hjelpe, slik at ingen blir kasteballer i systemet. I Høyres narkotikablad står det at samfunnet må vise at dets normer blir håndhevet, at det må ytes hjelp til dem som ikke kan etterleve normene, og at narkotikaomsorgen må være en særomsorg. Men i stoffmiljøene er det klar overrepresentasjon av unge som har hatt en vanskelig oppvekst. Årsakene kan være tidlig skoleavbrudd, manglende yrkesutdanning, tilpasningsproblemer og vanskelige familieforhold. Kan vi kreve at disse skal tilpasse seg samfunnets normer? Narkotikaomsorgen må ikke være en særomsorg, men innarbeides i den helse- og sosialomsorg vi har i dag.

Anne Lise Grande Vollan, Nord-Trøndelag: De som strømmer til sosialkontorene i dag er vanlige lønsmottakere, arbeidsledige, eldre og syke og folk med store boutgifter. Arbeidsledige har rett til trygd bare i 40 uker, dvs. 12 uker pr. år på sosialkontoret, og ungdom uten opptjente rettigheter må komme hele året hvis ikke ungdomsgarantien oppfylles. Sosialkontorene er den instans som driver strengest behovsprøving, bare de med aller størst behov kan få hjelp. Dette er nedverdiggende for dem som trenger hjelp og vanskelig for de ansatte. Men det verste er at dette er en bevisst politikk fra Regjeringens side.

Grande Vollan fremmet følgende forslag:

- "- Ressursene til den kommunale omsorg må økes slik at den skal bli i stand til å møte de problemer som nå trenger seg på. Dette innebærer reell vekst i overføringene fra staten til kommunene på denne sektoren.
- Det bør vurderes om arbeidsoppgaver og saksbehandlingsrutiner for sosialomsorgen kan forenkles og effektiviseres, eventuelt overføres til andre etater. (Redaksjonskomiteen bør vurdere om det i manifestet bør være et eget punkt om sosialomsorg).
- Arbeidsledige uansett alder bør ha rett til arbeidsledighetsstrygd alle 52 uker i et kalenderår. Dette er en reform som raskt kan lette litt klienttilstrømmingen til sosialkontorene."

Helge Rønning, Akershus: Landsmøtet må sørge for at Arbeiderpartiet også i framtida blir en pådriver for en aktiv sysselsettingspolitikk. Høyres ambisjonsnivå i sysselsettingspolitikken er langt lavere enn hva som kreves i forhold til problemets omfang. Bortimot halvparten av de arbeidsløse er under 25 år. Det er derfor helt nødvendig at partiet har en egen sysselsettingspolitikk for ungdom, og det kreves utradisjonelle tiltak for å få bukt med ungdomsledigheten. Mer enn noensinne er det behov for en forpliktende ungdomsgaranti. En rekke viktige samfunnsoppgaver står i dag uløste, samtidig som det utbetales milliarder i ledighetsstrygd uten at samfunnet får noe igjen for det. Ledig arbeidskraft må nå føres over i nyttig og meningsfylt arbeid. Dette kan gjøres gjennom AUF's forslag om videreføring av ungdomsgarantien, finansiert av et fond overført fra trygdemidler.

Mary Vågsdalen, Vestfold: Som varaformann i Kulturutvalget kommer jeg bort i mange og vanskelige saker. Vi har jo fått det såkalte utvidede kulturbegrep som omfatter alt fra kunst til idrett og bomiljøtiltak. Ofte er det vanskelig å få endene til å møtes og å fordele rettferdig. Hvis det nå blir et nytt overføringssystem for statlige midler til kommunene, vil kultursektoren stå svakt i forhold til sosial- og skolevesen, som jo har egne lover for virksomheten. Men vi har ingen kulturlov. Vi må få en kulturlov som sikrer kulturarbeidet i vårt land, sikrer at kulturen blir tilgodesett over hele landet. Brev om dette med utkast til lov ble sendt fylker og kommuner fra Kultur- og fritidskonsulentenes råd i august 1981. Det er brukt som vedlegg nr. 5 i Stortingsmelding nr. 23, Kulturpolitikk for 1980-åra. Jeg henstiller til det nye sentralstyret å se på dette og eventuelt sette ned en komite til å arbeide med det.

Bjørn Edvardsen, Telemark: Vår tidligere kulturminister har redegjort for et lokalpolitisk manifest. Vi har lett med lys og lykte for å finne noe om kultur der, men har ikke klart det. Kanskje har det en spesiell forklaring. Men siden jeg kommer fra et industristed, vil jeg først snakke om syssel-

setting. Buvik-utvalget har kommet fram til en definisjon som gjør at Rjukan ikke lenger er et industristed. Men i lokalsamfunn som er bygd opp rundt en industri er det svære problemer når denne må trappe ned. Da er det ikke andre arbeidsplasser å få. Tiltak på mange områder må da til hvis man ikke aksepterer at lokalsamfunn blir nedlagt. Manifestet inneholder en del viktige momenter, men det står lite om f.eks. konseksjonsvilkår. Her har politikerne i Stortinget et klart virkemiddel og kan pålegge bedrifter og staten restriksjoner som viser at de har ansvar for ensidige industrisamfunn.

Edvardsen fremmet dette forslaget: "Det foreslås å ta inn i "Velferdssamfunn og levekår" et kapittel om kultur."

August Rathke, Hordaland: Under formannskapsmøtet i Bergen i forrige uke gikk klokka på veggen baklengs. Det er fristende å ta dette som et symbol på den konservative politikken i kommunene. Klokka er satt tilbake. Ikke minst gjelder det de tre hovedpunktene arbeid, bolig, helse. Arbeidsledigheten er på høyde med 30-årenes, boliggetterspørselen skal reguleres etter den enkeltes økonomiske evne, helsesektoren er preget av krise i kommunene. Det er skrikende behov for plass på pleiehjem for eldre og syke, behovet er langt fra dekket. Egenbetaling og privatisering i helse- og sosialsektoren er foreslått. Jeg kan ikke forstå at mellompartiene, spesielt Kr.F., henger seg på denne politikken. For Arbeiderpartiet er hovedoppgaven å arbeide i lokalmiljøene, på arbeidsplassene, på grunnplanet, slik at problemene registreres, og vi kan foreslå konkrete tiltak i det næreste miljøet.

Bengt Martin Olsen, Hordaland: På en storbykonferanse i 1977 sa vi: Vinner vi ikke byene, vinner vi ikke landet. Vi vant ikke byene, og vi vant heller ikke stortingsflertallet. Om lag en fjerdedel av befolkningen bor i våre fire største byer. For partiets framtid er det avgjørende at tilbakegangen i byene blir rettet opp. Dette er ikke bare et lokalt ansvar, de rammebetingelser som legges på sentralt hold vil være avgjørende for den politikk som skal utformes lokalt. Høyre fikk makt i byene fordi de fraskrev seg ansvaret og la det på Arbeiderpartiet. Nå kan ikke lenger partiet fraskrive seg ansvaret, de har det. Høyre har lagt en klam hånd over byene, de bruker ikke makten, men sitter på den. Vi har svar, men byene må få ressurser og få beholde en større del av sine egne ressurser. I Bergen bor det 20.000 mennesker som ikke har innlagt WC, 10 prosent av den totale befolkningen. Og problemene øker, ikke bare for dem som befinner seg nederst på samfunnsstigen i byene. Det skjer en tyngdeoverføring fra stat til kommune, når staten yter mindre, må kommunene yte mer. Mens Bergen brukte 20 millioner kroner i sosialhjelp i 1978, vil vi i år bruke over 80 millioner.

Rolf Bendiksen, Nordland: Som aktiv fisker er det naturlig for meg å være opptatt av situasjonen for fiskerne. Fiskeriene

er et være eller ikke være for å opprettholde bosettingen og for å opprettholde samfunnene nordpå. Ressurssvikten, særlig særlig når det gjelder den arktiske torsken, har ført til sterk pessimisme. Høyre-regjeringen har til nå ikke gjort noe som gir grunn til optimisme. Under forhandlingene i fjor høst ble Norges Fiskarlag avfeid med at hovedavtalen ikke er noen sysselsettingsavtale. Regjeringen er mer opptatt av å effektivisere og strukturere slik at fiskeriene kan klare seg uten statlig støtte. Men nedbygging av overkapasitet betyr at en samtidig legger ned de små samfunn langs kysten. På grunn av den geografiske beliggenhet og dårlige kommunikasjoner er det nærmest umulig å finne annet næringsgrunnlag i disse samfunnene. Arbeiderpartiet må nå meisle ut en fiskeripolitikk som kan gi kystbefolkningen tro på framtida igjen.

Widar Fossum, Oslo: Jeg er enig i sentralstyrets innstilling til forslagene A 244-47 om videovold, men jeg henstiller at sentralstyret foruten vold også vurderer sider som aldersgrenser og åpningstider for utleiestedene. Forslagene A 249-51 tar opp kringkastingsvirksomheten, nærradio, lokal-TV, kabel-TV, reklame og NRK's stilling. Disse spørsmål er så viktige at landsmøtet må uttale seg om dem, samt om satelitt-TV og TV 2. Forslaget fra Bryn Partilag er et bra utgangspunkt. De som hørte debatten om TV 2 registrerte at det i hovedsak er to alternativer - enten TV 2 under NRK eller en kommersiell kanal med reklame. Jeg ønsker TV 2 under NRK, andre ønsker å hygge seg med Dallas eller Tatt av vinden. Vil vi dette, eller vil vi noe i tillegg? Vi må mene noe om dette nå. På vegne av Oslo Arbeiderparti foreslår jeg:

at forslagene A 249-251 behandles av redaksjonskomiteen for Lokalpolitisk manifest, som utarbeider et forslag landsmøtet kan behandle. Med utgangspunkt i Mediautvalgets innstilling har jeg laget et forslag hvor det også tas stilling til sate-litt-TV, TV 2 og Fjernsynets programinnhold. Det er overlevert redaksjonskomiteen.

Forslaget var som følger:

Mediepolitikk:

Mediepolitikken må utformes med sikte på å stimulere mediene til å ta i bruk teknologiens muligheter, både i produksjon og distribusjon, så langt det er mulig ut fra det enkelte mediums egenart.

Likestillingspolitikk for mediene må i utgangspunktet knyttes til Likestillingsloven og til de virkemidler i utdannings- og personalpolitikken som samfunnet fastsetter. I slike virkemidler ligger det en mulighet for å stimulere rekruttering av kvinner til medierker.

Medieforskningen bør styrkes. En sakkyndig gruppe bør få i oppdrag å utrede hvordan norsk massemedie- og kommunikasjonsforskning bør organiseres, hvordan man skal sikre nødvendig rekruttering til feltet, hvordan de sosiale og teknologiske aspekter ved denne forskningen best kan koordineres, og hvilket minimum av økte midler som bør stilles til rådighet.

Kringkasting :

Det er nødvendig med en nasjonal, offentlig drevet kringkasting i Norge. Norsk Rikskringkasting bør være den sentrale og eneste riksdekkende kringkastingsinstitusjon, også i framtida.

Utbygging av en ny landsomfattende fjernsynskanal er antakelig kun aktuell ved formidling via satellitt. Alternativer må snarest utredes slik at Stortinget kan ta stilling til om ECS 2, Tele-x eller en annen satellitt er det beste alternativet.

NRKs totale fjernsynstilbud må minimum (inkludert repriser) bestå av 50% egenprodusert stoff.

Ved innføring av en kanal 2 må sendingene fra distriktskontorene radikalt opptrappes.

Det er av særlig betydning å styrke programtilbudet for barn og ungdom.

Av andelen innkjøpte programmer bør den norskproduserte delen økes til minst 100 timer i året.

Kringkastingsavgiften bør økes med kr. 200.- utover prisstigningen fram til 1990. Det vil gi ca. 100 mill. kroner årlig til å styrke fjernsynets programtilbud. Ved innføring av en kanal 2 bør det vurderes om denne kan finansieres ved at det benyttes "betal-TV".

Reklame må ikke tillates i norske radio- og fjernsynssendinger.

Redaktøransvaret for distriktssendingene i NRK bør legges til de enkelte distriktssjefer.

Nærradio :

Adgang til å sende nærradio gis til lokale sammenslutninger som er juridiske personer, og har som sitt hovedformål å fremme ideelle eller faglige interesser, samt til skoler, ungdomsklubber o.l.

Nærradioen skal være åpen for alle som fyller vilkårene for deltakelse.

Televerket stiller sendere til disposisjon til selvkost. Hvis det tillates brukt sendere, skal disse være åpne for alle etter det samme selvkostprinsippet.

Programmene skal i hovedsak være produsert særskilt for sendingsområdet.

Det tillates ikke reklame for nærings- eller annen kommersiell virksomhet.

Sendingene skal ha en programansvarlig og være i samsvar med norsk lov.

Det utarbeides programetiske regler for nærradiovirksomheten.

Forsøksvirksomhet med nærradio fortsetter i 3-4 år med sikte på en permanent ordning. Tillatelse til å delta i nærradio-sendinger gis av en sentral nærradionemnd i prøveperioden. Ved senere permanent virksomhet overlates dette til lokale organer, f.eks. de kommunale kulturstyrer.

Sendetiden fordeles av et utvalg av de deltakende organisasjoner. Ved uenighet kan det ankes inn for Nærradionemnda.

Kabel-TV og radiosendinger via kabel :

Konsesjon skal kunne gis til offentlige, private og blandede selskaper.

Representanter for Televerket, lokale politiske organer og brukere skal være med i styret for selskapet, uansett eierform, og skal ha adgang til å anke vedtak av vesentlig betydning for selskapets virksomhet inn for Kulturdepartementet.

Tilknytnings- og abonnementsavgifter skal være de samme for alle abonnementer innenfor konsesjonsområdet, men med adgang til differensiering når det gjelder hustype, enebolig, blokk, m.v.

De tekniske krav til anleggene skal fastsettes av Televerket. Konsesjon skal knyttes til en utbyggingsplan for kabeldekning. Konsesjon tildeles for en periode av 5-10 år av den kommune/de kommuner konsesjonsområdet omfatter, og skal godkjennes av Kulturdepartementet når det gjelder vilkårene for konsesjon.

Selskapene skal være forpliktet til å distribuere alle lovlig fjernsynssendinger, nasjonale og utenlandske, og nasjonale radiosendinger som kan mottas i området, også lokale fjernsynssendinger som henvender seg til selskapets dekningsområde.

Kabelselskapene skal ikke stå for programvirksomheten.

Det settes i verk prøvevirksomhet med lokale fjernsynssendinger distribuert via kabel. Slike sendinger bør drives av lokale, uavhengige ikke-kommersielle selskaper.

Alminnelige kulturpolitiske målsettinger legges til grunn også for slike fjernsynssendinger.

Lokale selskaper skal ikke ha adgang til å erverve rett til eksklusiv visning av visse programmer eller overføringer.

Selskapene skal ikke ha noe økonomisk formål utover det å dekke kostnadene ved kringkastingsvirksomheten.

Sendingene finansieres ved abonnementsavgifter. I forsøksperioden bør virksomheten finansieres gjennom offentlige tilskudd.

Bemerkninger :

Det bør finnes samarbeidsformer som gir norske seere økt mulighet for å kunne ta inn andre nordiske lands fjernsynsprogrammer.

De nevnte mediene må være seg sitt ansvar bevisst når det gjelder å fremme og presentere norsk kunst - det være seg bildende kunst og teaterkunsten, dans og filmproduksjon, osv.

Ulf Sand, Oslo: Det er umulig å tenke seg et velferdssamfunn uten å ha full sysselsetting. Jeg synes Arbeiderpartiet i Stortinget har fremmet forslag vi kan være bekjent av. Vårt alternative statsbudsjett og de ekstraordinære sysselsettings-

forslag var klare og riktige. Men jeg tror vi må arbeide mer med å følge opp forslagene. I mange kommuner har våre medlemmer i styrer og råd vært lite kjent med våre alternativer. Derfor har det vært vanskelig for dem å følge opp godt nok i de kommunale budsjettforhandlinger. Jeg tror heller ikke vi har maktet å få fram svakhetene i den politikk Høyre fører. Vi er på full fart inn i den samme type arbeidsledighet vi ser i andre land, en utvikling som vil bli like vanskelig å snu her i landet som i andre. Derfor er det riktig å si at kampen om den fulle sysselsettingen står nå. Dette har ikke Regjeringen forstått, deres tiltak kommer i ettertid, og at de er svake gjør ikke situasjonen bedre. Vi lar Høyre ture fram med at arbeidsledigheten tross alt er lavere her enn i andre land, at prisstigningen er under kontroll, og med at Regjeringen arbeider aktivt for å bedre sysselsettingen på lengre sikt. Vi må nå få slått fast at arbeidsledigheten nesten er fordoblet under Høyre-regjeringen, og at prisstigningen er 4 prosent høyere enn i andre industriland, mens vi i 70-åra hadde en lavere prisstigning enn i andre. Vi har fått en svekkelse av de offentlige budsjetter som klart har en negativ sysselsettingseffekt. Vi har fått skjevare fordeling gjennom skattepolitikken og Regjeringens manglende distriktpolitikk.

Kjell Sørensen, Hordaland: På klubbmøtet i går permitterte vi 480 mann. For ett år siden hadde denne bedriften 750 ansatte, i dag 500. Utviklingen er klar. Det er snakket mye om læringsplasser på dette landsmøtet. La meg helle litt kaldt vann i blodet på dere: Min bedrift har 50 læringsplasser, men vi har ikke fagfolk til å ta seg av lærlingene, for de er permittert. Og hvor vil dere plassere lærlingene etter yrkesskolen? Et annet problem som er med på å skjule arbeidsledigheten er den såkalte bedriftsinterne attføring som drives. Vi har en del mennesker som ikke registreres på arbeidskontorene, fordi de ikke er reelle arbeidssøkere, de sendes til bedriftslegen og betales over sykelønnsordningen, de blir registrert som langtidssyke. En av grunnene til at jeg vil senke pensjonsalderen før vi får 6 timers arbeidsdag, er at vi har på attføring ikke sjanse til å få en verdig pensjonisttilværelse. I vårt forbund alene har vi 6000 mann på attføring. Når det gjelder kravene til omstilling, er en hel del av leveransene som går til utlandet teknisk meget avanserte ting, som norske bedrifter ikke kan konkurrere om. Vi er inne i en forferdelig situasjon i vår bransje, men hvis det ikke gjøres politiske vedtak om utbygging av Odin og Sleipner i 1983, vil den bli ti ganger verre i 1986.

Geir Knutson, Nordland: Manifestet mangler et avsnitt om jordbruk og fiske. I Nordland er arbeidsledigheten over 10 prosent enkelte steder. Vestlandsfylkene og hele Nord-Norge er sterkt avhengig av ensidig industri, jordbruk og fiske. I Sulitjelma kjemper folk ikke bare for arbeidsplassene, men for hele lokalsamfunnet sitt. Høyre vil antakelig trappe ned gruvedriften i slutten av 80-åra, selv om det er malm igjen i fjellet. Hva som skal skje med andre aktiviteter, har vi ennå ikke fått svar på nå tre måneder før hjemfall. En stor

del av ansvaret for usikkerheten har Elkem, som har gitt blaffen i langtidsplanlegging. Blir Sulis nedlagt, får det store konsekvenser for sysselsettingen i hele distriktet. I tillegg har Narvik, Kjøpsvik, Mo i Rana og andre store problemer i forbindelse med sin ensidige industri. Nordland tåler ikke mer arbeidsledighet, og tiltak må snarest settes inn. Her er dette dokumentet et godt utgangspunkt. Jeg har videre forslag til endring av avsnittet om helse- og sosialspørsmål som det ikke blir tid til å begrunne. Men la meg nevne en passus i Fremmedloven, der en paragraf pålegger innvandrere som søker norsk statsborgerskap å vedlegge attest om at de ikke har mottatt sosialhjelp mens de har oppholdt seg her i landet. Bør ikke denne svarte flekken fjernes snarest?

Knutsons forslag: Endringsforslag til helse- og sosialdelen:

1. Det bør presiseres gjennom hele helse- og sosialdelen at det er snakk om helse og sosial.

Begrunnelse: Ny lov om helsetjeneste i kommunene trer i kraft fra 1/1.84. Da overtar kommunene ansvaret for kommunaltjenesten på lik linje med det ansvaret de i dag har for sosialtjenesten.

2. Et punkt bør komme inn om styrking av sosialkontorene.

Begrunnelse: Sosialkontorene er i dag sterkt belastet både gjennom sterk klienttilgang og økonomisk. Dette går hardt utover de allerede hardt arbeidende ved sosialkontorene.

3. I strekpunkt 2, side 13, bør det presiseres hva vi prinsipielt går inn for av privatpraktiserende og offentlig ansatte leger.

Begrunnelse: Gjennom den nye lov om helsetjenesten i kommunene og de etter hvert vanlige nemndstrukturer med eget hovedutvalg for helse- og sosialtjenesten, er det av største viktighet med et godt samarbeid disse statene imellom. En privatpraktiserende lege vil muligens få liten tid til slikt, da denne muligens i større utstrekning enn en offentlig ansatt må ta seg av pasientkonsultasjoner for å få endene til å møtes.

Arne Grøttum, sentralstyret: Lærlingeordningen bør understrekes mer i programmet. Da vi fikk Lov om fagopplæring i arbeidslivet fra 1. januar 1981, var en av de viktigste forskjellene at loven også skulle gjelde for kommunene. Hittil har dette stort sett vært en papirbestemmelse, og det er viktig for oss å få mer ut av denne loven enn hittil. Det bør også være et kommunalt ansvar å opprette lærlingekontrakter. Foruten at det vil monne i sysselsettingen vil det ha andre positive effekter på kommunale arbeidsplasser som til nå har rekruttert arbeidstakere fra private opplæringskontrakter og fått sine fagarbeidere fullt utlært. Dette er det på tide å endre.

Grøttum fremmet følgende forslag: 5. strekpunkt, side 7 tilføyes: Det må legges til rette for opprettelse av et betydelig antall lærlingeplasser i kommuner og fylkeskommuner.

Mimi Bæivi, Finnmark: Finnmarks bosetting avhenger i sterk grad av landbruk og fiske. Skal bosettingen tryggges, må effektive reguleringer settes i verk for å bygge opp bestanden. Offentlige midler må settes inn i langt sterkere grad enn nå, og fiskerinæringa må opprustes slik at det utvikles stabile arbeidsplasser. Produktutvikling og nyskaping må få høy prioritet. Skal fornyelse av fiskeflåten og fiskeindustrien være mulig, forutsetter det offentlige finansieringstilbud, samtidig som kapitalkostnadene - herunder rentene - reduseres. For å trygge fiskerinæringa må videre eksporten av fiskeprodukter samordnes, og aktiv innsats må til for å fjerne dagens tollbarrierer på høyforedledede produkter. Den optimisme som hersket i nord-norsk landbruk i 70-åra er nå snudd. Bl.a. er Landbruksbankens utlånsrammer årsak til pessimismen. Da vi fikk to-prisordningen for melk, var grunnlaget lagt for nedtrapping av antall bruk og dermed arbeidsplasser i landsdelen. Det faktum at Finnmark kjøper melk fra Trøndelag igjen, viser at problemene er snudd på hodet. Finnmark kan bare produsere gress og burde sende melk sørover.

Svein Agnalt, Østfold: For mange boligsøkende er situasjonen håpløs. I dag må en familie i Askim regne med 7.000 kr. pr. måned i boutgifter for et rekkehus fra boligkooperasjonen. Hver dag får sosialkontorene flere klienter, og folk kommer i en situasjon som er både uverdigg og sosialt uakseptabel. Arbeiderpartiet må om nødvendig kaste en del boligpolitiske kjepphester på båten. I all elendigheten Høyre-regjeringen har stelt i stand må vi ikke glemme at det var vårt parti som i midten av 70-åra begynte nedbyggingen av den sosiale boligpolitikk i Norge. Det manglet ikke på advarsler, men det var liten forståelse for oss som hadde et annet syn. Vi må få en boligpolitisk debatt i partiet. Det bør ikke lenger være selv sagt at boligkooperasjonen er alfa og omega, selv om den også i framtida skal ha en sentral plass. Men vi må huske at noen kan ha andre behov, og det må være legitimt å ville bo annerledes. Husbanken må få igjen sin sosiale profil, det må bli lavere renter og lengre avdragstid. Husbanken må få anledning til å låne ut 80 prosent av kostnadene til bolig, uansett om det er i borettslag eller i enebolig innenfor dens ramme. Når det gjelder rentetak, må vi gå forsiktig fram og ikke skyve nye grupper fra oss.

Ted Hanisch, Oslo: Det er kommet mange forslag som gjelder arbeidstidsspørsmål, og partiet bør ta et standpunkt på dette landsmøtet. Økonomisk vekst skaper gode forutsetninger for full sysselsetting, men er ingen garanti. Arbeid for alle er en oppgave som alltid vil kreve en solidarisk fordelingspolitikk. Arbeiderpartiet har hatt og må beholde ledelsen av debatten om sysselsettingen, også om de langsiktige spørsmålene. Blant de som melder seg er pensjonsalderen og kortere arbeidsdag. Her er det tre fallgruver vi må passe oss for. Vi diskuterer om vi vil ha 6 timers arbeidsdag med eller uten kompensasjon, og om vi skal pensjonere eldre for å få plass til de unge. Vi kan ikke stille to grupper opp mot hverandre på den måten. Den tredje fallgruben er å tro at 6-timersdagen er et kortsiktig virkemiddel som vi kan bruke nå under en lavkonjunktur. En slik reform må gjennomføres en gang for alle. Vi må gå skrittvis fram og begynne å diskutere forslag som kan gjennomføres

i neste programperiode. Oslo Arbeiderparti har fremmet forslag om å begynne med å gjennomføre lik arbeidstid for alle inklusive spisepause. Det betyr i praksis at de fleste får 7 timers daglig arbeidstid. Samtidig bør det bli mulig å gå av med pensjon ved fylte 65 år, eller kombinere arbeid og pensjon. Disse to tiltakene kan gjennomføres i neste periode, og har samtidig med langsiktig sysselsettingspolitikk å gjøre.

Eli Berg, Finnmark: Forslag A 157 gjelder rutesambandet i utkantstrøk. Vi vet at offentlig samferdsel og fraflytting må ses i sammenheng. Rammetilskuddene til rutesektoren er blitt mindre de siste åra. Finnmark har om lag 3 millioner mindre å rutte med. Når tilskuddene blir mindre, kommer selskapene i en vanskelig situasjon, og de legger ned de minst lønnsomme rutene. Dette rammer øysamfunn og andre samfunn langs kysten. De er vant med få ruter, men når også disse reduseres, blir det nærmest katastrofe. Her er mange gamle uten bil eller båt, og de kan ikke klare seg uten offentlig transport. De unge kan ikke komme hjem i helgene fra skoler og arbeidsplasser. Rutetilbudet i utkantstrøk er et være eller ikke være for bosettinga.

John Skjemstad, Hedmark: For kommuner og fylkeskommuner har utviklingen vært nærmest katastrofal, samtidig som de har enorme oppgaver å løse. Sykehus, sykehjem, skoler, veiprosjekter, bolig osv. skal bygges ut, men i stedet for å få løst oppgaver til beste for fellesskapet må kommunene bare administrere. Samtidig går industriaktiviteten ned, og vi står i fare for å få virkelig massearbeidsløshet hvis det ikke blir satt inn effektive virkemidler. Regjeringens tiltak er ikke effektive. Kommuner og fylkeskommuner må få de nødvendige økonomiske midler for å gjennomføre det de er pålagt å gjøre og også tilføres ekstraordinære sysselsettingsmidler. Hedmark ligger nå på topp når det gjelder arbeidsledighet. Næringslivet er nokså ensidig, og industrien har blitt betraktelig redusert, den består av små enheter med dårlig økonomisk rygg. Vår geografiske beliggenhet gir få muligheter til å dra nytte av oljevirkksomheten. Odvar Nordli er formann i et utvalg som skal vurdere den spesielle situasjon innlandsfylkenes næringsliv er i. Arbeidet er snart ferdig, og her vil det antakelig ligge forslag som kan gi innlandsfylkene et bedre utgangspunkt. En samlet arbeiderbevegelse i Hedmark venter med forventning på utvalgets innstilling, og går ut fra at sentralstyret, landsstyret og Stortingsgruppa vil sørge for at den ikke blir liggende nederst i Regjeringens skuff, men føres videre i praktisk politikk.

Dag Syverinsen, Hedmark: Det å gå dag ut og dag inn uten arbeid er en belastning for den det gjelder. Vi kan nesten ikke forestille oss situasjonen for den som verken får jobb eller utdanningsplass. Men på toppen av det blir vedkommende beskyldt for å være lat og udugelig. Det er helt på sin plass å understreke den samfunnsvandalisme Willoch og Høyre driver. Jeg er glad for at vi har en ansvarlig opposisjon, men det ville være løgn å si det samme om regjeringspartiet. AUF i Hedmark har laget sin egen beredskapsplan som bl.a. har ført til vesentlig sterkere utbygging av den videregående skolen, også i yrkesfag, og diverse prøveprosjekt i jord- og skogbruk synes å gå i orden.

Lise Christoffersen, Buskerud: Høyre-regjeringen har visst ikke oppdaget at trygge arbeidsplasser er forutsetningen for et godt liv. Det kommer kanskje av at de fleste høyre-folk hører hjemme i miljøer som ikke rammes noe særlig av arbeidsløshet. Det som er bevilget til ekstraordinære sysselsettings-tiltak er bare en dråpe i havet. I Drammen resulterte de i ca. 30 arbeidsplasser, mens registrert ledighet er 700, derav 90 under 20 år. Arbeiderpartiet må påta seg ansvaret for å utarbeide en politikk mot arbeidsledighet. 40.000 nye arbeidsplasser er ikke nok, det vil bare dekke halvparten, og målet er arbeid for alle. Spesielt viktig er ungdomsledigheten som hardest rammer unge uten utdanning eller yrkespraksis. Videreføring av ungdomsgarantien må få en bred plass i det programmet vi skal vedta. Alle under 25 år uten arbeid må få tilbud om jobb i stat, fylke eller kommune. Staten kan ikke løse sine oppgaver uten nært samarbeid med fylker og kommuner. Både Drammen og Buskerud Arbeiderparti har programfestet lokale ungdomsgarantier, det bør alle lokalpartier gjøre.

Tore Gundersen, Finnmark: Finnmark Arbeiderparti ser med stor uro på utviklingen i fiskerinæringen. Målet for fiskeripolitikken har alltid vært å sikre sysselsettingen og bosettingen langs kysten, samt å gi rimelig utkomme for næringens utøvere. Fiskeindustrien er den klart største sysselsettingsfaktor i Finnmark, hele 80 prosent av industri-sysselsettingen skjer der. Tilsvarende tall for Troms er 27 prosent, og for Nordland 23. Skulle ikke fiskeindustrien ha tilgang på virke, ville det få katastrofale følger for kystkommunene. Alternativene til annet arbeid er få, ofte bare fraflytting. Men fiskeindustrien har vært igjennom betydelig fornyelse de siste år. Denne utviklingen må føres videre, slik at råstoffet kan utnyttes bedre og dermed gi grunnlag for mer stabile arbeidsplasser. Mer av råstoffet må videreføres i fylket. Gjennom ny teknologi må produksjonsprosessen gjøres mer rasjonell, samtidig som det kan bidra til å bedre produktens kvalitet. Aktiv produktutvikling er avgjørende i denne sammenheng, men forutsetter sterkt statlig engasjement, bl.a. gjennom offentlige tilskudd og lån til investering. Kystfiskeflåten er selve fundamentet for sysselsetting og bosetting. Fra kompetent hold er det påpekt at behovet for fornying er spesielt stort i denne del av flåten. Reduserte utlånkvoter i Statens Fiskarbank har resultert i økende forfall. En fremadstormende oljenæring aktualiserer problemet ytterligere og betyr økt konkurranse om landsdelens ungdom. Finnmark Arbeiderpartis mål er at det utarbeides en aksjonsplan for fornying av kystfiskeflåten i perioden 1984-87.

Laila Kaland, landsstyret: I manifestet er det pekt på at kommuner og fylker disponerer 50 prosent av alle offentlige ressurser. At kommuner og fylker har beredskapsplaner mot arbeidsløshet er et krav fra sentralt hold. Mange har slike planer klare, de vil gi plasser i videregående skole, økt bemanning i helsesektoren, arbeidsplasser i bygg og anlegg. Vi venter nå på klare signaler om hvor mye midler Regjeringen

vil overføre. vi hører ofte fra Høyre at det offentlige forbruk er en belastning for samfunnet. Etter vår mening er det ingen belastning, men uttrykk for at samfunnet tar ansvar. Er det mindre produktivt å utdanne ungdom enn det er å produsere, transportere og selge øl, at det er mindre produktivt å pleie gamle og syke enn å selge parfyme og stelle hår? I mitt fylke, Møre og Romsdal, er over 5000 uten arbeid, noen kommuner har over 10 prosent arbeidsløse, en økning på 100 prosent på kort tid. Vi har fått en offentlig fattigdom som også de to mellompartiene må ta sin del av skammen for.

Ase Klundellien Haugen, Buskerud: Regjeringen trodde den kunne skape 40.000 arbeids- og skoleplasser for 480 millioner kroner, i beste fall ble det 10.000. Arbeiderpartiets planer for 40.000 arbeidsplasser var beregnet å koste 2.8 milliarder. Tallene sier mye om de to partiers forhold til sysselsettingen. Kommunene har ikke midler til egenandeler de heller. Svekket kommunal økonomi setter de varige arbeidsplassene i fare. Kommunene strever med å løse de oppgavene de er pålagt. Der- som vi ikke kan skape og holde en god standard på offentlige tjenester, vil alle slags private ordninger vokse fram for de med penger, og da er vi på vei inn i et nytt klassesamfunn. Antallet arbeidsplasser i industrien reduseres stadig som følge av tekniske omlegginger. Tillitsmenn nekter å godta at noen sies opp for at andre skal ha trygge arbeidsplasser. Naturlig avgang vil ofte si førtidspensjonering, og det gir heller ingen nye arbeidsplasser. Dette spillet har i stor grad ført til hets mot eldre, arbeidsføre arbeidstakere. Arbeiderpartiets nyskappingsplan er viktig, men vi må få til et bedre samspill mellom stat, fylker og kommuner om de virkemidler vi har, Distriktenes utbyggingsfond, Statens teknologiske institutt, osv. Nå arbeider alle hver for seg.

Ole Bevolden, Oslo: Høyre-regjeringens boligpolitikk fører til at store grupper blir presset over på et marked hvor de frie krefters spill råder. Takstpolitikken i frittstående boliglag er opphørt, og i boligsamvirket gikk prisene opp med 100-180 prosent fra 1. september 1982. Dette gjør det langt vanskeligere for folk flest å få seg en bedre bolig, ikke minst fordi prisnivået totalt sett har steget. Høyre-regjer- ingen sier at ungdommen må spare mer, men vi vet alle hvilke lånemuligheter ungdom i etableringsfasen har i bankene. Mange greier heller ikke skaffe egenkapital etter flere års utdan- ning med studielån som skal tilbakebetales. Men Arbeider- partiet har selv ansvar for omleggingen av boligfinansiering- en. Nå må landsmøtet gjennom klare standpunkter gi et svar på hvordan bokostnadene skal reduseres, og hvordan unge men- nesker i det hele tatt skal kunne skaffe seg et sted å bo. Sentralstyret har gjennom sitt forslag i hefte 4 forsøkt å gi et svar, men jeg tror ikke det er godt nok.

Forslag fra Oslo Arb.parti: Gjenreis den sosiale boligbygging

De enkelte strekpunkt tar utgangspunkt i det ovennevnte avsnitt i landsmøtehefte nr. 4. Endringene i strekpunktene er understreket.

- (2) - Opprettholde en høy boligproduksjon, særlig i de områder av landet der det er størst mangel på gode boliger. (Målet må være at det bygges 40.000 boliger pr. år). Innenfor en begrenset økonomisk ramme vil det være viktigere med heller færre husbankfinansierte boliger med en god finansiering, framfor mange boliger med dårlig finansiering.
- (3) - For å holde boligbyggingen oppe i byer og tettsteder må det vurderes ordninger der beboerne i nye borettslag sikres mot tap de kan bli påført ved at boligene midlertidig blir stående tomme. Dette kan gjøres ved at det etableres et fond, finansiert ved statlige midler.
- (4) - Legge stor vekt på fornyelse og utbedring av minst 3.000 boliger pr. år, bl.a. gjennom en kraftig økning i utbedringslån, statlig tilskott til miljøforbedringstiltak og ervervslån. Det må legges opp til en aktiv politikk på statlig og kommunalt plan for at leieboerne i fellesskap kan overta eldre boliger. Avdragstid for utbedringslån settes likt med vanlige grunnlån.
- (5) - Utgår. (Følge opp forslagene i partiets alternative statsbudsjett)
- (7) - Husbanken må spille en dominerende rolle i boligfinansieringen. Den må normalt finansiere minst 30.000 boliger pr. år. Lånene må utgjøre 60% av byggekostnadene, og 75% i boligkooperasjonen. Utmåling av Husbanklån må foretas på grunnlag av byggekostnadene i de ulike deler av landet.
- (8) - Renta i Husbanken settes ned. Opptrappingen av rentebelastningen bør skje over 10 år, fra 4% første år stigende til 10%.
- (10) - For familier og enslige som skal etablere seg med egen bolig for første gang, må ordningen med etableringslån utvides til minst 1.000 mill. kroner i 1984, slik at en kan møte det store kravet til egenkapital både i nye og brukte boliger. Inntektsgrensene for tildeling av etableringslån oppjusteres.
- (11) - De private bankene må pålegges klare forpliktelser i boligfinansieringen, særlig når det gjelder toppfinansiering av Husbank-boliger. Det må bli likestilling mellom innskuddsleiligheter og selveierboliger når det gjelder rente og avdragstid.
- (15) - Rask økning av tilbudet på spesialboliger for funksjonshemmede og mennesker med langvarige sykdommer, som er av-

hengig av særlige boløsninger. Låne- og tilskottssordningene må gi mulighet for 100% finansiering for boliger til funksjonshemmede.

Nye strekpunkter:

- (16) - Avdragstiden for Husbanklån forlenges til minst 35 år.
- (17) - Leietakere i tjenesteboliger sikres et bedre rettsvern.
- (18) - Det etableres en særskilt låneordning i Husbanken for utleieboliger i kooperativ regi.
- (19) - Husbanklån behovsprøves ikke, men gis til alle som bygger innenfor fastsatte standardgrenser.
- (20) Gjennomføre lovmessige endringer som kan bidra til en raskere overføring av leiegårder til beboerne.

Willy Martinsen, Oslo: I kampen for den fulle sysselsetting må vi ikke glemme de funksjonshemmede og de vernede bedrifter. De har få muligheter til å konkurrere på arbeidsmarkedet og kommer nå i en enda vanskeligere situasjon. For å følge opp programformuleringene foreslår jeg at forslagene A1, A 2 og A 3 oversendes redaksjonskomiteen for politiske saker i stedet for til det nye sentralstyret. Foreliggende innstilling er etter min mening for svak. La oss samlet gå inn for å bidra til at de vernede bedrifter blir en sikker og god arbeidsplass for de funksjonshemmede.

Tore Lauvsnes, Oslo: Vi har vist god vilje til å føre en fornuftig oljepolitikk, men hvilke resultater har vi fått? I begynnelsen var det vanskelig å forstå hvilke verdier vi hadde på sokkelen. Flere forbund er skremt av det bildet gigantpillet har skapt der ute, skremt av de kontrakter bedriftene må godta og av de arbeidsforhold de ansatte må finne seg i på norsk sokkel. Man skulle tro at norsk lov og rett gjaldt, men slik er det ikke. Forholdene som hersker i de store oljeselskapene er helt ukjente i norsk industri. Metallindustriens partilag i Oslo mener at nøkkelen til å få rettet opp dette er å følge norsk lov og rett på sokkelen. Slik er det ikke, fordi vi gjennom konsesjonspolitikken selger norsk eiendom til oljeselskapene. Denne eiendomsretten får de beholde så lenge det finns olje der ute. Det er nå på tide å endre denne politikken. Da oljevirkksomheten startet, sa vi at vi ikke måtte få noe nytt Texas eller nytt Klondyke, men det er det faktisk blitt.

Myrthel Hallanger, Vestfold: De goder de funksjonshemmede har fått gjennom mange års kamp er nå i ferd med å smuldre opp. Nevnes kan egenandeler for helsetjenester, tekniske hjelpemidler, panteordninger for hjelpemidler, nedskjæring av bilstøtte osv. Viktigst er det å sette inn ressurser til transportordninger. Videre er det vanskelig for svake grupper å få innpass på boligmarkedet. Etter Lov om sosial omsorg har kommunene et klart

ansvar her, og staten har ansvar for å gi retningslinjer for ansvarsfordelingen mellom fylker og kommuner og sørge for nok økonomiske midler. Køen av funksjonshemmede som kan arbeide og ønsker jobb blir bare lenger. Den sysselsettingspolitikk vårt parti legger opp til må også omfatte planer for dem. For å klare seg best mulig trenger den funksjonshemmede tekniske hjelpemidler. I hvert fylke bør det opprettes en hjelpemiddel-sentral med finansiell støtte av staten. Avlastningstiltak må utbygges i fylker og kommuner. Ansvar for kommunal og fylkes-kommunal virksomhet bør fastsettes ved lover, eventuelt med forskrifter i henhold til Lov om sosial omsorg, osv. 80-årene er av FN erklært som de funksjonshemmedes ti-år. Vårt program må nå fram til de funksjonshemmede. Jeg foreslår derfor: Det utarbeides et utførlig avsnitt i arbeidsprogrammet for neste periode over tiltak som må iverksettes for funksjonshemmede.

Arne Næsheim, Rogaland: I avsnittet Arbeid for alle snakkes det om Distriktenes utbyggingsfond. Her savner jeg noe om fylkeskommunenes næringsfond. Et slikt fond har til oppgave - iallfall i Rogaland - å finansiere tiltak som fremmer næringslivet, trykker bosettingen og utvikler den kommunale standard i økonomisk svake kommuner. Det har stor betydning som tillegg til DU, men på grunn av knappe midler må næringsfondet føre en streng utlånspolitik.

Nærheim fremmet følgende forslag: Landsmøtehefte nr. 4, side 5, slutten av tredje avsnitt, tilføyes følgende setning: Næringsfondene til fylkeskommunene bør, bl.a. ved hjelp av statlig støtte, styrkes økonomisk slik at fondene kan ivareta sine distriktspolitiske oppgaver. Dette er i tråd med det manifestet sier i innledningen, nemlig at DNA vil styrke kommunenes og fylkeskommunenes økonomi.

Trond Løvås, Rogaland: Vi kan ikke tillate privat spekulasjon i andre menneskers sykdom. Ved offentlig ansettelse i helsetjenesten kan vi få mer rettferdig spredning av slike ytelser. Alle har krav på hjelp når de får fysiske og psykiske problemer. Et skritt i riktig retning vil være å få legestanden på statens lønningslister. Når det gjelder sysselsetting, bør det være et samlet krav fra partiet at det offentlige ser det som sitt ansvar å skaffe arbeidsløs ungdom under 25 år jobb. Det finnes ikke noe verre enn å bli møtt med stengte dører etter endt utdanning.

Løvås fremmet følgende forslag:

Endring side 7, siste strekpunkt: Ordet "marinefartøyer" strykes.

Tillegg side 8, nytt strekpunkt: -"Skeivheter i Arbeidsmiljøloven, som i tilfeller er til hinder for at ungdom under 18 år kan ta arbeid, må oppmykes der en anser det som forsvarlig".

Tillegg side 13, nytt strekpunkt: - "Alle leger og tannleger må ansettes og lønnes av det offentlige."

Tillegg side 15, 2. strekpunkt: - "Barn og ungdom må også trekkes med i dette".

Stein Ove Hansen, Troms: Levekårsundersøkelsen har vist at det er store forskjeller landsdelene imellom. I utkantkommunene i Nord-Troms og Finnmark finner vi de laveste inntektene. Arbeidsledigheten er stor, yrkestilbudet ensidig, utdanningsnivået lavt og helsetilbudet dårlig. Fiskerinæringen er i en vanskelig situasjon som får ringvirkninger for hele den nordnorske befolkning. Blir ikke fiskerinæringen styrket, vil bosettingen gå kraftig tilbake. Oljealderen er på vei inn i Nord-Norge, likevel blir det ikke satt i gang tiltak for å utdanne ungdommen til å møte denne virksomheten. AUF's landsmøte vedtok enstemmig et forslag om å få en ny Nord-Norgeplan. Siktet målet for denne må først og fremst være å fremme forslag som kan gi hjelp til selvhjelp.

Stein Ove Hansen fremmet følgende forslag:

Helse- og sosialarbeidet:

Inn i stedet for avsnitt 1:

Helsestandarden i befolkningen er et kvalitetsmål på samfunnet. På tross av den sterke veksten i helsesektoren gjennom de siste tiår, og på tross av større likhet i helse-tilbudet for ulike befolkningsgrupper, er fortsatt helse skjevt fordelt i samfunnet. Det finnes betydelige helseforskjeller i befolkningen som følge av store ulikheter i folks levekår.

Utviklingen av et omfattende egenandelssystem rammer sosialt urettferdig og bidrar til å forsterke ulikheter i helsetilbudet. Arbeiderpartiets helsepolitikk bygger på solidaritet. Sentralt i denne politikken står kravene om full sysselsetting, levekårsutjamning, trygging av barns og ungdoms oppvekstvilkår, gode arbeidsmiljøer og spesiell oppmerksomhet rettet mot eldres og funksjonshemmedes levekår. Det er innenfor disse områdene de sterkeste elementene i det forebyggende helsearbeid ligger. Derfor må vi være klar over at politiske beslutninger som fattes på ulike samfunnsområder har betydning for folks helse.

Endringer i begynnelse av 2. avsnitt:

Utfordringene for helse- og sosialarbeidet har endret seg. I dag står vi overfor en rekke helseproblemer som har sammenheng med livsmiljøet, der de alvorligste problemene er hjerte/karsykdommer, kreft og ulykker. Videre vil det raskt økende antall eldre bety en stor utfordring for helse- og sosialarbeidet i kommuner og fylkeskommuner. og videre fra 2. setning, 2. avsnitt.

3. avsnitt uendret.

I stedet for 4. avsnitt:

Kommunehelsetjenesten må prioritere det forebyggende arbeid. For å fremme denne målsettingen må kommunen sørge for at de ansatte i helsetjenesten får utdanning slik at de kan arbeide

forbyggende. Kommunen må også prioritere det forebyggende arbeid utenfor helsetjenesten. For å sikre dette må kommunen utarbeide planer for det forebyggende arbeid på grunnlag av solide kunnskaper om lokale helseproblemer. Planen skal være offensiv, dvs. at den foreslår og prioriterer aktive tiltak til beste for helsen.

1. setning i 2. avsnitt på side 12 må strykes!

I stedet skal følgende setning inn: Arbeidsledigheten må også sees på som et helseproblem, i og med at utestengning fra arbeidslivet øker risikoen for dårligere helse hos den enkelte.

Strekpunktene:

Nytt punkt (bør stå som nr. 1):

Arbeiderpartiet vil:

- at alle kommunens tiltak og vedtak blir vurdert i lys av virkningene på befolkningens helse. Slike vurderinger blir ofte oversett, f.eks. i utbyggingsplaner. Derfor bør kommunen organisere et defensivt helsearbeid, dvs. et arbeid som sikrer at en ikke treffer beslutninger som skader helsen. En slik "overvåking" kan utføres av Helse-rådet eller av helse- og sosialutvalget.

Nåværende punkt 3 bør opp som nr. 2 (2. avsnitt har liten sammenheng med punktet forøvrig).

Punkt 5: Siste setning endres til:

- Arbeidsmiljøarbeidet må styrkes, og bedriftshelsetjenesten må bygges videre ut.

Helge Røv, Møre og Romsdal: Utviklingen vi har hatt de siste år med stadig høyere husbankrente og stadig kortere avdragstid har ført til store utgiftsøkninger for huseierne. Husbanken ble opprettet for at folk flest skulle kunne skaffe seg en bolig i en boligmasse som ble ganske ensartet, og klasseskillet i samfunnet ble mindre. I dag er vi i den situasjon at klasseskillet stadig blir verre. Folk som ikke har fast kundeforhold i en bank er fastlåst til et husbanklån, mens de som har det kan få betydelige private lån og store rentefradrag på selvangivelsen, som oppveier høyere leie og kortere avdragstid. Familier som må innrette seg etter Husbankens restriksjoner får nesten like høye boutgifter som de med privatfinansierte boliger uten disse restriksjoner. Dette skaper klasseskiller, noe partiet ikke kan akseptere. Det må arbeides aktivt for at husbankrenten settes ned, og for at minst 75 prosent av kostnadene finansieres av Husbanken.

Arne Haugen, Sør-Trøndelag: Sysselsettingspolitikken er i stor grad avgjørende for samfunnets utvikling på alle områder. Mange industribedrifter sliter nå med store problemer. Ofte er disse nøkkelbedrifter i lokalsamfunnene. Høyre-politikken har ført til engstelse i de lokalsamfunn hvor industrien baserer seg på lokale ressurser, f.eks. de mange gruvesamfunn som har få andre muligheter for sysselsetting. Mange steder er de kjente ressurser svært begrenset, men enorme områder er ikke

skikkelig kartlagt. Det bør nå stilles midler til rådighet for kartlegging, prosjektering og forsøksvirksomhet. I relasjon til det som satses i Nordsjøen er det som brukes på fastlands-Norge temmelig beskjedent. Det er viktig for Arbeiderpartiets oppslutning i distriktene at vi legger til rette for en mer aktiv politikk også på dette området. Også i skogbruket er det store sysselsettingsmuligheter hvis vi vil utnytte dem. Men for å komme noen vei må utdanningsmulighetene bedres for dem som ønsker å gå inn i skogbruk. I Sør-Trøndelag har vi fått etablert grunnkursklasser i skogbruk, og det er en god begynnelse. Det er også nødvendig med sterk satsing på forskning og utviklingsarbeid på denne sektor.

Gudmund Gjengaar, Sør-Trøndelag: I manifestet heter det at vi tar sikte på å innføre en ny boligpolitikk, men forslagene er gjenoppliving av velbrukte tiltak. To forhold synes klart for mitt vedkommende: Boligkooperasjonen med tradisjonell arbeidsform vil neppe spille noen sentral rolle i framtida. Dessuten kan utjevning av boutgiftene og større muligheter for å skaffe rimelig bolig ikke løses gjennom bostøtteordninger. Det er kostnadene som må angripes, det er prisene på nye boliger som bestemmer prisen på brukte boliger. Boligkooperasjonen må få adgang til å erverve tomtearealer til småhusproduksjon for medlemmene med anledning til omfattende egeninnsats. Boligkooperasjonen må bruke sitt organisasjonsapparat til å bygge ut fellestiltak uten å knytte dette til evigvarende forretningsførsel. Vi har ikke råd til å la kooperasjonens idé gå tapt i diskusjonen om tvangsforretningsførsel og ordensregler. Ved siden av utgiftene til lån og renter vil jeg peke på de vesentlige kostnader som pålegges boligbyggelagene til planlegging og til kommunaltekniske anlegg. Jeg vil påstå at de som flytter inn i kooperative boliger bærer en vesentlig del av de byplanmessige kostnader og en uforsvarlig stor del av kostnadene til fellestiltak i bydelen. Resultatet er kostbare kooperative boliger og en uforholdsmessig profitt til selveiere som ikke har slike utgifter.

Ove Dalsheim, Sør-Trøndelag: Situasjonen i boligkooperasjonen er nå blitt slik at vi i Trondheim vurderer å trekke oss fra våre tillitsverv. På det siste boligfeltet med 170 leiligheter er til i dag bare 35 tatt i bruk. Videre har boligkooperasjonen i Trondheim under vurdering å trappe ned byggevirksomheten til nullpunktet. Det er også kommet signaler om at Husbanken vil nekte å sanksjonere lån så lenge ikke alle leiligheter i et borettslag er besatt. Dette får alvorlige konsekvenser for de stakkarne som flytter inn. Jeg vil videre hevde at boligmarkedet hittil har vært rettet mot dem som alt har en bolig, mens svakere grupper, som ungdom, har kommet i annen rekke. Jeg er enig med Gjengaar i at vi bør se på boligpolitikken med helt andre øyne enn før. Til slutt: Det er på tide å få Jernbanemeldinga ut av Samferdselskomiteens skuff!

Jakob Olaus Moe, Aust-Agder: Fylkeskommunene er blitt en mellomting mellom den kommunale forvaltning og den sentrale, og omorganiseringen til selvstendig enhet ble bl.a. gjort for å styrke denne viktige enhet i den lokale forvaltning. Vi er gitt oppgaver, men mangler økonomiske midler til å løse dem. Jeg er glad for at partiet i Stortinget har gått inn for å styrke fylkeskommunen. Høyre sier at fylker og kommuner må ta sin del av belastningene, men vi skal fortelle folk at i tråd med konservativ ideologi skal det offentliges muligheter svekkes. Følgene av en slik politikk er vi nå klar over. Sentrale tillitsmenn i Høyre hevder at det finns lysglimt i enden av tunnelen, det er en salgbar holdning som skal gi folk håp om bedre tider. Jeg er redd for at lyset i den andre enden er tegn på en eksplosjon, og at smellet blir kraftig, at det vil bli enda flere arbeidsledige og enda større søkning til spesialkontorene. Det er en alvorlig svekkelse at næringslivet nå investerer dramatisk mindre enn tidligere. I 1982 var nedgangen i industriinvesteringene 15 prosent, samme prognose er gitt i år. Det må gå galt når sentrale myndigheter setter lokk på aktiviteten i den offentlige og private sektor.

Nils Edvard Olsen, Finnmark: Offentlig virksomhet er et fy-ord for Høyre, og i kampen for å individualisere befolkningen blir resultatet at den kommunale standard blir dårligere på alle områder. Spesielt er det de svake grupper som får merke dette. Kommunene i Finnmark sto foran formidable oppgaver i 1945, men med solidaritet fra det øvrige land ble det bygd opp et nytt samfunn. Kommunepolitikkerne har gått inn for å skaffe de samme tilbud som det øvrige land har. Kommunene har påtatt seg stor gjeld som er vanskelig å klare etter de store renteøkningene. Halvdelen av de kommunale inntekter i Finnmark skriver seg fra statlige overføringer som er nødvendig, fordi vi er så få i hver kommune. Når Høyre reduserer skattene, blir det enda større utarming av kommunene. Kommunenes engasjement gjennom investeringer og stabil drift vil være med på å trygge sysselsettingen og dempe pessimismen i Nord-Norges næringsliv. Tiltaksarbeid er stikkordet, men det er vanskelig å få til når endene ikke møtes i det daglige. Regjeringens sysselsettingsprogram er til liten hjelp i Finnmark, fordi vi mangler egenkapital. Fortsatt venter vi på Høyre-regjeringens Finnmarkspakke.

Kirsten Myklevoll, Troms: Et enstemmig fylkesutvalg i Troms med Høyre-ordføreren i spissen har funnet det nødvendig å henvende seg til Stortinget for å peke på farene ved utviklingen i jordbruket og dermed for bosetting og næringsliv. Det kan bli nødvendig for flere, og da i forhold til mer enn jordbruket. Høyres politikk truer bosetting og næringsstruktur, noe som rammer de svakeste distriktene sterkest. Effekten forsterkes ved at kommunenes økonomi er blitt dårligere, på grunn av nedgang i næringsliv og bosetting, men også på grunn av skattelettelser og nedsatte overføringer. Dette fører til dårligere kommunal service som har direkte betydning

for levekårene. Det har også en annen side: svak kommunal økonomi svekker på sikt kommunenes rolle i vår samfunnsstruktur, svekker deres rolle som en viktig faktor i utviklingen av arbeidsplasser og når det gjelder utvikling av velferdsstaten. Det svekker det lokale demokrati, og alt dette er meget alvorlig. Vi hadde rett da vi sa at Høyres løfter om skattelettelser satte fellestiltakene i fare. Det er nå en formidabel oppgave å formidle denne sannhet. Vi har vel ikke vært flinke nok. Vi må i sterkere grad fokusere hva den offentlige lokale økonomi og politikk betyr for velferd og levekår. Vinner vi ikke kommunevalget, vil vi i flere år være funksjonshemmet når det gjelder å sette våre prinsipper og programmer ut i livet.

Magnus Kleven, Nord-Trøndelag: Vår utdanningspolitikk går ut på å gi alle et likeverdig tilbud uansett bakgrunn og forutsetninger. Som et ledd i dette har vi innført felles 9-årig grunnskole og utbygging av videregående tilbud, så de kunne fange opp flest mulig fra 16 år og oppover. Ikke minst under en tid med stor ungdomsledighet er det viktig å satse sterkt på dette. For inneværende år er det spørsmål om å opprette et visst antall ekstra klasser. Det er selvsagt viktig, men et annet forhold er kommet helt i bakgrunnen, og dette gjør utviklingen betenkelig, nemlig de nye regler for inntak til de videregående skolene. Høyre har fått innført nye regler som ledd i sitt skolepolitiske korstog med utstrakt bruk av karakterer i alle sammenhenger. Nå teller karakterene i alle obligatoriske fag i grunnskolen uansett hvilken linje man har tenkt seg inn på i den videregående. I Nord-Trøndelag har det de siste årene vært stor søkning bl.a. til frisørlinja, og sterkest står da den som kan ramse opp elvene i Sibir. For å komme inn på linja for fiske og fangst bør du vite når Bach ble født, og vil du lære språk, har du best sjanser hvis du kan hoppe bukk eller ta en dobbelt salto. Jeg har spurt mange om en logisk begrunnelse for dette, men aldri fått svar. Likevel føyer det seg pent inn i rekka av Høyre-utspill som tar sikte på å gi mer til de skoleflinke og skape et samfunn med større ulikheter.

Liv Jorunn Bakken, Rogaland: Regjeringen har satt ned et utvalg som skal se på de store helseinstitusjonenes plass. Desentralisering er opplest og vedtatt i et utall av offentlige dokumenter og utredninger, det trengs ikke flere. Når det gjelder psykiatrisk helsevern, er Rogaland et foregangsfylke. Det må legges plan for nedtrapping av de store psykiatriske sykehus, pasienter må ikke utskrives før forholdene i lokalsamfunnet ligger til rette for det, hvilket innebærer ettervern, arbeid, bolig og aktivitetsmuligheter. Arbeiderpartiet legger hovedvekten på forebyggende tiltak og behandling i nærmiljøet, en hovednøkkel for god helse- og sosialpolitikk i distriktene. Det er viktig at f.eks. sykehjem planlegges og bygges slik at de ikke automatisk blir siste stoppested. Hvis det samtidig bygges alders- og trygdeboliger og service-senter, er mulighetene større for helkontinuerlig stell når

dette er nødvendig. Det bør settes ned en arbeidsgruppe som konkret skal hjelpe kommuner og fylkeskommuner med planer på dette området. Her må arbeidstakere som har daglig kontakt med dem det planlegges for være representert.

Eva Fauskanger, Rogaland: Regjeringen ventet seg en aktiv opposisjonspolitikk, men har fått det som den vil i de fleste saker, fordi den har spilt så godt på det borgerlige flertall. Den har fått øve vold mot velferdssamfunnet uten å bli møtt med hard opposisjonspolitikk, bl.a. har den innført egenandeler i helsesektoren og ved legebesøk, en hard nedskjæring på alle sektorer bortsett fra forsvaret. Men viktigst er utdannings- og sysselsettingspolitikken som setter stadig flere utenfor. Alt dette skjer mens vårt parti er engasjert i en nærmest akademisk debatt om utplassering av rakettssystemer, som de færreste i dette land har nok kjennskap til, slik at de kan føre en fornuftig debatt. Det borgerlige flertall har klart å kjøre partiet på defensiven. Det er uforståelig at vårt parti ikke kjører hardt ut mot den politikk som føres, ikke minst sysselsettingspolitikken. Hvor lenge skal det gå før vi bevisstgjør opinionen? Det er nok å ta fatt på.

Olaf Bye, Sør-Trøndelag: Manifestet er stort sett utmerket, men et avsnitt bør forsterkes noe. Når det f.eks. på side 8 står: "Omlegging av anbuds- og kontraktspolitikken ved utbyggingsprosjekter på den norske kontinentalsokkelen med sikte på å skape likeverdige konkurransevilkår for norsk industri ..." osv., er det noe vi har snakket om i mange år uten at det har lyktes. Vi må nå over på offensiven, for problemene er vi klar over. Når f.eks. Aker Verdal blir underbydd av et utenlandsk selskap med 100 millioner, kan det ikke være tvil om at andre land subsidierer sine egne selskap for å komme inn og ta knekken på våre bedrifter. Avsnittet bør forsterkes og i klare ord gi uttrykk for hva partiet mener.

Rolf Thore Hildebrandt, Østfold: Det er en bevisst politikk fra Høyre som har ført til den arbeidsledighet vi har i dag. I Østfold har utviklingen vært eksplosjonsartet. Fagbevegelsen arbeider hardt for å unngå innskrenkninger, permitteringer og nedleggelser. Vi prøver også å få etablert ny virksomhet. Men vi er avhengig av de forutsetninger regjering og Storting fastsetter. Regjeringens sysselsettingspakke vil ikke gi mange arbeidsplasser i Østfold. Store egenandeler er også en del av Høyres politikk. Det er et paradoks at mens fylkeskommunen må diskutere nedskjæringer og oppsigelser i sin virksomhet, som sykehus og helsevesen, gjennomfører Regjeringen ubrukbare overføringsordninger som skulle ha til hensikt å øke sysselsettingen. Så kan trolig Regjeringen i neste omgang foreslå nye skattelettelser, fordi kommunene ikke greier å bruke midlene i sysselsettingspakken. I Østfold er 10 000 mennesker direkte berørt av innskrenkningene, de har store forventninger om at vi i den faglige og politiske arbeiderbevegelse kan rydde vei for en annen politikk.

Ivar Netland, Vest-Agder: Lærlingeordningen er både et utdannings- og et sysselsettingstiltak. Skal den virke bedre, må det helt andre virkemidler til enn de som er brukt hittil. På dette felt bør det tas kontakt med LO, for at vi i fellesskap kan utforme et opplegg som vil gi garanti for den store del av ungdom som søker utdanning innenfor håndverk og industri. De må sikres fullverdig utdanning i sine fag, ikke som nå bli sendt ut av videregående skole uten å få lærekontrakter eller fagutdanning.

Netland fremmet følgende forslag: I samarbeid med fagbevegelsen arbeide for en utbygging av lærlingeordningen, som gir garanti for flere lærlingeplasser. Det statlige tilskottet ses i forhold til lærlingeordningens plass i utdannings-systemet.

Gunnar Skaug, Østfold: 70 000 arbeidsledige er ikke bare en vanvittig sløsing med menneskelige ressurser, det er samfunnssløsing i størrelsesorden 5 milliarder pr. år. I fjor var det 100 000 sosialhjelpmottakere her i landet. Midlene på sosialbudsjettene for 1983 er allerede oppbrukt i en lang rekke kommuner. Kjennetegnet for etterkrigstidas sosialpolitikk er at den har gitt nytt grunnlag for de grupper som tidligere var rammet av fattigdom. Denne utvikling kan brytes, dersom arbeidsledigheten fortsetter å øke og frykten for framtida sprer seg. Slagordet "hele folket i arbeid" er minst like viktig nå som i 30-åra. Vi trenger ingen privatisering, men økt offentlig engasjement. Nøkkelen ligger i overføringer til kommuner og fylkeskommuner av en helt annen dimensjon enn dagens. Dette har Arbeiderpartiet gått inn for i Stortinget, men er blitt nedstemt.

Rolf E. Christiansen, Østfold: Ved Fredrikstad mek. Verksted er vi noen kløppere til å bygge skip. Det gjaldt den gang skipene ennå hadde linjer, men verkstedet behersker også de nye linjene. Jeg snakker ikke bare for FMV, men for hele det faglige verkstedmiljøet i Østfold og landet forøvrig. Ennå. Denne fagkunnskapen må vi ta vare på før det er for sent. Oppgaver burde det være nok av, norske skip kontraheres fortsatt i et betydelig antall i utlandet. Kontrahering i utlandet er bevisst politikk fra kapitalens side for å knekke en vesentlig del av norsk fagbevegelse. På Kråkerøy, i Fredrikstad og hele Østlandet, som har fått føle Høyre-regjeringens politikk sterkest, setter vi vår lit til at DNA i samarbeid med fagbevegelsen fører en aktiv kamp for denne del av vår verkstedindustri. En stor del ligger ugunstig til for oppdrag fra offshore-sektoren. La meg også henlede oppmerksomheten på arbeiderbevegelsens forhold til idretten.

Jeg vil foreslå: Arbeiderpartiet markerer seg som et idrettsparti. Daglig er vi vitne til økende kommersialisering av idretten. For å komme denne utvikling til livs, må idretten tilføres betydelig økte midler, bl.a. fra Rikstoto og et eventuelt lottospill.

Kari Rolstad, Kvinnesekretariatet: 70 000 arbeidsløse viser hvilke akutte problemer vi har, men det er viktig også å ha et lengre perspektiv på sysselsettingen, etterhvert vil de oppgaver vi har i dag kunne løses med stadig mindre innsats av arbeidskraft. Det gjelder i industrien, men også i kontor- og servicesektoren, ved innføring av ny teknologi. Samtidig vet vi at stadig flere søker seg ut i arbeidslivet, vi vil ha 250 000 flere yrkesaktive ved århundreskiftet. Arbeiderpartiet må ha svar på hvordan vi skal skaffe arbeidsplasser til alle disse. Det gjør vi ved å skape nye arbeidsplasser, ved å satse på nye produkter det er behov og marked for. I offentlig service er det en mengde udekkede behov, tenk bare på hva utbygging av barnehager kan bety med hensyn til arbeidsplasser. Men ingen naturlov sier at det alltid vil være 8 timers lønnsarbeid til alle. Vi kunne få mye triveligere hverdag med kortere arbeidsdag. Deling av arbeid er ikke noe nytt, men tradisjonen har vært å dele det mellom kjønnene, gi kvinnene det ulønnte husarbeid og mennene det lønnede. Det er videre delt etter alder, helse og funksjonsdyktighet som gir de friske og sterke førsterett. Når kvinnesysselsetting økte så sterkt i 70-åra, skyldtes også det deling av arbeid. Halvparten av kvinnene jobber deltid, bare 5 prosent av mennene. Til gjengjeld jobber de overtid. Spørsmålet er derfor ikke om vi skal dele arbeid, men hvordan det skal gjøres.

Ester Kostøl, sentralstyret: Det faglig-politiske samarbeid er viktig. Mange i denne forsamling er fagorganisert. Dere har en kjempeoppgave på arbeidsplassen med å gi informasjon og skape forståelse for det faglig-politiske samarbeid. Ingen har unngått å registrere at AF og YS vokser i medlemstilslutning. Det eneste argument de bruker mot oss er LO's samarbeid med DNA, ofte uten at det blir motsagt. Det er en skam at slikt kan skje. De får nemlig de gode og resultater som vi oppnår gjennom det faglig-politiske samarbeid. Årsaken tror jeg ofte er at våre medlemmer og tillitsvalgte selv ikke er klar over nødvendigheten av dette samarbeid, og hvilket redskap de som fagorganiserte har gjennom det. Jeg taler av erfaring, for jeg har selv sittet i mange år som aktiv, lokal tillitsvalgt uten å ha informasjon og forståelse for nødvendigheten av det faglig-politiske samarbeid.

Harriet Andreassen, sentralstyret: Vi må understreke at retten til arbeid er lik for alle. Det er begynt å bli snakk om kvinnens plass, om den er i arbeidslivet eller ved kjøkkenbenken. Vi forventer at hele arbeiderbevegelsen - den faglige så vel som den politiske - står bak kravet om at alle skal ha rett til arbeid, uansett kjønn og sivilstand. (Applaus). På vår landskvinnekonferanse har vi nettopp vedtatt et program, "Hverdagsomsorg, utdanning og arbeid", og vi gjorde følgende vedtak: "6-timers dagen programfestes som mål i partiets arbeidsprogram. Program for gjennomføringen utarbeides snarest. Første skritt mot nedkorting av den daglige arbeidstid tas i programperioden 1985-89". Vi har også gjort et annet vedtak: "Lik arbeidstid for alle gjennomføres". Jeg tror

mange mener at første skritt mot kortere arbeidstid må være lik tid for alle. I dag har ca. 40 prosent 37,5 timer og 60 prosent 40 timers uke. I solidaritetens og rettferdighetens navn bør likhet være første skritt på veien. Det skulle ikke være nødvendig å sette kravet om kortere arbeidstid opp mot lavere pensjonsalder, det må være mulig å arbeide for begge deler.

Anne-Lise Steinbach, landsstyret: Jeg vil ikke beskyldes de borgerlige for bevisst å ville redusere velferdssamfunnet, men på bakgrunn av historien og erfaringene og på bakgrunn av det det norske folk nå føler på kroppen, vil jeg peke på de borgerliges manglende evne til å skape et samfunn i harmoni med velferd og trygghet likelig fordelt mellom grupper og landsdeler. Den viktigste forutsetningen for trivsel er nett-opp trygghet for arbeid og inntekt. De 70 0000 registrerte arbeidsledige i Norge er et bevis for de borgerliges evneløshet til å skape et godt samfunn for alle. I den konservative ideologi som Høyres politikk er tuftet på - privatisering av offentlige tjenester, mindre offentlig innsats og den sterkestes rett - ligger ingen mulighet til å bevare og øke sysselsettingen. Det går i motsatt retning.

Jens Ove Kristiansen, Aust-Agder: Denne 50-lappen er symbolet på snikinnføring av skolepenger her i landet. Det er kanskje ikke så mye penger, men det er snakk om et prinsipp - om ungdom mellom 16 og 20 år skal betale for å få utdanning i velferdslandet Norge. I Aust-Agder må man betale opptil 1900 kroner i egenandel for skoleskyss, materialavgiften er steget med 50 prosent på tre år, egenandelen er for enkelte elever 1000 kroner. I Troms er egenandel for skoleskyss 1000 kroner pluss papiravgift. Det samme gjelder Vest-Agder. I fylke etter fylke finner vi det samme. For enkelte familier kan det bli beløp på opptil 10 000 kroner. Er dette likhet i utdanning og oppfølging av Lov om videregående opplæring, er dette velferdssamfunnet verdig? Som medlem av sentralstyret i Norsk Gymnasiastsamband vet jeg at alle elever er opp-tatt av dette, at de skal være med å redusere fylkenes bud-sjettunderskudd.

Kristiansen fremmet følgende forslag til tilføyelse under punktet om utdanningspolitikk: En selvfølge for ethvert velferdssamfunn er prinsippet om lik rett til utdanning. Arbeiderpartiet går derfor imot skolepenger i enhver form, som f.eks. egenandel på skoleskyssen, kopierings/papiravgifter o.l.

Johanna Agotnes, Hordaland: Jeg arbeider i teko-industrien og tar vel ikke for hardt i når jeg sier at denne er hardest rammet av alle i den nedgangstid vi nå opplever. Den ene bedriften etter den andre legges ned, særlig i Hordaland. Fortsetter det slik har vi snart ingen teko-industri i Norge. Den sysselsetter mange kvinner, ofte ufaglærte, som ikke kan få seg nytt arbeid. Vi må bestemme oss for om vi vil ha en teko-industri, eller om vi skal importere alt vi trenger. Jeg tror

de fleste vil ha en del produsert her i landet. Derfor må vi sette alt inn på å redde de arbeidsplassene vi har igjen på denne sektoren.

Bjørge Hille Grimen, Hordaland: Tiltakene som er foreslått å være fylkeskommunenes ansvar når det gjelder barnevern, er utmerket og helt nødvendige, dersom vi ikke skal risikere at barn havner på gaten. Men behovet for det er dypt tragisk. Det er vi som gjennom vår livsstil påfører barna slike problemer. Verdens Helseorganisasjon har opplyst at gjennomsnittlig 30 prosent av sykehussengene i våre land er opptatt av pasienter med alkoholpåførte skader og sykdommer. Man frykter en utvikling som fører til at vi en dag må velge hvilke pasienter som skal få behandling, og hvem som bare må overlates til å dø.

Hun fremmet følgende forslag:

Side 11, 1. avsnitt, Helse- og sosialarbeidet:

- 1) føyes til: Faktorer her er alkohol, nikotin, kostvaner og trafikk.
- 2) Sentralstyret setter søkelyset på de "helseproblemer som livsmiljøet gir", ved å la et utvalg arbeide spesielt for å finne fram til årsakskjedene og få disse med i helsepolitisk planlegging.

Svein Sjursen, Finnmark: Ungdom i Finnmark mellom 20 og 24 år kommer spesielt ille ut når det gjelder arbeidsløshet. Det er også mangel på plasser i de videregående skoler, samtidig som mange elever faller fra underveis. Dette forverrer et allerede dystert utgangspunkt. Under bygging av et eldresenter i Båtsfjord var det nødvendig å hente fire murere fra Danmark. Mangel på kvalifisert arbeidskraft skaper store problemer for næringslivet. Oljevirksomheten utenfor kysten av Finnmark vil ytterligere forsterke dette. Mangelen på ungdom med yrkesutdanning vil føre til at vi risikerer fortsatt å være råstoffleverandører. Viktige tiltak i kampen mot ungdomsledigheten er: Utbygging av lærlingeordningen, økte overføringer til kommunene. Disse to tiltak har stor sysselsettingseffekt. Utarbeidelse av en beredskapsplan for å øke antallet elevplasser i videregående skole, samtidig som videregående yrkesopplæring prioriteres. En naturlig konklusjon må være å innfri Arbeiderpartiets ungdomsgaranti om å sikre at ungdom under 25 år får tilbud om enten arbeid eller utdanningsplass.

Rolf Bjørn Hagen, Nord-Trøndelag: Jeg vil gi Arbeiderpartiets stortingsgruppe honnør for den måten de har taklet sysselsettingsproblemene på. Det har vært en klar målsetting og indre sammenheng i partiets ulike forslag. I Nord-Trøndelag er situasjonen den at kommunene ikke kan nyttiggjøre seg Regjeringens sysselsettingspakke på grunn av kommunal fattigdom. Men vi har ikke klart å gjøre partiets forslag tilstrekkelig kjent for folk flest. Vi må i sterkere grad innrette oss etter Tage Erlanders teori om at vi aldri kan spare oss ut av en krise, vi må arbeide oss ut av den. I bygdene er nå Sentertpartiet i ferd med å miste sin distriktspolitiske troverdighet, mens vår er sterkt stigende. Dette må vi ta vare på,

selv om alle innser de krafttak som må tas i byene. Distrikts-Norge er langt fra noe entydig begrep. For store deler av f. eks. Nord-Trøndelag er de virkemidler vi har i dag langt på vei brukbare, mens andre er så utsatt at det vil kreve en helt ny og helhetlig politikk fra statens side dersom samfunnene skal være liv laga. Det er tross alt grenser for hvor mange ganger tiltak kan mislykkes før småsamfunn mister motet og ikke greier å reise seg ved egen hjelp. Kommunen Flatanger er eksempel på en som har lidd distriktspolitisk knockout.

Willie Kristensen, Oslo: Høyre har langt på vei forgiftet hele den norske skattemoralen. Bløffen om at alle skulle få det bedre ved å betale mindre skatt har avslørt seg sjøl når vi ser resultatene der høyre-bølgen har velta fram. Heldigvis er det slik at riktig resept kan kurere visse symptomer. Jeg viser til forslag A 121, og håper vi får alle gode krefter med på det, så vi kan få et rettferdig skattesystem snarest mulig, i tråd med prinsippvedtaket 1981: "Kampen mot skattesnyteriet må trappes opp. Den ulovlige svarte økonomien som skaper nye skjevheter og mer urettferdig inntektsfordeling må bekjempes". Vi viser også til lekkasjen fra det offentlige skatteutredningsutvalget hvor våre motstandere på ny viser sitt sanne ansikt. Det er synd det skal ta et helt år før utredningen er ferdig.

Kjell Jørgensen, Sør-Trøndelag: De store byene har spesielle problemer, bl.a. er inntektsforskjellene større. Dermed blir det større forskjell i levekår og boforhold. De har de flotteste eneboliger, men også de elendigste rønner. De har de største sosiale problemer med narkomani og alkoholisme. De har den største trafikken og dermed de største støy- og miljøproblemer. De unge er preget av motløshet og arbeidsledighet. De eldre er ensomme, uten følelse av omsorg. Derfor er fordelingspolitikken så viktig. Høyre har arbeidet for privatisering og nedbygging av offentlige tjenester og svekkelse av byenes inntektsgrunnlag. Arbeiderpartiet må føre en politikk som sikrer at statlige virkemidler settes inn for å løse storbyenes problemer, for å få fart på byfornyelsen og for radikal bedring av levekårene for unge og eldre. Trafikkproblemene kan bare reduseres ved å bygge skikkelige omkjøringsveier og få persontrafikken over fra privatbil til kollektive transportmidler. Til dette trengs økte statlige rammetilskott både til veier og kollektivtrafikk, hvor også den skinnegående trafikk regnes med. I Trondheim er det nå ikke mulig å følge opp med kollektiv transport etter hvert som nye bydeler bygges ut.

Anton Sivertsen, Sør-Trøndelag: Jeg har en etterlysning: Landspartiet nedsatte i sin tid et sosialpolitisk utvalg. Inn til denne tid har vi ikke hørt noe fra det. Men likevel til later jeg meg på pensjonistenes vegne å foreslå at det nedsettes sosialpolitiske utvalg i samtlige kommuner og fylker. Jeg tror et slikt utvalg vil ha mye for seg. I første rekke må kommunalråden for sosiale saker være med, hvis han er vår

mann, videre en lege for helsestell, sosionom, fortrinnsvis barnevern, sykesøster som har med eldre og arbeidsplasser å gjøre, en fra edruskapsnemnda som er kjent med narkotikaproblemer, en representant som har kjennskap til forvaltning av sykehus, en fra faglig-politisk utvalg, en fra fritidskontor (ungdomsavdelingen), og en fra pensjonistene.

*

Dette var siste innlegg i debatten, og innlederen fikk ordet.

Einar Førde: Eg står her med ei bunke referat pluss personlege notat fra debatten. Eg kan ikkje gjere anna enn å sitere kjerringa som bladde i salmeboka: Det er mangt som skulle vore sunge. Eg vil berre gje ein karakteristikk av det overveldande inntrykk denne debatten har gitt, inntrykket av skilnaden mellom den debatten vi har hatt her i dag og det som gjekk føre seg på Høgres landsmøte for ei tid tilbake (applaus). På regjeringspartiets landsmøte var det totalt fráver av ein saks- og problemorientert debatt. I partiformann Benkows manuskript sto det fem linjer om arbeidsløysa, og dei konkluderte med den optimistiske konklusjonen at det vil nok helst gå godt. Eg trur det var Lise Christoffersen som sa det, at årsaka til at det blir slik på Høgres landsmøte er at Høgres tillitsmenn ikkje har kontakt med dei problema vi i dag har drøfta. Det høyrer ikkje til den røyndomen som høgrefolk lever i. De har synt oss Arbeiderpartiets breie sosiale kontakt. Eg vil ikkje gjere anna til slutt enn å takke for denne debatten. For oss som er profesjonelle gjer det nok eit særleg inntrykk at de har greid å halde sin standard på debatten med tre minutters innlegg. Eg takkar igjen for at de har synt oss Arbeiderpartiet som politisk verkstad og som politisk reiskap for breie folkegruppers interesser og aspirasjoner. Ingen kan sei om det vi har fått fram her i dag er tilstrekkeleg til å løyse desse veldige utfordringane. Men ett kan vi sei: Det er ingen andre i dette samfunnet - ingen parti, ingen grupper, ingen organisasjonar - som kan vise maken til den debatten vi har hatt her i dag. Og det synes eg skulle gje oss mot til å arbeide vidare med problema både sentralt og lokalt.

Dirigenten foreslo at alle forslag med tilknytning til nestformannens foredrag og Lokalpolitisk manifest ble oversendt redaksjonskomiteen for dette.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

I tillegg til forslagene A 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 85, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 135, 146, 230, 231, 240, 252, 269, 284, 286 og 291 i landsmøtehefte nr. 1 gjaldt det følgende forslag i debatten som ikke er referert under den enkelte forslagsstiller:

Fra Oslo Arbeiderpartis gruppe:

Arbeiderpartiet har programfestet at målet for velferds- og sysselsettingspolitikken er 6 timers arbeidsdag. Første skritt på veien må være lik arbeidstid for alle, med spise-pause inkludert i arbeidstida. Deling av arbeidstid og fritid er et viktig ledd i vår fordelingspolitikk, og vil gi alle grupper større muligheter til å delta i den demokratiske beslutningsprosess og aktiviteten i nærmiljøet.

Arbeidet for 6-timers dagen står ikke i strid med innføring av fleksibel pensjonsalder. Arbeiderpartiet går inn for at arbeidstakere skal kunne gå av med pensjon ved fylte 65 år, eller kombinere arbeid og trygd. Erfaringer fra Sverige viser at for mange eldre vil halv arbeidsdag og pensjon som sikrer en inntekt på om lag tre fjerdedeler av tidlige lønnsnivå være en god løsning.

Reformene må gjennomføres på en måte som sikrer den enkelte valgmuligheter ut fra familieforhold, arbeidssituasjon og helse.

Videre framgang i arbeidet med likestillingen mellom menn og kvinner og tryggere oppvekstvilkår for barn og ungdom avhenger av redusert arbeidstid.

I denne situasjon kreves det solidaritet mellom ulike grupper av folket og en rettferdig fordeling av det lønnede arbeid.

Fra Svein Fjellheim, Rogaland:

Det tas inn følgende tilleggspunkt i manifest ad. Arbeid for alle:

- Bevilgningene til eksportfremmende tiltak økes vesentlig.

Fra Arne Næsheim, Rogaland:

Nytt stikkpunkt til boligavsnittet i landsmøtehefte nr. 4: Arbeiderpartiet vil:

- øke byggingen av internat og hybler for elever, studenter og lærlinger. Disse boligene må finansieres fullt ut av Husbanken, slik at boutgiftene ikke overstiger rimelighetens grenser. Ansvar for dette overlates til den enkelte kommune.

Fra Arne Næsheim, Rogaland:

Nytt punkt under "Kommunene må spille en aktiv rolle", etter 4. setning settes inn en ny, hvor det står: "Samarbeidet mellom fylkesskolekontoret og fylkesarbeidskontoret, som har til hensikt å skaffe ungdom arbeid og utdanning, må fortsettes som nå og utvides til å gjelde hele året."

Fra Arne Næsheim, Rogaland:

Nytt stikkpunkt til boligavsnittet i landsmøtehefte nr. 4: "Arbeiderpartiet vil:

- All boligformidling må skje i regi av boligkooperasjonen og det offentlige."

Fra Arne Næsheim, Rogaland:

Nytt stikkpunkt til boligavsnittet i landsmøtehefte nr. 4:

"Arbeiderpartiet vil:

- Som en del av Husbanken opprettes en "ungdommens husbank". Denne skal sikre all ungdom rimelige etableringslån som dekker 90% av kapitalbehovet til så vel nye som brukte borettslagsleiligheter og andre husbankfinansierte leiligheter."

Fra Egil Kr. Solberg, Rogaland:

Utdanning/kultur:

Redaksjonskomiteen får i oppdrag å utarbeide et forslag til avsnitt om kultur som skal være en del av det lokal-politiske kulturmanifest "Velferdssamfunnet og levekår" på dagsordens punkt 8.

Fra Knut Røed, Oslo:

Endrings- og tilleggsforslag til sysselsettingsdelen:

Endring:

Side 4, linje 10: På denne måten vil trygdemidler kunne frigjøres for bruk til sysselsettingstiltak.

Tillegg:

Nytt 4. avsnitt, side 5: I tider med økonomisk stagnasjon og reduksjon i investeringene er det spesielt viktig å øke offentlige investeringer som er framtidsrettede. Dette vil slå positivt ut for aktivitets- og sysselsettingsnivået i samfunnet. Slike investeringer må særlig prioriteres til områder med stor ledighet og lavt aktivitetsnivå. Offentlige investeringer i kommunikasjon, miljøvern, utdanningsplasser m.v. vil også få positive fordelingspolitiske virkninger.

Endring:

Side 6, linje 2: "eller" byttes ut med "og".

Endring:

Side 6, avsnittet om Arbeidsmarkedspolitikken, 1.setning endres til: For å møte de akutte sysselsettingsproblemer, bør aktiviteten i arbeidsmarkedspolitikken økes slik at de arbeidsledige kan sysselsettes gjennom arbeidsmarkedstiltak inntil de kan skaffes faste jobber.

2. setning ("Får vi ytterligere") utgår.

Siste setning endres til: For at Arbeidsmarkedsetaten skal kunne klare en økt aktivitet, går Arbeiderpartiet inn for at etaten bygges ut med minst 500 nye faste stillinger.

Tillegg til avsnittet:

Prosjektmedarbeiderstillinger, gruppelederstillinger og andre tidsavgrensede engasjementsstillinger benyttes kun unntaksvis. De nåværende tidsavgrensede stillinger omgjøres til faste.

Tillegg:

Ny setning i avsnittet om Utdanningspolitikken, linje 11, (etter nye områder):
Arbeiderpartiet vil også arbeide for å legge forholdene til rette for opprettelse av flere lærlingeplasser innenfor offentlig og kommunal virksomhet.

Tillegg:

Helt nytt avsnitt, inn før strekpunktene på side 7:

Viderefør ungdomsgarantien

Ungdomsarbeidsledigheten har økt spesielt kraftig etter at Høyre overtok regjeringsmakten. Ungdom som i dag avslutter sin utdanning føler stor frykt for ikke å komme i jobb. Det er en tragedie for samfunnet at tusenvis av ungdommer starter sitt voksne liv med lediggang.

I 1977 gikk den daværende Arbeiderparti-regjering ut med et løfte til all ungdom under 20 år om et tilbud om arbeid eller utdanning innen utgangen av 1981. Selv om denne ungdomsgarantien ikke ble fullt ut innfridd, hadde Norge helt fram til regjeringsskiftet et meget lavt arbeidsledighetsnivå blant ungdom.

Ungdomsledigheten må i likhet med all annen arbeidsledighet løses ved hjelp av generelle virkemidler. Det må føres en økonomisk politikk som ikke bidrar til å skape arbeidsledighet. Det er imidlertid grunn til å tro at slike generelle virkemidler ikke vil nå alle. Derfor mener Arbeiderpartiet det vil være nødvendig med helt spesielle tiltak i ungdomsgruppen. Den økonomiske politikken må sikre at disse tiltakene kan begrenses mest mulig.

Arbeiderpartiet vil arbeide for at det innføres et system der alle arbeidsledige under 25 år, som ikke kan skaffes jobb på annen måte, istedenfor trygd eller sosialhjelp blir tilbudt midlertidig arbeid innenfor stat, fylke eller kommune.

For å få til dette etableres det rullerende beredskapsplaner mot ungdomsledigheten ved alle landets arbeidskontorer. Disse beredskapsplanene administreres av egne formidlingsavdelinger for ungdom ved hvert arbeidskontor. Skal dette kunne gjennomføres, er det nødvendig med en kraftig styrking av arbeidskontorene.

Beredskapsplanene må iverksettes i samarbeid med kommunene. Midler til utbetaling av lønn til de ungdommer som kommer inn under ordningen, skaffes til veie gjennom opprettelse av et offentlig finansiert ungdomsfond, der bl.a. de midler som i dag benyttes til arbeidsledighetstrygd for denne gruppen tas i bruk. I tillegg må det avsettes midler til iverksetting av prosjekter, innkjøp av materiell m.v.

Arbeiderpartiet går med dette inn for at det innføres en personlig garantiordning om arbeidstilbud for alle under 25 år. Ordningen trer i kraft for hver enkelt etter én måneds registrert ledighet.

Det må iverksettes tiltak som sikrer at ikke midler fra ungdomsfondet blir benyttet til å erstatte eksisterende stillinger.

Endrings- og tilleggsforslag til strekpunktene:

2. strekpunkt endres til:

- Utbygging av arbeidsmarkedspolitiske tiltak, både sysselsetting og opplæring i den grad dette er nødvendig for å skape full sysselsetting.

3. strekpunkt endres til:

- Videreføre ungdomsgarantien gjennom et system der alle arbeidsledige under 25 år, som ikke kan skaffes arbeid på annen måte, istedenfor trygd eller sosialhjelp blir tilbudt midlertidig arbeid innenfor stat, fylke eller kommune. Dette gjennomføres i form av en personlig garantiordning om arbeidstilbud for alle under 25 år.

5. strekpunkt endres til:

- Utbygging av lærlingeordninger med flere plasser i flere fag. Fordobling av tilskottet til arbeidsgivere for hver lærlingeplass. Oppretting av flere lærlingsplasser innenfor offentlig og kommunal virksomhet.

Tilleggsforslag:

Nytt strekpunkt (nederst på side 7):

- Øke de offentlige investeringene, spesielt i områder med lavt aktivitetsnivå.

Nytt strekpunkt:

- Åpne arbeidsmarkedskursene for alle som har gått ut av grunnskolen.

Nytt strekpunkt:

- Framskynde inntaket til videregående skoler til tidligere på våren, slik at elever som ikke får plass kan følges opp før de forlater grunnskolen.

Fra Gudmund Gjengaar, Sør-Trøndelag:

Velferdssamfunn og levekår (side 13):

1. setning i 3. avsnitt går ut og erstattes med:

Arbeiderpartiet vil gjennomføres kommunehelsetjenesten slik at alle, uansett bosted, økonomi og sosial status, får tilfredsstillende helse- og legetjenester.

Fra Stein Ove Hansen, Troms:

Nytt punkt under sysselsetting,

Ny Nord-Norge-plan:

Partiet vil arbeide for at det utarbeides ny Nord-Norge-plan.

Møtet ble hevet kl. 20.20 for pause fram til kl. 21.00.

KVELDSMØTET FREDAG 22. APRIL 1983

Møtet ble satt kl. 21.05 med Odvar Nordli som dirigent.

SAKLISTAS PUNKT 5: INNSENDE FORSLAG

Det skulle først tas stilling til forslag som var oversendt redaksjonskomiteen for organisasjonssaker, og som hadde direkte betydning for valgkomiteens arbeid. Ordet ble gitt til komiteens formann,

Ole Knapp: Komiteen har behandlet forslag om utvidelse av antall landsstyremedlemmer, forslag om sentralstyrets varamedlemmer og arbeidsutvalg, forslag om kjønnskvalitering - minst 40% av hvert kjønn - og forslag om kjønnsnøytrale titler.

Når det gjaldt utvidelse av antall landsstyremedlemmer, har redaksjonskomiteen satt dette som en naturlig oppfølging av den oppmyking som fant sted når det gjaldt geografisk representasjon i sentralstyret. Ut fra dette er organisasjonskomiteens innstilling: Landsmøtet slutter seg til forslaget fra organisasjonskomiteen, side 23, 24 og 40, § 7, pkt. 2, om å øke antall landsstyremedlemmer til 23, og hvor det fastslås at hvert fylkesparti skal ha minst ett landsstyremedlem.

Med hensyn til forslaget om sentralstyrets varamedlemmer og arbeidsutvalg har organisasjonskomiteen gått inn for at varamedlemmer bare møter når det er forfall og da innkalles spesielt. Redaksjonskomiteen finner at dette er en så vidt radikal endring i forhold til sentralstyrets nåværende arbeidsform, og at den i for liten grad har kunnet belyse de konsekvenser en slik endring ville medføre hvis den ble gjennomført av dette landsmøtet. Samme betraktninger legges til grunn når det gjelder etablering av et arbeidsutvalg. Komiteen fremmer derfor følgende innstilling:

Forslagene om omorganisering av sentralstyret må ses i en større sammenheng. Disse spørsmål utredes nærmere. Eventuelle forslag legges fram for neste landsmøte. Forslagene oversendes sentralstyret. Nødvendende ordning opprettholdes.

Forslag om kjønnskvalitering: - minst 40% av hvert kjønn (organisasjonskomiteens innstilling, side 29 og 42, § 13, pkt. 7, samt forslagene B 22, B 23, B 24 og B 25). Forslaget hadde allminnelig tilslutning i komiteen, men det ble understreket at det i en del kommuner og fylker kanskje ville bli en del problemer i første omgang. Likevel var det enighet om at dette spørsmålet forlengst var modent, og skulle det legges inn noen reservasjoner, ville det bli overmodent. Derfor komiteens innstilling: Landsmøtet slutter seg til organisasjonskomiteens forslag.

Forslag om kjønnsnøytrale titler: (organisasjonskomiteens innstilling side 30 og 37, pkt. 4, og forslag til lover og retningslinjer, samt forslag B 12, B 13, B 14, B 15, B 16 og B 87,

punkt 4. Dette er en prosess som har pågått i våre og beslektede organisasjoner og egentlig bare er en ajourføring til akseptert språkbruk i organisasjonslivet.

Innstilling: Landsmøtet slutter seg til organisasjonskomiteens forslag.

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling enstemmig vedtatt uten debatt.

Fortsatt behandling av innkomne forslag:

Dirigenten la fram landsstyrets forslag vedrørende behandling av innkomne forslag:

Til redaksjonskomiteen for internasjonale spørsmål og andre politiske saker:

A 212, A 221, A 224, A225 og A 226, (alle i landsmøtehefte nr. 1).

Til redaksjonskomiteen for organisasjonssaker: (alle i landsmøtehefte nr. 3):

B 33	B 34	B 35	B 36	B 37	B 38
B 39	B 40	B 41	B 42	B 50	B 51
B 52	B 55	B 56	B 58	B 61	B 62
B 63	B 64	B 65	B 66	B 67	B 68
B 69	B 70	B 71	B 72	B 73	B 74
B 75	B 76	B 79	B 80	B 81	B 82
B 83	B 84	B 85	B 86	B 87	B 88
B 89	B 90	B 91	B 92		

VEDTAK: Landsstyrets forslag vedrørende oversending enstemmig vedtatt uten debatt.

En gikk så over til behandling av landsmøtehefte nr. 1, Innkomne forslag:

A 1, A 2 og A 3 (om arbeidsplasser for funksjonshemmede):

Landsstyrets innstilling:

Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 4, A 5, A 6, A 7 og A 8 (om 6-timersdagen):

Landsstyrets innstilling:

Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 9 og A 10 (om nedlegging av bedrifter):

Landsstyrets innstilling:

Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 12 og A 13 (om lik arbeidstid):

Landsstyrets innstilling:
Landsmøtet gir forslagene sin prinsipielle til-
slutning. Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Innstillingen enstemmig bifalt.

Forslagene A 53 til og med A 74 (om pensjonsalderen):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

Liv J. Bakken, Rogaland, foreslo:

"Forslagene A 53 t.o.m. A 74 oversendes redaksjons-
komiteen for Lokalpolitisk manifest."

VEDTAK: Landsstyrets innstilling vedtatt mot 109 stemmer,
som ble avgitt til fordel for forslaget fra Liv
J. Bakken.

A 75, (om å opprettholde Reitgjerdet):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling vedtatt mot 1 stemme.

A 76, A 77 og A 78 (om egenandeler i helsevesenet):

Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret med an-
modning om at det forberedes partimessig behandling
av egenandel-systemet, sett i sammenheng med partiets
øvrigt helsepolitikk.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 79, (om minstepensjon):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 80, (nedtrapping av arbeidstid):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 81, (om yrkesmedisinsk avdeling ved Telemark sykehus):

Landsstyrets innstilling:
Landsmøtet slutter seg til intensjonene i forslaget,
som oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

- A 82, (om ambulanspersonale):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 83, (om narkotikaproblemet):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 84, (om alkohol- og narkotikaproblemer):
Landsstyrets innstilling:
Landsmøtet slutter seg til intensjonene i forslaget.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 86, (om forbud mot kjøp av seksuelle tjenester):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 87, (om samordnede trygder):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 88 og A 89 (om trygdepoeng for omsorgsarbeid):
Landsstyrets innstilling:
Intensjonene i forslagene støttes under henvisning
til partiets arbeidsprogram.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 90, (om avlastningstiltak):
Landsstyrets innstilling:
Det må utarbeides hensiktsmessige finansierings-
ordninger slik at flest mulig funksjonshemmede kan
bo hjemme. Forslaget oversendes det nye sentral-
styret.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 91: Landsstyrets innstilling:
Intensjonen i forslaget om at synshemmede i arbeids-
livet skal få alle utgifter til nødvendig lesehjelp
dekket, støttes.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 92, (kamp mot stoffmisbruk):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 93, (om svake grupper):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 94, (om pasientforsikring):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 95, (om pasientombud):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

Marit Ørstad Berg, Hordaland, foreslo:

"Landsmøtet slutter seg til forslaget."

VEDTAK: Landsstyrets innstilling vedtatt med overveldende flertall.

A 96, (om homøopater/kiropraktorer):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 97, (om salg av legemidler):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 98, (om funksjonshemmede):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 99, (om økonomisk kriminalitet):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 100, (om moms på avgifter):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 101 og 102, (skattlegging av lønns- og næringsinntekt):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslagene A 103 til og med A 121 (om rentetak):

Landsstyrets innstilling:
Det vises til landsmøtets vedtak i 1981.
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 128, A 129, A 130 og A 131 (om bensinprisen):

Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 132, (om overføringsordninger):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 133, (om demokratisering av banker og forsikringsselskaper):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

A 134, (om ens strømpris):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 136, (om produktivitetsfremmende tiltak):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 137, (om skattlegging av fritidshus):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 138, (om kommuneskatten):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 139, (om enslige forsørgere):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 140, (om barn som må ha skyss):

Landsstyret innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 141, (om drift av barnehager):

Landsstyrets innstilling:
Arbeiderpartiet går inn for at det innføres maksimalpriser for foreldrebetaling som ikke overstiger 25% av driftsutgiftene. Ut fra dette arbeides det videre for at prosentsatsen reduseres til et akseptabelt nivå.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 142, A 143 og A 144, (om merverdiavgiften):

Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 145, (om moms på offentlige bygg):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 147, (om kommunale avgifter):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 148, (om arbeidsgiverandelen):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 149, (om samferdselsprogram):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

A 150 (om transittsentrum for Nordkalotten):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

Ellen Annexstad Trolie, Nordland: Som kjent sliter Narvik og Ofoten-regionen med store sysselsettingsproblemer. Ved bl. a. å satse på Narvik som transittsenter for Nordkalotten kunne en oppnå dobbel effekt, styrke bosettingsgrunnlaget og sysselsettingen i et vanskelig område og gjenopprette internordisk samarbeid i praksis. Jeg ber derfor sentralstyret så snart som mulig bidra til at Narvik får status som transittsenter for Nordkalotten.

Hun fremmet videre følgende forslag: Det nye sentralstyret oppnevner før sommeren et programutvalg for nord-norske spørsmål. Dette må ha avsluttet sitt arbeid innen neste landsmøte i 1985.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig bifalt. Forslaget fra Ellen Annexstad Trolie oversendes også det nye sentralstyret.

A 151, (om kollektivtransport):

Landsstyrets innstilling:
Landsmøtet er enig i intensjonene i forslaget.
Forslaget oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 152, A 153 og A 154, (om styrking av Postverket og Postsparebanken):

Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 155, (om Nord-Norgebanen):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 156, (om hurtigbåttillegget):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 157, (om rutesamband i utkantstrøk):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 158, (om kollektivtransport):

Landsstyrets innstilling:
Intensjonene i forslaget støttes. Forslaget oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 159, (om veier i utkantstrøk):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslagene A 161 til og med A 204 (om utplassering av atomvåpen, arbeid for fred og nedrustning):

Dirigenten foreslo disse forslag oversendt redaksjonskomiteen for internasjonale spørsmål og andre politiske saker.

Trond Løvås, Rogaland, hevdet at forslag A 191 om en ny utenrikspolitisk vei hadde lite med de øvrige å gjøre. Det tar opp vårt forhold til og samarbeid med Øst-Europa og den tredje

verden. Derfor burde det ikke tas opp i forbindelse med rakett-debatten.

Dirigenten understreket at det ville bli anledning til å debattere alle nevnte forslag etter partilederens foredrag neste dag. Han opprettholdt sitt forslag.

VEDTAK: Forslagene A 161 t.o.m. A 204 oversendt redaksjonskomiteen for internasjonale spørsmål og andre politiske saker.

A 205, (Om forsvarsbudsjettet):

Landsstyrets innstilling:

Oversendes det nye sentralstyret.

Helge Rønning, Akershus: Det skal ikke være noen automatikk i forsvarsbudsjettets årlige vekst. Det må ses i sammenheng med andre nasjonale behov. Under stor arbeidsløshet kan det oppstå uro som igjen kan få sikkerhetspolitiske utslag. Jeg ber landsmøtet gå imot fastfrysing av årlig vekst i forsvarsbudsjettet.

Rønning foreslo forslag A 205 oversendt redaksjonskomiteen for internasjonale spørsmål og andre politiske saker.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling vedtatt mot 97 stemmer, avgitt for Rønnings forslag.

A 206, (om frysing av forsvarsbudsjettet):

Landsstyrets innstilling:

Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

A 207 (om DNA's forhold til fredsbevegelsen):

Landsstyrets innstilling:

Fredsbevegelsen er en nødvendig og viktig faktor i arbeidet for reell og gjensidig nedrustning. Arbeiderpartiets oppgave er å utforme politiske opplegg som kan føre fram til de målene som er felles for partiet og den brede fredsopinionen.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 208, (om forhåndslagring):

Landsstyrets innstilling:

Det vises til partiets behandling av saken. Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 209, A 210 og A 211, (om departement for fred og nedrustning):

Landsstyrets innstilling:

Arbeidet for fred og nedrustning må koordineres i Utenriksdepartementet. Organiseringen internt i departementet må legges opp slik at dette arbeidet bedre kan ivaretas. Nødvendige ressurser må stilles til disposisjon.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 213 og A 214, (om verneplikten):

Landsstyrets innstilling:

Landsmøtet forutsetter at regjeringen legger fram en stortingsmelding på grunnlag av Verneplikttutvalgets innstilling. Arbeiderpartiet vil i behandlingen av en eventuell melding fra regjeringen søke å ivareta intensjonene i forslagene.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 215 og A 216, (om anerkjennelse av PLO):

Landsstyrets innstilling:

Det siste året har situasjonen i Midt-Østen tatt en ny alvorlig vending ved den israelske okkupasjon av den sørlige del av Libanon. Krigen har ytterligere understreket behovet for å få trukket palestinerne med i forhandlinger om en politisk løsning av konflikten. Veien til varige løsninger må gå gjennom forhandlinger. Grunnlaget for disse forhandlinger må være Israels rett til sikkerhet innen anerkjente grenser, og palestinernes legitime nasjonale rettigheter, herunder retten til selvbestemmelse og en egen stat. Med dette utgangspunkt legges følgende prinsipper til grunn for partiets Midt-Østen-politikk:

1. PLO må anerkjennes som en representant og forhandlingspartner for det palestinske folk.
2. Israel og PLO bør oppfordres til gjensidig anerkjennelse av henholdsvis det palestinske folks legitime nasjonale rettigheter, inklusive selvbestemmelsesretten, og retten til en egen stat, og Israels rett til å leve i fred innen sikre og anerkjente grenser.
3. Den norske regjering bør etablere formell kontakt med PLO.
4. Arbeiderpartiets kontakter med PLO må videreutvikles.

Egil Knudsen, sentralstyret: Drapet under Sosialistinternasjonalens kongress og andre begivenheter viser at en rekke grupper mener de representerer palestinerne, og de skaper forvirring. Det kan nå ikke lenger være noen tvil om at det er PLO som er det palestinske folks representant.

Knudsen foreslo følgende endring i innstillingens punkt 1: "PLO må anerkjennes som representant og forhandlingspartner for det palestinske folk."

Ivar Leveraas, sentralstyret: Det er ikke vi som avgjør hvilken gruppe som er den eneste aktuelle forhandlingspartner for det palestinske folk. Vi ønsker å gi uttrykk for at PLO må trekkes med i prosessen. Det utelukker ikke andre grupper

i tillegg, men hele poenget er at flere dører er åpne. Landsstyrets innstilling bør støttes.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling, punktene 2, 3 og 4 enstemmig vedtatt. Landsstyrets innstilling, punkt 1, vedtatt mot 89 stemmer som ble avgitt for Egil Knudsens forslag.

A 217, (om økt handel med fattige land):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.

VEDTAK: Innstillingen enstemmig bifalt.

A 218, (om ny økonomisk verdensordning):

Landsstyrets innstilling:
Landsmøtet slutter seg til intensjonene i forslaget. Arbeiderpartiet arbeider videre med en konkretisering av idéene om et mini-NØV i tilknytning til frontlinjestatene i Det Sørlege Afrika. Det understrekes at de økonomiske samarbeidstiltakene som vil være aktuelle å utvikle innen den lille rammen av stater det er tale om, ikke uten videre vil danne grunnlaget for globale løsninger. Arbeidet for et mini-NØV må derfor ikke erstatte, men komme i tillegg til arbeidet for NØV. Forslaget oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 219, (om økt u-hjelp):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget om å øke u-hjelpen til 3% innen 1985 kan ikke tiltres. Forslaget oversendes det nye sentralstyret.

Trond Løvås, Rogaland: Landsmøtet bør få høve til å diskutere dette alvorlig, det kan ikke bare skyve nord-sør-problemene unna og ikke forslå økning. Det bør i hvert fall gi uttrykk for at det mener 1,3% er for lite.

Løvås foreslo A 219 oversendt redaksjonskomiteen for internasjonale spørsmål.

Ivar Leveraas, sentralstyret: I arbeidsprogrammet for denne perioden er det bare nevnt ett tall, nemlig at u-hjelpen skal opp til 1,4%. Spørsmålet om hva man skal gjøre før 1985 kan ikke behandles på annen måte av landsmøtet enn det som er foreslått i innstillingen.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

A 220, (om demokrati i Tyrkia):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 222, (om Amnesty International):

Landsstyrets innstilling:
Landsmøtet støtter Amnesty Internationals arbeid
for samvittighetsfanger. Forslaget oversendes det
nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 223, (om internasjonal solidaritetspris):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 227, (om havrettskonferansen):

Landsstyrets innstilling:
Gruvevirksomhet i internasjonale havområder må
drives i samsvar med FNs Havrettskonvensjon.

A 228, (om handelskonkurranse):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 229, (om voksenopplæring):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 232, (om nye fag i yrkesskolene):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 233, (om skoleverkets budsjett):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig bifalt.

A 234 og A 235, (om lærermangel i skolen og studiefinansiering):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

7 Trond Løvås, Rogaland, foreslo forslagene oversendt redaksjonskomiteen for lokalpolitisk manifest, og at det ble avgitt en uttalelse om utdanningspolitikk.

VEDTAK: Forslaget fra Trond Løvås vedtatt med 136 mot 109 stemmer som ble avgitt for landsstyrets innstilling.

A 236, (om skoledebatt):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 237, (om studielån):
Landsstyrets innstilling:
Landsmøtet slutter seg til intensjonene i forslaget.
En konkret utforming av en ny tilbakebetalingsordning må imidlertid utredes nærmere. Forslaget oversendes det nye sentralstyret.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 238, (om opptak til lærerhøgskolene):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 239, (om arbeiderbevegelsens historie):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 241, (om fredsundervisning):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres. Vi viser ellers til forslag A 202 om nedrustningsundervisning, i den internasjonale delen.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 242, (om lærebøker i norsk):
Landsstyrets innstilling:
Kravet om at lærebøker for grunnskolen fortsatt skal foreligge samtidig på nynorsk og bokmål støttes. Forslaget om at det skal foreligge a- og b-utgaver av visse lærebøker, oversendes sentralstyret til vurdering.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 243, (om at skoleåret følger kalenderåret):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget kan ikke tiltres.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 244, (om videovold):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.
- A 245, A 246 og A 247, (om vold i video, filmer og magasiner):
Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.
- VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 248 Forslaget var trukket tilbake.

A 249, A 250 og A 251, (om kringskastings- og mediapolitikk):
Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

Widar Fossum, Oslo, foreslo: "Forslagene A 249, 250 og 251 oversendes til redaksjonskomiteen for Lokal-politisk manifest og tilgrensende saker, og at det avgis en uttalelse om media-politikken."

VEDTAK: Widar Fossums forslag vedtatt med 167 stemmer.

A 253, (om kulturlov):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 254, (om kirkebygging):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 255, (om statskirkeordningen):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling vedtatt mot 5 stemmer.

A 256, (om oljepolitikk):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres. Vi viser til partiets arbeidsprogram og den oljepolitikken som er ført i Stortinget fra Arbeiderpartiets side.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 257, A 258, A 259, A 260 og A 261, (om oljepolitiske spørsmål):
Landsstyrets innstilling:
Forslagene fra og med A 257 til og med A 261 må ses i sammenheng med innstillingen fra partiets oljeutvalg. Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 262, (om oljeutvinning):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 263 og A 264, (om oljeplattformer og samfunnsmessig kontroll):

Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 265, (om oljevirkksomhet i Nord-Norge):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget ses i sammenheng med innstillingen fra
partiets oljeutvalg. Forslaget oversendes det nye
sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 266 og A 267, (om energipriser):

Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 268, (om energiøkonomisering i bedrifter):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 270, (om strømpriser):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 271, (om alternative energikilder):

Landsstyrets innstilling:
Det vises til arbeidsprogrammet vedrørende kjerne-
kraftutbygging, der det heter: Ingen planlegging
eller utbygging av kjernekraft. Forslaget ved-
rørende alternative energikilder anses også dekket
av arbeidsprogrammet.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 272 og A 273, (om jordbruk i Finnmark):

Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret for
løpende vurdering.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 274 og A 275, (om konsesjonsloven):

Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 276, A 277, A 278, A 279 og A 280, (om landbruksspørsmål):

Landsstyrets innstilling:

Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 281 og A 282, (om to-prisordningen for melk):

Landsstyrets innstilling:

Landsmøtet er enig i intensjonene i forslagene A 281 og A 282. To-prisordningen må følges nøye. Forslagene sendes over til det nye sentralstyret.

Reidar Aasgaard, Hedmark: Arbeiderpartiet har i hele etterkrigstida lagt vekt på å støtte jordbruket i utkantstrøk og fjellbygder. I en rekke utkantbygder har jordbruket hatt til-
lit til Arbeiderpartiets jordbrukspolitikk. Så optimistiske har tidene vært at det i dag er overproduksjon på kjøtt og melk. I fjellbygdene og nordover i landet har de klimatiske forhold begrenset jordbrukets muligheter til produksjon bare av nevnte næringsmidler. Det naturlige ville være at steder hvor det også kan dyrkes korn og grønnsaker, overløt mer av kjøtt- og melkeproduksjonen til fjellstrøkområder. Dette er ukjente tanker for Høyres frie krefter, men bør ikke være det for Arbeiderpartiet. Johan C. Løken vil ha større ressurser av dyrkbare arealer i fjellbygdene inn i produksjon av stråfor, men han vil ikke støtte nydyrkingstiltak økonomisk. Han vil sikre fjellbygd-jordbruket, men priser på jordbruksprodukter og regulering av produksjonen besert på klimatiske forhold overlater han til markedskreftene. Unge mennesker som har stolt på Arbeiderpartiets jordbrukspolitikk for fjellbygdene, må få fortsette å gjøre det. To-prissystemet på melk, som svekker de svake og nyetablerte, og styrker de sterke, må straks erstattes med en mer rettferdig reguleringsordning. Der jordbruksorganisasjonene sjøl ikke makter en solidarisk fordeling av de midler samfunnet bidrar med, må politikerne gripe inn. Det må gjøres på en slik måte at nyetablerte bruk og bruk i fjellbygdene gis produksjonskvoter som harmonerer bedre med de løpende utgifter. Innstillingen sier at to-prisordningen må følges nøye. Den er fulgt lenge nok. Den vil som produksjonsregulerende tiltak aldri få annen virkning enn man får ved å pisse i buksa for å holde varmen!

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 283, (om kvoteregulering av melkeproduksjonen):

Landsstyrets innstilling:

Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 285, (om industri-sysselsetting):

Landsstyrets innstilling:

Oversendes det nye sentralstyret til vurdering.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 287 og A 288 (om hval- og selfangst):

Landsstyrets innstilling:
Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 289 (om fiskerinæringen):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget er i samsvar med partiets arbeidsprogram. Forslaget tiltres.

Gunnar Rørtveit, Nordland: Jeg takker Finnmark Arbeiderparti som har reist denne saken. Det er stor uro blant fiskerne langs hele kysten. Jeg representerer Lofoten, og vi har store forventninger til partiets holdning i disse spørsmål, vi forutsetter at arbeidsprogrammet følges opp maksimalt når det gjelder fiskeriene. Før jul måtte fiskerne nedtrappe yrkesaktiviteten med flere dager. Så store driftsutgifter som de har, kan dette få ringvirkninger også for kommunene. I ly av ressurs-situasjonen har vi den senere tid drevet nærmest molbopolitikk i vårt land. Kystfiskerne med passive redskaper jages på land, og fiskefeltet stilles åpent for aktivt trålfiske. Nedgangen i torskebestanden er bekymringsfull, og fangstreguleringer er nødvendig. Men fiskerne må i større grad tas med på råd. Jeg støtter kravet om økonomisk kompensasjon for de tap reguleringene vil påføre dem, og mener at slik kompensasjon vil føre til større forståelse for reguleringene.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig bifalt.

A 290, (om Sulitjelmasamfunnets framtid):

Landsstyrets innstilling:
Landsmøtet støtter kravet om at Sulitjelmasamfunnet må bestå. Forslaget oversendes det nye sentralstyret.

Geir Knutson, Nordland: I 1965 overtok Elkem Sulitjelma gruver med sterke forsikringer om ansvar for bedrift, ansatte og lokalsamfunn. Fra 1974 sto dette lokalsamfunnet på kanten av nedleggelse. Elkem sa klart fra at de ikke ville drive gruvene etter 6. juli 1983. Hele tiden har folk levd i usikkerhet, men kravet har vært klart: Staten skal overta samtlige aksjer og alle aktiviteter og anlegg skal videreføres gjennom det nyooprettede statsselskapet Sulitjelma Bergverk A/S. Det må nå komme klar tale fra landsmøtet, det skylder vi folket i Sulitjelma. Det er alt forrådt av Høyre-regjeringa med den proposisjon som ble lagt fram i mars, og som varslar nedlegging i slutten av 80-åra. Arbeiderpartiet har kommet med en motmelding. Det er malm nok i fjellet til å fortsette driften i gruvene i mange år.

Knutson ba om at følgende forslag ble oversendt redaksjonskomiteen for lokalpolitisk manifest:

"Sulitjelmasamfunnets framtid"

Det norske Arbeiderparti krever at staten omgående griper inn for å berge Sulitjelmasamfunnet. For å sikre lokalsamfunnet mot fortsatt uvisshet, er den beste løsningen at staten overtar alle aksjene i selskapet og at samtlige aktiviteter og anlegg som i dag drives av Sulitjelma Gruber A/S videreføres gjennom det nyopprettede statsselskapet Sulitjelma Bergverk A/S. Arbeiderpartiet forventer at staten behandler denne saken ut fra hva som er samfunnets interesser og ikke private eieres interesser."

Einar Edvardsen, Nordland: Dette gjelder et samfunn med 1300 innbyggere som har øynene rettet mot dette landsmøtet. Jeg skal ikke gjenta det som er sagt, bare bekrefte det. Men det som er klart er at Høyre-regjeringens opplegg er tydelig: I 1987/88 skal samfunnet Sulitjelma nedlegges. Landsmøtet må gi klar beskjed om at dette ikke aksepteres.

Odvar Nordli, fra dirigentplass: På bakgrunn av den aktuelle situasjon bør forslagene oversendes redaksjonskomiteen for lokalpolitisk manifest.

VEDTAK: Oversendes redaksjonskomiteen.

A 292, (om reiselivsnæringen):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 293, (om resultatutjevningsfond):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 294, (om lukningsvedtekter):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget oversendes det nye sentralstyret for vurdering. Det forutsettes at partiets standpunkt til eventuelle endringer i lukningsvedtektene tas opp i nært samarbeid med fagbevegelsen.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 295 og A 296, (om forbrukerpolitikk):

Landsstyrets innstilling:
Det vises til innstilling fra det utvalget som sentralstyret har nedsatt for å vurdere Stenstadvold-rapporten. Forslaget oversendes det nye sentralstyret for vurdering i sammenheng med ovennevnte innstilling.

Ester Kostøl, sentralstyret: Utvalgets innstilling er nå lagt fram. Klokkelig nok har statsråd Gjertsen gått imot sin statssekretærs forslag. Høringsuttalelsene var utvetydige, og det er i proposisjonen ikke foreslått nedleggelse verken av forbrukertvistutvalget eller den sentrale klagesaksbehandling. Vi har imidlertid ingen garanti for at siste ord er sagt i denne saken fra Høyres side. Etter partiets utvalgs mening bør skriftlig og muntlig klageordning være en høyt prioritert oppgave. Men vi må alltid være villig til å tenke nytt til beste for forbrukerne. Utvalget slår videre fast at Forbrukerrådet ikke må gjøres til de sterkes og velorganiserte forbrukeres organisasjon.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 296 b, (om skattlegging av kraftutbyggingsprosjekter):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

A 297, (om videreføring av bedriftsdemokratiet):

Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres og oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Innstillingen enstemmig bifalt.

A 298, (om forholdet fylkeskommunen/fylkesmannen):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Innstillingen enstemmig bifalt.

A 299, (om barnevaktteneste):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Innstillingen enstemmig bifalt.

A 300, (om fremmedarbeidere):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

Morten Brenna, Akershus: Problemet er dessverre blitt ytterligere aktualisert siden vi sendte inn dette forslaget. Det bør ikke bare sendes over til sentralstyret, landsmøtet bør gi uttrykk for sin mening om forholdene fremmedarbeiderne lever under. Vi har sett rasistisk propaganda i skolen og vet at det i mange miljøer finnes et hat som kan blusse opp for det minste. Vi ser nettopp i avisen at den tyske regjering i fullt alvor vurderer å sende hjem to millioner fremmedarbeidere, vesentlig tyrkere. Disse holdninger kan spre seg, og det må vi motarbeide.

Brenna foreslo forslaget oversendt redaksjonskomiteen for lokalpolitisk manifest.

VEDTAK: Brennas forslag enstemmig bifalt.

A 301, (om avgjørelsesmyndighet ved avskoging):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling bifalt.

A 302, A 303 og A 304, (om fritidsspørsmål):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

Erik S. Winther, Oppland: Et emne som ikke ofte opptar politiske fora, men derimot store deler av landets befolkning, er tamaet jakt, fiske og friluftsliv og forvaltningen av områder for dette. Det har ikke alltid vært lett å forvalte utmarksområder til fordel for allmennheten etter gjeldende lover og forskrifter. Dette sier jeg som yrkesutøver i forvaltningen de siste 15 år. Ordet allmennhet eksisterer nemlig ikke for Høyre og Senterpartiet i deres programmer. Arbeiderpartiet har heller ikke så mye å skryte av, vi har hatt styringsmakt og mulighet for lovforbedring i nesten 40 år, men minimale framsteg er gjort når det gjelder allmennhetens rettigheter til jakt, fiske og friluftsliv. I enkeltsaker har reaksjonen vært positiv, men grundig gjennomgang og revisjon av lover og forskrifter har ikke vært gjort. Det hjelper lite å vise til teoretiske muligheter til å ekspropriere, paragrafene er bare papirtigere. Det er forvaltningsansvaret og forvaltningsretten som må tas alvorlig, rettigheter som allmennheten hadde til 1899. Arbeiderpartiet må nå vurdere forvaltningen av utmarksområder som er urgamle rettigheter for allmennheten uten tilknytning til eiendomsretten.

Winther fremmet følgende forslag: "DNA oppretter et permanent utvalg til å gjennomgå og vurdere gjeldende lover og forskrifter om jakt, fiske og friluftsliv. Utvalget skal fremme forslag til bedring av forvaltningen av disse utmarks-goder, til fordel for allmennheten".

VEDTAK: Winthers forslag oversendt redaksjonskomiteen for lokalpolitiske saker. Landsstyrets innstilling til forslagene A 302, 303 og 304 vedtatt mot 4 stemmer.

A 305, (om materiell til medlemmene):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget tiltres.

VEDTAK: Innstillingen bifalt.

A 306, (om forenkling av samfunnet):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

Erik S. Winther, Oppland, viste til forslaget fra Vinstra Arbeiderlag om pendlere og pendlerutvalg: Dette er det eneste forslag om pendlerproblematikken. Hver femte lønnstaker i Norge

arbeider utenfor sin egen bostedskommune, de er en helt nødvendig og vesentlig samfunnsgruppe. De ber nå gjennom Norsk Pendlerforbund om at de problemer de rammes av utenfor arbeidsplassene blir tatt opp som reelle, og at vi som politisk organisasjon engasjerer oss i dem. Jeg er klar over at partiet i 1971 la fram en pendlerinnstilling som ga en god framstilling av problemene som pendlingen medfører. Men svært få av punktene er fulgt opp. Det er spesielt tre problemer søkelyset må rettes mot: Manglende mulighet til politisk og sosial kontakt i sitt nærmiljø, manglende mulighet til kommunikasjon med familien via telefon, og kompensasjon for de mange ekstraavgifter arbeidssituasjonen medfører. De må i hvert fall få lik behandling av ligningskontorene i de forskjellige kommuner. Skattekommisjonen skal avgi innstilling i 1984, og vårt eget skatteutvalg i løpet av året, så kontaktene må opprettes nå. Hittil har Norsk Pendlerforbund beholdt sin nøytralitet, og våre folk sitter sentralt. Men sterke krefter er i gang med å overta også denne organisasjonen.

Winther fremmet følgende forslag:

"Permanent pendlerutvalg

Arbeiderpartiet organiserer et permanent pendlerutvalg. I utvalget bør det være medlemmer fra politisk ledelse, fagforeningene og representanter fra de organiserte pendlere.

Målsetting:

Utvalget skal snarest mulig gjennomarbeide og videreføre de forslag til forbedringer som er skissert i DNA's pendlerutvalg av 1971 og sentralstyrets uttalelse om pendlerspørsmålene av 9. august 1971. Det må legges vekt på at

- a) Pendlerne må sikres en rimelig og rettferdig kompensasjon for ulemper og meravgifter som den byrdefulle pendling medfører, bl.a. gjennom større og mer ensartede skattefradrag.
- b) Pendlerne må få bedret sin mulighet til politisk og sosial medinnflytelse i sitt nærmiljø.
- c) Pendlerne må få prioritet når det gjelder telefon, og uke- og langtidspendlere bør få bedret de økonomiske vilkår for telefonkontakt med familien, bl.a. gjennom skattefradrag for slike telefonavgifter.

Punktene a), b) og c) kan primært vedtas som programformuleringer."

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt. Forslaget fra Erik S. Winther oversendes redaksjonskomiteen for lokalpolitisk manifest.

A 307, (om Grunnlovens § 2):

Landsstyrets innstilling:

Ifølge Grunnlovens § 2, 1. ledd, har alle borgere rett til fri religionsutøvelse. Forslaget går ut på å føye til "Livssyn". Landsmøtet slutter seg til prinsippet i forslaget. Det er ikke rimelig å invitere landsmøtet til å ta stilling til konkrete lovsaker.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 308, (om statskirkeordningen):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget kan ikke tiltres.

Sigbjørn Serigstad, Hordaland, hevdet at lovteksten i § 2 er uklar, og at bare jurister kan finne ut av den. Han ba landsmøtet vedta forslaget.

Trond Løvås, Rogaland, støttet forslag og ba landsmøtet gjøre det samme. Vi må ha en grunnlovsbestemmelse som fremmer religionsfriheten og er i pakt med menneskerettighetene. Å arbeide for en ny og bedre § 2 i Grunnloven var ikke noe angrep på den norske kirke.

Einar Førde, sentralstyret, sa at § 2 ikke kan ses uavhengig av statskirkeordningen. Debatten om denne avsluttet partiet med opplegg fra egen regjering og konkluderte med at § 2 skulle beholdes. Han ville ikke tilrå å ta debatten opp igjen i full bredde nå, det ville partiet tape på.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling vedtatt mot 6 stemmer.

A 309, (om ordmengden i materiell):
Landsstyrets innstilling
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 310, (om Fremtiden i våre hender):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 311, (om tildeling av frimerker):
Landsstyrets innstilling:
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 312, (om forurensning i Øyeren):
Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

Harald Thoresen, Akershus, viste til fagfolks uttalelser om faren for uopprettelige skader i Øyeren hvis ikke innsatsen for å unngå dem økes. Nordre del av Øyeren er regionens største innlandsdelta-område og er naturreservat med stor betydning for fuglelivet, ikke minst som trekkområde. Den er også av betydning for drikkevannet til hundretusener av mennesker i Østfold. Kommunene har gjort en betydelig innsats, men en handlingsplan oppfulgt av økonomiske midler er påkrevet. Det borgerlige flertall har f.eks. redusert tilskuddet til avløpsanlegg med nesten 30%. Han ba landsmøtet vedta forslaget.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling om oversendelse til sentralstyret vedtatt mot noen få stemmer.

A 313 (om sosialismeparagrafen i prinsippprogrammet):
Landsstyrets innstilling:
Partiets nåværende prinsippprogram ble behandlet på landsmøtet i 1981 etter en omfattende debatt i partiorganisasjonen. Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

A 314, (om vassdrag som nasjonaleiendom):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Innstillingen bifalt.

A 315, (om endring av Valgloven):

Landsstyrets innstilling:
Tilsvarende forslag fremsettes med jevne mellomrom i Stortinget. Arbeiderpartiet har alltid gått imot slike forslag. Forslaget oversendes det nye sentralstyret.

Trond Løvås, Rogaland, trakk forslaget.

Dirigenten opprettholdt innstillingen.

VEDTAK: Innstillingen om oversendelse til sentralstyret bifalt.

A 316 og A 317, (om tippe- og rikstotomidler):

Landsstyrets innstilling:
Fordelingen av både tippemidler og inntekter over Rikstoto må vurderes ut fra at både idrett og forskning skal støttes. Forslagene oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Unummerert forslag fra Hyllestad Arbeiderparti (om kommunal næringspolitikk):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Innstillingen bifalt.

SAKLISTAS PUNKT 7, ORGANISASJONSKOMITEENS INNSTILLING KONTINGENTSPØRSMÅLET

Forslagene B 1, B 2 og forslagene B 43 t.o.m. B 49:

Ivar Leveraas, sentralstyret: Partiet har to faste inntektskilder, kontingent fra medlemmene og støtte fra det offentlige. I de to år vi har bak oss var den offentlige støtte ti ganger større enn medlemskontingenten. Vi vet at inflasjonen går sin gang og pengene blir mindre verd. Skal vi opprettholde aktiviteten og klare de samme utgiftene, må vi ha kompensasjon for prisstigningen. Det er behov for oppjustering fra 1984. Vi er ubehagelig avhengig av inntektene fra det offentlige, og vi krever av det - på vegne av alle ledd i partiet - at vi får kompensasjon for prisstigningen. Men til 1985 er vi avhengig av et storting med borgerlig flertall, og hvis vi skal ha gode argumenter når vi ber om kompensasjonen, må vi nødvendigvis ha beskikket vårt eget bo på forhånd. Valgresultatet i 1981 var 5% lavere enn i 1977, det betyr at statsstøtten er 1.5 mill. mindre hvert år enn den ville vært om vi hadde beholdt valgresultatet fra 1977. Kontingentøkningen som er foreslått er meget liten i forhold til det inntektsstap vi har hatt. Noen peker på mulighetene for andre inntekter, bl.a. A-lotteriet og Støttefondet. Jeg minner om at Støttefondet i sin helhet går til lokale organisasjonsledd, det gjør også vesentlige deler av inntektene fra A-lotteriet. For landspartiet utgjør A-lotteriet 10% av kontingentinntektene. Det er helt urealistisk å tenke seg en økning av disse inntekter slik at en slipper å legge på kontingenten. Det er nødvendig å sikre partiets økonomiske grunnlag hvis vi vil stå trygt i de kastevinder vi kan møte, og jeg ber om landsmøtets tilslutning til innstillingen til forslag B 2.

Landsstyrets innstilling om kontingent:

1. Heltbetalende

kr. 100.- som fordeles slik:

til lokalavdelingen	kr. 40.-
" kommunepartiet	" 20.-
" fylkespartiet	" 20.-
" landspartiet	" 20.-
tilsammen	<u>kr. 100.-</u>

2. Halvtbetalende

kr. 50.- pr. år som fordeles slik:

til lokalavdelingen	kr. 20.-
" kommunepartiet	" 10.-
" fylkespartiet	" 10.-
" landspartiet	" 10.-
tilsammen	<u>kr. 50.-</u>

Anton Sivertsen, Sør-Trøndelag: Jeg har ikke noe mot kontingentforhøyelse, men vi har en pensjonistforening som foreløpig er Sør-Trøndelags største partilag av DNA, 374 medlemmer. Vi

konkurrerer med andre pensjonistforeninger som har mye lavere kontingent. Forhøyelse nå er jeg redd vil skape vanskeligheter for oss. For øvrig anbefaler jeg andre å danne pensjonistforeninger for partifeller.

Sivertsen fremmet følgende forslag: Kontingenten for pensjonistforeninger som er tilsluttet partiet blir opprettholdt som nå, kr. 40.- pr. år.

Ragnvald Støyva, Møre og Romsdal: Vårt årsmøte har diskutert forslaget. Skal kontingenten bli 100 kroner, vil det utvilsomt få store konsekvenser. Vi har en rekke medlemmer som gjerne støtter partiet, men ikke går på møter. Det nytter ikke å få flere med så høy kontingent. Men mange lag har muligheter til å tjene penger på andre måter.

Støyva fremmet følgende forslag: Kontingenten til kommuneparti og lokalavdeling er å betrakte som veiledende.

John Fjeldvik, Østfold: Det er ikke partiet verdig å diskutere et så beskjedent tillegg på kontingenten. (Applaus). Det sies at det vil få konsekvenser å legge på. De som ikke vil betale 100 kroner til Det norske Arbeiderparti bør finne seg et annet parti.

VEDTAK: Forslagene fra Sivertsen og Støyva avvist med stort flertall. Landsstyrets forslag B 2 ble vedtatt mot 9 stemmer.

ANDRE ORGANISASJONSSPØRSMÅL

B 3, B 4, B 5 og B 6:

Landsstyrets innstilling:

Forslaget om å utgi Aktuelt Perspektiv som medlemsblad utredes videre. Forslagene fra og med B 3 til og med B 6 oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 10, (om to nestformenn):

Landsstyrets innstilling:

Forslaget var også fremmet for landsmøtet 1981, som fattet følgende vedtak: "Forslaget tiltres ikke. Noen partier har delt lederfunksjonen slik forslaget innebærer, men da velges ofte ikke sekretær. Valg av flere nestformenn kan føre til uheldig oppsplitting og pulverisering av ansvar og ledelse. Arbeiderpartiets landsmøte velger partiets sekretær. Denne har hovedansvaret for ledelse av partikontoret og organisasjonsarbeidet." Vedtaket av 1981 opprettholdes.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 18, (om sekretærfunksjonen i fylkespartiene):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 19, (om nord-norsk representasjon i statlige utvalg):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 25, (om økt demokrati):

Landsstyrets innstilling:
Alle medlemmer av partiet har rett til å gi sitt syn til kjenne, også når det gjelder valg. Landsmøtet kan ikke begrense denne retten for noen medlemmers vedkommende. Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 29, (om støtte til lag):

Landsstyrets innstilling:
Offentlig støtte til politiske partier gis på grunnlag av tre forskjellige valgresultater:

- a) Det norske Arbeiderparti (landspartiet) får støtte ut fra resultatet av siste stortingsvalg.
- b) Fylkespartiene får sin støtte på grunnlag av resultatet av fylkestingsvalgene. Ikke på grunnlag av prosentandelen av stemmer, men et beløp pr. stemme. Dessuten støtte til fylkestingsgruppene.
- c) Kommunepartiene får, på samme måte som fylkespartiene, sin støtte fortsatt på grunnlag av antall stemmer, plus en støtte til kommunestyregruppene. Utgangspunktet her er resultatet av kommunevalgene.

Den lokale støtte (støtten til kommunepartiene og fylkespartiene) utgjorde for 1982 11,3 mill. kroner. Det er meningen at disse midlene også skal brukes til beste for avdelingene.

I tillegg er vårt kontingentsystem slik at den største andelen av kontingenten skal gå til avdelingen. Denne fordel vil bli ytterligere forsterket, dersom forslaget om kontingentforhøyelse blir vedtatt.

Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 31, (om grupperinger i kommunestyrene):

Landsstyrets innstilling:
Oversendes det nye sentralstyret.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

LOVENDRINGER

De resterende forslag er fra landsmøtehefte nr. 3, Organisasjonskomiteens innstilling.

B 32 Landsstyrets innstilling:
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 43, B 44, B 45, B 46, B 47, B 48 og B 49:

Landsstyrets innstilling:
Det vises til Landsstyrets forslag B 2.
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 53 og B 54:

Landsstyrets innstilling:
Forslagene kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 59 og B 60:

Landsstyrets innstilling:
Forslagene kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 77 Landsstyrets innstilling:
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

B 78 Landsstyrets innstilling:
På bakgrunn av vedtaket på AUF's landsmøte tiltres forslaget om ikke å vedta bestemmelser om automatisk lagmedlemsskap i § 4, punkt 3.

VEDTAK: Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Fredagsmøtet ble hevet kl. 23.35.

FORMIDDAGSMØTET LØRDAG 23. APRIL 1983

SAKLISTAS PUNKT 6, DEN POLITISKE SITUASJONEN
GRO HARLEM BRUNDTLANDS FOREDRAG:

Arbeiderpartiets likhets- og solidaritetstanker er i dag satt på alvorlige prøver. Den internasjonale økonomiske krise har skapt grobunn for en strid der likhet, demokrati og solidaritet står mot krav om en friere markedsøkonomi. De konservative vil løse problemene gjennom en tilbakevending til tidligere tiders forhold. Vi må møte de konservative tanker med den motsatte innstillingen. Vi må bringe velferdssamfunnet videre, ikke ta skritt tilbake.

Arbeiderbevegelsen stiller ikke opp et endelig mål for morgendagens samfunn. Vi kan ikke tenke oss et endelig og ferdig samfunn. Samfunnet må forandres skritt for skritt i pakt med våre idealer. Samfunnskritikken er en viktig del av den politiske debatten i arbeiderbevegelsen. Kritikken skal underbygge forandringer.

Vi må ha evnen og viljen til å forme bedre løsninger. De skal vi aldri tro at vi har funnet en gang for alltid.

Dette er et viktig utgangspunkt når vi ser på de utfordringene arbeiderbevegelsen står overfor. 70-tallets utvikling har skapt andre forutsetninger for det politiske og økonomiske systemet. Det er disse arbeiderbevegelsen nøye må studere og ta stilling til.

Menneskelige reaksjoner på sider ved industrisamfunnet og den teknologiske utvikling fikk ny utbredelse fra slutten av den lange og sterke vekstperioden, i overgangen mellom 60- og 70-tallet. En fremtidspessimisme bredte seg, også som en reaksjon på negative sider ved den teknologiske utvikling.

I alarmsignalene omkring de globale miljø- og ressursødeleggelsene. I påminnelse om at det er grenser for meningsfylt vekst. Det er sosiale grenser for vekst i privat og individuell velstand - veiet mot de sosiale og miljømessige virkninger av et kommersialisert og ekstremt forbruksorientert samfunn. Arbeidsmiljø, naturvern, nærmiljø, livskvalitet, vekstens innhold - og dens fordeling. Alt dette ble sentrale begreper i debatten om vår framtid. Meningsfylt bruk av teknologi var en fellesnevner. Holdninger, innsikt og krav til forholdet mellom menneske og teknologi, ble satt høyt på den politiske dagsorden.

Kvinner kamp for frigjøring og likestilling fikk ny næring i 70-åra og var preget av beslektede strømninger. Spørsmål ble stilt på nytt: Hvilke verdier er det vi fremmer? Hva vil vi? Skal markedskrefter, reklame, spekulasjon og teknologi få styre oss nesten blindt?

Det var en sunn protest vi opplevde. Arbeiderbevegelsen tok problemene og debatten på alvor. Vi sa fra om at viktige, men-

neskelige verdier måtte ivaretas aktivt og målrettet. Vi ville en bevisst politisk styring av de krefter som sterkest påvirker vår samfunnsutvikling.

Frykten for de krefter som ikke er styrt gjennom bevisste og gjennomtenkte menneskelige valg av verdier og framtid, fikk ny næring også av den økende motsetning mellom øst og vest - og den sterke vekt på militær styrke som fulgte med. Våpenarsenalene nådde stadig nye nivåer i omfang og raffinement.

Miljøbevegelsen, kvinnebevegelsen og fredsbevegelsen, - alle har de mye av sine røtter i opplevelsen av ustyrlige og ukontrollerbare krefter, som driver mennesker og miljø inn i en situasjon og en framtid som svært få ønsker seg. Dermed er det også uttrykk for mistillit til styringssystemene og endog til demokratienes evne til å styre i tråd med relle menneskelige drømmer og mål.

Vi har hatt evne til å tale med, ikke mot, sterke følelser og viktige strømminger blant vanlige mennesker. Vi tar dem på alvor. Vi forholder oss til den uro og bekymring som ligger bak. Vår oppgave er å kanalisere denne uro og protest inn i politisk virksomhet og initiativ. Arbeiderbevegelsen, i Europa - og i en videre global ramme, må ha evne og styrke til å gi håp om endring og optimisme. Kampen for politiske, realistiske svar, det er vår kamp.

Vår erfaring i den første del av dette århundre var at en uregulert markedsøkonomi fører til store ulikheter i formue og inntekter. Den sosialdemokratiske strategien ble å erstatte og supplere deler av markedsøkonomien med direkte offentlig styring. Den markedsstyrte delen av økonomien skulle fungere uten vidtgående inngrep. Dette systemet ble skritt for skritt finslipt og justert. I løpet av etterkrigstiden skapte vi et system der høye krav om likhet og utjamning ble kombinert med en livskraftig økonomi. Velferdssamfunnet ble for alvor befestet i befolkningen.

Den internasjonale økonomiske krisen som kom i kjølvannet av den dramatiske oljeprisøkningen på 70-tallet, brakte systemet i ubalanse. De vestlige land klarte ikke å unngå en situasjon med økonomisk stagnasjon og sterk prisstigning. Det gav ny åpning for markedsøkonomene og motstanderne av likhet. De sa: Se der, blandingsøkonomien gir ikke lenger vekst og stabilitet, vi må la økonomien tilpasse seg markedets såkalte "naturlige" balansepunkter, vi må ikke stille så sterke krav til likhet. Det ble skrevet ut en markedsøkonomisk medisin for alle sykdomssymptomer i økonomien.

Arbeiderbevegelsen kan ikke akseptere denne løsningen. Den vil føre oss tilbake til tidligere tiders skjeve fordeling av makt, formuer og inntekter. Det er heller ingen farbar vei å holde fast ved 50-, 60- og 70-tallets løsninger. Vi må finne nye balansepunkter, mellom bruk av markedet, offentlig styring og økt innflytelse og medbestemmelse for den enkelte. Samfunnets fordelingsinstrumenter må justeres på nytt. Og ett mål som ikke kan vike er en grunnleggende forutsetning: Arbeid for alle.

Dette landsmøtet må gi et avgjørende bidrag til å gjøre det kjent at vi i dette partiet føler stor uro for fremtiden - stilt overfor den økende arbeidsledighetens truende skygge. Vi har sett faren i øynene og lansert våre politiske svar for å forebygge og møte arbeidsledigheten. Arbeid for alle - var ikke bare et godt slagord, men en klar forpliktelse. Det er den røde tråd i våre programmer. Vi visste vi gikk inn i vanskelige år, for verden, for Europa og for Norge. Derfor ville vi satse. Derfor ble vårt program preget av tre forpliktende mål:

- Å sikre arbeid for alle,
- å gjenopprette og utdype den standard som er skapt i vårt velferdssamfunn,
- å bidra til økt likestilling og bedre forhold for grupper som står svakt.

Den internasjonale økonomi er inne i en ond sirkel. Klarest kommer dette til uttrykk gjennom landenes manglende evne til å samordne sine interesser og til å samarbeide om konkrete tiltak.

Sviktende markeder i utlandet fører til at hvert enkelt land strammer til i sin egen økonomi for å hindre underskudd på sin utenriksbalanse og styrke sin konkurranseevne overfor andre land. Dette har ført til at markedene er blitt ytterligere svekket og krisen forsterket. Alle land kjemper for å vinne økte andeler av markeder som har skrumpet inn. Her kan ingen vinne uten at andre taper. Det har også vokst frem økt proteksjonisme. Ønsket om å beskytte egne markeder og egen produksjon har ført til åpne og ikke minst skjulte tiltak for å favorisere seg selv og holde andre unna. I virkeligheten har alle tapt på denne utviklingen.

Alternativet til en slik ødeleggende alle-mot-alle kamp er en internasjonal stimuleringspolitikk som kan få markedene til å vokse. Når markedene vokser kan alle øke sin produksjon og dermed skape sysselsetting og vekst. Stimuleringspolitikken virker bare som den skal når alle gjør det, mens proteksjonismen og innstramningene virker fortrinnsvis når ingen andre gjør det. Dette blir derfor et sentralt dilemma for hvert enkelt land. I dag er det slik at nesten alle fører en innstrammingspolitikk. Det er det verste av alt.

Alternativet er en samlet stimuleringspolitikk hvor helst alle land er med. Da vil landene gjensidig kompensere hverandres tap på handelsbalansen. Beregninger viser at en stimulering gjennom budsjettene på 1 prosent vil gjennomsnittlig for hvert land bare gi en svekkelse på handelsbalansen på 0,2 prosent. Dessuten vil 3/4 av budsjettkostnadene komme tilbake gjennom økt skatteinngang.

En bedre utvikling i den internasjonale økonomi vil gjøre det lettere også for oss å løse våre sysselsettingsproblemer. Men den internasjonale krisen kan bare forklare en del av den økte ledigheten i Norge.

En viktigere årsak er den økonomiske politikken siden Høyre overtok regjeringsansvaret. Reelle nedskjæringer i overføringerne til kommunene, stagnasjon og nedskjæringer i statens egne kjøp av varer og tjeneste har i høy grad forsterket ledigheten. Det er ikke bare vi i Arbeiderpartiet som hevder dette. Også uavhengige institusjoner som Arbeidsdirektoratet og Statistisk Sentralbyrå har nylig fremhevet nettopp den økonomiske tilstrammingspolitikken som en viktig årsak til den økte ledigheten. Dette betyr i klare ord at Regjeringens og det borgerlige flertallets økonomiske politikk ikke har bidratt til å dempe ledigheten, men tvert imot til å forsterke den.

Gjennom hele etterkrigstiden har det vært enighet om full sysselsetting som det fremste målet for den økonomiske politikken. Også i praktisk politikk ble dette lagt til grunn - i Arbeiderpartiets regjeringsperioder, men også i den forrige perioden med borgerlig flertall. Men det forutsatte at vi var villige til å legge om politikken når hensynet til sysselsettingen tilsa det - og det var til tider nødvendig med vanskelige og upopulære tiltak. Nå er det Høyre som utgjør tyngdepunktet i det borgerlige flertallet. Arbeidsledigheten har nådd oss med full tyngde. Det er ikke et tilfeldig sammenreff.

Før valget var de borgerlige overhodet ikke i tvil om hvor ansvaret lå: De politiske myndigheter, flertallet, regjeringen, Arbeiderpartiet, fagbevegelsen. Alt hadde sin rot og sin adresse nettopp der. Internasjonale forhold ble avvist som utenomsmakk. Det gikk ikke mange dagene før tonene ble annerledes. Den nye regjeringens økonomiske analyser begynte å likne på virkeligheten. Norge påvirkes av andre land. Vi er avhengige av markeder, etterspørsel, økonomisk utvikling, handel og økonomisk vekst.

Den holdning fagbevegelsen har lagt til grunn under vårens inntektsoppgjør vitner om et sterkt samfunnsansvar og vilje til medvirkning for å trygge sysselsettingen. Det moderate oppgjøret bidrar til å styrke mulighetene for å sikre sysselsettingen i årene fremover. Men et moderat inntektsoppgjør er ikke tilstrekkelig til å løse de akutte ledighetsproblemene. Skal vi makte det, er det nødvendig også med omfattende offentlige tiltak. Det er derfor fagbevegelsen har rettet sin sterke appell til regjering og storting om en omlegging av den økonomiske politikken. Nå har fagbevegelsen krav på å bli hørt. Nå må resten av ansvaret hvile på Regjeringen. Det ansvaret håper jeg den påtar seg. Vi må kunne regne med samme intensitet i kravene om moderasjon overfor andre grupper. Men viktigst er det at Regjeringen oppfyller sine forpliktelser når det gjelder sysselsetting og prisstigning.

Dersom det ble et moderat oppgjør, skulle det ifølge Regjeringen selv bli lettere å gjennomføre effektive tiltak. Det er blitt et meget moderat oppgjør. Da må også tiltakene komme, om Regjeringen skal stå til troende. Og det er ingen tid å miste.

Prisstigningen ute virker inn her hjemme. Det er ingen ny erkjennelse. I mesteparten av etterkrigstiden har vi hatt en prisstigning omtrent på linje med våre samhandelsland. 1970-årene ble også i Norge preget av den sterke internasjonale prisstigningen, men vi greide i denne perioden faktisk å holde en lavere prisstigning enn i OECD totalt.

Fallet i norsk prisstigning nå er først og fremst et resultat av lavere internasjonal prisstigning. Men vi har i Norge på langt nær fått en så sterk demping av prisstigningen som andre land. I motsetning til det som var tilfelle i 1970-årene er det både i fjor og i år rundt regnet 3 prosent sterkere prisstigning enn i OECD-landene.

Det er derfor et tynt halmstrå Regjeringen klamrer seg til når den gir seg selv ros for prisutviklingen. Den har i virkeligheten lite å rose seg av. De blomster Høyre gav seg selv på Hamar visner fort.

Det er ikke til å unngå at den økonomiske politikken må bli mer ekspansiv om ledigheten skal bekjempes på en effektiv måte. Jeg vil minne om dimensjonene av de tiltak som er nødvendige. En stimulering på 2 milliarder tilsvarer ikke mer enn 0,5 prosent av bruttonasjonalproduktet. Tiltak av dette omfang vil føre til noe mindre gunstige tall for driftsbalansen enn ellers, men handlefriheten i utenriksøkonomien vil vi beholde.

Men av hensyn til utenriksøkonomien og for å oppnå dempet prisstigning, er det nødvendig at sysselsettingstiltakene målrettes nøye. Det har også vært utgangspunktet for de forslag Arbeiderpartiet har fremmet.

Vårt opplegg er ikke uttrykk for noen overbudspolitik. De som uttrykker seg på denne måten tar ikke sysselsettingssituasjonen på alvor. Arbeiderpartiets opplegg er derimot uttrykk for en målbevisst og helt nødvendig satsing for å bekjempe arbeidsledigheten. Det fortjener langt bredere støtte!

Vi har gjennom 1970-åra maktet å bygge opp et nasjonalt oljemiljø med betydelig bredde og kompetanse. I hovedsak har vi greid å styre utviklingen i tråd med de mål som ble nedfelt i vår oljepolitikk. Etter 20 års utvikling på sokkelen har vi beveget oss fra statist til regissør. De betydelige resultater vi har oppnådd betyr likevel ikke at norsk petroleumsvirksomhet i de kommende tiår vil bli noen enkel sak.

Oljevirkomheten har på få år vokst til å bli en hovednæring i Norge. Den bidrar nå med en sjettedel av nasjonalproduktet, eller like mye som hele industrien. Det er funnet olje til at virksomheten kan drives i 50 til 100 år, og det er sannsynlig at vi kan finne enda mer. Dette viser at styringen av oljevirkomheten og inntektene fra den blir avgjørende for hvordan det norske samfunnet skal utvikle seg for generasjoner framover.

Statoil skal være det dominerende selskapet i norsk petroleumsvirksomhet. Bare gjennom et statlig selskap med Statoils omfattende engasjement og mangesidige virksomhet, kapasitet og

kompetanse kan vi oppnå en ønskelig jevnbyrdighet med de internasjonale oljeselskapene. Det er behov for et norsk selskap med styrke og kapasitet for å lede gjennomføringen av særlig krevende utbyggingsoppgaver på norsk sokkel.

En hovednæring som også har stor påvirkningskraft på resten av samfunnet, skal ikke stå under kontroll av internasjonale oljeselskaper. Det norske fellesskapet må sikre seg full styringsrett.

Høyre-regjeringen forsøker å gå den motsatte veien: De foretrekker nye konsesjoner til private, de vil begrense Statoils oppgaver og forbereder et fjerde oljeselskap bygd på private eiere. Ved å satse på privatisering gjør Høyre det enda vanskeligere å styre oljevirksohmheten slik at vi får de positive ringvirkninger vi ønsker.

Vi får fortsatt gjøre vårt til å påvirke denne situasjonen, for å hindre omfattende skadevirkninger. Samtidig ser vi jo at Høyre møter en annen virkelighet og må erkjenne at det ideologiske korstoget ofte ligger langt fra en realistisk holdning. Striden om Troll-feltet, Norol og et fjerde oljeselskap ser ut til å kunne løse seg på den måten.

Fordi kampen for sysselsettingen er vår sentrale oppgave i åra som kommer, må vi legge stor vekt på å endre de forhold som står i veien for at norske bedrifter skal få fleire oljeoppdrag. Norsk industri konkurrerer i dag ikke på like fot med utenlandske foretak om oljeoppdragene. Anbudssystemet gjør det mulig å manipulere ved sammenlikninger av anbud. Operatørselskapene kan styre oppdragene dit de ønsker, ofte til firmaer de har eierinteresser i. Vi vet at utenlandske bedrifter nyter godt av skjulte subsidieordninger fra hjemlandet og skjulte samarbeidsavtaler ved anbud på det norske markedet.

De styringsredskaper vi har i dag kan ikke forhindre slike arrangementer. Vi ser at kjempeoppdrag går ut av landet mens tusener permitteres fra norsk industri. Vi må derfor skaffe oss styringsredskaper som gir norske arbeidsplasser like gode muligheter som utenlandske konkurrenter. Oljeselskapene må pålegges å trekke norske leverandører av varer og tjenester inn i planleggingen på et tidlig tidspunkt.

Trusselen om at Norge vil bli rammet av en enda mer omfattende arbeidsløshet, skal vi møte ved å skape nye arbeidsplasser, ny vekst. Bygget på olje og gass, ja. Men like viktig å understreke: Industriell vekst. Vi har muligheter. Vi kan satse på å bruke utfordringene som ligger i de vanskelige forholdene med dypt vann og vanskelig vær i Nordsjøen til å utvikle vår industris evne til å levere produkter som trenges til disse krevende og vanskelige oppgavene. Dermed blir den leveringsdyktig internasjonalt, på tross av høy pris, fordi den leverer kvalitet og fremtidsrettede produkter. Den som leverer installasjonene har også de beste muligheter for å sikre seg de meget store vedlikeholdskontraktene.

Men dette gjelder ikke bare sokkelen og leveransene der. Hele vårt næringsliv må satse på kunnskap, kvalitet, utvikling og nyskaping. Det finnes intet alternativ. Klagesangene om vårt høye lønnsnivå skaper intet. Vi vil ha et høyt lønnsnivå. Egentlig vil næringslivet det selv. De vil ikke miste sine kvalifiserte medarbeidere.

Noe radikalt må gjøres for å ruste opp bedriftene - og endre det forhold at bare 300 av våre 14.000 industribedrifter satser på forsknings- og utviklingsarbeid. Utviklingskontrakter til norsk industri i forbindelse med offentlige materiellanskaffelser er her et virkemiddel som må tas i bruk også i Norge i langt større grad enn tilfellet er i dag - slik våre utenlandsskake konkurrenter gjør uansett partifarge.

Situasjonen her i Norden er typisk. I Norge en Høyre-regjering som reduserer innsatsen i en forskning og utvikling som ville styrke næringslivet. I Sverige en arbeiderregjering som bevisst øker statens innsats i utvikling av kunnskap og idéer.

Vi må gjøre det samme. Vi må ikke leve videre i vår tro på at vi er så velutdannet og kvalifisert. Det er ikke en gang sikkert det er riktig lenger. I alle fall: Kunnskap, kvalitet, idéer, nyskaping, vilje til omstilling og ny satsing, vilje til å ta den utfordring som nødvendigvis ligger i forandring - politisk vilje til å gjøre dette mulig innenfor sosialt for-svarlige rammer, er avgjørende for å hindre en farlig utvikling og skape en positiv utvikling av vårt land, vår livskvalitet og vårt arbeidsliv.

Det har i løpet av vinteren vært en avisdebatt om norske industriledere er dyktige nok. Det positive ved dette er at man ikke bare retter oppmerksomheten mot de som jobber på gulvet, men også er kritisk til ledelsens produktivitet. Næringslivets ledere har et stort ansvar for å videreutvikle samarbeidet med de ansatte for å utløse pågangsmot og innsatsvilje i alle ledd. I fremtiden vil det kanskje ikke være mangelen på ny teknologi som begrenser utviklingsmulighetene for norsk industri, men evnen og viljen til å bruke de muligheter som foreligger. Organisering og styring av arbeidslivet vil derfor være avgjørende for utviklingen i norsk næringsliv. I dette ligger det store utfordringer for Arbeiderpartiet og fagbevegelsen.

Stortingsvalget for halvannet år siden gav et borgerlig flertall, men det gav ikke den tre-parti regjering velgerne var forespeilet. Vi fikk den første Høyre-regjering på 50 år. Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet gikk til valg på en politisk plattform som i mange henseender var felles. Siden Høyre overtok regjeringskontorene har vi opplevd en politisk utvikling som har gjort den felles politiske plattformen mellom de tre store borgerlige partiene mindre, mer usikker og på enkelte steder er den direkte mørken.

Det er i Stortinget i dag i virkeligheten politiske flertall for en annen politikk enn den Regjeringen står for. I rente-

politikken, i sysselsettingspolitikken, i skattepolitikken er det flertall for en annen politikk enn Høyres, selv om det ikke er kommet til uttrykk i avstemninger i stortingssalen. I sine landsstyremøter og på sine landsmøter vedtok Kristelig Folkeparti og Senterpartiet politiske opplegg som ligger nærmere Arbeiderpartiets enn Høyres. Det er åpenbart at utviklingen siden regjeringsskiftet har slått sprekker i den felles borgerlige plattform.

Når kampen mot den felles motstander - Arbeiderpartiet - var vunnet, viste det seg at de kreftene som skulle skape den felles politikken i posisjon var langt svakere enn forespeilet. Når den ytre motstanden var nedkjempet - for denne gang - ble de indre motsetningene avdekket.

I Arbeiderpartiet kan vi nå se at de forslag vi fremmet i budsjettdebatten i høst, og som ble nedstemt av Kr.F. og Sp, så dukker opp igjen som forslag fra de samme partier. Langt på vei er det våre forslag mellompartiene nå ber Regjeringen om å vedta.

Halvannet år i opposisjon har gitt oss viktige erfaringer. Høyre fører skritt for skritt sitt politiske program ut i livet - ofte mot en taus ulyst fra mellompartienes side. De er stilt sjakk matt. De forstod det neppe fullt ut før valget var over. Men deres håpløst låste rolle gjør dem til brikker i Høyres spill. De landsmøtene som er avviklet i uke-ne bak oss, er bilder av situasjonen.

Senterpartiet melder fra at også de eksisterer. De skal da vite å stille krav, åpne dørene til regjeringskontorene og presentere sine politiske betingelser for fortsatt borgerlig regjering. Det varte en stakket stund, til den første store debatten i Stortinget.

Kristelig Folkeparti har en annen strategi. De vil helst vente med hele regjeringsspørsmålet på ubestemt tid. Det er det Kristelig Folkepartis landsmøte har manifestert.

Høyre er vinneren. De kan lene seg tilbake, være svært så fornøyd med seg selv og se på de to andre partienes manglende evne til å samle krefter til virkelig å bety noe. Samtidig kan Høyre avgi vennlige kommentarer om sin store tålmodighet og sitt storsinn. Høyre stiller seg åpen for alle diskusjoner og forslag. Men de vet det er gode sjanser til at de forslagene aldri kommer.

Greier de dette spillet hele fireårsperioden, blir det ikke mye igjen av mellompartiene i folks øyne. Høyre fremstår som det eneste realistiske alternativ til Arbeiderpartiet.

Vi har sett situasjonene igjen og igjen, i store og små saker. Sist i debatten om sysselsettingen og renten. Da ble det til overmål klart at det knapt nok var vennlig oppmerksomhet å få fra regjeringens og Høyres side, til tross for sterke partivedtak i støttepartiene. Ydmykelsen var til å ta og føle på.

Det er borgerlig flertall ut denne stortingsperioden. Vi må holde fast på at det også er et borgerlig ansvar å forvalte dette flertall, slik velgerne ble forespeilet. Det er et fellesansvar. Mellompartiene kan ikke bagatellisere eller frasi seg sitt ansvar. Den politikk som er ført fra 1981 til 1985 må alle tre partier stå til regnskap for overfor velgerne.

Vi ser allerede nå hva taktikken for å unnskylde seg overfor velgerne vil bli:

- Høyre ble dessverre hindret av de to andre og lyktes derfor ikke som de ville ha gjort om de hadde sluppet den belastningen og fått råde alene.
- Mellompartiene har ikke vært i regjering og ikke hatt så store sjanser til å føre sin politikk. Derfor vil også de kunne snakke seg bort fra resultatene av borgerlig politikk.

Ingen vil ta ansvaret. Og det er det farlige. Det er det det legges opp til. Slagordet "Høyre tar ansvar", er helt paradoksalt. Daglig opplever vi iallfall noe ganske annet: At Høyre skyver fra seg ansvar. Men er det et slagord ment for valgkampen i 1985? Da kan de gå ut med en appell om å få ta ansvar alene, uten sine to lodd om halsen.

Det flertallet som styrer, hva har de oppnådd? Hva er det som skiller flertallets linje fra Arbeiderpartiets alternativ? Retningen er helt klar.

Det er en linje i den politikk Høyre følger. Det vi ser er ikke tilfeldige utslag. Det er en meget konsekvent Høyre-politikk.

Virkningene lar seg lett registrere. De kan tallfestes. De merkes for lengst ute i lokalsamfunnene. Sosialkontorene er sprengt. Det samme er arbeidskontorene. Kommuneøkonomien er mange steder katastrofal. Flere og flere forstår begrepet offentlig fattigdom. De syke, de eldre, de funksjonshemmede føler sin trygghet truet. Det strammes inn også overfor dem. Det er gjennomført økt egenbetaling av sosiale ytelser og i helsesektoren. Stadig oftere i møter rundt om i landet er det ansatte i helse- og sosialomsorgen - og pårørende til svake grupper - som stiller spørsmålsteget og opplever endringene direkte på kroppen,

Arbeiderpartiet må nå si klart stopp for høyere egenandeler i helsesektoren og sørge for at erfaringene blir skikkelig klarlagt. Vi kan ikke ta medansvar for at ny sosial urettferdighet oppstår, i kjølvannet av en overdreven iver til å kutte ned på offentlige utgifter og offentlig ansvar. Viktige kvaliteter ved vårt velferdssamfunn kan her gå tapt.

Debatten om egenandelen må nå bringes inn i et prinsipielt perspektiv. Folketrygdens utgifter går utover rammer - og finansieringen er ikke trygget. Det blir en krevende oppgave i inneværende periode, for alle partier. Egenandeler har sin plass innenfor systemet. Jeg tror vi fortsatt vil ha dem med oss. Men vi må nå stille alvorlige spørsmålsteget ved den for-

delingspolitikk som betyr at de syke og svake ikke bare skal bære de byrdene, men også få betale for dem.

På boligsektoren er mye forandret. Borettslag er oppløst. Prisene er sluppet fullstendig løs. På utrolig kort tid er grunnlaget for boligpolitikken blitt endret, og endringene er så store at vi må utforme nye og utradisjonelle løsninger for å gå nye skritt fremover. På boligsektoren, kanskje mer enn på mange andre områder, vil det være behov for å samle inn alle kortene, og dele dem ut på nytt igjen.

Den skatteprofil Høyre nå gjennomfører, gir en skjeverte inntektsfordeling. Det er de høyeste inntektsgruppene som vinner på det. Det er gitt lettelser i de skatter som knytter seg til spekulasjon, formue, eiendom og arv. Her er fordelingsvirkningene utvilsomme og ikke til å snakke seg bort fra.

Det kommer også til uttrykk ved at det nå oppfordres til større lønnsforskjeller. Det kommer til uttrykk gjennom større egenbetaling av sosiale ytelser. Det kommer til uttrykk ved at myndighetene er mer opptatt av kristen formålsparagraf enn av å bygge flere barnehager. Det kommer til uttrykk ved at kommersielle interesser skal sikres innpass i radio og TV.

Regjeringen har langt på vei opphevet NRK-monopolet, uten å legge det fram for Stortinget. Langslet er ubehagelig berørt av at NRK selv har forslag å fremme. Et nytt riksprogram må utredes i flere år, mener han. Men private interesser kan slippes løs nærmest på timen. Vi bør se meget nøye på de muligheter NRKs tanker byr oss, som et alternativ til en ustyrt privatisering.

Alt dette gjør at vi etter hvert vil stå overfor et samfunn som er litt annerledes. Dermed stilles vi også overfor en spesiell utfordring: Det er ikke nok, og ikke bestandig mulig, å rette opp igjen de skavanker Høyre påfører vårt samfunn.

Skal Høyres oppskrift fortsatt følges, vil vi, når Høyreperioden er over, måtte regne med å overta et samfunn med betydelig arbeidsledighet.

Den økonomiske politikken, slik vi førte den i alle år, hadde som utgangspunkt et samfunn med praktisk talt full sysselsetting. Dersom vi i 1985 har et samfunn med betydelig arbeidsløshet, krever det selvsagt en annen politikk enn den vi har kunnet føre tidligere. Det å fjerne arbeidsløshet er en langt større og vanskeligere oppgave enn å hindre arbeidsløshet når vi har full sysselsetting.

Resultatet av den politiske vilje til likhet og rettferdighet må vi måle ute i den virkelighet folk møter. Her må vi lete etter svakhetene. Ikke bare reagere når urimelighetene springer rett i øynene. Eldre, som ikke får den omsorg og trygghet de har krav på, funksjonshemmede som fortsatt opplever at det vi andre kan gi dem av støtte og hjelpemidler maksimalt, ikke stilles til rådighet.

Ungdom, som ikke greier kampen for å få utdanning eller arbeid. Barn, som samfunnet gjemmer - eller glemmer ansvaret for. I konflikten mellom privatlivets fred og den sosiale virkeligheten som danner rammen av nød og ødeleggelse, - medmennesker som er hjelpeløse uten en aktivt oppsøkende omsorg.

Dette er saker vi har satt på dagsorden i vårt daglige politiske arbeid, i programdebatten og på dette landsmøtet. Vi skal mobilisere innsats og ansvar. Skape optimisme og fremtidstro. Mer enn andre politiske krefter må vi sette kravene høyt, gjøre det mulig å stimulere til produktiv, meningsfylt, skapende innsats. Våre ambisiøse mål for samfunnet betyr at vi, enda sterkere, må være opptatt av hvordan institusjoner og hele organiseringen av samfunnet virker i praksis.

Vi har tro på fellesskapsløsningene. Alternativet vet vi ikke holder mål. Hvordan vi skal få fellesskapsinnsatsen til å virke etter sine mål og til å gi de resultater vi ønsker, må vi være levende opptatt av. Det er viktigere for oss enn for Høyre å reise spørsmålene om en bedre og mer produktiv offentlig virksomhet. Derfor har vi selv satt det på dagsorden og startet et viktig arbeid, et arbeid som nå følges opp av Høyre-regjeringen.

Troen på solidaritetssamfunnet krever en aktiv vilje til reformer og konstruktiv kritikk - også av våre egne valg av løsninger. I programdebatten skal vi ikke bare spørre om hva vi vil gjøre mer, men hva vi kan gjøre bedre.

Det samfunn Høyre skaper blir et annerledes samfunn. Det blir kanskje ikke de helt store forandringene dersom vi kan stoppe dem etter bare fire år, men likevel et samfunn som er annerledes. Litt mindre varme, litt mindre omsorg, litt mindre fellesskap.

Vår oppgave blir da ikke å gjenskape samfunnet slik det var før Høyre overtok det. Vår oppgave blir å ta stilling til det utgangspunkt Høyre-samfunnet innebærer, og så omforme dette samfunnet etter de idéer og mål som står sentralt i norsk arbeidsbevegelse.

Ved åpningen av landsmøtet minnet jeg om de helt sentrale utfordringer vi i dag står overfor, uttrykt gjennom de to begrepene: Felles krise, felles sikkerhet, fra Brandt- og Palme-kommisjonenes rapporter. Landenes gjensidige avhengighet springer i øynene. Erkjennelsen av felles fremtid og felles ansvar må vekkes på ny. Problemene må løses i samarbeid, ikke i strid og beinhard konkurranse.

På samme måte som de økonomiske problemene er felles for alle land, deler vi også hverandres sikkerhetsproblemer. Ingen land kan i lengden oppnå økt sikkerhet på bekostning av andre. Sikkerheten kan bare skapes i fellesskap med andre. Dette er budskapet i Palme-kommisjonens rapport. Den er også en forlengelse og videreføring av tanker bak avspenningspolitikken som sosialdemokrater stilte seg i spissen for rundt det forrige tiårsskiftet.

Også den gangen, for 10-15 år siden, ble viljen til avspenning, fredelig sameksistens og dialog møtt med motstand og skepsis. Det var en hard politisk kamp om å få disse idéene bredt anerkjent.

Internasjonal solidaritet, både i kampen for frigjøring og menneskerettigheter, og i forhold til våre forpliktelser overfor den fattige del av verden, har det ikke alltid vært lett å få gjennomslag for.

Det har ikke vært lettere i det stadig strammere klima mellom øst og vest som vi har fått oppleve i de siste årene. Internasjonal solidaritet har ikke glanstider. Tendensene til isolasjon og til å skyve fra seg ansvar for hverandre er påtakelige. Vi må virke som vekker og pådriver, gjenskape følelsen av fellesskap og medansvar. For dette er en farlig bakevje - og en utvikling som vi aktivt må kjempe imot.

Konkurransideologien slår igjennom med truende styrke i forholdet mellom supermaktene. Man øker avstand og motsetninger, setter en ideologisk strid og maktkamp høyt opp på dagsorden. Det betyr en alvorlig trussel mot det mål som må være felles og forpliktende: Å sikre freden.

I dag er millioner av mennesker i mange land blitt bevisst atomkrigens skygger. De kjemper målbevisst for å få de største nasjonene og politiske ledere til å endre kurs.

Flere og flere blir klar over at dette er vanvidd. Det fører ikke til økt sikkerhet for noen.

Nå må avspenningspolitikken gjenreises. Det finnes intet alternativ.

Da avspenningspolitikken ble lansert, var det som alternativ til økende militær oppbygging. Argumentasjonen for den er på ingen måte mindre aktuell i dag. Vi har sett en slik linje også som en mulighet til gradvis å overvinne blokk-konfrontasjonene på vårt kontinent. I dag er konfrontasjonen og den kalde krigens språk tilbake.

Det er blitt et helt akutt behov for å forbedre klimaet mellom øst og vest. Vi må stille krav til begge hovedaktører om å moderere sine ambisjoner og holdninger, - trappe ned nivået av urimelig konflikt og konfrontasjon.

Et forebyggende perspektiv må systematisk bringes inn i tenkningen omkring forholdet mellom nasjoner og interesser, mellom nord og sør, og mellom øst og vest.

Våpenkappløpet står i sentrum for vår oppmerksomhet. 1983 kan bli et avgjørende år. Hvis Geneve-forhandlingene mislykkes, vil et nytt våpenkappløp bli innledet i Europa. Vi vil få flere og farligere våpen på begge sider. Dessuten må vi regne med at andre viktige forhandlinger, bl.a. om strategiske våpen, vil bryte sammen i en slik situasjon.

Vår plikt er nå å påvirke forhandlingene og dermed skape forutsetninger for å stanse kapprustningen og få rustningsspiralen til å peke nedover.

Vårt nedrustningsprogram er bygget opp som en bred og samlet nedrustningsstrategi. Det foregår i dag utvikling av nye våpenprogrammer og ny teknologi på begge sider. Faren for et rustningskappløp i verdensrommet er dessverre ikke fantasi. Tvert om må vi sterkt ta avstand fra de initiativ som er tatt til et slikt nytt, avgjørende sprang inn i nytt, delvis ukjent, men utvilsomt enda mer farefylt terreng.

Tanker om å fryse våpenproduksjon, utplassering og utvikling av nye våpentyper er i tråd med de anbefalinger Palme-kommisjonen la frem. Her var fremtredende representanter også for Sovjetunionen og USA med.

Den amerikanske frysbevegelse har senere vokst i styrke og innflytelse. Logikken bak Frys har fenget og bredt om seg. Dette er en viktig, kanskje avgjørende, fase i utviklingen. Vi må satse på samarbeid med politiske krefter på begge sider av Atlanterhavet, som har som sitt felles mål å skape et virkelig brudd med en uakseptabel utvikling. Det ligger håp i denne sterke mobilisering av krefter.

En doktrine om felles sikkerhet må avløse læren om avskrekking gjennom stadig høyere rustningsnivåer. Drivkreftene bak våpenkappløpet kan ikke stanses hvis ikke alle land etter hvert innser det umulige i å satse på overlegenhet. Det er en slik utfordring øst og vest nå kan ta imot. Vårt ansvar er å bidra til at det kan skje.

Den sterke oppslutningen i USA om frys-tanken og en frysstrategi for nedrustningsforhandlingene bekreftes i disse dager av en meningsmåling. Den betyr en klar avvisning av Reagans linje. Selv om et klart flertall, over 60 prosent, ser på Sovjetunionen som en økende trussel og fare, er det enda flere, 75 prosent, som oppfatter situasjonen slik at den amerikanske militære oppbygging bare vil føre til en ytterligere økning i sovjetiske styrker og ikke i seriøse forhandlinger.

Her er vi ved et kjernepunkt - også i debatten her hjemme. Troen på at den rette vei til nedrustning går gjennom et maksimalt press på motparten, har stått sentralt, men har gradvis tapt terreng. Avskrekkingstilfilosofien har vært drivkraft i å begrunne nye våpen, ny teknologi, nye omdreininger på rustningsspiralen. Det må være all grunn til å reise spørsmålet om tilliten mellom partene og troverdigheten av forhandlingsviljen styrkes gjennom en slik ensidig styrkemarkeringslinje.

Det spørsmålet har vi stilt oss, og i rakettinnstillingen gått inn for en frysstrategi også som et viktig ledd i å skape større tillit og et gunstigere politisk klima for forhandlinger.

Vi har gått inn for at forberedelsene til utplassering på vestlig side nå bør stanses. Ingen kan være i tvil om at NATO

Ingen kan være i tvil om at NATO vil kurne sette i verk sine utplasseringsplaner dersom situasjonen skulle tilsi en slik konklusjon.

Vi har møtt argumentet om at vårt forslag vil lette presset på Sovjetunionen. Uansett vurdering av hvor stort press det er klokt å legge på motparten, kan det ikke være tvil om at det eksisterer en delikat balanse mellom viljen til sikkerhet og viljen til å bygge opp tillit for å vise at man mener alvor og ønsker resultater av forhandlingene.

Vi må nå bruke alle våre krefter og vår fantasi på å bryte stillstanden i Geneve. Vi må forfølge vårt mål om at det inngås en delavtale som betyr reduksjoner i Øst og ingen utplassering i Vest.

Vi må gå inn for forlengelse av forhandlingene, dersom en tilfredsstillende avtale ikke kan inngås innen utgangen av 1983. Vi må holde fast ved det syn at utplassering ikke må skje så lenge forhandlingene pågår.

La meg kort minne om de andre viktige punktene i det nedrustningsprogram som har fått slik overveldende tilslutning på fylkespartienes årsmøter, og som skal behandles på dette landsmøtet:

- Vi ønsker at USA og Sovjet skal avgi parallelle prinsipp-erklæringer om å fryse fast atomvåpenlagrene på det nåværende nivå,
- Frys-erklæringene må raskt følges opp med en del-avtale om nedbygging av sovjetiske mellomdistanseraketter og NATO skal ikke utplassere nye raketter. I vurderingen av balansen mellom Øst og Vest må de britiske og franske atomrakettene regnes med. Disse er ikke regnet med i SALT-avtalene.
- Etter at del-avtalen om rakettene er inngått, forhandles det videre for å få en avtale om andre våpensystemer, som fly.
- Forhandlingene om mellomdistansevåpen må ses i sammenheng med forhandlingene om de interkontinentale våpen og føre fram til en samlet avtale som formaliserer frys-erklæringene i en avtale.

Dette opplegget er møtt med kraftig kritikk, særlig fra Høyre. Det hevdes at en erklæring om Frys innebærer at Sovjet kan beholde alle sine SS-20-raketter. Det er galt. Frys-erklæringen skal være et bevis på politisk vilje til å nå frem til en avtale.

Fra den andre siden i det politiske landskap er vi blitt angrepet fordi vi ikke allerede nå sier nei til å utplassere nye atomvåpen i Vest. Men vi kan ikke ta standpunkt til en avtale eller et resultat av forhandlingene før de er over. Gjør vi det, så fratar vi oss samtidig innflytelse på for-

handlingene mens de ennå pågår. Det kan det ikke være klokt å gjøre. Vi vil ha maksimal innflytelse på forhandlingene, og vi vil bruke denne innflytelsen til å oppnå det forhandlingsresultat en voksende folkeopinion krever, - en avtale som vil være det første skritt på veien for å stanse rustningskappløpet og begynne nedrustningen.

Sovjet har ansvar for å skape et bedre forhandlingsklima. Derfor må sovjet-lederne nå stanse utplasseringen av SS-20-raketter, og starte nedbyggingen på østlig side.

Vi tror ikke russerne lar seg true til en avtale. Men russerne må heller ikke tro at USA lar seg true.

Det er mulighet for bevegelse i Geneve-forhandlingene. Statsminister Kåre Willoch sier at det som trengs ikke er flere forslag, men samhold i Vest. Vi sier at det som trengs er politisk mot og vilje til å gå de veiene som er trukket opp mot en avtale som vil stanse våpenkappløpet.

Verden trenger ikke flere våpen. Verden trenger flere mette mager. Flere boliger. Flere skoler og sykehus. Verden trenger ikke bedre våpen, men bedre vaksiner.

Derfor må ikke den historiske muligheten vi nå har til å stanse våpenkappløpet skusles bort i den kalde krigs meningsløse retorikk.

Vi har i rakettinnstillingen lagt opp til at partiet skal foreta en selvstendig vurdering av saken før NATOs behandling innen utgangen av året. Også på det tidspunkt må vi legge vekt på de mål vi har satt oss. Vi vil kunne bygge våre vurderinger på analysen og strategien i rakettinnstillingen. De hovedpillarer som den bygger på er like aktuelle i dag som da den ble utformet. Den gir oss en ramme og retningslinjer i vårt videre arbeid.

Det nye vestlige forhandlingsutspillet innebærer at de to parter kan møtes i mai med noe andre utgangspunkter på begge sider. Avstanden i vurderingen av balanseforholdet er fortsatt stor. Den vesentlige forskjellen mellom Reagans null/null-løsning og det nye utspillet om litt/litt er at ambisjonsnivået for nedbyggingen er senket. Alle ville vi hilst velkommen en total fjerning av mellomdistanseraketter i Europa. Når sosialdemokratiske partier har gått inn for en avtale om nedbygging i Øst og ingen utplassering i Vest, er det ut fra en vurdering av hva som er innenfor realistisk rekkevidde, og den vekt vi legger på å unngå nye, farlige våpenkappløp.

Jeg vil gjerne slutte meg til den oppfatning som Willy Brandt gav uttrykk for i sin tale på møtet i Sosialistiske Internasjonale: De forslagene som nå er satt fram fra Øst og Vest, er ikke tilstrekkelige. Det understreker bare nødvendigheten av at det må legges maksimalt press på begge forhandlingspartnerne for å sikre tilnærming og en fremtidsrettet avtale i Geneve.

Vi har grunn til å glede oss over den støtte rakettinnstill-

ingens strategi er blitt møtt med, ikke bare i vår egen bevegelse og et overveldende antall av våre årsmøter, men også i andre politiske miljøer enn våre egne. Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har tatt opp i sine politiske utspill en rekke elementer av den samme tenkning. Det er viktig for mulighetene for politisk gjennomslag at vi stadig vinner bredere støtte. Det har bl.a. kommet til uttrykk gjennom uttalelsen fra Nordisk Samarbeidskomite og fra Skandi-Lux-gruppen av små NATO-land. Også i Sosialistiske Internasjonale har Frys-tanken fått innpass i et langt bredere spekter av søsterpartier både i Europa og fra verden for øvrig.

Vi satte oss flere mål da dette viktige arbeidet startet, med utgangspunkt i vårt eget partiprogram. Vi vet også hvilket ansvar vi har for å finne frem til løsninger i arbeidet for sikkerhet og nedrustning, som kan virke samlende og få bred støtte i befolkningen. Jeg tror vi har lyktes i en strategi som nettopp bærer denne styrke i seg.

Solidariteten med dem som kjemper for sin frihet og er utsatt for terror, frykt og fornedrelse må vi alltid holde levende.

Frigjøringskampene i Latin-Amerika, Sør-Afrika, Afghanistan og Polen er en kamp for grunnprinsippene i de sosialdemokratiske idéene. Det gjøres opprør mot de ledende ideologiene som er påtvunget disse områdene. Frigjøringskampen føres mot kommunismen og kapitalismen. Den føres for faglige rettigheter, for frie valg, for demokratisering og mot økonomisk utbytting. Kampen føres i tråd med de sosialdemokratiske prinsippene.

Arbeiderpartiet er for å løse konflikter gjennom forhandlinger. Vi ønsker en fredelig overgang til demokratiet. Kravet om å forhandle må imidlertid rettes mot makthaverne. Det er bare de som har mulighet til å åpne en forhandlingsprosess. Vi kan ikke uten videre anklage FDR i El Salvador for at de tyr til våpnene så lenge regjeringstroppene fortsetter myrderiene og utnyttningen av den fattige befolkningen fortsetter. Vi støtter frigjøringskampen i Sør-Afrika fordi det hvite mindretallet ikke vil forhandle om å overlate makten til flertallet, slik FNs hovedforsamling har krevd hvert år siden organisasjonen ble startet.

Den afghanske geriljaen bys ikke mange muligheter overfor det mektige Sovjetunionen. Arbeiderpartiet vil fortsette å presse på for forhandlinger og fredelige løsninger. Men vi verken kan eller vil bidra til å hindre at den historiske prosessen for frigjøring tar andre veier dersom makthaverne ikke vil forhandle. Da er det frigjøringsbevegelsene alene som vil skrive historien.

Det er dette som bør være lærdommen for alle som undertrykker og for alle som støtter dem. Kampen for menneskerettighetene vil tvinge seg fram. Frigjøringsprosessen kan forsinkes, men den kan ikke stoppes. Det er bl.a. med denne bakgrunnen

vi og svært mange andre våde i USA og i Europa ser med bekymring på det amerikanske engasjementet i Latin-Amerika. Det satses her på tapere - de som om noen år vil havne på historiens skraphaug.

Situasjonen i El Salvador og Nicaragua kan ende i en katastrofe for hele Mellom-Amerika og dermed også for USA og Vesten. Den konklusjonen vi må trekke, er at det er brutaliteten og undertrykkelsen som er den største trusselen i Latin-Amerika, ikke de som kjemper for menneskerettigheter og demokrati.

Vi vet at alle humanistiske idéer og bevegelser - også den demokratiske sosialismen - har oppstått som en reaksjon på trusselen mot menneskene. Humanistiske idéer har vært og er et alternativ til ekstrem fanatisme og ekstrem nasjonalisme. Sosialismen oppsto som et svar på den brutale kapitalistiske utbyttingen av menneskene i forrige århundre. Humanismens og sosialismens brennende aktualitet i dag må sees i sammenheng med den teknologiske utviklingen, den ukontrollerte utnyttelsen av verdens råvareressurser og den trusselen mot menneskehetens eksistens som atomvåpnene representerer.

Jeg kan ikke gi noen ferdig oppskrift på hvordan disse utfordringene skal møtes, men jeg vet dette: Det er menneskene selv som har brakt verden inn i den farlige situasjonen som nå hersker. Menneskene må selv - ved å utforme konkrete handlingsprogrammer, bringe verden over i en tryggere utvikling.

Dessuten er jeg overbevist om dette: Det er ikke fredsbevegelsen, miljøbevegelsen, kvinnene, ungdommen, sosialdemokratene og fagorganiserte. Ja, alle som i dag advarer og utarbeider alternativer - som representerer trusselen mot menneskeheten. Vi har fortsatt for få som ser farene. Vi har for mange konservative regjeringer med for få visjoner. Verden trenger flere som ser ut over dagens horisont.

Vi kommer igjen!

*

Landsmøtet takket for foredraget med langvarig, stående applaus. Dirigenten opplyste at 70 talere var inntegnet til debatten, og foreslo 3 minutters taletid. Dette fikk tilslutning.

DEBATTEN OM DEN POLITISKE SITUASJON

Alfon Jerijervi, Finnmark: Finnmark er den del av vårt land som ligger nærmest opp til en av verdens største atom-baser. Vår delegasjon ønsker derfor å gi uttrykk for det syn AUF i Finnmark og Finnmark Arbeiderparti har på rakett-innstillingen. Fred og nedrustning har vært og er et hovedelement i vårt partis politikk, men etterkrigstida har vist hvor nødvendig det er å ha et troverdig forsvar. Kjernefysiske våpen er en trussel mot selve menneskeheten. Produksjon og utplassering av nye slike våpen må stanses i øst som i vest. Geneve-forhandlingene må føres videre med sikte på nedbygging av de sovjetiske mellomdistanseraketter, og ingen utplassering av nye amerikanske atomvåpen. Gjennom internasjonalt press må supermaktene tvinges til å føre reelle forhandlinger om nedbygging av alle typer kjernefysiske våpen. Finnmark Arbeiderparti gir sin tilslutning til det framlagte nedrustningsforslaget.

Dirigenten varslet strek, og bad om at forslag ble innlevert.

Liv Marie Andersen, landsstyret, fikk ordet og fremmet følgende forslag:

"Atomvåpen er ikke forsvarsvåpen, men tilintetgjørelsesvåpen som bryter med alle etiske prinsipper.

1. Arbeiderpartiets landsmøte 1983 slutter seg til hovedprinsippene i partiets rakettinnstilling som det beste grunnlag for videre forhandlinger om nedrustning.
2. Landsmøtet vil særlig understreke følgende punkter i tilknytning til innstillingen og den aktuelle sikkerhetspolitiske situasjon:
 - a) En fastfrysing av alle typer kjernevåpen vil være det beste grunnlaget for videre forhandlinger om nedrustning. En fastfrysing vil skape et gunstigere klima for slike forhandlinger, samtidig som nye utplasseringer og kvalitative forbedringer av ulike typer kjernevåpen unngås.
 - b) Rakettinnstillingen slår fast at fastfrysingen må gjelde forbudning mot forskning, utprøving, produksjon og utplassering av nye våpen.
 - c) En slik fastfrysing må følges opp av en foreløpig avtale om INF-våpen, med reduksjoner i de allerede utplasserte sovjetiske våpen, og ingen utplassering av de planlagte våpnene i vest.
 - d) Arbeiderpartiet kan på denne bakgrunn ikke støtte utplassering av atomvåpen verken helt eller delvis i forhold til planlagt antall de nærmeste åra, men krever fortsatt forhandlinger basert på frys."

Dirigenten opplyste at ytterligere to forslag var innlevert:

Stein Ovø Hansen, Troms, fremmet følgende forslag:

"Tillegg til rakettinnstillingen:

Det eneste forhandlingsresultat Arbeiderpartiet kan godta, er at ingen mellomdistanseraketter blir utplassert i Europa. Dersom forhandlingsresultatet blir noe annet, vil Arbeiderpartiet gå imot enhver utplassering."

Trond Løvås, Rogaland, fremmet følgende forslag:

"Utdanningspolitisk uttalelse:

I ei tid Høyre-regjeringa driver sin rasering av det norske utdanningssystemet, er det viktig at Arbeiderpartiet markerer sine standpunkter. Høyres nivådebatt skal ikke få avspore oss fra å slå ring om enhetsskolen, og hele tida drive nytenkning på skolesektoren.

Det er viktig at valg av utdanning eller arbeid skjer ut fra interesser og forutsetninger, ikke fra sosial bakgrunn. Enhetsskolen er et viktig redskap for å virkeliggjøre et slikt likhetsideal. Alle skal gå i samme skole eller samme skole-slag, uavhengig av sosial bakgrunn, evner og forutsetninger. Enhetsskoleprinsippet må også få innpass i den videregående skolen.

I tillegg til den organiserte læringen i utdanningsinstitusjonene, foregår læringen i hverdagen, i familien, nærmiljøet og i arbeidslivet. Det er i dag lite samspill mellom de ulike læringemiljøene. Læring i skole, arbeidsliv og fritid kan ha mange positive vekselvirkninger både for skolen, samfunnet og den enkelte. Det må derfor være mulig å veksle mellom utdanning og arbeid gjennom livet.

Hensynet til eleven/studenten må settes i høysetet for enhver skolepolitikk. Viktig vil det derfor være å sette søke-lyset på innholdet i undervisningen. Undervisningen må i sterkere grad ta utgangspunkt i og foregå i lokalsamfunnet. Her må også vanlig folk bli tatt opp, bl.a. historien til arbeiderbevegelsen. Skolen må gi bred kunnskap om arbeidslivet og dets organisasjoner. Naturlig i dagens situasjon er det også at freds- og nedrustningsspørsmålene blir obligatoriske emner.

Skolen må gjøres i ressursmessig stand til å ta seg av integrerte elever. Skolebygninger må ikke være til hinder for funksjonshemmede elever. Situasjonen med synkende elevtall i grunnskolen utnyttes til å øke rammetimetallet, slik at det blir færre elever pr. lærer.

Arbeiderpartiet vil være seg sitt ansvar bevisst og arbeide for lik rett til utdanning.

Arbeiderpartiet vil at:

- Det må opprettes flere elevplasser i den videregående skolen. Minst 80% av de nye elevplassene må komme innenfor yrkesopplæringen.
- Inntaket til videregående skoler må være avsluttet i mars, slik at skolene kan bistå elever som ikke har fått skoleplass.
- Alle former for skolepenger, både direkte og indirekte må avvises.
- Nye skoler må bygges opp som mindre enheter.
- Freds- og nedrustningsspørsmålet blir innført som obligatoriske emner i grunn- og videregående skoler, samt lærerutdanninga.
- Skolen må gi bred kunnskap om arbeidslivet og dets organisasjoner.
- Arbeiderbevegelsens kultur og historie må få sin rettmessige plass i skolen.
- Skolen må tilføres tilstrekkelig med ressurser slik at tilrettelagt opplæring blir mulig.
- Funksjonshemmede elever må ha fortrinnsrett ved inntak til videregående opplæring.
- Alle innvandrere skal få et reelt tilbud om opplæring i eget morsmål. Innvandrerelevere må få skikkelig opplæring i norsk språk, med utgangspunkt i elevenes morsmål.
- Utviklingen i retning av synkende elevtall i grunnskolen utnyttes til å øke rammetimetallet, slik at det blir færre elever pr. lærer.
- Videre- og etterutdanning av lærere må styrkes. Dette må være en statlig oppgave.
- Bestått/ikke bestått brukes som vurderingsform ved lærerhøgskolene. Denne vurderingsformen må det også bli utvidet adgang til å benytte ved andre høgere utdanningsinstitusjoner.
- Renta i Statens lånekasse for utdanning må senkes, og den årlige nedbetalingen av studielånet gjøres avhengig av tilbakebetalernes inntekt.
- Antall timelærere økes betydelig ved universitetene, slik at undervisning i mindre grupper blir mulig."

Dirigenten foreslo strek med de inntegnede talere.

VEDTAK: Forslaget enstemmig vedtatt.

Ole Knapp, sentralstyret: Arbeid, inntekt, fred og fysisk sikkerhet er de spørsmål som står helt i fokus på dette landsmøtet. Millionledigheten i vest er i ferd med å slå inn i Norge, kjernevåpnene truer vår sikkerhet. Demokratiet møter vansker i land etter land. Nasjonalt og internasjonalt samarbeid er nødvendig om ønskene om fred og sikkerhet skal realiseres. Verden står ved en korsvei, og arbeiderbevegelsen står overfor sin største utfordring til nå. Å kjempe fram full sysselsetting og samarbeid om den økonomiske politikk er et faglig krav som er fremmet med stor styrke. Men det er også en stor oppgave for arbeiderpartiene i Europa. Arbeiderbevegelsen kan ikke akseptere 40 millioner ledige i industriland og 300 millioner i utviklingslandene. Det skaper ikke bare menneskelige tragedier, men er en avgjort fare for demokratiet, det skaper konflikter og dermed fare for krig. Kravet om nedbygging av kjernevåpnene vokser med enorm styrke verden over. Vi har nå et samlet nedrustningsprogram med perspektiv i seg, og denne samlingen er nedrustningssaken verdig.

Engil Knudsen, sentralstyret, AUF: FNs internasjonale tiår for nedrustning har vært preget av større opprustning enn noen gang før. 60.000 atomvåpen er utviklet, rimelig fordelt mellom øst og vest. De kan utsette hverandre mange ganger. For oss i AUF er det uforståelig at det finns politikere som ønsker utplassering av enda flere. De finns også i vårt parti. I partiets rakettinnstilling er det nedfelt en strategi som kan snu utviklingen. AUF støtter den som det mest forpliktende og konkrete nedrustningsprogram partiet noen gang har vedtatt. Kravet om fastfrysing som grunnlag for videregående forhandlinger er helt sentralt. Det sies nei til først å ruste opp og så ruste ned. Forhandlinger basert på fastfrysing og tilslutt er det som må til for i neste omgang å oppnå avtale om sovjetiske reduksjon og ingen utplassering i vest. Denne rekkefølgen er det ingen tvil om i rakettinnstillingen. Med utgangspunkt i denne kan man ikke støtte hel eller delvis utplassering. Arbeiderpartiet har fastfrysing som sitt første punkt, det vil vi kreve i Stortinget og hevde under valgkampen.

Gerd Gjøsund Molnes, Møre og Romsdal: Rakettsaken har skapt vanskeligheter for partiet også ute i distriktene. Jeg var skeptisk til å nedsette et sentralt utvalg. Innstillingen har fått min noe motstrebende tilslutning, men den sier for lite. Reagans utspill om en litt-litt-løsning kan ikke aksepteres, og må få konsekvenser for hva landsmøtet sier nå. Ingen er tjent med at noen føler seg truet - verken i øst eller vest. Samtidig som hundrevis av millioner lever i ytterste fattigdom, brukes det 2.500 milliarder kroner til rustningsformål - det er vanvittige tall og en fare for verdensfreden. Det mest reale av partiet er å si klart nei til utplassering nå, så vet vi hva vi går til valg på.

Ola Dahl, Oppland: La oss på dette landsmøte søke å finne svar og vise vei ut av de hverdagsproblemer den vanlige kvinne og mann opplever, de titusener av arbeidsledige, ungdom som ikke har noe alternativ og får brutt ned sin sjøltillit, det kaos som er i ferd med å oppstå, økningen av senile vi ikke

har plass for, de tusener av eldre som fram til 1990 trenger plass på sykehjem, plasser som ikke er der og ikke kommer. Fordi velferdsstaten er i ferd med å bli bygd ned. Dette er hverdags-Norge, med en regjering som maner til moderasjon og i samme åndedrag gir 5000 i skattelette til dem som har 140.000 i inntekt og 1000 til den som tjener det halve. Vi skapte velferdssamfunnet for å sikre mennesker i sykdom, alderdom og ledighet. Høyre-regjeringen vil dobbeltsikre sin egen gruppe, men det finns ikke det samfunn i verden som både kan være velferdssamfunn og samtidig gjeninnføre det gammelkapitalistiske system for de få.

Knut Frydenlund, Stortingsgruppa: 1983 vil bli et avgjørende år, sa partilederen. Ja, og hvis forhandlingene i Geneve ikke fører fram til resultater eller ingen avtale i det hele tatt, vil vi befinne oss i en uhyggelig situasjon. Da kan det bli uhemmet opprustning på begge sider. Kanskje er det siste sjanse til å få disse våpnene under kontroll. Dette grunnleggende forhold er bestemmende for min egen holdning til de forhandlinger som er i gang og de forslag som er satt fram, og også til vårt eget opplegg. Det er imidlertid en akutt trussel mot disse forhandlinger i dag, og det er det ønske som enkelte åpenbart har om å bruke utplassering som middel til å påvirke forhandlingene. Den nåværende norske regjering forutsetter således i proposisjonen om forsvarsbudsjett at utplassering skal finne sted mens forhandlinger pågår. Hensikten er åpenbar: Man skal vise overfor seg selv, Sovjetunionen og oss at dette skal man få til. Jeg er redd for så mye uforstand og så mye vekt på egen prestisje. Men situasjonen er forutsatt i den innstilling til nedrustningsprogram som er lagt fram for landsmøtet. Der heter det at utplassering ikke skal skje så lenge forhandlinger pågår. Det står i det hele tatt mye nyttig i innstillingen. La oss f.eks. ta forslaget om frys, som våre motstandere har harsellert over, men som nå vinner stadig større tilslutning. Jfr. de siste dagers utvikling i Kongressen i USA. Debatten om innstillingen har vært nødvendig, men vi har ikke fått den gratis. Våre motstandere har greid å utnytte den til å mistenkeliggjøre partiets forhold til norsk sikkerhetspolitikk. Nå er imidlertid partiet samlet om denne innstillingen. Det er vår styrke, og på dette grunnlag kan vi få oppslutning, fordi forslagene er de som kan få bredest oppslutning i det norske folk. La oss unngå en ny debattrunde så våre motstandere kan fornye sine angrep. Vi skal merke oss to utviklingstrekk i tiden. Det ene er frykten for atomkrig, det andre er økt oppslutning om vårt medlemsskap i NATO. Det er et klart ønske i det norske folk at vi skal arbeide aktivt for nedrustning innenfor NATO. Det er nødvendig også fordi alliansen i dag er dominert av konservative regjeringer som er i ferd med å skyve til side viktige målsettinger for samarbeid om avspenning og forhandlinger. Her må vi satse, og vi er ikke alene. Vi har sosialdemokratiske partier i andre land, og vi har også utviklingen i Amerika. Så stå på!

Bjørn Tore Godal, Oslo: Dette landsmøtet kan ikke vedta hva 16-17 fylkespartier ikke har vedtatt. Men samtidig forutsettes det i forhold til rakettutvalgets innstilling en løpende vurdering fram til neste landsmøte for å konkretisere

rakettutvalgets anbefalinger. Det er ikke riktig av dette landsmøte å gi seg inn på alle slike konkretiseringer, men det vil selvsagt være i beste samsvar med nedrustningsprogrammets ånd om landsmøtet uttaler seg om det som er situasjonen nå. Og den er mer alvorlig enn da rakettutvalgets innstilling ble avgitt. Tida går uten at det er blitt noen reell tilnærming mellom USA og Sovjet. Utplassering i vest er nær forestående, og Sovjets svar på den er allerede varslet. Vi ser en ny omdreining av spiralen, og det er meningsløst å diskutere hvem som begynte. Landsmøtets forslag slår fast at forhandlingene om nødvendig må føres utover 1983. Det kan bli nødvendig å føre forhandlingene utover dette tidsperspektiv også slik det er antydnet i rakettinnstillingen, i tilknytning til overgangen fra INF-forhandlingene om mellomdistanseraketter til START-forhandlingene om strategiske våpen. Den koblingen er drøftet og foreslått i landstyreets nedrustningsprogram. Amerikanernes forslag nå åpner for utplassering og forhandlinger. Dette landsmøtet må gi klart uttrykk for at det ikke slutter seg til utspill verken fra øst eller vest som fører til utplassering.

Sigbjørn Serigstad, Hordaland: Nedrustningsplanen har fått bred støtte både i og utenfor vår bevegelse. Frystanken er det sentrale utgangspunktet i forhandlingene som føres. Det er derfor litt trist at det blir skapt usikkerhet om innholdet av denne frysdelen. Den bør presiseres, og forslaget fra Liv Andersen er riktig og nødvendig. Redaksjonskomiteen bør ta det med i det framlegget som landsmøtet skal ta stilling til i morgen.

Reiulf Steen, Akershus: Arbeiderpartiets program for avspenning og nedrustning som har fått bred tilslutning i hele partiet, er møtt med mer hetspreget og grovkornet propaganda enn vi har opplevd siden abortdebattens verste periode. I samsvar med oppskriften til en kjent propagandaminister i 30-åras Europa er en rekke usanne påstander gjentatt og gjentatt. En av dem går ut på at vi er anti-amerikanske. Jeg vil spørre: Var kritikerne av USA's krigsføring i Vietnam utenfor og i USA anti-amerikanske? Historien har tvert imot vist at det var de som talte og handlet i samsvar med USA's sanne interesser, og som kunne spart USA for det mest ydmykende nederlag landet har lidd i sin historie. Reagan har presentert det mest omfattende opprustningsprogram verden noensinne har sett. Et program som møter bred og slagkraftig opposisjon i Amerikas Forente Stater i og utenfor den amerikanske kongressen. Det er min overbevisning at det er disse krefter i USA som er mest pro-amerikanske, for de handler i samsvar med USA's og verdens sanne interesser. Det er disse krefter i Det demokratiske parti, i menneskerettsbevegelsen, i store deler av fagbevegelsen, blant fremtredende diplomater og intellektuelle som fortjener støtte, og som bør få den - også fra dette landsmøtet. Det er diplomaten George Kennan, president Kennedys sikkerhetspolitiske rådgiver, den tidligere FN-ambassadør, nå borgermester i Atlanta, Andrew Young, og mange flere som handler i samsvar med Amerikas sanne interesser. Dersom dette landsmøtet vedtar å gå inn for frys av alle kjernefysiske våpen, dersom vi

klart sier at vi ikke lenger aksepterer trusseldiplomatiet som en vei til avspenning og nedrustning, da vil vi ikke tilfredsstille Ronald Reagan. Men vi vil være i pakt med de krefter som også ved denne korsvei representerer Amerikas og verdensfredens og demokratiets interesser.

Gudmund Gjengaar, Sør-Trøndelag: Rakettdebatten er nødvendig og viktig, men må ikke overskygge alle internasjonale spørsmål. Krig kan bare forebygges ved å fjerne årsakene, og årsakene er nå som før fattigdom, utbytting og undertrykkelse. Akkurat nå er det usikkert om USA vil gi Verdensbanken midler til å yte billige lån til de fattigste land i verden. Kan midlene ikke skaffes, må de ut på markedet og konkurrere om lån med høy rente. Flere vil bli fattige, og årsakene til krig øke. Det synes å ha gått hus forbi at 1982 betydde tørkekatastrofe for en stor del av den fattige verden, og den fortsetter. Vi diskuterer mulighetene for økonomisk vekst i den industrialiserte verden, men de langsiktige utfordringer ligger ikke i vår del av verden. Vi må bygge opp kjøpekraft i de fattige land der den reelle etterspørsel finnes for vår produksjonskapasitet, og nye markeder bygges opp. Om 30-40 år vil en stor del av den industriproduksjon vi har befinne seg i den fattigste del av verden, og det vi kaller avansert industri vil være i den rike del av verden. Det er i slike perspektiver vi må drøfte vår framtidige industripolitikk. Forholdet til velgerne, at vi ser ut til å mangle tilstrekkelig velgeroppslutning om vår politikk, ser ikke ut til å bekymre mange på dette landsmøtet. Siden 30-åra har vi hatt evne til å planlegge for morgendagen, samtidig med løsning av dagens problemer. Vi har hatt evnen til å dele våre tanker på en enkel måte med dem vi lever i samfunn med. Denne evnen må vi fastholde, ellers vil usikkerhet om velgertilslutningen vedvare.

Thorvald Stoltenberg, Oslo: Frys skal føre til færre kjernefysiske våpen, ikke flere. Da må vi være varsomme, så vi ikke kommer ut med et vedtak her som kan settes oss i en annen situasjon enn vi ønsker. Et nei nå kan føre til en situasjon hvor de to makter som har kjernefysiske våpen blir enige om en nedbygging med en viss utplassering fra USA, men samlet færre kjernefysiske våpen og fortsatte forhandlinger. Vi må ikke komme i en situasjon hvor vi må si nei til færre kjernefysiske våpen, si nei til fortsatte forhandlinger. Vi har et felles grunnlag i rakettinnstillingen. Gruppen ble ikke nedsatt som en harmonimodell, vi jobbet lenge og intenst for å komme fram til en samlet innstilling som har hatt to viktige effekter. Vi er inne på banen og øver innflytelse på forhandlingene som pågår. Vi har øvd innflytelse på andre partier i Norge, nordiske partier og partiene i NATO, og nå sist Sosialistinternasjonalen. Vi har et samlet parti bak den, og skal vi øve innflytelse i en så vanskelig situasjon som vi nå er oppe i, må vi stå samlet bak kravet om frys, nedbygging av sovjetiske kjernefysiske våpen og ingen utplassering i vest.

Einar Edvardsen, Nordland: For et år siden tillot majoren som nå står her, på Nordlandsmøtet å foreslå at man tok av-

stand fra amerikanernes politikk i Mellom-Amerika. I dag er det god tone å kritisere - slik vår formann gjorde i Troms. Bodø Arbeiderparti har som mange andre gått inn for rakettinnstillingen, men folk spør stadig hva Arbeiderpartiet mener. Derfor er det viktig at vi på dette landsmøte står samlet om innstillingen som foreligger. Vi må være sikre på at den er klar, slik at ikke andre begynner å tolke hva vi mener. Da blir vår mening tolket bort. Vi mener frys, og dette betyr: ingen utplassering. Arbeiderpartiet har aldri basert sin politikk på maktideologien, vi har basert den på samarbeid. Nå må vi få i stand et gjensidig avhengighetsforhold mellom øst og vest, økonomisk, ressursmessig, teknologisk. Dette er den eneste brukbare vei for å bygge ned spenningen. Vi kan ikke akseptere Reagans ønske om ikke å ta med Frankrikes og Englands ressurser.

Guttorm Hansen, Stortingsgruppa: Det tok tid for meg å nærme meg rakettutvalgets innstilling med en positiv holdning. Historien bak dobbeltvedtaket er ikke lett å glemme. Jeg ønsker heller ikke å glemme den. Dobbeltvedtaket i NATO var jo alternativet til et vestlig svar på den sovjetiske opprustning med direkte utplassering av nye vestlige raketter. Dobbeltvedtaket hindret antakelig en vestlig atomopprustning med utplassering basert på tosidige avtaler mellom USA og enkelte av NATO-landene. Uten dobbeltvedtaket ville det neppe vært forhandlinger i Geneve i dag. Når jeg har gitt min tilslutning til den plattform for nedrustningspolitikk som innstillingen representerer, er det fordi den har et videre perspektiv enn dobbeltvedtakets ramme. Den reiser hele spørsmålet om den internasjonale atomvåpenopprustning. Den er Arbeiderpartiets politikk for internasjonal nedrustning. Det er så viktig at jeg var og er villig til å gi etter i synet på dobbeltvedtaket og på vårt ansvar overfor NATO i den forbindelse. Men når vi har samlet oss på denne plattform, er det en samling av mange holdninger og syn. Vi bør respektere at det er slik. Jeg representerer det syn at vi har fått inn for forhandlingene i Geneve og for at de nå må få gå sin gang. Så får vi vurdere resultatet - om det blir resultater. Jeg ser enhver forhandling i internasjonale spørsmål som positiv og viktig. En frys-politikk med brutte forhandlinger som bakgrunn tror jeg har lite for seg. Det ville være en tragedie om det ble brudd i forhandlingene nå. Jeg ber landsmøtet samle seg om innstillingen. Et tillegg til den vil for mitt vedkommende bety at jeg ikke lenger vil føle meg forpliktet av det jeg har gitt min tilslutning tidligere.

Edle Ystmark, Nord-Trøndelag: Jeg er glad for rakettinnstillingen, men det må ikke finnes tvil om hva vi vil. Målet er å få bort alle kjernefysiske våpen. En god start på veien mot det er frys-forslaget. Da blir det i hvert fall ikke forsket, utviklet og produsert nye terrorvåpen. En litt-litt-løsning er ikke akseptabel. Reagans tro på at det går an å begrense en kjernefysisk krig til Europa kan skremme vettet av noen og hver. Den gir uttrykk for en livsfarlig mentalitet. Jeg er skuffet over at det er blitt så stille om det vedtak vi gjorde på forrige landsmøte, om en atomvåpenfri sone i

Norden. Jeg etterlyser resultater. I dagens situasjon må vi si ja til frys og nei til litt-litt-løsning.

Lise Christoffersen, Buskerud: NATO's dobbeltvedtak har vist seg å være et dårlig redskap for å snu den farlige utviklingen. Skepsisen var da også ganske stor i partiorganisasjonene, jeg kommer selv fra et fylkesparti som gikk imot fra første stund. Vi ser nå at forberedelser til utplassering pågår i flere vesteuropeiske land. Derfor må det føres forhandlinger der partene har tillit til hverandre, så forberedelsene kan stanses før det er for sent. Rakettinnstillingen er i realiteten en ny strategi for nedrustning der nettopp tanken om handling i tillit til at forhandlingsmotpart mener alvor er det grunnleggende. I første punkt sies det at Sovjet og USA må godta en gjensidig fastfrysing av alle typer atomvåpen, det er det viktigste i hele innstillingen, og det er gledelig at frystanken har fått tilslutning i partiet på alle nivåer. Derfor er det også viktig at den vedtas av landsmøtet slik den foreligger, og at ingen sår tvil om innholdet. Den fastslår frys på dagens nivå, og det betyr i hvert fall ikke ja til utplassering av amerikanske raketter - uansett antall.

Nils Edvard Olsen, Finnmark: Jeg kommer fra Sør-Varanger, kommunen med den kjente statsbedriften. Markedssituasjonen, gjeldsbelastningen som bedriften får ved at Stortinget bare øker den, manglende forståelse for nødvendigheten av å sikre malmleveranser i framtida, har skapt problemene. Vi får en NOU 1983-10 som heter "Ensidige industristeder", som sier at arbeidet skal intensiveres. Det høres flott ut, men forutsetningen er at hjørnesteinsbedriftene skal nedbygges, eventuelt avvikles. Det sies lite om hvilke nye arbeidsplasser som skal komme. I mars i år fikk vi stortingsmelding nr. 74 som omhandler visse statsbedrifter. Konklusjonen er at regjeringen ikke har hatt tid nok til å analysere bedriften i Sør-Varanger tilstrekkelig. Man får 100 mill. i tilskott for å fortsette til våren 84, da den dyptgående analyse skal komme. Resultatet kan bli nedlegging av bedriften og hele området. Vi føler at bedriftens ledelse og styre ikke blir gitt muligheter til å sette sine egne planer på prøve. Vi ser fram til å få base for oljevirksomheten i Hammerfest-regionen. Perspektivet videre må være at vi ser på hva sovjetisk oljeaktivitet i Barentshavet kan gi oss.

Kirsten Skorge Ekornes, Akershus; Hjertelig takk til Liv Andersen. Det er mange viktige argumenter for å gå imot en mellomløsning. Pershing II og Cruise innebærer en senket atomterskel. Pershing II bruker seks minutter fra den blir skutt ut til den er framme ved sentrale mål i Sovjet. Den er uhyre treffsikker med nøyaktighet helt ned til fem meter. Cruise er liten og lett flyttbar og vil vanskelig kunne omfattes av noen nedrustningsavtale fordi det vil være nærmest umulig å ha kontroll. NATO har en førstebruksstrategi som må skape stor frykt hos motparten, og også en strategi om at det er mulig å utkjempe og vinne en begrenset atomkrig. Europa er utsett som kraterscene for et eventuelt atomdrama. Historien

viser at våpen blir brukt og at opprustning fører til krig. Opprustning er også et moralsk spørsmål - under dekke av for-svar forbereder vi oss så godt vi kan til å slå ihjel. I 1979 laget vi uten behandling i partiet ris til egen bak ved å gå inn for dobbeltvedtaket, som bare en håndfull mennesker kjenner innholdet av. Siden har dette vært det nesten altoverskyggende spørsmål for mange i partiet, og i halvannet år har vi klamret oss til et halmstrå som heter INF-forhandlingene i Geneve. Siste utspill fra Reagan viser at det ikke er grunnlag for forhåpninger.

Per A. Johnsen, Vestfold: Konsekvensen av dobbeltvedtaket er at hvis det blir realisert, betyr storkonflikt mellom supermaktene at Vest-Europa vil være slagmarken. Jeg kan forstå det dilemma de som har vært med på dobbeltvedtaket er i, men det er en gyllen regel at det ikke er noen skam å snu. Hver gang Arbeiderpartiet diskuterer forsvars- og sikkerhetspolitikk, skrikes det høyt fra den borgerlige leir at vi vil ut av NATO osv. Men en hovedlinje for vårt parti er vår alliansetilknytning. Det forhindrer oss ikke i å senke atomterskelen. Sovjet har allerede lovet at hvis USA utplasserer MS-raketten, vil de utplassere tilsvarende. Hva vil så USA svare på dette igjen? Fredsbevegelsen øker i styrke over hele verden, fordi det er nok raketter og våpen som det er. Det er 4 tonn sprengstoff for hvert menneske som lever på jorden, og denne vanvittige utvikling må stoppes. Det kan bare gjøres med et klart nei til utplassering.

Tine Øverlier, Oppland: Jeg er glad vi er et parti som kan diskutere også vanskelige saker, som sikkerhetspolitikk. Nå må vi videre. Alle har som mål å stoppe atomopprustningen. Men i en debatt om antall stridshoder, megatonn, treffsikkerhet osv. er det lett å glemme hvilken uhyrlighet atomvåpen egentlig er. De kan ikke måles i megatonn, men i den ufattelige menneskelige lidelse de representerer. Vi diskuterer om vi skal si nei til flere raketter nå eller senere. Det er da snakk om forhandlingstaktikk, og det er viktig, men aller viktigst er det at vi alle sier absolutt nei til atomvåpen, at arbeiderbevegelsen på etisk og moralsk grunnlag fordømmer produksjon, utplassering og bruk av atomvåpen. Atomvåpen er ikke forsvarsvåpen, det er selvmordsvåpen. Denne erkjennelsen burde verden ha kommet til umiddelbart etter Nagasaki og Hiroshima. Vi støtter frys på dagens nivå, da kan vi heller ikke godta utplassering av noen raketter, uansett antall. Litt-litt-løsning er uakseptabelt. Arbeiderbevegelsen må være aktivt med i fredsbevegelsen og gå i bresjen.

Berit Stenlund Larsen, Aust-Agder: Det er en stor glede å følge denne debatten. Rustningskappløpet har bare negative virkninger - på internasjonal økonomi, mellomfolkelig tillit, daglig trygghet og sysselsetting. Intet positivt har hendt siden nedrustningsutvalgets innstilling. I Geneve er det ført trusselpolitikk. Vi kan si med George Kennan: Slike forhandlinger er ikke et brudd med opprustningen, de er en del av den. Derfor fører de heller ikke til nedrustning, men nytt tak over flere våpen. Vi må holde fast ved å avvise

enhver utplassering av nye mellomdistanseraketter i Europa, og ikke gå inn for noen mellomløsning. Vi kan ikke tvinge Sovjet til å redusere sine våpenarsenaler, men vi kan bidra til et mildere og mer forhandlingsvennlig klima ved å vise imøtekommenhet. Det er tungt å brøyte løype, men vi kan gjøre det i denne saken. Mange vil følge oss.

Harriet Andreassen, sentralstyret: Ingen er i tvil om hvor Arbeiderpartiets kvinnebevegelse står i denne saken. Vi har på landsstyremøte for et par år siden og på landskvinnekonferansen for få uker siden vedtatt å få imot utplassering av atomvåpen. Men samtidig vedtok vi i mars å gi full støtte til det nedrustningsprogram som foreligger. Her er hovedsaken at frysprinsippet legges til grunn, noe som også vil være en stadfesting av det folkelige kravet: Stopp nå. Vi understreker videre nedrustningsprogrammets retningslinjer for å opprettholde lavspenning i Norden og den skremmende utvikling også når det gjelder konvensjonelle våpen. Videre advarer vi sterkt mot forhandlingsløsninger som innebærer delvis utplassering av nye raketter.

Sissel Tveit Hovland, Sogn og Fjordane: Når en diskuterer den internasjonale situasjon, kommer en ikke utenom Palestina-spørsmålet. Knappt noe folk i historien har vært utsatt for så sterk undertrykkingspolitikk som palestinerne. På slutten av 60-åra ble PLO det samlende organ og statsapparat i eksil. Siden da har dens ledere og diplomater vært jaget vilt. Drapet på Sawari var et eksempel på dette. Han var en nær rådgiver for Yassir Arafat og kontaktmann til de europeiske sosialdemokratiske partier. Han spilte en viktig rolle for PLO's diplomatiske framgang. Han gikk inn for dialog mellom Israel og Palestina, for palestinsk anerkjenning av Israel og for en palestinsk stat på vestbredden. Det har kommet fram at flere delegasjoner på SI-kongressen, bl.a. den norske, var lite stemt for at han skulle få ordet der. Det er i tilfelle svært beklagelig. Meldingen om drapet kom samtidig med at Reagan har intensivert arbeidet sitt i Midt-Østen uten å trekke palestinerne representanter med. Slike utspill er dømt til å mislykkes. Det er på høy tid at Norge anerkjenner PLO, og at vår politiske ledelse tar offisiell kontakt med Yassir Arafat. DNA må aktivt støtte palestinerne i arbeidet med å opprette en egen selvstendig stat.

Erik S. Winther, Oppland: I et parti som samler 40-50 prosent av det norske folk må og skal det være delte meninger. Jeg er skremt over at partier som samler 30 prosent ikke har det. Vi har en røst i den vestlige alliansen, og hvis dette er en tilnærmet demokratisk organisasjon, bør det kunne gis politiske signaler. Også årsmøtet i Oppland Arbeiderparti gav politiske signaler. Vi dramatiserer ikke vedtaket, vi har ikke tatt mål av oss til å bestemme i sikkerhetspolitiske spørsmål. Vi sluttet oss til rakettinnstillingen, men vi signaliserte også at det er på tide å se framover. Jeg mener vårt vedtak reflekterer holdningene i folket. Personlig støtter jeg Liv Andersens forslag.

Anders Hellebust, Akershus: Arbeiderpartiet foreslår at Norge skal arbeide aktivt for at NATO ikke skal være den første til å bruke atomvåpen. NATO's begrunnelse for å true med å bruke dem først er at det skal virke avskrekkende. Det kan settes alvorlige spørsmålstegn ved dette når det er en utbredt oppfatning at førstebruk av selv små taktiske atomvåpen automatisk vil utvikle seg til en altomfattende atomkrig. En rekke politikere og fagfolk har tatt opp dette spørsmålet, bl.a. tidligere forsvarsminister MacNamara og formannen i NATO's militærkomite. Som kjent har Sovjet erklært at deres allianse ikke vil bruke atomvåpen først. Dersom også NATO vedtar ikke-førstebruk, vil det få betydelig politisk virkning, det ville være et viktig tillitsskapende tiltak som kan sette fart i avrustnings- og nedrustningsprosessen. En erklæring om dette fra landsmøtet vil også være en viktig etappe på veien mot et atomvåpenfritt Norden og Europa. Det er slått fast at det allerede er en tilfredsstillende balanse i det konvensjonelle styrkeforhold. Et annet argument er at Sovjet ikke kan stole på at viktige alliansepartnere som Tsjekkoslovakia, Polen og DDR vil delta i et angrep vestover. Landsmøtet bør uttale seg om NATO's atomstrategi også fordi sentrale tillitsmenn som Guttorm Hansen og Knut Frydenlund foreslo dette i Stortinget i 1981.

Knut Røed, Oslo: Det har skjedd ting siden rakettinnstillingen kom. Ingen kan se bort fra at de vestlige forhandlerne i Geneve nå arbeider for en mellømløsning. Også i vårt eget parti kan noen tenke seg en slik løsning. Men det ligger alvorlige farer i en mellømløsning, og jeg håper landsmøtet gjør det helt klart at partiet ikke kan gå med på en slik avtale om utplassering. Hvis det skjer, blir det utplassering av de fryktede amerikanske krysser- og Pershingrakettene. Europa blir for alvor trukket inn i USA's atomstrategi. USA og Sovjet er stadig i krig med hverandre, men aldri på egen jord. Som det nå legges opp til, vil Europa bli slagmark for en eventuell førstebruk av atomvåpen. Partiet bør ha som utgangspunkt at det ikke blir utplassering i vest hvis Sovjet reduserer sitt antall raketter. Jeg tror det ville være en fordel om partiet avklarer sitt syn på Reagans utspill og lignende løsninger. Uansett hvilke vedtak vi fatter når det gjelder mellømløsninger, håper jeg den plattform man samles på blir brukt til å hindre nye utplasseringer av raketter.

Anneliese Dørum, Kvinnesekretariatet: Rakettsaken er ikke lenger vanskelig for partiet. Reagans utspill har gjort saken klar. Med dette sier han nei til det forhandlingsopplegg vi har gått inn for i vår rakettinnstilling. Nå er det vår tur til å si nei. Vi ønsker forhandlinger basert på frys - vårt mål er nedrustning i øst og ingen utplassering i vest. Vi mener målet kan nås gjennom realistiske forhandlinger som tar hensyn til de franske og britiske rakettene. Reagan avviser dette og vil ha utplassering. Den skal begynne alt til høsten. Han vil forhandle om hvor langt det skal rustes opp, hvis russerne rustet ned, er han villig til å stanse på halvveien. Det norske folk godtar ikke opprustning som vei til nedrustning, det har aldri virket. Delvis utplassering kan lett

bli et skritt mot full utplassering. Høyre-pressen skriver at Reagan viser smidighet og skaper bevegelse i forhandlingene. Smidigheten består i at han gir opp målsettingen om å unngå flere atomvåpen i Europa. All bevegelse er ikke av det gode, i hvert fall ikke når en står på kanten av stupet. Nå vet vi nok og kan stå med begge ben på rakettinnstillingen og si klart nei til Reagans forhandlingsopplegg, vi godtar ikke utplassering - verken hel eller delvis.

Odd Bach, Oslo: Den innstilling som feilaktig kalles rakettinnstillingen er et program som viser vårt syn på mulighetene til å nå fram til reell nedrustning. Men det er utplasseringen av nye raketter som har stått sentralt i debatten. Denne har gjort mye vondt innad i partiet. Mange medlemmer og velgere har hatt problemer med å følge med i den fortolkningsdebatt som har vært ført. Jeg tror mange føler at spørsmålet er blitt vanskeliggjort i den grad at bare noen få kan delta i debatten. Dette landsmøtet må av hensyn til "partisjela" klargjøre vår holdning. For meg er det enkelt. Atomvåpen er en forbrytelse mot menneskeheten, og da finner jeg ikke noe grunnlag for å diskutere antall her og der. Men jeg aksepterer at vi med den bakgrunn vi har u partiet vanskelig kunne komme utenom diskusjonen. I motsetning til Guttorm Hansen mener jeg det ville være uansvarlig av dette landsmøte bare å si at rakettinnstillingen tas til etterretning. Selv om jeg ideelt sett helst hadde ønsket en annen løsning, mener jeg Liv Andersens forslag må være samlende for landsmøtet.

Wiggo Fjellberg, Troms: Troms Arbeiderparti var først ute med behandlingen av rakettinnstillingen. Den var et nødvendig kompromiss, og jeg er fortsatt enig i intensjonene. Jeg mener grensene for hva vårt parti kan tillate seg går her. Derfor kan jeg ikke støtte forslaget fra Liv Andersen. Men den er ikke konkretisert, og altfor mange av våre velgere tror nå at partiet er på vei ut av NATO. Det inntrykket må ikke få lov til å feste seg. Egil Knudsen sa at det fins folk i vårt parti som ønsker utplassering. Slike har jeg ikke møtt, men jeg har møtt mange som ikke forstår hvorfor Sovjet skal fortsette med utplassering. Hvis Arbeiderpartiets langsomme revolusjon skal fortsette og Høyre-revolusjonen stoppes, må vi ha politisk makt. Vi må føre en politikk som det norske folk forstår, derfor skal rakettstrategien ikke være på venstre- eller høyresidens premisser. Den skal være på Det norske Arbeiderpartis premisser, og i landsstyrets innstilling er det ikke noe å tilføye, heller ikke å trekke fra.

Grete Knudsen, Kvinnesekretariatet: For meg er spørsmålet om atomvåpen et samvittighetsspørsmål. Da må jeg godta at andre kan se det annerledes. Vårt parti har aldri vært redd for å lede eller ta ansvar, og det skal vi ikke være. Men samtidig skal også partiet la seg lede, for det skal handle på vegne av det brede lag i folket. I det norske folk er det flertall mot utplassering og mot atomvåpen. Rakettinnstillingen er et verdifullt bidrag til debatten og har skapt mer nyansert diskusjon i partiet. Det er landsmøtets plikt å ta standpunkt, det vi si gi uttrykk for sin vilje. Vår

vilje er at vi vil stoppe utviklingen ved å fryse fast våpnene. Det betyr at vi sier nei til utvikling, produksjon og utplassering av nye våpen. Jeg godtar at noen finner de ikke kan ta standpunkt i dag, fordi forhandlingene pågår. Men jeg tror på forhandlinger i tillit, ikke med trusler.

Anne-Lise Steinbach, landsstyret: Sysselsetting, internasjonal solidaritet og fred stod sentralt i Gro's innledning. Nordland Arbeiderparti har engasjert seg sterkt i alle disse spørsmål, så sterkt at det har gitt gjenlyd i USA's Oslo-ambassade. En sterkt sammensveiset delegasjon fra Nordland møter her, og jeg vil bare understreke vår tilslutning til Gro's beskrivelse av situasjonen og hennes anvisning av veien vi må gå på alle disse områder. Også kvinnebevegelsen i Nordland har engasjert seg sterkt for arbeid og fred. Rakettinnstillingen er resultat av tillempninger mellom ulike syn. Denne felles plattform er vi tilfreds med. La oss stå på den og ikke ta et skritt til siden som Liv Andersens forslag innebærer.

Kari Rolstad, Kvinnesekretariatet: Det går et avgjørende skille mellom dem som setter lit til ytterligere opprustning for å hindre atomkrig, og dem som ikke gjør det. Det skillet krysser landegrenser og Atlanteren, og det finnes også hos oss. Ellers hadde det vært umulig for "Nei til atomvåpen" å samle en halv million underskrifter til Stortinget. En positiv linje i rakettinnstillingen var at den innvarslet et brudd med gammel tenkning om styrketrusselen som forhandlingskort. Men vi sitter ikke ved forhandlingsbordet. Reagans utspill betyr at han fortsatt ønsker å telle våpen, og han ser også ned på himmelen for å finne en ny krigsskueplass der. Det er en ufattelig overdrapsevne vi bruker ressurser på. Kommer atomkrigen, spiller det ingen rolle om den annen part har flere våpen, den nordlige halvkule vil bli et radioaktivt helvete, og de overlevende vil ha all grunn til å misunne de døde. Vi ønsker å snu utviklingen, og vi ønsker å starte nå. La oss ikke miste perspektivene i denne saken.

Oddmund Soleng, landsstyret: Rakettinnstillingen er en strategi for nedrustning. Den går ut på at frysprinsippet gjøres gjeldende gjennom gjensidige erklæringer. Fastfrysing av våpenarsenalene på nåværende nivå vil gi bedre grunnlag for avtaler med sikte på radikal nedbygging. I vurderingen må også franske og britiske mellomdistanseraketter regnes med. All utplassering må stanses så lenge forhandlinger pågår. Rakettutvalgets forutsetning er at vi innen utgangen av året foretar selvstendig vurdering av hele spørsmålet. Denne strategien må være riktig. Vi har ingen raketter og kan ikke bestemme noe, vi er avhengige av supermaktenes forhandlinger som nå er i gang. Dette betyr at vi ikke på forhånd skal bestemme vår holdning til forhandlingsresultatet. Dette prinsipp gjelder i enhver forhandlingssituasjon. Gjør vi det, er vi med på å skyve partene fra hverandre, og det er en farlig vei. Vi må etter dette landsmøtet alle snakke med samme stemme, det være seg partiledere, stortingsrepresentanter og tillitsmenn sentralt og lokalt.

Gerd Grøtnes, Akershus: Det er ikke bare i likestillingskampen kvinnene har gått foran. De var også de første til å rope nei til supermaktenes våpenkappløp. Jeg er stolt av at det er mitt parti som har politisk mot og vilje til å drøfte fred og nedrustning. Forskjellene mellom oss og Høyre er mange, og antall forslag på landsmøtene viser dette. Høyre styres fra toppen og ned, men vårt styres av grunnplanet. Og dette grunnplanet er redd for utplassering av raketter nå. Reagans utspill om en mellomløsning og om strålevåpen i verdensrommet gjør at vi som sosialdemokrater må si nei til en mellomløsning. Det betyr ikke et nei til NATO, det vi ønsker er stopp til utplassering i vest og nedbygging i øst. Vi må ikke gå fra hverandre med et nytt dobbeltvedtak, men si klart nei til en mellomløsning. Full støtte til Liv Andersens forslag.

Kåre Myrvold, Vestfold, hadde ordet til forretningsorden og anbefalte at de som hadde tegnet seg for å snakke om rakettaken skulle trekke seg, idet det meste nå måtte være sagt.

Liv Marie Andersen, Oppland, landsstyret: Jeg har satt fram et forslag og vil begrunne det: Hittil har alle forhandlinger vært ført under trussel om opprustning. Resultatet er at vi i dag lever på randen av en katastrofe. Det skyldes i første rekke utviklingen av atomvåpnene. Gjennom lang tid er vi blitt lovet iherdig innsats for nedrustning, men det er rustningsspiralen som har størst fart. Jeg har merket meg at både politikere og militære ledere den senere tid - etter at de har trukket seg - har advart mot denne utviklingen. Det er vel og bra, men jeg synes vi har plikt til å si fra mens vi ennå er i aktivt politisk arbeid. Rakettinnstillingen er et skritt i riktig retning, det er en samlet nedrustningsstrategi. Imidlertid er det nå kommet forslag om utplassering av et visst antall raketter. Dette må vi si nei til. Verden har mer enn nok våpen, NATO også. Skillet mellom strategiske våpen, mellomdistansevåpen og taktiske atomvåpen er kunstige og meningsløse. Det er grunn til å tro at Willoch har større lydhørhet i Det hvite hus enn Gro har, men Arbeiderpartiets standpunkter betyr likevel mye indirekte. Gjennom klare standpunkter kan vi påvirke både norsk og europeisk opinion. Denne må Reagan ta hensyn til. Jeg tror ikke vi overvurderer Arbeiderpartiets påvirkningsmulighet. Et godt eksempel er det standpunkt vi tok i Stortinget mot bevilgninger til rakettforberedelser. Det gav gjenklang i hele Europa. I Danmark ble det flertall for nei til rakettbevilgningene. Vi kan med andre ord se tydelige spor av våre politiske initiativ. Det samme gjelder frystanken. Landsmøtet må si et klart nei til nye utplasseringer.

Ingrid Eide, sentralstyret: Enkelte enkle sannheter trenger å bli hamret inn: at det er mer enn nok atomvåpen, at en atomkrig i dagens situasjon er en snublende nær sannsynlighet, en trussel mot all sivilisasjon og alt liv, og den lar seg ikke begrense. All annen politikk vi ønsker å drive er forgjeves om vi ikke løser dette problemet. Det er ikke fordi vi ikke er opptatt av andre ting, men fordi det er forutsetning for

alt det andre. Stormaktene oppnår internasjonal prestisje ved å ha atomvåpen. Flere ønsker å følge i deres spor. President Carter beroliget det amerikanske folk med å si at med 2 prosent av de kjernefysiske styrker kunne en utsette hver stor og mellomstor by i Sovjetunionen, det var ingen som spurte om dette også beroliget det russiske folk. Mitterand sier de kan drepe 80 prosent av den sovjetiske befolkning med sine våpen, men ingen på høyresiden synes Sovjetunionen har rett til å regne med dem. Dette er en meningsløs situasjon som vi endelig ser i øynene i vårt parti. I Geneve møter vår allierte, presidenten, som har stadig mer fantastiske våpenplaner, planer om overmakt og forsprang. Det er dessverre en realitet for Sovjet, for oss og for verden for øvrig. Vi må nå gi et klart svar til de som har fattet håp til hva vår bevegelse kan make, og hva vi er villig til å aksle. Vi kan aldri konkurrere med Høyre i militær begeistring, men vi kan skape tillit til at vi kan samle til politisk handling de sterke krefter som nå våger å si nei.

Torbjørn Fredriksen, Vest-Agder: Vest-Agder Arbeiderparti støtter landsstyrets innstilling. Men også andre faktorer må telle i partiets arbeid for fred og sikkerhet. I Norge har vi fått en økonomisk fordeling som er enestående i verden, vi greide å tøyte de krefter som motsatte seg det. Men i verdens fattige land har totalitære krefter et slikt spillerom at mennesker i fortvilelse griper til våpen for å bedre sine kår. Vi må fortsatt støtte opp om arbeidet for en ny økonomisk verdensordning, den fordelingspolitikk vi driver i vårt land må vi ta med i det internasjonale arbeid. Drøftingene om utvinning av ressurser på havbunnen viser at de fattige land trenger støtte fra de industrialiserte for å få en rettferdig fordeling mellom de enkelte land. AUF har tatt opp dette i et par forslag, la oss ta dem med i vårt videre arbeid for fred og utvikling.

Merete Gudmundseth, Nord-Trøndelag: AUF er sterkt opptatt av sikkerhetsdebatten. Usikkerheten om vår egen framtid møter vi i skolene, på arbeidsplassene og overalt ellers i ungdomsmiljøene. Men det er ikke alltid lett å fatte den diskusjonen som føres på rikspolitisk plan. Vi må gjøre oss forstått av folk flest. Spesielt når det gjelder sikkerhetsspørsmål, har vi ansvar for at informasjonen blir forstått. Vi må hindre at Høyre isolerer forsvars- og sikkerhetspolitikken til kun å være tilgjengelig for regjeringsmedlemmer og helfrelste forsvarsvenner. Debatten nå har dreid seg om raketter og stridskoder, og jeg er redd det kan føre til at vi glemmer vår oppgave som voktere og lar Høyre-regjeringen øke forsvarsbudsjettet på bekostning av andre viktige oppgaver.

Nils Petter Gleditsch, Oslo: NATO's dobbeltvedtak har i allfall hatt en gunstig virkning: Det har tvunget oss til å tenke gjennom om vi har noe svar på den enorme utfordring som ligger i det kjernefysiske kappløpet. Altfor lenge har den norske atomdebatten konsentrert seg om rent norske forhold. Vi sa nei til atomvåpen på norsk jord i 1981, siden da har vi ikke hatt stor mer å si enn at atompolitikken ligger fast. I raketttinnstillingen har vi utformet en politikk for å møte

de internasjonale utfordringene, og slutter opp om fastfrysing av atomvåpen. Det er ikke rart at et slikt forslag kan skape spenning i forhold til vedtak vi har gjort tidligere. Jeg synes rakettutvalget fortjener honnør for måten de har taklet problemet på ved å innrømme på hvilke punkter de er uenige, men samtidig trekke fram det vi kan samles om. Men innstillingen gir ikke tilstrekkelig klare retningslinjer for å møte det siste amerikanske utspillet om litt-litt-løsning. Landsmøtet må gi et klart svar, men jeg er ikke overbevist om at det best kan gjøres ved å kommentere mulige hypotetiske forhandlingsutfall. I stedet tror jeg landsmøtets meningsytring bør være en kommentar til selve forhandlingsutspillet. Den største faren nå er at forhandlingene fra den ene eller annen side føres på en slik måte at det ikke blir noe resultat, at vi dermed får utplassering på vestlig side og russiske motiltak. Ved å rette oppmerksomheten mot måten forhandlingene føres på kan vi gi et bidrag til å legge press på forhandlingspartene, ikke minst på USA. La oss ikke sende finurlige språklige kompromisser, men si klart nei til russisk utplassering av SS-20 raketter og et like klart nei til Reagans forhandlingslinje.

Arnold Skjemstad, Nord-Trøndelag: Den optimismen vi har hatt i distriktene er i ferd med å forsvinne som følge av Høyres politikk. Kommunene har fått store økonomiske problemer, og Høyres tro på markedskreftene har ikke slått til. Et uakseptabelt høyt rentenivå hindrer nye investeringer og skaper problemer for eksisterende virksomhet. Vi er på vei mot offentlig fattigdom kombinert med høy arbeidsledighet. Landbrukspolitikken har ført til at de store ressurssterke bruk kan presse de mindre ut av næringen. Et eksempel er toprisordningen på melk. Systemet gjør det mulig for dem som har midler å bygge opp større kvote med den følge at andre får mindre. I Nord-Trøndelag er 22 prosent direkte sysselsatt i primærnæringene. Det er da naturlig at folk her ser med uro på framtida. Det er kommet nye retningslinjer for prioritering og bygging av driftsbygninger og nydyrking. Og så disse prioriterer veletablerte bruk.

INNSTILLING FRA REISEFORDELINGSKOMITEEN

Innstillingen ble lagt fram av Kirsten Rogstad. Den konkluderte med et beløp på kr. 438.- for hver av landsmøtets 300 representanter.

VEDTAK: Innstillingen vedtatt uten debatt.

Debatten om den politiske situasjon fortsatte.

Stein Ove Hansen, Troms: Nedrustningsutvalget har gjort et godt arbeid, men det er beklagelig at det ikke sier klart nei til utplassering av Pershing II og krysserraketter i Europa.

Jeg vil kritisere behandlingen av innstillingen. Utkastet skulle vært sendt ut til partiorganisasjonen før sentral- og landsstyret behandlet den. Det er slik en aktiviserer medlemmer og får en kraftig politisk organisasjon. I stedet ble innstillingen kjørt rett igjennom sentral- og landsstyret, samtidig som sentrale partifolk kom til fylkespartienes årsmøter for å sikre flertall for sin innstilling. Dette tillater jeg meg å sammenligne med vikingekongenes kristningsferd i Norge. Gras-rotta har krav på å være med på utformingen av partiets politikk. Hadde grunnplanen fått foreta selvstendig vurdering, er det ikke sikkert vedtakene i fylkespartiene ville blitt som de ble. Jeg har ingen tro på forhandlingsløsning, derfor må medlemslandene i NATO selv si nei til utplassering i Europa.

Johan Nygård, Oppland: Da vårt fylkesparti behandlet rakettnstillingen, tok vi med i redaksjonskomiteen folk som hadde vært med på å behandle den både i sentral- og landsstyret. Vårt klare mål var å støtte den. Det er senere hevdet at vedtaket går lenger enn landsstyrets, det får vi bare ta til etterretning. Noen tolkning utover det ønsker jeg ikke å gi meg inn på. Jeg er en av de som mener at rakettsaken har stilt andre ting som folk er opptatt av for mye i skyggen. Denne situasjonen må vi ut av så snart som mulig. Endelig avklaring i rakettsaken må skje nå. Vi har ikke råd til å stille oss slik at noen blir stående utenfor fordi de ikke klarer å følge med.

Barbara Gulbrandsen, Akershus: Gjennom forhandlinger kan vi ha håp om nedrustning, selv om erfaringene sier oss noe annet. Det skal mye til for at atommaktene kommer til enighet i Geneve. Ingenting tyder på at forhandlingene får det resultat jeg ønsker. Litt-litt er en dårlig løsning. På kort sikt vil vi ikke ha flere, men færre atomvåpen, på lengre sikt vil vi ikke ha noen. Den målsettingen er vi enige om. Landsmøtet må derfor si et klart nei til litt-litt-løsning. Det må også si nei til utplassering av kjernefysiske våpen, det være seg på fartøyer eller flybårne. Vi må bruke ord som ikke åpner for tolkninger og ikke pakke våre standpunkter inn i silkepapir.

Lill Treland, Troms: Hvis en ikke på dette landsmøtet klarer å gi uttrykk for en klar holdning til nedrustningspolitikken, er jeg redd vi vil stå svakt under valgkampen til høsten. Uenigheten som hersker i partiet og de mange spesielle utspill fra topptillitsmenn når det gjelder rakettsaken, er den absolutt viktigste årsak til at vi ikke har avansert høyere på gallupene. Kommer vi ikke ut av denne situasjonen, er vi som ei skute med roret i ustand, vi er prisgitt vær og vind, og det er nok av lumske understrømmer. Det er lett å forstå at folk betenker seg på å gå ombord i en slik skute. La oss gå fra landsmøtet i full enighet om nedrustningsplanen, og la oss ikke levne den minst tvil om vårt forhold til NATO.

August Rathke, Hordaland: Krig har mennesker vært redd for til alle tider, men de har også vært redd for å tape en krig. En lærdom av Arbeiderpartiets kamp er samhold for å skape styrke, styrke for å frigjøre seg og for å beholde friheten. Siden 1948 har den del av verden som har demokratiske friheter vært truet av et totalitært politisk system. Under krigen mot fascismen ble det skapt tro på at verdens første sosialistiske stat skulle utvikle seg mot bedre og bredere folkestyre. I stedet fikk vi videreføring av Stalins diktatur og underleggheten av Øst-Europa. Det er ingen tegn til forandring av diktaturet. NATO er skapt på bakgrunn av den fare som var og er. Det var bred enighet om vår sikkerhetspolitikk, den ble utformet av Arbeiderpartiet og fikk tilslutning av flertallet. Våre motstandere har prøvd å utnytte rakett-saken til å så tvil om vårt partis tilknytning til NATO. Vi kan trygt avvise disse insinuasjonene. Landsstyrets innstilling må nå få enstilig tilslutning fra landsmøtet. Forhandlingene må fortsette så lenge det er den minste utsikt til løsning. Men ikke lenger. Da er vi nødt til å vise styrke. Vi skal ha fred og arbeid i frihet.

Lars Arne Høydal, Oppland: Høyre-regjeringen har lagt en lang rekke saker på is, det virker som det er en viss handlingslammelse til stede. Bl.a. er jernbanemeldingen lagt på is. Innstillingen om vaktssentraler er skjøvet til side av en statssekretær, den venter kommunene på. Det kunne også være på tide å få høre Høyres versjon av loven om de ansattes medbestemmelsesrett. For noen dager siden var jeg på en konferanse om skole spørsmål. Jeg fikk inntrykk av at Svartdal og Foss på mange måter har overtatt Arbeiderpartiets skolepolitikk. Reiulf Steen var også der, han forsikret at det de sa hadde Arbeiderpartiet gått inn for de 20-30 siste åra. Det er vel og bra at Høyre kommer etter, men la dem ikke få lov til å tilrive seg æren for den positive utvikling skolen har hatt. Også samferdselspolitikken gir grunn til engstelse. Mye tyder på at Høyre her vil bygge på de samme prinsipper som gjelder i det private næringsliv. I Oppland vil vi se det som et stort tap om jernbanelinjer blir lagt ned.

Arild Bakken, Oppland: Kommunene har ansvar for de ytelser enkeltmenneskene har krav på. Det ønsker vi også å ha. Men siden Høyre overtok, har situasjonen forverret seg. Den reduserte beskatning av høyinntektsgruppene førte til lavere skatteinngang i kommunene med det resultat at det kommunale avgiftsnivå mange steder steg med 25-30 prosent. Denne rammer alle likt - enten man tjener 400.000 eller 70.000. Den rammer de svakeste og bidrar til å sette det kommunale styringsapparat i vanry. Regjeringens sysselsettingsprogram er blitt en fiasko. For Oppland er resultatet 216 arbeidsplasser på årsbasis, 0,5 prosent av de i dag 5 prosent uten jobb. Men fortsatt arbeides det med regelverket, ingenting skjer. Nå må våre alternativer komme på bordet.

Berit Bakkane, Buskerud: Nå har mange fått øynene opp for hva Høyres skolepolitikk betyr i praksis. Alt da det første budsjettet ble framlagt, fikk 800.000 elever beskjed. Nå er en prosess i gang som betyr grunnleggende, negative endringer. Blant annet er det forslag om at valgfag skal telle ved opptak til videregående skoler. En slik ordning vil tvinge fram linjedeling i ungdomsskolen, og 7.klassinger må velge utdanning, noe som er helt uansvarlig i den alder. Forslaget har ikke vakt særlig oppsikt foreløpig, men er kanskje det mest alvorlige på lenge. Arbeiderbevegelsens krav om lik rett til utdanning er fortsatt aktuelt. For bare 14 dager siden forelå Arbeidsdirektoratets ungdomsundersøkelse. Her går det fram at 53 prosent av de som søkte høyere utdanning hadde fedre som også hadde det, mens bare 12 prosent av fedrene til de som bare hadde folkeskole hadde høyere utdanning. Mange er også redd for å ta opp studielån når renten er så høy. Derfor bør Arbeiderpartiet gå inn for behovsprøvd tilbakebetaling. Også innholdet i skolen må stadig forbedres.

Olav T. Laake, Rogaland: Vårt syn på rakettsaken er forskjellig, men det er vist sterk vilje til å ha respekt for hverandre og til å samles i et kompromiss. De som egentlig ville stått på dobbeltvedtaket - og jeg er en av dem - har firt noe, de samme har de som har hatt andre meninger. I denne situasjonen har rakettutvalget og partiledelsen med stor dyktighet kommet fram til innstillingen vi har på bordet nå. Den favner over en rekke viktige spørsmål, og hvis den blir fulgt, vil den være fredsskapende. Reaksjonen i fylkespartiene har vært positiv, og holdningen har vært at vi skal samle oss om dette. I denne situasjonen vil jeg sterkt advare mot ethvert vedtak som kan tolkes som en utvanning av rakettinnstillingen. Det er mange med meg som sier: Hit, men ikke lenger. Skulle vi få en utvanning, er jeg redd det blir ny uro i partiet, noe bare de borgerlige vil tjene på. Vi kan få en kommunevalgkamp om raketter og uro i Arbeiderpartiet, og den vil vi tape. Men hovedsaken i kommunevalgkampen skal være sysselsettingen, den kampen må og skal vi vinne.

Ottar Befring, Sogn og Fjordane: Rakettinnstillingen har fått en forsvarlig behandling i alle fylkespartier. I Sogn og Fjordane ser vi ingen grunn til å legge til eller trekke fra noe. Vi støtter sentralstyrets framlegg, det er mest avklarende og i samsvar med fylkesårsmøtets vedtak. Ferdig med det! Det er uro i landbruket for tiden. Det har sammenheng med den overproduksjon og de reguleringsiltak som er satt i verk. Toprisordningen på melk virker urettferdig for mange. Alle er enige om at produksjonen må ned, men kravet må være at kvoten gis i samsvar med forgrunnlaget. Sentralt er det vist liten vilje til å rette opp skjevhetene. Det ville være rimelig at fylkes- og kommunenes landbrukskontorer blir brukt når kvotene skal tildeles. Hvert bruk bør behandles for seg, og råfforgrunnlaget bør være retningsgivende. Usolidariske ordninger må ikke få ødelegge distriktspolitikken og kaste nye grupper ut i arbeidsløshet.

Willy Kroken, Hedmark: Det viktigste i rakettinnstillingen er frys-strategien. Den er det mest reelle utgangspunkt for å hindre utplassering. Jeg tror det er viktig at frysprinsippet blir gjeldende utover perioden 1983-84. Vi kan heller ikke godta at tidligere landbaserte raketter eventuelt plasseres på sjø- eller luftgående fartøyer. Det er viktig at trusselfilosofien er forlatt. Forhandlinger må bygge på gjensidig tillit. Den militærtekniske og strategiske utvikling reflekterer tanken om bl.a. mulig regional krigføring. Det er grunn til å stille spørsmål ved forhandlingsviljen i Geneve. En amerikansk politiker har sagt at han tror den amerikanske administrasjon er mer interessert i å få utplassert de nye våpen enn i å få til en avtale med russerne. Føres forhandlingene bare for å tilfredsstille opinionen?

Jens Stoltenberg, Oslo: Debatten viser at det er full tilslutning til rakettutvalgets innstilling, til at forberedelsene til utplassering må stanse, til at engelske og franske våpen må telles med, og til at partiet går inn for frys. Jeg synes også debatten har vist at det er nødvendig å understreke og bygge ut fryselementet i innstillingen. Dette fordi det har oppstått uklarhet om fryselementet, og derfor må vi diskutere det som det viktigste i hele innstillingen. Vi må si at når vi går inn for frys, betyr det at vi går imot enhver utvikling, forskning og utplassering av nye atomvåpen. Det gjør vi enten det er snakk om full utplassering eller noe utplassering. Dessuten mener jeg debatten har bekreftet at Norges største parti må mene noe om Reagans utspill om mellomløsninger. Vi kan ikke late som det ikke foreligger, og akkurat som vi gikk imot null-løsningen fordi den ikke tok hensyn til de franske og engelske rakettene, må vi gå imot mellomløsningen, fordi den heller ikke gjør det. Vi vet det er mulig å få til ingen utplassering i vest og reduksjoner i øst, for det foreligger forhandlingsprotokoll fra øst som åpner for det. Det vi vedtar i morgen vil selvsagt også gjelde til høsten. Den vurdering som partiet skal foreta til høsten, må da ses på bakgrunn av landsmøtets vedtak i morgen.

Det nærmet seg middagspause, og dirigenten, Odvar Nordli, tok opp ettermiddagsmøtets behandling av organisasjonskomiteens innstilling. Han foreslo at det på grunn av tidsnød bare skulle være en fra hver fylkesdelegasjon som tok ordet i denne debatt.

VEDTAK: Forslaget enstemmig tiltrådt.

Formiddagsmøtet ble hevet kl. 13.00.

ETTERMIDDAGSMØTET LØRDAG 23. APRIL 1983

TAKK TIL PARTIETS BESTE VERVERE

Møtet ble satt kl. 14.05 med Tor Halvorsen som dirigent. Han gav ordet til Gro Harlem Brundtland som presenterte de beste medlemsververne i 1982 og overrakte blomster. Johan Nygaard, Oppland, representerte det beste fylkespartiet. Halvard Reiersgård, Lier Arbeiderparti, Asbjørg Mathisen, Nord-Odal Arbeiderparti, og Olav Bakkland, Tjeldsund, hadde vervet flest hver for seg. Partilederen sa: Skal vi som parti makte våre store oppgaver, er vår rekruttering helt avgjørende. Vår kontaktflate til velgerne og et levende aktivt parti må vi alle se som en hovedoppgave. Noen har gjort langt mer enn oss andre. De vil vi hilse på dette landsmøtet. Vi har satt oss som mål å verve 50 000 nye medlemmer før valget i 1985. Takket være en flott innsats av partifeller landet over ble starten på vervekampanjen en stor suksess. I løpet av 1982 meldte nesten 21 000 mennesker seg inn i Arbeiderpartiet, og fortsatt strømmer medlemmene inn. Til nå har nesten 5000 meldt seg dette året. Med andre ord er halvparten av jobben gjort. Alle som har vært med på vervingen har fått et klart inntrykk av at det ikke er vanskelig å få folk i tale, at de blir glad for å bli spurt. Det forteller mye om hvilke enorme ressurser som ligger der. Derfor er det også en sentral organisatorisk og politisk oppgave å utnytte disse mulighetene, åpne dørene for alle og ønske dem velkommen til en plass i partiet. Alle fylkespartiene og mange kommunepartier har gjort en kjempejobb. Vi vet at forholdene de enkelte arbeider under varierer. Det har derfor ikke vært legg å ta stilling til hvilket fylkesparti som har gjort den aller beste innsatsen. Ingen har imidlertid vervet flere medlemmer enn Oppland Arbeiderparti, 2092 har meldt seg inn der. Kvoten som var tildelt Oppland ble oppfylt med over 200 prosent. Fine resultater blir ofte oppnådd i tilfeller der enkeltmennesker har gjort en stor personlig innsats. Mange har brukt mye av sin fritid til verving. De har skaffet partiet medlemmer på sin arbeidsplass, blant familie, venner og nærmiljø. Jeg takker alle som har bidratt med en slik innsats. Alle forstår hvor vanskelig det har vært å avgjøre hvem som skulle inviteres til landsmøtet og utpekes som de beste ververne. De tre som står her har alle gjort en fremragende innsats. Gjennom det dere har gjort blir dere et eksempel for oss alle. Vi har mye å lære av måten dere har engasjert dere for partiet på, det er og blir på grunnplanet at den viktigste delen av jobben skal gjøres.

Halvard Reiersgaard har vervet flest. 126 medlemmer har, takket være ham, meldt seg inn i Lier Arbeiderparti. Medlems-tallet i det laget han selv er leder for er blitt femdoblet. Derfor kåres Halvard Reiersgaard til beste verver. Asbjørg Mathisen har vervet 120 medlemmer i Nord-Odal, en kommune der vi riktignok står sterkt, men selv der er dette et resultat som teller. Olav Bakkland har vervet 88 i Tjeldsund kommune på grensen mellom Nordland og Troms. Her bor det få mennesker,

og vårt parti er nærmest det eneste som markerer seg i kommunen. Bakkland står her som representant for alle dem som har vervet under særlig vanskelig forhold og oppnådd meget fine resultater. På vegne av landsmøtet vet jeg at jeg helhjetet kan takke dere alle for det arbeid dere har gjort og ønske hver enkelt lykke til med det videre arbeid. Måtte det være til inspirasjon for alle oss andre.

Blomstene ble overrakt under langvarig, taktfast applaus fra landsmøtet.

Olav Nygaard, Oppland, takket på vegne av de fire ververne: Jeg er glad for at arbeidet for at vi skal bli flere fremheves, og jeg skal ta med takken hjem til dem som virkelig har gjort arbeidet.

FORTSATT DEBATT OM DEN POLITISKE SITUASJON

Landsmøtet gikk så tilbake til debatten om den politiske situasjon.

Sigurd Nilsen, Nordland: Det gjennomgående tema i debatten har vært frykten for en framtidig katastrofe. Jeg tror vi skal vokte oss vel for å la frykten ta makten fra oss, det må være en frense for hvor langt en skal øke frykten. Det kan ikke være noen politisk oppgave å øke frykten blant folk. Bakgrunnen for situasjonen nå er Sovjets modernisering av sine atomvåpenarsenaler i Europa. Da fikk NATO til et vedtak som åpnet for forhandlinger. Jeg kan vanskelig se at det på det tidspunkt kunne oppnås bedre resultater. Det er et tankekors at mens forhandlingene har pågått, har opptrappingen av våpenarsenalene i Øst-Europa fortsatt. Når vi gjennom NATO sikrer vår frihet gjennom samarbeid med demokratiske land, er det en trygghetsgaranti vi har lært å sette pris på. Ordet frihet knyttet til fred er blitt lite brukt i den pågående debatt. Det er mange former for fred, men vi ønsker fred med frihet. I den aktuelle situasjon er våre muligheter til å påvirke forhandlingene små, men mulighetene til å rette opp det som avskjærer partiet fra senere innflytelse, er til stede. Jeg vil derfor be landsmøtet slutte seg til foreliggende innstilling.

Tore Gundersen, Finnmark: Problemene i fiskerieringen er alarmerende, særlig i kystfiskeflåten. Finnmark Arbeiderparti akter å utarbeide en aksjonsplan for fornying av kystfiskeflåten. Men for å realisere den trengs statlig medvirkning. Planen søkes gjennomført i perioden 1984-87. Den konkretiserer problemene, påviser løsninger og kostnader samt hvem som må gjøres ansvarlig for at den blir gjennomført. Viktige tiltak vil være planleggingstilskott, innføring av investeringstilskott lik industriens, tilstrekkelige midler til Statens Fiskarbank for fornyelse av kystfiskeflåten, at landsdelen sikres en vesentlig

del av oljepengene, avløserordning for fiskere gjennomføres, og bedriftshelsetjeneste innføres. Reguleringspolitikken må gjennomgås for å komme fram til et rettferdig opplegg, slik at kystfiskeflåten ikke blir hardere rammet enn andre. Sikkerhetsopplæring må gjøres permanent bl.a. ved etablering av havari-senter i tilknytning til Finnmark Fiskerfagskole. Når Regjeringens fiskerimelding kommer, er det viktig at vårt parti har klare svar på problemstillingene.

Lars Skjølaas, Oppland: Debatten hittil har vært god, men ensidig, og det bør en landsmøtedebatt ikke være. Det sitter mange velgere rundt om og spør seg om dette landsmøte bare er opptatt av atomopprustningen. På bakgrunn av dette vil jeg ta opp primærnæringenes problemer. Vi er bekymret etter omleggingen av landsbrukspolitikken. Den rokker ved politiske hovedmål, og det er stor avstand mellom Stortingets retningslinjer og den praktisering nåværende regjering bruker. Det gjelder Konesjonsloven, fordeling av dyrkingstilskott, reduksjon av Landbruksbankens midler. Regjeringen har forlatt distriktsprofilen i landbrukspolitikken. Fra partiets ledelse har vi fått signaler om at landbrukspolitikken ligger fast. Vi må finne oss i en vurdering også av vår egen næring som er i pakt med den utvikling alle næringer må leve med. Den norske småbruker har stor tilpasningsevne, det skal nok gå bra. Men når det gjelder overproduksjon, vil det være naturlig å rette søkelyset mot den delen av landbruket som driver med skog. Den må trekkes mer med i den totale vurdering også når det gjelder fastsetting av tilskott. Nå er skogbruket den del av landbruket som sterkest kan bidra til å øke sysselsettingen. Økt innsats her vil ikke skape produksjons- og avsetningsproblemer, det vi nå sår skal først høstes om 60-70 år.

Yngvar Helle, Hordaland: Våre medlemmer av Stortinget bør være mer pågående når det gjelder å forklare vår sysselsettingspolitikk. Vi må engasjere oss mer i skjebnen til alle de enkeltmennesker som står uten arbeid. Vi må også være flinkere til å forklare vårt standpunkt til utplassering av raketter. Solk spør om vi er for eller imot. Jeg tror vi står ved en korsvei, at forhandlingene ikke vil føre fram. Rakettinnstillingen forteller en del om vår holdning, men ikke helt klart med hensyn til utplassering. Mener vi nei, må dette sies klart på dette landsmøtet.

Björg Hille Grimen, Hordaland: Den kjernefysiske overkapasitet reiser spørsmålet om vi kan forsvare et forsvar som åpner for utsløttelse av alt liv. Er hensikten med å føre vanviddet videre å øke våpenproduktene profitt og opprettholde våpenindustriens arbeidsplasser? Vi driver aktiv forberedelse av vår egen undergang. Vi har alltid hatt på vår dagsorden at vi skal tjene fellesskapet, ta vare på skaperverket og føre det videre til nye generasjoner. Ved atomvåpnene går en grense vi som sosialister ikke må gå over. I dag må vi pålegge vår ungdom å forsvare fellesskapet med konvensjonelle våpen. Også dette innebærer risiko for død og ødeleggelse, men noen har iallfall

sjansen til å overleve. Vi kan ikke kreve av de unge at de skal ofre tid på å forberede total utslettelse. Da går vi over grensen og vil tape vår selvrespekt både som mennesker og sosialister.

Aase Morin, Kvinnesekretariatet: I går drøftet vi et lokalpolitisk manifest hvor en stor del er viet barns og unges livsvilkår. Vi ber om politisk makt for å ta oss av denne vesentlige del av samfunnsansvaret. Mange har nevnt at de unges optimisme har vendt seg til pessimisme. I nedrustningsspørsmålet må vi nå vurdere ut fra de som kommer etter oss, ikke bare være politiske teknikere. Vi må gi våre unge andre perspektiver og ikke akseptere forhandlingsløsninger som ikke vil flytte milepelene, men bare så vidt røre dem. Jeg har tillit til at redaksjonskomiteen vil legge fram et forslag landsmøtet samlet kan slutte seg til, og det må være slik at det gir oss troverdighet hos dem som kommer etter oss. Gir vi slipp på fredsoffensiven, trenger vi heller ikke arbeid og bolig.

Torgunn Aas Reggestad, Buskerud: Arbeiderpartiet bør engasjere seg mye sterkere i idrettspolitikken. Det er 30 000 idrettslag og idretten har fotfeste i alle lokalmiljøer. Like fullt virker det som partiet ikke har et avklart forhold til idretten. På det politiske plan virker støtten lunken. Vi får inn for masseidrett, men er bare halvhjertet med på det som måtte bli resultatet, nemlig eliteidrett. Vi innrømmer at eliteidretten stimulerer masseidretten, men det er denne vi satser på. Konkurransemotivet som betyr mye for alle som driver idrett, skal ikke stå i veien for idrettsgleden. Men idrettsglede kan også være å forbedre seg i konkurranser, i forhold til andre og til seg selv. Det virker ikke troverdig når eldre partifeller med røykfylte lunger og dårlig kondis forteller om skadene ved usunn konkurranse. (Applaus). Våre folk bør gå inn for å lede arbeidet i lag og foreninger og slå fast hvor viktig idrett er som forebyggende arbeid. Det kan spares millioner på investeringer i idrettsanlegg, penger som ellers går til utgift på sosialbudsjettene. Trimme må vi gjøre sjøl, men politikerne må sørge for at flest mulig deltar i sportslige aktiviteter gjennom bygging av svømmehaller osv. Mye kan gjøres på dugnad, men det vil også telle for sysselsettingen.

Arne Næshheim, Rogaland, (blåser opp en ballong på talerstolen): Dette er jorden, og den har begrensede ressurser. Kampen om dem har til syvende og sist ført til absurd ressursløsning, nemlig opprustningen. Hvert sekund som går brukes det 75 000 norske kroner til våpen. En fjerdedel av verdens menneskelige og materielle ressurser går til militær forskning, stormaktene har 60 000 strategiske og taktiske atomvåpen, det tilsvarer en million Hiroshima-bomber. Hvis Andropov og Reagan ikke snart forstår hva som står på spill, går det sann (stikker hull på ballongen)!

Kjell Sørensen, Hordaland: Jeg er glad Gro's innledning slo fast at norsk og utenlandsk verkstedindustri ikke behandles likt. Når det gjelder bedrifter som ønsker et fjerde norsk oljeselskap, er det grunn til å advare tillitsmennene på disse og minne dem om konsekvensene for deres bedrift hvis de skulle komme i samme situasjon som Saga i dag. I oljevirkksomheten finns det mer enn nok ulver fra før av, og vi har ikke plass til et fjerde selskap, vi har knapt med menneskelige ressurser til de tre vi har. Videre må utbyggingen i Nordsjøen planlegges bedre. Norsk industris planer rekker ikke lenger enn til 1985, men vi vet at det på Trollfeltet skal opereres i 3-400 meters dybde, noe som har store konsekvenser for norsk industri. Norsk Jernverk har også store problemer, men hvis vi velger den riktige løsning i Nordsjøen, kan Jernverket få leveranser.

Audun Åsebø, Sogn og Fjordane: Nedskjæringene i fylker og kommuner rammer alle sektorer. I mitt fylke er vi sterkt opp-tatt av samferdsel. Vi definerer ordet med fremkommelighet. Den er vanskelig i vårt fylke. Mange steder fins det ikke vei. Når Høyre-regjeringen skjærer ned på samferdselsmidlene, går det dårlig med oss som er svake fra før. Vi kunne få en flyrute, men måtte i tilfelle betale 4 millioner kr. i året for den. Det kan vi ikke med den knappe rammebevilgning vi har uten at det går ut over utkantene.

Helge Røv, Møre og Romsdal: De ressurser som brukes til medisinsk forskning i verden utgjør bare en femtedel av det som brukes til militær forskning. Verdens Helseorganisasjons prosjekt for å utrydde malaria står i stampe på grunn av pengemangel. Enda trenger den bare en tredjedel av det det koster å anskaffe en eneste rakettubåt. Hvor lenge skal menneskeheten ture fram på denne måten?

Sverre Nordaas, Oppland: Arbeiderpartiet har gjort mye for de eldre. De fleste pensjonister har det bra i dag. Men nå er ikke holdningen så positiv lenger. Jeg ber partiet være opp-merksom på dette. Det er pensjonistene vi har å takke for det velferdssamfunn vi lever i, det er viktig at de føler partiet støtter dem og har bruk for dem. Det var også denne genera-sjonen som førte partiet fram til seier og regjeringsmakt. Jeg vil si til dem som nå skal bære arbeidet videre: Gå ut ved kommende valg og gjør det samme. Bare med stortingsflertall kan vi makte å gjennomføre de sakene vi ønsker.

Marit Ørstad Berg, Hordaland: Rakettinnstillingen gir grunn-lag for at dette landsmøtet sier nei til all utplassering av raketter. Vi makter ikke å gi de unge trygghet, de lever med trusselen om en altutslettende atomkrig. Og med vissheten om at det ikke blir bruk for deres arbeidsinnsats. Det er ansvar-lige politikere som har skapt denne utviklingen. Er det rart at mange blir sløve og likegyldige eller totalt uinteressert i

politikk og samfunnsdebatt? Dette kan og skal landsmøtet snu på. Ja til frys må bety nei til utplassering. Neste krig blir ingen krig om fred og frihet, men total utslettelse. Å ruste opp for å ruste ned er selvmotsigende og fornuftsstridig. Vi må si klart nei til en slik politikk.

Trond Løvås, Rogaland: Vi kan ikke spare oss ut av kriser, det er økt offentlig aktivitet som må til. Vi må skape et kvalitativt bedre samfunn der staten fordeler godene på en rettferdig måte. På utdanningssektoren er nå viktige prinsipper om lik rett brutt. Rentene i Statens Lånekasse er hevet igjen og tilbakebetalingsordningen forverret. Ungdom fra økonomisk svake miljøer er redd for å påta seg gjeld, og vi får en skjev rekruttering når det gjelder utdanning. Fylkene innfører egenbetaling for skoleskyss og snakker om å innføre skolepenger. Dette må vi si klart nei til. Vi må ha råd til å investere i skolen. Dette landsmøtet bør vedta en uttalelse om utdanningspolitikk. I denne må vi slå ring om noen prinsipper og samtidig legge fram nye momenter. For oss må hensynet til elever og studenter telle mest, og svake grupper må prioriteres. Det synkende elevtall i grunnskolen må føre til færre elever pr. lærer.

Sven Sjursen, Finnmark: Finnmarks befolkning består av grupper med forskjellig etnisk bakgrunn. Samene representerer en særegen del av Finnmarks kulturarv. Det må legges stor vekt på å bevare og videreutvikle denne. En viktig forutsetning for det er at næringsgrunnlaget i samiske bosettingsområder styrkes. En rekke samiske rettigheter som gjelder forvaltningsproblemer, boliger og skoler er for tida under utredning. Finnmark Arbeiderparti ser fram til denne og vil behandle den i tråd med partiets grunnprinsipper. Av Finnmarks 78 000 mennesker er 20 000 av samisk opprinnelse. Ca. 1500 lever av reindrift. Her er det en konsesjonsordning som fører til at antall reindrifutøvere skal tilpasses beitegrunnlaget, med det resultat at ungdom i stor utstrekning må finne seg annet utkomme. Det er vårt ansvar at også denne ungdommen kan få skikkelig utkomme i sine hjembygder. Det må bli mulig å kombinere primærnæringen med andre yrker. Utvikling av de samiske bosettingsområder er av stor betydning for næringslivet i disse distrikter. Finnmark Arbeiderparti ønsker at Utviklingsfondet skal gjøres permanent.

Jens Ove Kristiansen, Aust-Agder: I går mintes vi Marianella Garcia Villas, som bare var en av de tusener som mistet livet i kampen mot undertrykking, diktatur og brudd på elementære menneskerettigheter i Latin-Amerika. Dette kontinent har gjennom hele vår moderne historie vært utsatt for undertrykking. I vår tid er det amerikanske kapitalkrefter som spiller rollen som utbyttere. De støtter reaksjonære regimer i denne del av verden, både økonomisk, militært og politisk. USA unnses seg ikke for å undergrave og aktivt støtte krefter som vil styrte slike regjeringer. Økonomiske fordeler teller mer enn medmenneskelig ansvar. Men den folkelige motstand vokser i flere latinamerikanske land. Et nytt fenomen er at kirken og andre institu-

sjoner som hittil har vært passive eller stått på undertrykker-nes side, nå tar del i frigjøringskampen i enkelte land. Som demokratiske sosialister må vi ta klart avstand fra USA's politikk i Latin-Amerika, da særlig i El Salvador og Nicaragua. Vi kan ikke godta at amerikanere vi skal ha nært samarbeid med undergraver menneskerettigheter og støtter diktaturer. Vi vet nok til å ta standpunkt - nok til at selv Høyre-regjeringen kunne ta avstand. Landsmøtet bør klart fordømme USA's politikk i Latin-Amerika.

Tor Halvorsen, sentralstyret: Om målet hersker bare én mening: Kjernefysiske våpen må under kontroll, og de må fjernes. I arbeiderbevegelsen har denne debatten pågått i full åpenhet. Hittil har vi kommet samlet ut av den. Nå er det vår oppgave også å komme samlet ut fra dette landsmøtet. Det tjener oss til ære at arbeiderbevegelsen nå har et opplegg til et samlet nedrustningsprogram med perspektiver. Det skulle kanskje vært utarbeidet tidligere, men det er bedre sent enn aldri. Samling om programmet er nedrustningssaken verdig, og samling må til for at partiet skal opptre med enhet og styrke i andre utenrikspolitiske og store innenrikspolitiske oppgaver. Høyre og sentrumspartiene har kynisk forsøkt å utnytte debatten og gi uttrykk av at arbeiderbevegelsen har forlatt grunnholdningene i sikkerhetspolitikken. Jeg slår her og nå fast at Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen programmessig og realpolitisk står fast ved sin tilslutning til NATO. Debatten dreier seg nå om hvordan vi skal sikre tilbake- trekning av sovjetiske mellomdistanseraketter, og at det ikke blir utplassering av amerikanske raketter i Vest-Europa. Den dreier seg om hvordan vi skal sikre allmenn kjernefysisk nedrustning, og vi står ikke alene om kravene. I det faglige fellesprogram om kjernefysisk nedrustning som FFI vedtok i 1981 avviser den internasjonale fagbevegelse kjernevåpen som noe middel til fred og krever gjensidig nedbygging på grunnlag av forhandlinger. Det er klart at en debatt om hvordan dette skal oppnås er en forutsetning for gjennomtenkte standpunkter og solide forslag som det vi har på landsmøtets bord. Det skulle bare mangle at ikke en slik debatt - som dreier seg om menneskehetens eksistens - skulle føres. Å mistenkeliggjøre en slik debatt er umoralsk.

Turid Sand, Kvinnesekretariatet: Raketttinnstillingen skal være et arbeidsredskap, ikke en sovepute. Den er et verktøy partiet kan bruke for å ta standpunkt i den sikkerhetspolitiske utvikling. Siden innstillingen ble lagt fram er det skjedd en endring i forhandlingssituasjonen. I følge nye amerikanske utspill skal man ikke forhandle om hvordan man skal unngå utplassering, men om hvor mange raketter begge parter skal få ha. Dette opplegg er i strid med alle hovedprinsipper i raketttinnstillingen. Det strider mot frysprinsippet og mot vår avtalemodell som er reduksjon i øst og ingen utplassering i vest. Det strider mot vårt standpunkt om at britiske og franske atomvåpen skal telles med når balanseforholdet skal vurderes, mot det forslag partiet alt har fremmet i Stortinget om stans i forberedeksarbeidet, og mot innstillingens understreking av at

ingen utplassering skal skje mens forhandlingene pågår. Et forhandlingsopplegg som bryter så fundamentalt med rakettinnstillingen må avvises.

Egil Kr. Solberg, Rogaland: Metallindustrien er i en alvorlig situasjon på grunn av den økonomiske krisen i verden. Den kjemper for å overleve. Innen kort tid vil 12 000 verkstedarbeidere være arbeidsløse. Det er fare for at det i framtida bare blir Japan og Korea som bygger skip. Hvis man vil unngå en slik utvikling, må Regjeringen ta stilling til hvordan man kan sikre denne industrien. Man kan bl.a. gjøre det ved å la oppdragene til Nordsjøen komme under sterkere politisk styring. Vi må fortsatt bestrebe oss på å søke en bevisst politisk styring av de krefter som sterkest påvirker vår samfunnsutvikling. Det må ikke bli slik at disse kreftene på grunn av lav rentabilitet og dårlig likviditet kaster sine øyne på annen sårbar økonomi for å sikre sin framtid. Dette vil hardt ramme arbeidet for bevisste menneskelige valg av verdier i det lokale miljø.

Ulf Sand, Oslo: Det er sagt i debatten at kjernefysiske våpen er en forbrytelse mot menneskeheten, og at holdningen til dem er et samvittighetsspørsmål. Ingen i denne sal er uenig i den beskrivelsen. Men spørsmålet er hvordan vi skal unngå fortsatt nye omdreininger av rustningsspiralen. Hvordan skal Arbeiderpartiet - som det største parti i et lite NATO-land - utnytte vår situasjon til å hindre ny utplassering og sikre tilbaketrekning av sovjetiske. Det er viktig å være ren i sjelen, men renset blir vi om vi samtidig utnytter vår posisjon til også å sikre resultater av vår politikk. Det er i et lite lands interesse at internasjonale avgjørelser tas gjennom forhandling-er. Jeg mener rakettinnstillingen er det grunnlag som gir Arbeiderpartiet maksimal innflytelse over utviklingen. Den kombinerer et oppriktig ønske om nedrustning med realisme overfor den internasjonale situasjon. For at Arbeiderpartiet skal ha innflytelse og troverdighet kreves det enighet innad i partiet. Står et splittet parti bak avgjørelsen, blir uvegerlig vår innflytelse tilsvarende mindre. Det som kan samle partiet er det grunnlag så å si alle fylkespartier har sagt ja til, nemlig rakettinnstillingen.

Debatten var dermed avsluttet, og ordet ble gitt til innlederen.

Gro Harlem Brundtland, sentralstyret: Jeg har merket meg - også i denne debatten - et bredt engasjement, utålmodighet, arbeidslyst og vilje til å virke i samfunnet, sette ned nye milepæler, forme nye idéer og forme svar. Fantasifulle og humoristiske innslag har heller ikke manglet. Også det gir grunn til optimisme, selv om vi hadde en hvit og ikke en blå ballong. Debatten har favnet vidt, selv om nedrustningsspørsmålene som ventet har stått mest sentralt. Utfordringer i styringen av Olje-Norge og utviklingen av et framtidsrettet og

vekstkraftig næringsliv, ansvaret for svake grupper, distriktene og primærnæringene i jordbruk og fiske, ensidige industristeder. Dette er noen stikkord for de saksområder som debatten har spent over. Mitt hovedinntrykk er at partiets arbeid og programvirksomheten er i godt samsvar med de hovedtanker og problemstillinger debatten har reist.

Både ut fra møtets sterkt pressede kjøreplan, og fordi vi vil komme tilbake til nedrustningsspørsmålene, vil jeg bare peke på noen momenter.

- Debatten har bekreftet det vi kunne ha sagt på forhånd. Dette landsmøtet ønsker ingen utplassering av nye raketter. Det er også en hovedtanke bak hele det nedrustningsprogrammet som har samlet partiet. Vi har lagt opp en samlet strategi for maksimalt å satse på et slikt mål. Vi må over i en fase i nedrustningsforhandlingene der frys-tanken slår igjennom.

- Vi vil ikke gå med på et opplegg der forhandlinger og utplassering går hånd i hånd. Så lenge forhandlingene foregår og det er noe håp om å kunne komme fram til en tilfredsstillende avtale, må utplassering ikke kunne skje. Også dette, som vi har grunn til å understreke, er i rakettinnstillingens ånd. Jeg håper og tror redaksjonskomiteen vil arbeide for å komme tilbake med noe som har den samlende egenskap i seg som rakettinnstillingen selv.

Dirigenten viste til de tre innleverte forslag - fra Liv Andersen, Trond Løvås og Stein Ove Hansen - og foreslo dem oversendt redaksjonskomiteen for politiske spørsmål.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

SAKLISTAS PUNKT 7 A OG B, ORGANISASJONSKOMITEENS INNSTILLING

FOREDRAG AV BJØRN SKAU.

Gudmund Hernes har i sin siste samling av mer eller mindre velformulerte uttalelser gjengitt følgende: "Det er lettere å lage en ny organisasjon enn å forandre en gammel." Da jeg så dette, trodde jeg at uttalelsen stammet fra en tidligere formann i en av Arbeiderpartiets organisasjonskomiteer. Men det gjør den altså ikke - merkelig nok.

Jeg er imidlertid overbevist om at Organisasjonskomiteen som nå i vel ett år har jobbet med spørsmålet om hvordan vi skal forandre den gamle organisasjon vi har, hadde hatt en lettere oppgave om vi skulle utformet mønsteret for en ny organisasjon som skulle utvikles. Og den ville på mange måter sett annerledes ut enn den vi skal prøve å forandre.

Hvordan er den organisasjon vi skal forsøke å forandre? Vi kan trygt si at overbygningene/apparatet er det som har forandret seg mest. Landspartiet og fylkespartiene er i en helt annen situasjon og har langt større slagkraft enn de hadde for bare et par ti-år siden. Kommunepartiene varierer mer enn fylkespartiene, men det er svært få kommuner hvor vi ikke har et kommuneparti som fungerer rimelig godt.

Partiets hovedproblem i dag er grunnorganisasjonene. Det er der det svikter - og det er alvorlig. Det er partilaga som egentlig er partiet. Det som skjedde med partilaga etter midten av femtitallet - det begynte så tidlig - var dette:

De tradisjonelt store partilaga med møter fra 50 til 100 medlemmer til stede, skruppet inn til å bli lag med 10-20 aktive. Noen steder - ikke så få forresten - fant de ut at de var for få til å drive "skikkeliv". Så slo de seg sammen med nabolaget for å bli flere. De ble flere, men etter kort tid var tallet på møtedeltakere igjen skruppet inn til 10-20 stykker.

Allerede organisasjonskomiteen i første halvdel av 1960-åra konstaterte dette mønsteret med det dårlige frammøtet. De så også et annet trekk i utviklingen: Det var ikke størrelsen av lagets arbeidsområde som bestemte antall medlemmer, og framfor alt antallet aktive medlemmer i partilaga.

Da vi tok fatt i 1981, var mønsteret helt klart og med meget få unntak. Det er det "lille" partilaget som i dag preger vår organisasjon. Og nå er det skjedd noe mer. Utviklingen er gått lenger enn den var kommet i begynnelsen av 1960-åra. Den gangen var det ennå forholdsvis mange store lag igjen. Svært mange av de som var blitt små, snakket ennå om møtetretthet og leide i en ukuelig optimisme lokale og kjøpte kaffe og julekake til tre ganger så mange mennesker som de egentlig visste at det kom til møtene. Nå har det lille laget innrettet seg etter et nytt mønster. Styret er meget begeistret når det kommer 20-25 i stedet for de vanlige 10-15. Da snakker de om godt frammøte. Og det lille laget fungerer godt når det arbeider planmessig.

Mønsteret er klart: I kommune etter kommune ser vi at antallet medlemmer står i forhold til antall partilag, mye mer enn det står i forhold til antall velgere og innbyggere i kommunen. Har vi et lag med 1000 mennesker og et par hundre A-velgere som arbeidsområde, så har gjerne 50 eller flere medlemmer og 15 til 30 på møtene. Og har vi et lag med 5000 mennesker med rundt 1000 A-velgere som arbeidsområde, så har de kanskje nærmere 100 medlemmer, men fortsatt 15 til 30 på møtene. Det er noe forskjell i medlemstallet mellom et lag som har lite befolkningsunderlag og et som har et stort. Men antallet aktive medlemmer er nesten helt proporsjonalt med antallet lag. Har vi et område med 10 000 mennesker og ett lag, og klarer vi å skape 5 lag i området, så har vi i løpet av kort tid femdoblet tallet på aktive medlemmer.

Jeg vet ikke hvor mange ganger jeg har hørt protester mot denne påstanden. Men de gangene jeg har fått overbevist folk om at det lønner seg å prøve om påstanden holder, så har jeg i alle fall fått rett i 4 av 5 tilfeller.

Hvorfor er det blitt slik? Først og fremst tror jeg, fordi de aktive medlemmene i partiet nå går på møter for å bli hørt, mer enn for å høre. Mer fordi vi vil ha innflytelse og få prøvet egne standpunkter, få reist tvil og avklart tvil. Informasjon får vi - kanskje på en dårlig måte - men i stor grad gjennom media. På møtene skal vi ha noe mere.

Et eksempel fra mitt eget partilag, som er av de helt typiske laga: Vi hadde Knut Frydenlund på besøk like etter at han var gått av som utenriksminister. "Det gode mennesket fra Drammen" satte seg ned ved enden av bordet og pratet utenrikspolitikk i én time med de 20 som var til stede. Over kaffekoppen begynte vi praten. 18 av de 20 som var til stede hadde ordet på møtet. På et stort møte ville én eller to hatt ordet.

Det lille laget er en god arbeidsform for aktive mennesker. Derfor har partiets grunnorganisasjon tilpasset seg denne formen. Det skal vi ikke prøve å forandre. Den konklusjon vi har trukket i Organisasjonskomiteen er tvertimot at vi i det lille partilaget har en arbeidsform og en enhet som passer godt inn i de politiske oppgaver vi står overfor.

Dette har en politisk begrunnelse: For et politisk parti er det viktig og vesentlig å være med overalt hvor politikken skapes, overalt hvor politiske oppgaver skal løses. Les arbeidsprogrammet som partiet vedtok på landsmøtet på Hamar i 1981! På side etter side stiller vi opp politiske oppgaver og politiske saker som bare kan løses i nærmiljøet. Og jeg vil føye til - som vi bare kan løse hvis vi er til stede i nærmiljøet.

Politisk påvirkning hadde i vår gjennombruddstid tre hovedarenaer: Massemedia - hvor avisene var dominerende. Møtene både for egne medlemmer og for tilhengere, og påvirkningen fra menneske til menneske, først og fremst på arbeidsplassene. Vi har et helt annet arbeidsliv i dag; kortere arbeidstid, færre lange spisepauser, kanskje mer intensivt arbeid i den tida vi er på jobben.

Arenaen for politisk påvirkning er i en viss grad flyttet fra arbeidsplassen til bomiljøet. De utadvendte møtene har nesten mistet sin betydning. Jeg tror vi skal regne med at framtidas politiske arbeid - både i valgkampene og mellom valgkampene først og fremst vil skje på to plan:

I TV, radio og i avisene,
i samtaler mellom mennesker.

Jeg tror at vi uten videre må akseptere at den informasjon folk får om politiske saker gjennom aviser, radio og TV ikke gir innsikt, ikke gir forståelse. Rakettvedtaket er et eksempel på det. Jeg tenker på at Aftenposten nylig avslørte en meningsmåling som viste at en ikke kunne måle i prosenter de som kjente tre enkelt formulerte hovedpunkter i partiets standpunkt i denne saka.

Ingen kan vinne fram med et nytt politisk syn bare gjennom moderne medias informasjon om politikk i overskriftsform. Minuttinformasjon i TV's valgprogrammer er egentlig idealforum bare for demagogene. Jeg synes vi har klare eksempler på det.

Det er i samtalene, gjennom utdypinger at nye holdninger og nye meninger skapes. En av partiformennene i Buskerud formulerte det slik på en valgkampkonferanse vi hadde sist helg: "Skal vi nå fram med vår politikk, må vi snakke med folk, ikke bare til folk." Hun hadde rett.

Det er gjennom samtaler mer enn gjennom taler, at vi kan skape den innsikt og den fordykning som er nødvendig om synspunktene våre skal bli forstått. Dette krever først og fremst at vi har samtaler innenfor partiet, som skal spre seg som ringer i vannet utover i nabomiljøene. Thor Viksveen hadde en klok kommentar til landsmøtet i Arbeiderbladet torsdag. "Det går bra, men det er likevel noe som mangler", skrev han. Kanskje, partifeller, er det først og fremst dette som mangler: Mulighet og evne til å snakke med - og ikke bare til - mennesker om vår politikk.

Det er jo mange kommuner, særlig kommuner hvor arbeiderbevegelsen hadde sitt gjennombrudd forholdsvis sent, og i små kommuner at vi har mønsteret med det lille laget. En kommune i Buskerud har fire lag på 1.200 innbyggere. Over 40 prosent av A-velgerne er medlemmer av kommunepartiet. Siden 1977 har dette partiet økt stemmetallet fra 49 til 54 prosent. Jobben dette kommunepartiet stod overfor ved valget var at hvert individuelt medlem må ta med seg en velger, og noen få to velgere for å beholde stillingen.

I den kommunen som er den motsatte ytterlighet, med 6-7000 innbyggere bak hvert lag, må hvert medlem ha med seg over 40 andre om de skal holde stillingen. Der er heller ikke resultatene så oppmuntrende.

Men partifeller, det er også en helt enkelt logikk: at skal vi satse på de små partilaga - de som har vist seg å være levedyktige. Da må lagstallet mangedobles i mange kommuner, om vi

skal ha en slagkraftig organisasjon. Skal lag med 20 aktive medlemmer komme i stedet for lag med 100, så må vi ha 5 lag for hvert lag vi hadde tidligere. Dette er ikke gjort på én dag. Det er en prosess som tar tid. Det er også en organisasjonsform som krever mer av både kommunepartiene og fylkespartiene enn formen som vi fortsatt har i dag.

Det er Organisasjonskomiteens klare oppfatning at vi bør ha partitilknytning til det bomiljøet vi hører til. Og jeg vil føye til: Det er vel egentlig også vår mening at vi bør følge det østerrikske partiprinsippet: at vi alle har en jobb å gjøre der vi bor, uansett hvor vi ellers befinner oss i det politiske landskapet. Særlig i byene mangler det mye på at dette har slått igjennom.

Jeg understreker at bostedstilknytningen ikke skal være slik å forstå at vi ikke kan delta i andre typer partilag enn bostedslaget. Men vi mener at et partimedlem - uansett tilknytning ellers - også bør være med i arbeidet der vi bor og være en ressurs som bostedslaget kan trekke på.

Jeg tror det hadde vært en fordel om denne regelen også gjaldt AUF-medlemmene, men her må vi bare akseptere at AUF's landsmøte er av en annen oppfatning. Det vedtaket betyr naturligvis ikke at AUF-medlemmene ikke er villige til å gjøre en jobb sammen med andre partimedlemmer der de bor, når det trenges.

Av og til er vi oppfattet slik at vi mener at arbeidet på arbeidsplassene ikke er viktig. Det er feil, men det er klart at det for oss alle har skjedd en utvikling hvor bostedet betyr mer enn før og arbeidsplassen mindre. Framfor alt så er de politiske spørsmål knyttet til bomiljøet blitt så mange flere og så mye viktigere for oss. Men det betyr ikke at arbeidsplassen er uviktig. Vi trenger bedre arbeid på arbeidsplassene. Etter min vurdering bør det være like selvfølgelig at partifeller som jobber på samme arbeidsplass i fellesskap løser partioppgaver som vi har der, som at de står sammen om oppgavene med de partifellene som de er naboer med.

Vi har ikke på noen måte organisert arbeidet vårt på de nye arbeidsplassene, slik vi nesten som en selvfølge gjør det på de tradisjonelle. I mange kommuner er det ikke lenger fabrikk, men sykehuset, hotellet, kommunehuset eller datafirmaet som er den største arbeidsplassen. Der er vi ute av bildet. Arbeid der krever andre former enn de vi er vant til. Starten på et slikt arbeid er sjølsagt at vi organiserer de partimedlemmer vi har på de nye arbeidsplassene i grupper som kan stå sammen om å løse oppgavene bedre enn hittil.

Vi står i dag vesentlig bedre blant ungdom - både organisatorisk og når det gjelder valgertilslutning - enn vi gjorde for bare 4 år siden. Jeg er sikker på at det har nøye sammenheng med at AUF for lengst har innsett at forandringen i samfunnet gjør skolen til en viktig - kanskje den viktigste - arbeidsplass også for vår ungdomsorganisasjon. AUF har, bedre enn partiet, omstilt seg etter en ny struktur.

Jeg skal ikke gå inn på det kollektive medlemskapet. Jeg tror det er grunnlag for å diskutere formene for det med fagbevegelsen. La meg bare komme med én bemerkning: Det er mange av de som uttalte seg - ikke minst i samband med det rådslaget Organisasjonskomiteen sendte ut - som vurderte det kollektive medlemskapet ut fra medlemstall og kroner. Jeg tror at vi helt ut skal være klar over at dersom vi, i de fylkene hvor det kollektive medlemskapet fortsatt har vekt, plutselig kutter ut det kollektive medlemskapet, så er det vel verken medlemstall eller penger som er det store problemet. I disse fylkene er kontakten med representantskapsmedlemmer fra de kollektive fagforeningene den viktigste kontakten vi har med arbeidsplassene. Det gir trygghet for at vi marsjerer i takt med de grupper som er en viktig del av grunnlaget for vårt parti. Vi kan ikke sløyfe denne kontakten uten at vi har sikret at den består på en annen og bedre måte enn det system vi har i dag.

Jeg tror vi må stikke fineren i jorda og innrømme at det faglig/politiske samarbeid lokalt ikke fungerer med det system vi har i dag. Her må vi være villig til å prøve noe nytt og akseptere at vi lokalt, i fylkes- og kommunepartiene, har like stort behov for den direkte kontakt med fagbevegelsen som vi har sentralt.

Helt siden 1975 har Arbeiderpartiet hatt økende medlemstall. Økningen har kanskje vært særlig stor det siste året. Jeg har ikke sikre tall, men i et par fylker jeg har sjekket er det en realitet at tallet på individuelle medlemmer i partiet er større enn noen gang tidligere. Likevel er partiets medlems-tall for lavt. Jeg minner om at en undersøkelse partiet foretok, viste at partiets medlemstall ville bli fordoblet hvis alle de av våre velgere som sa de ville melde seg inn i partiet hvis noen spurte dem om det - faktisk var blitt spurt. Det er bare det at det har vi ikke gjort. Vi har nådd over 20.000 av dem i fjor, men det er ennå minst 120 000 til å hente.

Partiets situasjon er at vi har mindre penger, mindre presse, i det hele tatt dårligere økonomiske ressurser enn de borgerlige og særlig Høyre. Vi er avhengig av tusenvis av aktive medlemmers innsats om vi skal nå fram. Derfor er det ikke nok at vi får flere medlemmer. Vi trenger flere aktive medlemmer, og til det kreves det et bedre tilbud til medlemmene. Jeg vil ikke slutte meg til en kommunepartiformann som møtte medlemsvervingen med den bemerkning at før vi vervet medlemmer, måtte vi ha aktive lag å verve medlemmer til. Men det er klart at dette er et vesentlig poeng.

Her tror jeg at vi i altfor mange kommunepartier har en svakhet i organisasjonsarbeidet. Det er klart at partistyrene skal ha en finger med i kommunepolitikken. Men det er først og fremst hovedoppgaven å drive organisasjonsarbeidet og sørge for at laga fungerer, hjelpe dem når det kniper, og framfor alt sørge for at partiet er med i hele kommunen i alle miljøer når politikk skal utformes og saker løses.

Vi møter til stadighet folk som sier at de er så nedlesset av politiske verv at de ikke har tid til organisasjonsarbeid.

La meg si det rett ut: Den politiker som ikke har tid til å arbeide i og med sin organisasjon, har ikke forstått hva politikk er. Vi sa ofte i komiteen at vi burde ha en regel i partiet som sa at før en politiker sa ja til sitt tredje politiske verv, så skulle han si ja til en jobb i organisasjonen - stor eller liten.

Dette er ikke bare viktig fordi organisasjonen trenger alle. Det er også viktig fordi intet er farligere for bevegelsen enn om vi skal få et sjikt politikere som står fremmed overfor partiarbeidet og de medlemmene som driver partilaga. Det er viktig å hamre inn at det er de som er partiet. Uten partilaga har vi ikke noe levende parti, og snart ingen politikere heller.

Jeg vil gjerne holde meg til Gudmund Hernes igjen, han gjen-gir et forslag til en byttehandel i sin siste samling, som lyder omtrent slik: "Hvis de konservative kunne slutte å fortælle løgner om oss, så kunne vi til gjengjeld slutte å fortælle sannheten om dem!"

Jeg tror at informasjonssituasjonen hos oss i dag er slik at et slikt forslag ikke vil bli godtatt av Høyre. De vet at de når mye bedre fram med sine tvilsomme beskrivelser av oss, enn vi når fram med sannheten om Høyre. Det henger naturligvis sammen med at forvrengning og usannhet i dagens samfunn kan framstilles mye enklere enn det er mulig å gjøre det når en skal gi en sann framstilling av de politiske problemene vi står overfor.

Men det er et hovedproblem at vi i dag har en situasjon hvor de borgerlige avisene i høy grad bestemmer hva folk skal vite om Arbeiderpartiets politikk. Det fører bl.a. til at folk vet at vi har diskutert raketter og fremmet forslag om raketter i Arbeiderpartiet. Men svært få vet at vi har fremmet vidtgående forslag for å møte den arbeidsledighetsbølgen Høyre-regjeringen har ført inn over oss.

Det er bare én side av dette problemet jeg skal berøre, og det er informasjonen til medlemmene. Det ligger et forslag for landsmøtet om å gjøre Aktuelt Perspektiv til en medlemsavis for alle medlemmer. Det krever at vi i partiet også skaffer oss et apparat. slik at vi kan nå direkte ut til alle medlemmer. Jeg tror faktisk det trenges mer i fylkespartiene og kommunepartiene enn i landspartiet.

Jeg vil gjerne for mitt vedkommende si, dirigent, at ingen steder kan partiet plassere penger bedre enn i tiltak som gir våre aktive medlemmer større muligheter og raskere muligheter til å kjenne vår politikk bedre.

Jeg vil si litt om det lovforslag som Organisasjonskomiteen har lagt fram. Lovforslaget er på mange viktige punkter en oppfølging av de synspunkter som vi har hevdet i første del av innstillingen. I arbeidet med denne lovrevisjonen har vi hatt noen hovedmål: For det første - partiets lover og retningslinjer skal inneholde de reglene som er nødvendige for

at partiet skal fungere som en enhet, og stort sett bare dem. Vi må gjennom lovene sørge for at de demokratiske spillereglene som er utviklet blir fulgt.

Vi har også vært på en nokså iherdig jakt etter de lovreglene som i praksis ikke følges, og som det heller ikke er viktig blir fulgt. For å luke dem vekk. Ett eksempel på dette er den lovfestede ordningen med to årsmøter i representantskapet - ett avsluttende og ett oppstartende.

Vi har ønsket lover som er så smidige som mulig i forhold til den mangfoldighet partiet er. Denne oppryddingen har også den hovedhensikt å ha et lovverk som blir respektert. Vi mener at partiavdelingen, kommunepartienes og fylkespartienes lover skal ha de retningslinjer som blir vedtatt, som en bindende ramme. Vi trenger såpass mye av felles regler for å ha sammenheng i partiet.

Jeg skal ikke legge skjul på at vi i Organisasjonskomiteen diskuterte vidtgående endringer når det gjaldt den sentrale styring av partiet. Det er etter vår mening ikke god sammenheng å ha et sentralstyre på reelt sett 23 medlemmer som er fra hele landet, og så et landsstyre på 20 medlemmer. Vitsen med sentralstyret er etter vår mening å ha et lite organ som kan handle raskt og effektivt. Det er et tempo i det politiske liv som gjør at et for stort sentralstyre i praksis fører til at avgjørelsene må tas uten at en rekke å få sentralstyret inn i bildet. Ikke fordi en ønsker det, men fordi en ikke har tid. Og det er klart at det også i praksis har vist seg at det er svært vanskelig å kunne ha reelle interne drøftinger når de skal skje i et for stort forum.

For mange år siden var jeg til stede da en ordfører takket av etter 40 års tjeneste. Han hadde stiftet ungdomslag, parti-lag og fagforeninger, og var blitt den første arbeiderordfører. Han ble takket for alt han hadde gjort, og var litt irritert da han tok ordet: "I Det norske Arbeiderparti er det aldri jeg som løser en sak. Det er alltid vi. Hvis det hadde vært jeg som skulle gjøre jobben, ville den ikke blitt gjort. Den er gjort fordi vi samlet stod bak den."

Dette vi er 160 000 i dag, det kan bli 100 000 til. Og ikke minst vi som sitter på et landsmøte skal vite det enkle: Skal vi løse våre saker, er det de titusener som må aktiviseres som skal løse dem. Klarer vi det, har Organisasjonskomiteen nådd sitt mål. Vi skal ha en organisasjon som kan vinne makt og også sørger for at arbeiderbevegelsen beholder makten.

* * *

Dirigent Asa Solberg Iversen ønsket nå Sven Aspling og Bo Thoreson fra Sverige velkommen til landsmøtet.

Det ble vedtatt 5 minutters taletid i debatten, hvor bare én fra hvert fylkesparti skulle ha ordet. (Organisasjonskomiteens innstilling er trykt i landsmøtehefte nr. 2.)

Linda Bjørgan, AUF: AUF er i klar framgang organisatorisk, likevel er mye ugjort. Det mangler ikke vilje til å øke innsatsen, det som mangler er ressurser, økonomiske og menneskelige. Det blir altfor mye for enkeltpersoner som tar arbeidet på fritida. Det som må til er midler til å ansette en sekretær i hvert fylket. Gjennom Organisasjonskomiteens innstilling tar partiet ansvar for AUF's arbeid lokalt og sentralt, men dette må bli mer enn fine ord. Det må vises vilje til oppfølging på alle plan. Vi vet at flere lag og fylkeslag har problemer med samarbeidet. AUF er også fagbevegelsens ungdomsorganisasjon og vil gjerne ha nærmere samarbeid, men det er et problem å få dette akseptert lokalt. Konkret oppfølging av de prinsipper som innstillingen slår fast for ungdomsarbeidet vil kunne bli et viktig bidrag til valgkamparbeidet og styrke Arbeiderpartiets stilling blant ungdom.

Leif Håkonsen, Akershus: Ved stiftelsen av LO i 1899 sa Holtermann Knudsen: "Arbeiderbevegelsen kan sammenlignes med en kropp med to armer, en politisk og en faglig." Han så klart hvor viktig det er å kunne slåss og ha to armer. Den gang var man tvunget til å slåss. Men etter hvert har samfunnet blitt mer og mer komplisert. Samtidig med den materielle framgang har problemene blitt vanskeligere å hankses med. Framgangen skyldes samspillet med partiet og LO, f.eks. ferieloven, ledighetstrygden, lønn under sykdom, pensjon, arbeidsmiljøloven, bedriftsdemokratiet osv. Disse reformer ville vi ikke fått uten faglig/politisk samarbeid. Hvis det opphører, vil ikke Arbeiderpartiet lenger være noen folkebevegelse. Som medlem av partiet må det være en plikt å være LO-organisert og få andre til å bli det.

Olav Olsen, Hedmark: Med innstillingen har vi fått grunnlaget for en sterk og fremtidsrettet organisasjon. Den går inn for en mer tidsmessig organisering av våre lokallag, som etter min mening er det viktigste ledd i partiet. Det er viktig at lover og retningslinjer er utformet både for den dagsaktuelle situasjon og for framtida. Vi må også ta hensyn til ulike muligheter som er til stede i by- og landområder. Den holdningsskapende faktor er også viktig. Lover og retningslinjer må utformes slik at alle ledd i partiet kan følge dem opp i sitt daglige virke. Når det gjelder retningslinjer for kommune-partiene, § 5, punkt 3, er jeg litt forunderet over at ikke faglig-politisk leder skal ha samme rettigheter i styret som kvinne- og ungdomsrepresentanten. Videre er punkt 2 i § 7 et klart avvik fra nåværende retningslinjer, og vil føre til at kommunepartiets nåværende lover ikke vil være i samsvar med partiets. Fra hvilket tidspunkt skal de nye lovene tre i kraft?

Olav Olsen fremmet videre følgende forslag: Retningslinjer for partiavdelingene § 8, punkt 1: Partiavdelingene skal holde sine årsmøter innen utgangen av 4. kvartal.

Arne J. Stadsvoll, Oppland: Vi har hatt sterk medlemstilvekst i Oppland, men fortsatt er det mulig å få flere. Organisasjonskomiteens innstilling er et godt grunnlag for fortsatt innsats, men et par ting bør kommenteres. Partiet skal i større grad ha sin forankring i lokalmiljøet, noe jeg ser som en naturlig og riktig utvikling, både fra samfunnsmessig og partimessig synspunkt. Men skal det virke, er det nødvendig med konkrete, praktiske tiltak i partiorganisasjonen. Lokalt konkurrerer partilagene med de frivillige organisasjonene om aktive, samfunnsinteresserte innbyggere. Vi ser gang på gang at de mest aktive og engasjerte bruker all disponibel fritid på tillitsverv i idrettslag, musikkorps og ideelle organisasjoner, mens mange lokale partilag har tillitsmannskrise og lite aktivitet. I stedet for å konkurrere om de mest aktive mener jeg partiet på alle plan, og først og fremst lokalt, bør legge opp til et konstruktivt samarbeid med organisasjonene. Hvis partilaget har god kontakt med disse, kan det ta opp aktuelle saker i loaksamfunnet gjennom de politiske organer. Partilaget må selvsagt foreta sine selvstendige politiske vurderinger, men slikt planmessig samarbeid kan føre til større oppslutning om partiet og større politisk aktivitet i lagene.

Trond Gulliksen, Buskerud: Organisasjonskomiteen har gjort et godt arbeid. La oss se på forslagene med åpne øyne og ta en selvkritisk debatt. Heller ikke Arbeiderpartiets organisasjon er perfekt. Vi som er her i dag hører til familieskulkerne som flyr på møter for partiet hele uka. Vi strever for å trekke flere med og fordele oppgavene bedre. Men mange vil ikke delta aktivt, eller de er aktive i andre grener av organisasjonslivet. Vi må prøve å komme ut over stadiet med Tordenskjolds soldater, engasjere partifeller i annen meningsfylt aktivitet, arrangere sangkvelder, picnic, stafetter, åpne familietilstelninger osv. Når det gjelder ungdomsarbeidet bør vi arbeide for egen ungdomssekretær i hvert fylke.

Kåre Myrvold, Vestfold: Bjørn Skau har snakket om det mannskap som skal til for å pløye, harve og høste, men i likhet med mange av oss glemte han noe av det viktigste, nemlig å så. Under kapitlet "Organisasjonen i framtida" mangler et vesentlig punkt. Solidaritetstanken må lærer og oppleves gjennom lek og oppvekst. Jeg regner med at vi får sjanse til å drøfte Framfylkingens framtid på jubileumsleiren neste år. Organisasjonskomiteens konklusjon er at vår organisasjon er for svak, og det er sikkert riktig. Jeg er i hovedsak enig i alle forslag til organisasjonsmodeller, og tror at små enheter vil vitalisere partiet vårt. Men innstillingen har en svakhet. Den sier: "... å løse denne oppgaven hviler også i første rekke på den lokale organisasjon." Samtidig som vi sier at organisasjonen er for svak, pålegger vi den å løse alle oppgaver som er beskrevet. Jeg etterlyser en diskusjon om hvilket redskap partiet totalt har å sette inn i arbeidet for å nå disse målsettingene. Partiets største ressurs er medlemmene - snart 200 000 - under forutsetning av at vi vet hvem medlemmene er. Vi må skaffe oss et medlemsregister, ta teknologien i bruk for å utnytte den ressurs medlemsmassen er.

Knut Liljeberg, Telemark: Det faglig-politiske arbeid er vanskelig, men det lar seg løse. Det må imidlertid bli slutt på at partiet flyr til fagbevegelsen når det er valg, og at fagbevegelsen flyr til partiet når den har problemer. Vi må få til et kontinuerlig samarbeid, og det har partiet ansvar for. Når det gjelder forslagene til lover og retningslinjer, er det i § 13, Landspartiets lover, tatt ut en setning som sier at organiserte fraksjoner ikke er tillatt. Etter mitt syn har vi behov for denne.

Liljeberg fremmet følgende forslag:

Landspartiets lover, § 13, alminnelige bestemmelser:
 Nåværende setning i pkt. 2 opprettholdes.
 Nåværende pkt. 9 opprettholdes.

Retningslinjer for fylkespartiene, § 5 -
 nominasjon til stortingsvalg:
 Nåværende pkt. 2, siste setning, opprettholdes.

§ 6, nominasjon til fylkesting:
 Samme ordlyd som i foregående.
 Nåværende pkt. 7 opprettholdes.

Retningslinjer for kommunepartiene,
 § 4, representantskapet:
 Nåværende pkt. 6 opprettholdes i sin helhet.

Ordet "viktige" går igjen i forbindelse med folkevalgte organ.
 Foreslår at dette ordet strykes.

Liv J. Bakken, Rogaland: Noe av det mest gledelige i innstillingen er forslaget om å knytte Framfylkingen nærmere til partiet. Det betyr at vår barne- og familieorganisasjon blir en del av organisasjonslivet, og det trenger vi. Framfylkingen har i dag 17 000 medlemmer fordelt på 230 lag. Gir vi den 1000 nye ledere, vil den gi oss 10 000 nye medlemmer om noen år. Når det gjelder kontingenten, har jeg levert et forslag om at kontingenten for kollektivt tilmeldte medlemmer økes samtidig og med samme prosent som for personlige medlemmer.

Malvin Moen, Sogn og Fjordane: Om Faglig-politisk utvalg står det i innstillingen at det "er også et samarbeidsorgan hvor partiet og fagbevegelsen er likeverdige parter. Slik ordningen er i dag, er imidlertid FPU ensidig valgt i partiets organer. FPU sentralt har drøftet dette inngående og foreslår at FPU i framtida skal sammensettes slik at halvparten av medlemmene velges av partiet, og den andre halvparten av samorganisasjonene. Formannsfunksjonen går på omgang." Dette kan føre til at det blir valgt medlemmer som tilhører andre partier. Forutsetningen må være at det velges folk som ikke gjør det. Samorganisasjonens vedtekter må i tilfelle endres. Jeg forutsetter at kommunepartiene på steder der det ikke er FPU tar initiativ til å opprette det. Videre synes jeg pkt. 2 i § 13 (partiets lover) bør beholdes som det er nå.

Jon Skarvøy, Møre og Romsdal: Det er fint at partiet diskuterer sin organisasjon og arbeidsform, det bør være en kontinuerlig prosess hos oss. Når det gjelder lovendringer, vil jeg foreslå at § 7, Landsstyret, får følgende tillegg: "Disse velges etter innstilling fra fylkespartiet". Denne praksis følges i dag, men bør etter vår mening også inn i lovene. I lovene for fylkespartiene, § 2, står det ingenting om reisefordeling, men vårt fylkesparti har brukt dette ved sine årsmøter. Forslag: Tillegg etter siste setning: "eller ved reisefordeling etter vedtak i fylkespartiet."

Bestemmelsen om representantskap blir ikke alltid fulgt opp i kommunene, og vi mener det må kunne avgjøres lokalt etter forholdene. Første avsnitt i § 2 (retningslinjer for kommune-partiene) foreslås tilføydd etter siste setning: ".... med mindre fylkespartiene har gitt dispensasjon."

Ove Dalsheim, Sør-Trøndelag: Vi må spørre oss hvordan vårt organisasjonsapparat fungerer utad overfor potensielle velgere og i forhold til LO's medlemmer. Ved siste stortingsvalg stemte ca. 100 000 LO-medlemmer borgerlig. For tida er LO's medlems-tall synkende, mens de som står utenfor, som YS og AF, er på vei oppover. La oss ikke få en organisasjonsdebatt som bare går på tekniske spørsmål. Det er visse yrkesgrupper vi ikke får i tale. Bjørn Skau sa at vårt organisasjonsapparat var konservativt; det samme kan vi si om fagbevegelsen når det gjelder omstilling. Parallelt med organisasjonsdebatten må vi også ta en diskusjon på mer prinsipielt grunnlag. Når det gjelder de konkrete forslag i innstillingen, er jeg enig i at arbeidet bør konsentreres om bostedslaga. Men vi skal ikke se bort fra at en del som er tilsluttet faglige partilag ikke har lyst til å delta i det daglige partiarbeid, de vil bare være medlem av partiet.

Sara Johannessen, Nordland: Ros til komiteen som har lagt dette dokumentet på bordet. Nå er det opp til oss å løse problemene. Vår organisasjon sprang på en måte ut av materielle problemer som nå er løst, og vi må ta stilling til hvordan den skal virke i framtida. Solidaritet er et av våre slagord, grunnlillaren i vår bevegelse, men følger medlemmene at dette fungerer til daglig? Mange mener tvertimot. På årsmøtet i vårt fylkesparti sa en av jentene at DNA var et kaldt parti. Jeg er overbevist om at det ikke blir noen fornyelse i partiet hvis vi ikke også ser på de medmenneskelige forhold i vår organisasjon. Mennesker i dag er medlem av organisasjoner, og derfor er søkelyset rettet på de forskjelliges innsats på det medmenneskelige plan, Mye tyder på at vår organisasjon henger langt etter. Det er vedtatt at ingen arbeider i dag kan sies opp uten gyldig grunn. Vi har ingen tilsvarende regel for medlemmer av partiet. Bruk og kast kan stå som slagord for det som vi praktiserer, se f.eks. på nominasjonsmøtene hvor folk som har slitt for partiet i mange år plutselig settes utenfor. Litt informasjon på forhånd kunne få slikt til å virke mindre sårende. Jeg er også opptatt av opplæringen i partiet. Med den byråkratiske utvikling som stadig skjer står vi svakt som politikere,

hvis vi ikke tar dette med opplæring alvorlig. Maktutredningen gir gode argumenter for det. Det er også nødvendig å se nøye på politikernes arbeidsvilkår.

Oddmund Soleng, Landsstyret, Troms: Organisasjonskomiteen har gjort et viktig og nyttig arbeid, og innstillingen skal være vår styringsplakar. Jeg har bare et par kommentarer. Organisasjonskomiteen sier bl.a. at våre folkevalgte representanter er å betrakte som partiets tillitsvalgte, men den sier også at de folkevalgte ikke får den kontakt og inspirasjon de trenger fra medlemmene, mens disse på sin side ikke får informasjon fra sine folkevalgte, så de kan delta i diskusjoner om saker partiet er engasjert i. Det er sanne og riktige ord. Politisk representasjon og arbeid i partiorganisasjonen er to like nødvendige deler av vår virksomhet. Når en fylkespolitiker snakker, er det på vegne av fylkespartiet. Det er partiets syn som er gjeldende.

Soleng fremmet følgende forslag:

Endringsforslag til retningslinjer for DNA's fylkespartier (s.45)

§ 3, siste setning endres til:

"FP's kvinneutvalg, AUF's fylkeslag og fylkestingsgruppa tiltrer styret med ett medlem hver ...".

Endringsforslag til retningslinjer for kommunepartiene (s.51-52)

§ 5, pkt. 2, første setning endres til:

"Partiets kvinneutvalg i kommunene, AUF i kommunene og kommunistregruppa tiltrer styret med ett medlem hver, som har tale-, forslags- og stemmerett."

§ 5, pkt. 4, siste setning strykes.

Eli Berg, Finnmark: Skal vi makte våre oppgaver i framtida er vi avhengig av et nært og tillitsfullt samarbeid med ungdomsgruppa. Begge parter trenger hverandre. Vi er alle enige om at AUF er og fortsatt skal være vårt talerør til og fra ungdommen. Partiet sentralt, i fylker og kommuner, må imidlertid erkjenne sitt ansvar og ikke skyve alt over på ungdomsorganisasjonen. Skal Arbeiderpartiet og AUF nå fram i ungdomsmiljøene, må det drives en organisatorisk offensiv gjennom AUF. Det viktigste organisatoriske virkemiddel vil være å opprette ungdomssekretærstillinger i alle fylker. AUF i Finnmark engasjerte korttidssekretær i to måneder og fikk tidoblet fylkeslagets medlemstall. Det er beklagelig at fylker med de største avstander fortsatt er uten AUF-sekretær.

Arne Grøttum, Sentralstyret: Vi har fått en avtale om personalpolitikk mellom Arbeiderpartiet, Kommuneforbundet og Norsk Elektrikerforbund. Den er fire år gammel og bra nok, men det er behov for bedre praktisering og oppfølging. Den forutsetter samarbeid og organer for samarbeid. Arbeidstakerorganisasjonene representerer faglig kompetanse som kan være nyttig også for våre folkevalgte tillitsmenn. Spesielt er det viktig nå, når vi vil få en rekke nye politikere, å få etablert et skikkelig samarbeid.

Grøttum fremmet følgende forslag:

Retningslinjer for fylkespartiene, § 3, 3. avsnitt, tilføyes:
"... samt representanter til personalpolitiske kontaktutvalg med NKF/NEKF."

§ 8, nytt punkt 3: "Formannen (lederen) av kommuneutvalget tiltrer fylkespartiets styre."

INNLEVERTE FORSLAG

I tillegg til forslagene som ble referert under debatten var følgende innlevert:

Fra Arild Svensgam, Oslo:

Rettelse, side 47, Revisjon:

Det står: "Årsmøtet velger 2 revisorer med varamenn."

Rettes til vararevisorer.

Rettelse, side 53, Revisjon:

Det står: "Årsmøtet velger 2 revisorer med varamenn".

Rettes til vararevisorer.

Fra Widar Fossum, Oslo:

Kommunepartiene, side 53, § 8, Revisjon:

Ny tekst: "Årsmøtet velger 2 revisorer med vararevisorer. Disse reviderer regnskapet og gir innberetning til årsmøtet."

Fra Jon Skarvøy, Møre og Romsdal:

Lover DNA, side 40, § 7 - Landsstyret:

Tillegg etter siste setning i punkt 2:

"Disse velges etter innstilling fra fylkespartiet".

Fra Kåre Myrvold, Vestfold:

I retningslinjer for fylkespartiene, § 7, pkt. 5, heter det:

"Gruppestyret skal ..."

I retningslinjene for kommunepartiet, § 4, punkt 3, heter det:

"Kommunestyregruppa har rett til ..."

Retningslinjene for alle organisasjonsledd i partiet bør utformes slik at de gir tilnærmet lik behandlingsform av saker.

Det foreslås derfor at det i retningslinjene for kommunepartiet, § 4, pkt. 3, blir stående: "Kommunestyregruppa skal fremme innstilling."

Nåværende retningslinjer for kommunepartiene, § 3, pkt. 6, siste 2 setninger, heter det:

"Om kommunepartiet bestemmer det, kan kommunale saker behandles i fellesmøter mellom representantskapet og kommunestyregruppa. I så fall har både representantskapet og kommunestyregruppas medlemmer stemmerett."

Det er ikke gitt noen begrunnelse for hvorfor dette er tatt ut. Det synes naturlig at kommunestyregruppas medlemmer har stemmerett i saker som de senere skal behandle i kommunale organer på vegne av partiet.

Ovenstående sitat bør derfor inn i de nye vedtektene. Det bør videre vurderes om det ikke også bør inn en lignende formulering i retningslinjene for kommunepartiene.

I retningslinjene for DNA's kvinnebevegelse, § 3, pkt. 3, heter det:

"Ved valg av representanter skal kvinnene i partiavdelingene (kvinnegruppa) ha representasjon i forhold til sitt medlems-tall".

Dette strider mot DNA's lover, § 13, pkt. 7, hvor det heter: "Ved alle valg og nominasjoner skal begge kjønn være representert med minst 40 %", og i retningslinjene for kommune-partiene, § 2, hvor det heter: "Partiavdelingene velger medlemmer til representantskapet i forhold til det antall medlemmer avdelingen har betalt kontingent for."

Dirigenten foreslo samtlige oversendt redaksjonskomiteen for organisasjonssaker, bortsett fra Liv Bakkens forslag, som gjeldt kontingent og var avgjort.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

Bjørn Skau, Organisasjonskomiteens formann: Det er dessverre for sent å komme med forslag, men vi burde hatt følgende bestemmelse i § 6, Landsmøtet: "Når landsmøtets representanter skal snakke, bør det fortrinnsvis skje fra talerstolen"!

En del debattanter har snakket om Framfylkingens plass i organisasjonen vår. Som formann der i flere år kjenner jeg den ganske godt. Framfylkingen har lenge diskutert sin plass i bevegelsen. Når vi utreder partiets organisasjon, er det godt å vite at vi har Framfylkingen. Men dens plass i bevegelsen må bestemmes av organisasjonen selv, ikke av oss.

Det er tatt opp noen spørsmål om stemmerett for ikke-valgte medlemmer i styre og representantskap. Gjennom lovrevisjonen har vi forsøkt å skape bedre klarhet i ansvarsforholdet mellom de forskjellige ledd og forskjellige tillitsvalgte. Hvis en skal følge en regel - som ofte praktiseres, vil det føre til at representantskapets innflytelse på kommunepolitikken blir vesentlig redusert. Et konkret eksempel: En kommunestyregruppe med 30 medlemmer møter på et representantskapsmøte med 40 valgte representanter til stede. De skal avgjøre en sak som gjelder om bystyregruppa her følger opp partiets program. Hvis 6 fra representantskapet stemmer sammen med bystyregruppa, mens flertallet - 34 - har et annet syn, blir flertallet ikke reelt.

Det er viktig å vite hvilke organer som uttaler seg. Det samme bør etter min mening gjelde i partistyret, med unntak for ungdoms- og kvinnebevegelsen, for å sikre den enhet vi må ha i alle ledd.

Når det gjelder tidspunkt for ikrafttreden, vil landsparti-ets lover gjelde fra og med dette landsmøte. De øvrige ledd må revidere sine på første årsmøte og bli gjeldende fra da av.

Når det gjelder organiserte fraksjoner, tror jeg det var jeg som foreslo at nåværende bestemmelse går ut. Det har flere grunner: Få vet hva en organisert fraksjon er, bestemmelsen er brukt vidt forskjellig fra fylke til fylke de siste 10-15 år, den har ingen entydig mening, og - dette er viktigste grunn - den gjelder alltid Jørgen Hattemaker og nesten aldri kong Salomo. Den har rammet vanlige medlemmer i kommunepartier som i små saker blir uenig med sin kommunestyregruppe. Aldri innflytelsesrike personer eller fraksjoner som har hatt stor tilslutning. Vi har ikke praktisert bestemmelsen slik at det blir likhet for loven.

Jeg er glad for at så mange har sagt at ungdomsarbeidet er viktig, og vil bli enda gladere hvis vi i 1984 opplever at de 19 fylkespartiene gjør det til en viktig organisasjonsoppgave, og de 450 kommunepartiene gjør det samme.

Lørdagsmøtet ble hevet kl. 17.05.

FORMIDDAGSMØTET SØNDAG 24. APRIL 1983

Møtet ble satt kl. 09.00 med Odvar Nordli som dirigent. Formannen i Beretnings- og protokollkomiteen, Oddvar Olsen, Østfold, la fram innstilling om protokollen for møtene 22. og 23. april og anbefalte godkjenning.

VEDTAK: Protokollene godkjent.

SAKLISTAS PUNKT 3, INNSTILLING OM BERETNINGEN

Oddvar Olsen, Beretnings- og protokollkomiteens formann, la fram følgende innstilling:

Beretningen er vel redigert og gir god oversikt over virksomheten i partiet i siste 2-årsperiode.

Perioden har vært preget av politisk omskiftelighet. Den startet med regjeringsansvar for partiet, først med regjeringen Nordli, og fra 3/2.1981 med regjeringen Harlem Brundtland fram til Stortingsvalget. For første gang hadde landet en kvinnelig statsminister. Denne regjeringens arbeid har fått en fyldig plass i beretningen, som viser at den fulgte opp partiets program

med et reformarbeid som på flere områder nå er stanset opp under Høyres regjering.

På tross av intens valgkamp tapte partiet Stortingsvalget i 1981, og ble ført over i opposisjonsrollen.

Stortingsgruppa

Som en følge av tapt regjeringsansvar er partiets stortingsgruppe blitt pålagt nye oppgaver, som den, etter komiteens mening, har skjøttet på en utmerket måte. Spesielt nevnes utarbeidelsen av alternativt statsbudsjett for 1983, der hovedvekten ble lagt på en politikk som ville øke sysselsettingen langt ut over det Høyre-regjeringens forslag la opp til.

Landsstyret

har i perioden hatt 5 møter. De har der drøftet den politiske situasjon, utenrikspolitiske spørsmål, arbeidsmarkedssituasjonen, organisasjonsarbeidet og mediepolitikken. Det har avgitt 2 uttalelser om sysselsetting og 1 om situasjonen i Midt-Østen, i tråd med uttalelsen fra Nordisk Arbeiderkongress i Sandefjord i juni 1982.

Sentralstyret

har i perioden holdt 40 møter. Komiteen finner grunn til å nevne spesielt det arbeid som i perioden er lagt ned for å få gjennomført effektive nedrustningstiltak i Europa.

For organisasjons- og medlemsbevegelse

konstateres en god utvikling. Tallet på avdelinger og kommune-partier har økt. Beretningen peker imidlertid på svakheter i organisasjonen, så som for liten aktivitet generelt sett og til dels konsentrasjon om kommunalpolitiske oppgaver. Komiteen slutter seg til vurderingen, men vil også fremheve det meget gode resultat som verveaksjonen i 1982 har gitt. Totalt ble det i året vervet vel 21 000 medlemmer. Det ga en netto tilgang på ca. 12 000 kontingentbetalende medlemmer. I tillegg er det registrert 9 400 som betaler fra 1983. Komiteen merker seg også det positive arbeid som er satt i gang for å bedre planleggingen av organisasjonens arbeid i alle ledd.

Det samme gjelder tilbudet om rådslag som studiemateriell. Disse har vært godt mottatt og flittig benyttet.

Den kjønnsmessige fordeling

av medlemmer i sentralstyret, landsstyret og partiets faste utvalg er også i denne perioden betydelig bedret. I sentralstyret m/vararepresentanter er fordelingen 14 menn og 9 kvinner, og i landsstyret 12 menn og 10 kvinner. Partiets 13 utvalg har til sammen 214 medlemmer - 144 menn og 70 kvinner, dvs. at kvinnene er representert med 37 prosent. Tallet på faste utvalg er i perioden redusert fra 17 til 13. I tillegg har 8 ad hoc-utvalg vært i arbeid.

På kommunalsektoren

vitner beretningen om et aktivt og intenst arbeid med bl.a. nye tiltak for å styrke kontakten mellom partiet og de folkevalgte på alle plan. Behov for økt kontakt med fylkeskretsene framheves.

På det faglig/politiske område

nevnes arbeidet for større aktivitet på lokalplanet, og utgivelsen av "Arbeidshefte om faglig/politisk samarbeid", som et middel i arbeidet for å oppnå dette. En rekke sentrale og fylkessentrale konferanser er arrangert med samme formål.

Aktuelt Perspektiv

er blitt et meget verdifullt informasjonsblad for partiet, men har ikke hatt framgang som ventet og fortjent. Komiteen understreker sterkt betydningen av at tillitsvalgte og medlemmer søker den informasjon som bladet gir.

Kvinnebevegelsen/AUF

Komiteen har videre merket seg kvinnebevegelsens aktive arbeid rundt 80-års milepælen, og at AUF i perioden har hatt tilgang på 94 nye lag. Begge har i de siste 2 åra lagt hovedvekten på arbeid for "nedrustning og fred", og kvinnebevegelsens aksjon for Alva Myrdal-Fondet er verd å legge merke til.

Statsstøtten

til DNA sentralt er fra forrige periode økt fra 18.595.000 kroner til 22.913.000 kroner. I tillegg kommer støtten til fylkes- og kommunepartiene, basert på stemmetallet fra kommunevalget i 1979, 20.815.000 kroner for 2-års perioden.

Nordisk og internasjonalt samarbeid er videreført og forsterket. Partiets tillitsvalgte har vært aktive i flere internasjonale fora. Også i denne sammenheng er det arbeidet for fred og nedrustning og for økt sysselsetting som har preget perioden.

Komiteen peker på følgende feil i beretningen:

Side 40 - under kontingentoversikt:

Buskeruds antall kollektive medlemmer er 2.422.

Side 43 - I Norske Kommuners Sentralforbunds lønns- og personalutvalg har Arbeiderpartiet 3 representanter.

Side 47 - Tillegg til siste linje: ... "til de politiske partier".

Side 30 - under årsmøter i fylkespartiene, skal det stå:

Sør-Trøndelag 1981, Knut Frydenlund

Sør-Trøndelag 1982, Liv Aasen

Side 55 - under foredragsvirksomhet, skal det stå:

Sogn og Fjordane 22.-22. august, Knut Frydenlund.

Med disse kommentarer innstiller Beretnings- og protokollkomiteen overfor landsmøtet at Det norske Arbeiderpartis beretning for årene 1981 og 1982 godkjennes.

Ragnvald Støyva, Møre og Romsdal: Det hjelper ikke hvor god politikken er om den ikke når ut til velgerne. Jeg viser til beretningens side 54 om valgmateriell. Vi fikk en rekke flyveblad om enkeltsaker, velferd, fiskerispørsmål osv., men hvordan skulle disse fordeles? Partiledelsen bør utarbeide en hovedbrosjyre som på en enkel og grei måte legger fram partiets politikk, og som sendes til alle.

Sara Johannessen, Nordland: På side 45 står det om informasjon til gruppeledere i kommunestyre og fylkesting. Jeg ser det har vært holdt to konferanser for kommunal- og fylkespolitikere. Informasjon fra slike møter bør sendes videre nedover i rekkene. Jeg har ikke hørt noe om dette før nå.

Flere forlangte ikke ordet, og innstillingen ble tatt opp.

VEDTAK: DNA's beretning for 1981 og 1982 enstemmig godkjent.

SAKLISTAS PUNKT 4, INNBERETNING FRA REVISJONSNEMDA

Revisjonsnemndas formann, Leif Skau, la fram følgende beretning:

REVISJONSNEMDAS BERETNING I FORBINDELSE MED REGNSKAPENE FOR 1981 OG 1982

I henhold til partiets lover § 8 er det Landsstyret som skal sluttbehandle partiets regnskaper. Det blir da Revisjonsnemndas oppgave å legge fram for Landsmøtet en beretning som er en oversikt over partiets økonomiske stilling på grunnlag av regnskapene.

Det daglige revisjonsarbeidet er utført av Det norske Arbeiderpartis revisjonskontor. Kontoret har 3 ansatte, og den daglige leder er Rolf Jørgensen. Det organisasjonsmessige ansvar for revisjonen er tillagt Revisjonsnemnda som i perioden har hatt 8 møter sammen med revisjonen. Utover dette har nemndas formann hatt jevnlig kontakt med revisjonskontoret. I henhold til sitt mandat har nemnda gjennomgått Sentralstyrets og andre institusjoners møteprotokoller. Likeledes er revisjonsprotokollene gjennomgått. Nemnda sender fortløpende utskrift av sin møtebok til sentralstyret. Revisjonssjefen holder nemnda å jour med revisjonens gang og den regnskapsmessige stilling i de foretak som sorterer under nemnda og kontoret.

Flere av de virksomheten som får sine regnskaper revidert av kontoret har egne kontrollkomiteer eller revisjonsutvalg. Denne beretningen gjelder derfor bare de regnskaper som sorterer direkte under partiets organer. For selskapet Arbeiderbladet og Aktietrykkeriet A/S forelegges nemndas og revisjonens

beretninger for generalforsamlingen i samsvar med aksjeloven. Den 1. juli 1982 ble Aktietrykkeriet A/S utskilt som eget selskap med egen revisor.

Partiets økonomi

Partiet har i perioden mottatt som offentlig støtte kr. 23.924.531,-. Denne inntektsposten representerer rundt 77% av de samlede inntekter når en holder valgregnskapet utenfor. I forrige landsmøteperiode utgjorde statsstøtten 81%. Denne utviklingen er i samsvar med tidligere henstillinger fra Revisjonsnemnda. Kontingentinntektene var kr. 2.452.700,-. Dette er en økning på 45%. Når egeninntektene i perioden er gått opp med om lag 4%, er dette i første rekke et resultat av kontingentforhøyelsen og de første resultatene av vervekampanjen. Det er også av betydning den økning som er foretatt i rammen for A-lotteriets virksomhet, og en større omsetning av materiell av forskjellig slag.

Til lønninger, trygder og bilgodtgjørelser for distriktssekretærene har partiet dekket kr. 6.418.500,-. Som faste bevilgninger er overført kr. 1.600.000,-. I tillegg kommer bevilgninger til spesielle tiltak over budsjettet for den faglig-politiske virksomheten. AUF's andel av statsstøtten er overført ungdomsorganisasjonen med kr. 1.317.000,-, og til andre organisasjoner er det bevilget kr. 353.000,-.

For tidsskriftet "Aktuelt Perspektiv" foreligger det eget regnskap for hvert av årene 1981 og 1982. Som offentlig støtte har tidsskriftet mottatt kr. 1.363.500,-. Fra Faglig-politisk utvalg er overført kr. 400.000,- som bladpenger. Til subsidi-ering av abonnementsprisen og til dekning av bladet sendt ut i forbindelse med vervekampanjen har partiet bidratt med kr. 969.800,-.

Som bidrag til valgkampen 1981 er inntektsført kr. 7.916.000,-, mens utgiftene i forbindelse med valget er bokført med kr. 8.726.000,-.

Av avsetninger foretatt i tidligere regnskap er overført til forskjellige konti kr. 1.300.000,-. Etter at det er foretatt nye avsetninger med kr. 750.000,-, er regnskapet gjort opp med et overskudd på kr. 46.482,-.

Overfor Landsbanken A/S hadde partiet pr. 31/12.1982 et samlet kausjons- og garantiansvar på tilsammen kr. 291.901,-.

Revisjonsnemnda legger med dette fram for Landsmøtet sin beretning for 1981 og 1982. Mer detaljerte opplysninger for bedømmelsen av partiets regnskapsmessige stilling og økonomiske virksomhet er gitt i regnskapene, revisjonsberetningen og i nemndas beretning til Landsstyret.

Oslo, den 13. april 1983.

I Revisjonsnemnda:

Kåre W. Larsen /s/ Leif Skau /s/
formann

Aase Bjerkholt /s/

Landsstyret har i møte den 21. ds. godkjent partiets regnskap for perioden 1/1.1981 til 31/12.1982.

Revisjonsnemndas beretning til Landsstyret er referert der og tatt til etterretning.

VEDTAK: Revisjonsnemndas innberetning til Landsmøtet tatt til etterretning.

SAKLISTAS PUNKT 9, FYLKESTINGS- OG KOMMUNESTYREVALGENE

FOREDRAG AV PARTISEKRETÆR IVAR LEVERAAS:

Arbeiderpartiet har bak seg to valg med klare tilbakeslag:

- i 1979 i landets fylker og kommuner,
- i 1981 i Stortinget. Etter 8 år mistet vi regjeringen.

For en pessimist ville dette være et dårlig utgangspunkt for valgkampen - sporene skremmer. For en optimist - og det bør vi alle være - kan det bare gi et godt grunnlag. Det skal forholdsvis lite til for å skape en framgang som synes og som betyr noe. Utfordrende sagt: I denne valgkampen har Arbeiderpartiet lite å miste og mye å vinne.

Vi ble slått i 1981 - men langt fra utslått. Tvert imot var holdningen straks denne: Nå skal det satses på en bred partimessig mobilisering, der vi skal gi oss selv ny kraft og evne til å vinne nye seire. Folk som hadde stått på sidelinjen, meldte seg til tjeneste. Derfor gjenspeilte det pulsslagene i partiet når vi straks valgte VI KOMMER IGJEN som vår oppsang for hele den 4-års perioden vi nå er inne i.

Vi har ingen lett oppgave ved dette valget. Likevel må vi tørre å stille oss dristige mål. I mange av landets fylker og kommuner skal det lite til før vi klarer å erobre nye skanser.

- I dag har vi bare flertall og fylkesordførere i Hedmark, Oppland og Finnmark. De posisjonene skal vi sikre.
- Det bør være relativt lett å vinne tilbake Østfold, Telemark og Buskerud.
- Vi kan klare Troms, Nordland og Nord-Trøndelag, og det er håp i Sør-Trøndelag.

Det er med andre ord innenfor det mulige å gjøre halvparten av landets fylker arbeiderstyrt. Dessuten, Oslo Arbeiderparti satser friskt for å vinne hovedstaden og dermed enda et fylke for Arbeiderpartiet.

I kommunene bør det være mulig å gjenvinne flertallet og Arbeiderparti-ordførere ganske mange steder.

Vår viktigste ambisjon i denne valgkampen er altså på den ene side å forsvare de skanser vi har. På den annen side å erobre flest mulig nye for Arbeiderpartiet. Det lokalpolitiske Norge-kart kan se vesentlig annerledes ut i den kommende 4-års perioden enn det gjør i dag.

Selv om dette valget først og fremst er et lokalvalg, er det også en etappe på veien til Stortingsvalget i 1985. Derfor er enhver framgang for Arbeiderpartiet viktig. Også når den kommer i kommuner og fylker det ikke er håp om å vinne for oss.

Det går ingen snarvei til et godt valgresultat. Tallenes tale er ikke bare oppmuntrende for oss. Nok har vi tre mål-inger som gir oss litt forskjellige uttelling, som dels bekrefter hverandre, dels går hver sin vei. Men en ting er helt klart, ingen av dem er gode nok til å gi forhåndsløfter om et samlet valgresultat som vil framstå som en stor valgseier.

Etter NOI's målinger, som ikke er de som gir Arbeiderpartiet sterkest uttelling, ligger vi i årets første tre måneder på 37,2 prosent i gjennomsnitt. Det er noe lavere enn de tre siste månedene i 1982. Det er omtrent som valgresultatet i 1981.

Vår oppslutning blant dem som stemte på oss i 1981 er høy, hele 92 prosent, men vår utveksling med andre partier gir ingen skikkelig netto uttelling. Vi gir omtrent det samme som vi tar.

Vår oppslutning er fortsatt størst blant sliterne, de over 60 år. Hele 46-47 prosent av dem vil stemme på oss, 26 prosent på Høyre.

I den store mellomgruppa 30-59 år er Arbeiderpartiet og Høyre jevnstore, med ca. 36 prosent hver.

Blant de unge velgerne 18-29 år er vi igjen størst, med 33 prosent - 3 foran Høyre! (applaus).

Arbeiderpartiet står sterkest blant husmødre, arbeidere og lavere funksjonærer. Vi står for svakt blant høyere funksjonærer og selvstendige.

Vi står sterkt blant de LO-organiserte. Hele 2/3 av dem stemmer på oss. Vi står svakt blant organiserte utenfor LO, bare 1/4 av dem følger oss.

Norske velgere skifter ikke parti hver dag. Derfor blir valget i sterk grad et mobiliseringsvalg, der vi må gjøre alt for å få fram hver eneste A-velger og hver eneste sympatisør. Hver eneste av dem som synes det er viktig å rope et varsko mot den politikken som nå føres. Vi må få fram hver eneste som synes det er viktig at Arbeiderpartiet kommer igjen.

Hele partiorganisasjonen, ja hele arbeiderbevegelsen, må ta denne oppgaven i største alvor. Fagbevegelsens innsats i valgkampen kan bli helt avgjørende for mobiliseringen av våre egne og dermed for vårt samlede valgresultat.

Vi har gode kort på vår side. I denne valgkampen er det vi som er på offensiven. Andre, særlig Høyre, vil være på defensiven.

Partiorganisasjonen burde stå godt rustet til oppgaven. Gjennom 1982 er det vervet over 20.000 nye medlemmer. Bare til nå er det i år kommet ytterligere 4.700 nye til. Det betyr at vi er flere enn på mange, mange år. (applaus)

Det er stor aktivitet ute i partiorganisasjonen. Det er gjort omfattende forberedelser til dette landsmøtet, til de lokalpolitiske programmer, til en aktiv og pågående valgkamp. I ukene framover må jobben gjøres.

Noen spør: Skal vi legge opp en lokalpolitisk valgkamp, eller en rikspolitisk? Det bestemmer vi ikke selv. Derfor kan vi like godt, først som sist, innstille oss på at det blir begge deler. For det er en kjent sak at enhver valgkamp stort sett føres på to plan. Ofte helt uavhengig av hverandre.

Det ene er det som foregår i massemediene, særlig fjernsyn, men også radio og pressen. Her opptrer stort sett "de store kanonene". Her vil vi i sterk grad få de rikspolitiske spørsmålene i forgrunnen. Her vil valgkampen også få preg av å gjelde et regjeringsvalg.

Det som foregår i massemediene er viktig. De får satt ting på den politiske dagsorden. Det kan få tvilerne ned fra gjerdet og valgdeltakelsen opp. Men igjen og igjen erfarer vi dette: Den personlige kontakt fra menneske til menneske er den aller viktigste faktor for politisk påvirkning og meningsdannelse. Derfor er den aller viktigste form for valgkamp den aller mest tradisjonelle, den som drives rundt på våre tusener av arbeidsplasser og på de hundre-tusener av dørstokker. Her er det i minst like høy grad de nære ting som står på dagsorden og som folk er opptatt av. Her er alle muligheter til å sette de lokalpolitiske spørsmålene i sentrum. I valgkampen må vi ut, vi må synes, vi må høres, og ikke minst: vi må lytte. Mange mennesker får mer tillit til oss om vi har vilje til å lytte til dem, enn om vi først og fremst er opptatt av å snakke til dem. Skal vi klare den store jobben som det er å markere seg fra opposisjonstilværelsen, er det nødvendig at vi har frimodighet på vegne av Arbeiderpartiet, at vi tør møte velgerne ansikt til ansikt.

Hvert eneste organisasjonsledd og hver kvinne og mann må gjøre sin del av jobben. Selv om bildet i utgangspunktet ikke er det lyseste, må vi hele veien ha vår gamle valgkampregel i bakhodet: Arbeiderpartiet har verken vunnet eller tapt noe valg før valglokalene stenger på selve valgdagen.

Høyre har utpekt seg selv som vår hovedmotstander ved dette

valget, ja, de har gått så langt at de har sendt ut rundskriv om at vi er det eneste partiet de ønsker å diskutere med i valgkampen. Møter mellom Høyre og de to støttepartiene kunne vel fort avsløre hvor ubehagelig skjørt grunnlaget for det såkalte samarbeidet virkelig er om en kommer litt lenger ut enn til partitoppene.

I forhold til Høyre kommer vi ikke utenom en ubehagelig og bemerkelsesverdig kjensgjerning. Høyre befinner seg i årets tre første måneder på ganske nøyaktig samme resultat som ved Stortingsvalget i 1981. Det er et faktum vi ikke bør undervurdere betydningen av. Det gir all grunn til ettertanke. Det kan ikke skyldes resultatene av Høyres politikk. Forklaringene må søkes andre steder. Kan hende har vi selv noe av ansvaret for det?

Høyres stabilitet er lavere enn vår. Deres 81-velgere begynner å bli skuffet. Men Høyre fanger opp velgere fra mellom-partiene, som er skuffet over at det ikke ble en felles borgerlig regjering, og de fanger opp velgere fra oss. Hvorfor kan vi bare gjette på. Derfor holder Høyre stillingen, også i dag.

Men Høyre er slett ikke uten problemer i denne valgkampen. For første gang på over 50 år skal de ut i en valgkamp alene som regjeringsparti.

- De skal forsvare seg overfor egne skuffede velgere.
- De skal forsvare seg mot angrep fra lokalpolitikere fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, som ser sine posisjoner truet, og som vil gi Høyre ansvaret for de problemene de nå møter i fylker og kommuner.
- De skal forsvare seg mot kravene fra egne lokale politikere, som også ser at oppgavene og problemene i fylkene forutsetter en sterkere statlig innsats for å kunne bli løst.
- Og ikke minst: de skal forsvare seg overfor Arbeiderpartiet og det organisasjonsmessige og politiske skyts vi skal sette inn i valgkampen.

Likevel, Høyres aller viktigste motstander i denne valgkampen burde være resultatene av egen politikk. Sant å si er det ikke mye å skryte av. Skjønt de gjør det jo selv hele tiden. For to uker siden hadde Høyre landsmøte på Hamar. Hovedbudskapet derfra var "vi er på rett vei". Men det avhenger av øynene som ser. Få utenom de som var samlet i landsmøtesalen på Hamar, ser den framgangen som Høyre så entusiastisk beskriver.

La oss se på noen utviklingstrekk:

- Høyre skulle skape ny vekst. Virkeligheten er: Nasjonalproduktet var i 1982 det samme som i 1981. Det er første gang på nesten 25 år at det ikke har økt fra det ene året til det neste. Er dette den rette vei?
- I industrien går verdien av produksjonen ned. Investeringsene går ned, og sysselsettingen går ned. Er dette den rette vei?

- Konkurransesevnen ble svekket med 4 prosent. Er dette den rette vei?
- Siden Høyre overtok regjeringen har arbeidsledigheten økt fra 26.000 til 67.000. Er dette den rette vei?
- Det har blitt dyrere å bo og vanskeligere å skaffe seg bolig. Særlig for unge mennesker som skal etablere seg med egen bolig for første gang er forverringen dramatisk. Tusener av familier i fullt arbeid får ikke familiebudsjettene til å gå i hop. De skyves over til sosialhjelp. Er dette den rette vei?

Sannheten er, det går den gale veien med Norge. Lista over tilbakeslag kan gjøres lang. Det vil være en overdrivelse å påstå at alle problemer er skapt av den sittende regjering alene. Men gjennom regjeringens måte å håndtere dem på er problemene blitt verre, ikke bedre. Knappt noe land i den industrialiserte verden klarte seg så godt gjennom den økonomiske krise som Norge. I 1981 hadde Norge fortsatt en solid økonomi. Problemene skjøt fart med Høyres konservative eksperimenter. Arbeidsledigheten slår for fullt inn i et land som ikke trenger å ha den.

Kristelig Folkeparti og Senterpartiet hoppet av regjerings-toget etter valget. De etablerte seg som støttepartier til Høyre-regjeringen. De har tydeligvis fordøyelsesbesvær med deler av politikken, men som støttepartier må de dele ansvaret for regjeringens eksistens og også for resultatene av dens politikk. De kan stoppe Høyre-regjeringens framstøt hvis de vil. Men Kristelig Folkeparti og Senterpartiet velger å være garantister for regjeringen. Det har allerede kostet i oppslutning. Det kan komme til å koste enda mer.

- For hvor lenge vil den alminnelige bonde godta at deres parti, Senterpartiet, er garantister for en regjering som undergraver de enestående resultater av den landbrukspolitikk som ble etablert under Arbeiderpartiet, og som ga bøndene så gode resultater?
- Hvor lenge vil de mange trygdede og lavinntektstakere i Kristelig Folkeparti, som på nestekjærlighetens grunnlag har vært for inntektsutjamning og sosial trygghet, godta at deres parti støtter en regjering som øker forskjellen mellom menneskene?
- Hvor lenge vil medlemmer og velgere godta at landsmøtene og partiorganisasjonene sier en ting, mens voteringene i Stortinget går en helt annen vei?

Timeglassene kan renne ut. Det er Arbeiderpartiet som er det eneste klare alternativet til den politikken som nå føres. Gjennom de to år som er gått siden regjeringen overtok, har vi fått anskueliggjort hvordan politiske avgjørelser forandrer menneskenes hverdag. Solidaritet er erstattet av større konkurranse og oppmuntring til mer egoisme.

Arbeiderpartiet har en politikk som peker ut av de problemene som det norske samfunnet og menneskene sliter med. Våre svar er ikke lettvinne. De krever noe av hver enkelt. Vi kan ikke si ja til alle krav fra alle grupper. Solidaritet i praktisk politikk er også et spørsmål om å si nei på mange områder som betyr aller mest for alminnelige menneskers hverdag.

For oss er noen oppgaver helt klare:

- 1) Den nåværende arbeidsledigheten er en gigantisk sløsing med vår aller viktigste ressurs: Menneskene og dere evner og vilje til å gjøre en jobb - for fellesskapet og for seg selv. Arbeid er ikke bare et økonomisk spørsmål, men også et etisk. Arbeid gir selvrespekt. Ledighet virker nedverdigende for dem som rammes av den. Vi har allerede merket at samfunn med massearbeidsledighet blir kaldere og hardere for alle som lever i det. Økningen i arbeidsledighet må stoppes. Men det er ikke nok: Ti-tusener av dem som nå har trygd må tilbake i skapende arbeid - eller opplæring, som gir grunnlag for arbeid. De retningslinjer som ble trukket opp i vårt alternative statsbudsjett i fjor høst, og i det manifest som dette landsmøtet snart skal sluttbehandle, må føres videre, både i riks-, fylkes- og kommunepolitikken. På alle plan må alle representanter for Arbeiderpartiet som har mulighet for det, være med å skape de tilbud som kan gi arbeid for alle.

Arbeiderpartiet lover å kjempe en kompromissløs kamp for arbeid for alle.

- 2) Vi må få ny fart i boligpolitikken. Boutgiftene må reduseres, slik at det blir overkommelig for folk, også med vanlige inntekter å bo i skikkelige boliger. De nåværende husbank-regler, sammen med den vanskelige lånesituasjonen i privatbankene, har ført til at hundrevis av leiligheter står tomme. Folk tør ikke flytte inn i dem eller har ikke råd til å bo i dem. Samtidig tvinges mange familier med gode inntekter til å søke sosialhjelp for å dekke sine boutgifter. Arbeiderpartiet har i Stortinget fremmet forslag som ville forbedre dagens situasjon vesentlig. Dette landsmøtet vil gjennom sitt manifest vedta forslag som kan føre en slik linje videre.

Vi skal fortsette kampen for å gjenreise den sosiale boligpolitikken.

- 3) Det er dagens barn og ungdom landet vårt skal bygge framtid på. Kreftene må settes inn for at de unge skal få muligheter til å vokse opp i trygghet og til å etablere seg trygt og godt i det voksne samfunn. Det er ikke å sy puter under armene på ungdommen. Det er altfor mange nåleøyne som er altfor trange for de unge i dag. Dårlige oppvekstmiljøer, mangel på barnehager og skoleplasser, dyre utdanningslån, arbeidsledighet og høye boutgifter. På alle disse områdene har Arbeiderpartiet en alternativ politikk. Deler av den er nedfelt i det manifestet vi er i ferd med å vedta i dag.

Vi skal arbeide for forandringer som gir ungdommen en sjanse.

- 4) Vi kan takke de eldre for det samfunnet vi har i dag. Det er mye ugjort når det gjelder de eldres situasjon. Mange av dem har en trang økonomi, men det er ikke det største problemet. Altfor mange stenges ute fra det øvrige samfunnslivet og får ikke den service og hjelp de har bruk for, verken hjemme eller på annen måte. For altfor mange blir det som skulle være æresperioden i livet, til en isolasjonsperiode. De eldre er Arbeiderpartiets aller beste venner. De føler at de har mye å takke Arbeiderpartiet for. Arbeiderpartiet må føre en politikk overfor de eldre, der vi er denne tilliten verdig. De eldre må trekkes aktivt med i samfunnslivet. Service og hjelpeordninger må bygges ut. Det må komme fart i sykehjemsutbyggingen i Norge.

De eldre fortjener det.

På disse områdene vil Arbeiderpartiet sette kreftene inn i utformingen av lokalpolitikken, fylkespolitikken og rikspolitikken i åra framover. Skal oppgavene løses, må alle ledd ta et tak. Kommunene må settes i stand til å ta hånd om oppgavene. Fra statens side må det drives en økonomisk politikk som understreker betydningen av samfunnsansvaret og fellesgodene.

I valgkampen skal vi fortelle velgerne hva vi står for og hva vi vil, nemlig at vi har ANSVAR FOR HVERANDRE.

I Norge, som i hele den vestlige verden, står den politiske kamp reelt sett mellom to ulike samfunnssyn, mellom to ulike grunnholdninger for samfunnsutviklingen.

- Den ene er liberalismen med tro på markedsøkonomi, beinhard konkurranse og med egoismen i høysetet. Den bygger på den tro at når hver enkelt kjemper som hardest for seg og sitt, blir samfunnet best for oss alle. Vi må erkjenne at dette enkle, kalde synet har fått altfor sterk vind i seilene gjennom de senere år. Men vi opplever også at livet ikke følger læren. Egoisme og sneversyn fører til en kaldere hverdag for tusener av mennesker.
- Det andre samfunnssynet bygger på solidaritet og fellesskap. Det bygger på den erkjennelse, som er vel begrunnet gjennom en lang historie, at alles kamp mot alle, blir de få og sterkes seier over de mange som er altfor svake hver for seg. Den bygger på den erkjennelse at den beste veien til gode levekår for alle er å løfte i flokk og ta utfordringene i fellesskap. Det synet har hatt sine midlertidige tilbakeslag, men vi har bestemt oss for at vi kommer igjen.

Ved høstens valg til fylkesting og kommunestyre skal Arbeiderpartiet gjøre et viktig skritt framover på veien mot å befeste det solidariske samfunnssynet i norsk politisk hverdag.

Dette landsmøtets resultater og vår evne til å bære det fram til velgerne som et troverdig alternativ, vil avgjøre om vi klarer den oppgaven.

Jeg gjentar, vi har betydelige muligheter til å vinne flertall i nye fylker og en rekke kommuner. Det kan vi gjøre gjennom felles innsats og felles løft. Også på det området har hver enkelt av oss et ansvar for sin del av jobben. I morgen tar vi fatt på den oppgaven!

Lykke til!

VEDTAK: Partisekretærens redegjørelse tatt til etterretning.

Dirigenten opplyste at elever fra Ringsaker Folkehøgskole ville samle inn penger i forbindelse med sin aksjon for Nicaragua. Det ble tatt en halv times pause under dette. Resultatet av innsamlingen ble kr. 7.514,55. Dette beløp ble fordoblet gjennom bidra fra partiet. Møtet ble satt igjen kl. 10.30.

SAKLISTAS PUNKT 6, DEN POLITISKE SITUASJON - FORTS. BEHANDLING

Gro Harlem Brundtland la fram innstilling fra redaksjonskomiteen for internasjonale spørsmål og andre politiske saker:

Komiteen legger fram to enstemmige uttalelser. Den første gjelder menneskerettighetene og dekker forslagene A 212, 221, 224, 225 og 226. Om den internasjonale situasjon (herunder forslagene A 161-A 204) har vi laget en uttalelse hvor komiteen gir sin tilslutning til landsstyrets nedrustningsprogram. Den tar ellers utgangspunkt i den forverrede internasjonale situasjon og i faren for et nytt kjernefysisk våpenkapløp. Uttalelsen bygger på den strategi som ligger i Arbeiderpartiets nedrustningsprogram, og her er to viktige punkter. For det første at vår oppgave er å satse maksimalt for å påvirke forhandlingene og øve press på partene. For det andre at vi ikke kan ta stilling til forhandlingsresultatet før dette foreligger. I tråd med andre sentrale punkter i rakettinnstillingen bekrefter vi gjennom denne uttalelsen at dersom tida fram til årsskiftet ikke er tilstrekkelig til å slutte en avtale, vil Arbeiderpartiet gå inn for at forhandlingene fortsetter uten at nye utplasseringer settes i verk. I en slik situasjon må vi gå inn for at partene blir enige om en foreløpig avtale bygd på prinsipperklæringer om fastfrysing av alle typer atomvåpen, slik at forhandlingene kan føres fram til en endelig avtale. INF- og Startforhandlingene må kobles sammen slik at mellomdistansevåpnene kan vurderes i en bredere sammenheng.

I kommentaren til denne uttalelsen konstaterer vi at partene har beveget seg i forhold til sine utgangsposisjoner, men også at forslagene som er kommet fra USA og Sovjetunionen ikke er tilstrekkelige. I samarbeid med andre sosialdemokratiske par-

tier vil Arbeiderpartiet fortsette å øve press på partene. Vi kan derfor ikke gi vår støtte til at det forhandles med sikte på at det skal utplasseres nye våpen. Arbeiderpartiet holder fast ved målet i nedrustningsprogrammet: Nedbygging i øst og ingen utplassering i vest.

UTTALELSE OM MENNESKERETTIGHETENE

Sosial urettferdighet, terrorisme og brudd på menneskerettighetene skaper farlige konflikter og menneskelige lidelser mange steder i verden. Landsmøtet gir sin støtte til dem som kjemper for demokrati, sosial utjamning og retten til selvbestemmelse. Deres kamp er en del av vår felles kamp for en bedre og tryggere verden.

Sovjetunionens og USA's politikk og militære engasjement i mange deler av verden hindrer en nødvendig frigjøringsprosess, skader forholdet mellom de to supermaktene og dermed alle internasjonale forhandlinger. Landsmøtet oppfordrer Sovjetunionen og USA til å vise respekt for alle lands uavhengighet og å søke å løse konflikter gjennom forhandlinger. Dette vil fremme demokrati og respekt for menneskerettighetene og bidra til en ekte avspenning i verden.

På denne bakgrunn vil landsmøtet:

- Vise solidaritet med revolusjonen i Nicaragua fordi den har demokrati og uavhengighet som mål. Landsmøtet krever at Nicaragua får norsk utviklingsbistand. Vi tar avstand fra USA's medvirkning til forsøk på å styrte regjeringen i landet. En avtale mellom USA og Nicaragua må sikre landets rett til selvbestemmelse.
- Tar avstand fra Sovjetunionens krigføring i Afghanistan og støtter kravet om tilbaketrekking av alle sovjetiske styrker fra landet. Forhandlinger om en fredelig løsning må innledes. Landsmøtet støtter FN's arbeid for å få i gang slike forhandlinger.
- Støtte frigjøringsbevegelsen i El Salvador, FDR under ledelse av Guillermo Ungo, og dens krav om en forhandlingsløsning på borgerkrigen i landet. Norge bør gi støtte til frigjøringsbevegelsens humanitære arbeid.
- Gjentar Arbeiderpartiets krav om overgang til flertallsstyre i Sør-Afrika og uavhengighet for Namibia. Landsmøtet oppfordrer alle deler av arbeiderbevegelsen til å øke sin støtte til frigjøringsbevegelsene i det sørlige Afrika.
- Støtte fagbevegelsen Solidaritet og arbeidet for en demokratisk utvikling og frie faglige rettigheter i Polen.

- Støtte kampen for gjeninnføring av demokrati i Tyrkia og kravet om at brudd på menneskerettighetene i landet blir gransket av den europeiske menneskerettighetskommisjonen.

Landsmøtet sender en hilsen til alle samvittighetsfanger og støtter Amnesty Internationals arbeid for disse.

VEDTAK: Forslaget til uttalelse om menneskerettighetene enstemmig vedtatt.

UTTALELSE OM DEN INTERNASJONALE SITUASJON

Den internasjonale situasjon er blitt ytterligere forverret de siste måneder. Det er stor fare for en ny kald krig og et nytt kjernefysisk våpenkappløp. Alle anstrengelser må nå gjøres for å skape tillit og avspenning mellom øst og vest.

Forhandlingene om kjernefysiske mellomdistansevåpen er avgjørende for utviklingen i Europa. Alternativet til en avtale er økende spenning med fare for at også forhandlingene om strategiske våpen vil mislykkes.

Partene har beveget seg i forhold til sine utgangsposisjoner. De forslagene som har kommet fra USA og Sovjetunionen, er imidlertid ikke tilstrekkelige. Arbeiderpartiet vil i samarbeid med andre sosialdemokratiske partier fortsette å øve press på partene og kan derfor ikke gi sin støtte til at det forhandles med sikte på at det skal utplasseres nye våpen. Arbeiderpartiet holder fast ved målet i nedrustningsprogrammet. Nedbygging i øst og ingen utplassering i vest.

Dersom tiden fram til årsskiftet ikke er tilstrekkelig til å slutte en avtale, vil Arbeiderpartiet gå inn for at forhandlingene fortsetter uten at nye utplasseringer settes i verk. Partene må i en slik situasjon bli enige om en foreløpig avtale bygd på prinsipperklæringer om fastfrysing av alle typer atomvåpen, slik at forhandlingene kan føres fram til en endelig avtale om nedbygging av SS-4, SS-5, SS-20 og ingen utplassering av Pershing II og krysserraketter. INF- og Startforhandlingene må kobles sammen slik at mellomdistansevåpnene kan vurderes i en bredere sammenheng.

En slik videreføring av INF-forhandlingene har sterk tilslutning i Europa og USA fordi dette vil føre til reell nedrustning i Europa og oppfylle FN's krav om fastfrysing av atomvåpnene slik at det kan innledes forhandlinger om store reduksjoner også av de strategiske systemene.

Dette opplegget og disse målene er i samsvar med Arbeiderpartiets nedrustningsprogram som ble fremmet av landsstyret i januar 1983, og som landsmøtet gir sin tilslutning til.

Liv Andersen, landsstyret: Jeg kan gi min tilslutning til den enstemmige innstilling som nå foreligger fra redaksjonskomiteen. (Sterk applaus). Jeg takker redaksjonskomiteen for et utmerket arbeid og trekker selvsagt mitt forslag tilbake og anbefaler landsmøtet enstemmig å vedta dette.

VEDTAK: Uttalelsen om den internasjonale situasjon enstemmig vedtatt under langvarig, stående applaus.

Dirigenten la så fram redaksjonskomiteens innstilling til de to øvrige forslag som var reist under debatten.

Forslag fra Stein Ove Hansen, Troms:
Tillegg til "Rakettinnstillingen".

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslagene anses dekket av uttalelsen om den internasjonale situasjon.

Forslag fra Trond Løvås, Rogaland:
Utdanningspolitisk uttalelse.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Landsmøtet støtter intensjonene i forslaget. Forslaget oversendes det nye sentralstyret og Stortingsgruppa til vurdering i forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingene om grunnskolen og den videregående skole.

VEDTAK: Innstillingen enstemmig bifalt.

INNSTILLING FRA REDAKSJONSKOMITEEN FOR LOKALPOLITISK MANIFEST

Gunnar Berge, komiteens formann: Manifestet er ikke ment å erstatte arbeidsprogrammet for inneværende periode. Det er et supplement som tar opp spesielt aktuelle saker i den kommunevalgkamp vi nå går inn i, sysselsetting, bolig- og helse spørsmål som har fått en negativ utvikling under Høyre-regjeringens politikk. En rekke av forslagene redaksjonskomiteen har fått oversendt må anses dekket av gjeldende arbeidsprogram.

Berge viste så til den omdelte innstilling som var en kopi av landsmøtehefte nr. 4, men med delvis rettet tekst. Han gjennomgikk rettelsene i innledningen og i avsnittet om Arbeid for alle. I forhold til det opprinnelige utkast var følgende endringer foreslått av redaksjonskomiteen:

Side 1: 4. avsnitt, 2. setning, skal lyde: Vi avviser at det ikke er mulig å sikre arbeid for alle.

Side 2: 2. avsnitt, brukes en tredjedel i stedet for 60 prosent.

Side 3: 1. avsnitt, de to siste linjene strykes.

Side 3: Det tilføyes et nytt avsnitt før undertittel "Offensiv for full sysselsetting" som følger:

"Kampen for den fulle sysselsetting må føres både på det internasjonale og det nasjonale plan. Arbeidsledigheten blir lettere å redusere i alle land dersom den økonomiske politikken i de viktigste land samordnes.

Den konjunkturoppgang som nå er mulig, vil i tilfelle ikke være sterk nok til å redusere ledigheten internasjonalt. Det er derfor nødvendig at den økonomiske politikken stimulerer til sterkere vekst i form av økt etterspørsel og stimulering av investeringene. Mulighetene for dette burde nå være større enn tidligere, bl.a. fordi prisstigningen har avtatt betydelig i mange land, og fordi industrilandenenes underskudd overfor OPEC er sterkt redusert.

I tråd med de krav den internasjonale arbeiderbevegelse nå stiller, må Norge derfor i samarbeid bl.a. med de andre nordiske land arbeide innenfor OECD og andre internasjonale organer for å få til en slik endring og samordning av den økonomiske politikken."

Side 4: 1. avsnitt strykes og erstattes med følgende:

"Planen er en oppfølging av Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett og de sysselsettingstiltak Arbeiderpartiet satte fram i Stortinget i februar 1983. De foreslåtte sysselsettingstiltak innebar en samlet innsats på 2.8 milliarder. Ved en slik innsats vil det kunne skapes om lag 40 000 nye arbeids- og opplæringsplasser. En vesentlig del av utgiftene vil bli oppveid av det som spares når behovet for arbeidsløshetsstrygd blir mindre. På den måten vil vi bruke midler til å sysselsette folk i stedet for utbetaling av trygd. Arbeiderpartiet vil imidlertid motsette seg alle forsøk på å innskrenke retten til arbeidsløshetsstrygd."

Side 4: 3. avsnitt, 3. linje: en mer ekspansiv kredittpolitikk erstattes med kreditt- og industripolitiske tiltak.

Side 5: I 2. avsnitt brukes ordet må i stedet for bør i 1., 3. og 7. linje.

Side 5: Det gis følgende tilføyelse før avsnittet "Kommunene må spille en aktiv rolle":

"For å sikre bosettingsmønsteret er det viktig at den landbrukspolitikk som Arbeiderpartiet la opp til, bli ført videre. Avvirkningene og innsatsen i skogbruket må økes for å sikre sysselsettingen og næringens ressursgrunnlag. Like viktig er det at fiskeripolitikken utformes på en måte som er med på å sikre kyst-Norges framtid. Dette må skje i nært samarbeid mellom organisasjonene i næringene og myndighetene."

Side 6: I 2. linje brukes ordet og i stedet for eller.
I 9. linje erstattes høyere avvikning med kultiverings-
tiltak og nyplanting.

Side 6: I 2. avsnitt (Arbeidsmarkedspolitikken) skal det hete
"økes vesentlig" i stedet for "slik at 35 000osv.)"
Siste setning: "... etaten bygges ut med minst 500
faste stillinger. Tidsavgrensede stillinger benyttes
kun unntaksvis."

Side 7: 1. strekpunkt skal lyde: "- Styrke kommunenes og fylkes-
kommunenes økonomi, bl.a. gjennom større overføringer
som gir grunnlag for økt sysselsetting."

2. strekpunkt: "-Eksisterende virksomhet og nye arbeids-
plasser i distriktene sikres gjennom sterkere bruk av
offentlige virkemidler. Et handlingsprogram for å løse
Finnmarks spesielle problemer utarbeides snarest."

3. strekpunkt: "- En vesentlig utbygging av arbeids-
markedspolitiske tiltak, både sysselsetting og opplæring."

4. strekpunkt: "- Styrking av Arbeidsmarkedsstaten med
minst 500 faste stillinger. Nåværende tidsavgrensede
stillinger gjøres faste."

Deretter følgende nye strekpunkter:

"- Kvinnekonserter i alle fylker".

"- Kjønnskvotering knyttet til Distriktenes Utbyggings-
fonds virksomhet."

"- Likestillingstilskott til bedrifter som ansetter kvinner
i utradisjonelle yrker."

"- Deltidsansatte gis større trygghet ved at rettigheter
kommer inn i avtaleverket."

"- Egne arbeidslederkurs for kvinner arrangeres både i
offentlig sektor og i samarbeid med partene i arbeids-
livet."

Opprinnelig strekpunkt 4 blir nå 10: "- Gjennom ungdoms-
garantien sikre all ungdom under 20 år et tilbud om
enten arbeid eller utdanningsplass. Ungdomsgarantien
videreføres i en mer forpliktende form til også å gjelde
ungdom under 25 år som ikke er kommet i fast arbeid."

Strekpunkt 11: "Utbygging av lærlingsordningen med flere
plasser i flere fag, både i offentlig og privat sektor.
Tilskottet til hver lærlingsplass økes. Fagbevegelsen
trekkes aktivt med i dette arbeidet."

Ingen endring i de to neste strekpunkter.

14. strekpunkt: "- Åpne arbeidsmarkedskursene for alle
som har gått ut grunnskolen."

15. strekpunkt: "- Framskynde inntaket til videregående
skoler til tidligere på våren, slik at elever som ikke
får plass kan følges opp før de forlater grunnskolen."

16. strekpunkt: "- Trygge og bygge ut arbeidstilbud for funksjonshemmede."

Ingen endring i 17. strekpunkt.

18. strekpunkt: "Økte tilleggsbevilgninger til statlige etater ..."

Ingen endring i 19. strekpunkt.

20. strekpunkt: "- En nedsettelse av renten i statsbankene og på det private kredittmarkedet."

21. strekpunkt: "- Jordbrukspolitikken føres videre etter de retningslinjer som er trukket opp av Arbeiderpartiet. Det legges særlig vekt på å trygge de mindre bruks stilling."

22. strekpunkt: "- Tilskottene til skogsbilveier og kultiveringsarbeid i skogbruket økes."

23. strekpunkt: "- De statlige tiltak overfor fiskeriene utbygges videre for å trygge bosettingen i kystdistriktene."

Ingen endring i strekpunkt 24 (tidligere 12).

Strekpunkt 25: "- Bevilgningene til eksportfremmende tiltak økes vesentlig.

Ingen endring av strekpunkt 26 (13).

Strekpunkt 27 (14) tilføyes: "Fortsette arbeidet for mer ensartede strømpriser over hele landet."

Strekpunkt 29 (16) tilføyes: "Øke de offentlige investeringene spesielt i områder med lavt aktivitetsnivå."

Ingen endring av strekpunkt 30 (17) og 31 (18).

Dirigenten gav så ordet fritt til første del av manifestet.

Olav Boye, Buskerud: Øverst på side 5 i redaksjonskomiteens forslag står det: "AP etterlyser en nasjonal industristrategi." Da må man ha lov å spørre hvem vi etterlyser den fra. Neppe fra Høyre-regjeringen. Med bakgrunn i forslag 291 fra Drammen Arbeiderparti fremmet han følgende forslag: 1. setning på side 5 strykes. I stedet settes inn: Arbeiderpartiet vil utarbeide et handlingsprogram for vekst og utvikling i norsk industri.

Redaksjonskomiteen godtok endringen.

Jens Ove Kristiansen, Aust-Agder: viste til sitt tidligere forslag om utdanningspolitikk og foreslo følgende på side 10: Arbeiderpartiet står fast ved målet om en skole for alle og vil derfor gå imot enhver form for skolepenger, f.eks. egenandel på skoleskyssen. - Dette er uforenlig med prinsippet om at alle skal

ha samme mulighet til utdanning. Vi kan ikke hevde det når familier må betale opptil 10 000 kroner i ulike skoleutgifter, sa Kristiansen.

Gunnar Berge opplyste at redaksjonskomiteen hadde innstilt på at forslaget ble vedtatt, men ikke som punkt i manifestet. Den anbefalte det vurdert under utarbeidelsen av arbeidsprogrammet for neste periode.

Jens Ove Kristiansen: Flott! (Han trakk forslaget).

Martha Seljeseth, Sogn og Fjordane, fremmet følgende forslag:
 "Landsmøteutsendingane frå Sogn og Fjordane syner til landsmøtehefte nr. 4, side 6, 3. linje, og vil foreslå fylgjande endring: Tilskottet til oppretting av enkeltarbeidsplasser bør kunne bli opptil 100 prosent."

Grunngjeving: Krav om eigenandel ved oppretting av arbeidsplassar fører til at dei økonomisk vanskelegast stilte fylker og kommunar ikkje kan gjere seg nytte av ordninga, og her er gjerne arbeidsløysa størst. Erfaringa med "Rettedal-midlane" i vårt fylke og andre stader syner dette."

Gunnar Berge: Redaksjonskomiteen har kommet til at 90 prosent er en god dekning, når en tar hensyn til at kommuner og fylker får skatteinntekter i tillegg.

Kåre Myrvold, Vestfold, hadde ordet til forretningsorden og etterlyste oversikt over de enkelte forslags skjebne.

Liste over disse var under utdeling, og dirigenten tok opp de nye forslag som var reist.

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling med Olav Boyes endringsforslag vedtatt med stort flertall. Martha Seljeseths forslag ble avvist.

Dirigenten refererte så et telegram fra Skolenes Landsforbund, Hedmark Fylkeslag:

"Til lykke med landsmøtet. Håper landsmøtet fatter vedtak som sikrer våre arbeidsplasser og bidrar til fred og nedrustning i verden."

Neste avsnitt i manifestet gjaldt boligpolitikken hvor redaksjonskomiteen anbefalte følgende endringer i det opprinnelige utkast:

I innledningen endres siste setning slik: Fradragsreglene ved beskatningen er til størst fordel for dem som tjener mest. Nytt strekpunkt mellom 1. og 2: - Bostøtteordningen må legges om og bedres. Strekpunkt 6 (5) skal lyde: - Sterk økning av statens innsats i byfornyelsen.

Strekpunkt 8 (7) tilføyes: - Husbanklånene må fastsettes på grunnlag av byggekostnadene i de ulike deler av landet.
 Strekpunkt 9 (8) endres til: Husbankrenten må senkes. Opptrappingen av rentebelastningen bør skje over et lengre tidsrom.
 Ingen endring i strekpunkt 10 (9).

Strekpunkt 11: - Ordningen med etableringslån utvides til minst 100 mill. kroner, slik at en kan møte det store kravet til egenkapital både i nye og brukte boliger. Inntektsgrensene for tildeling av etableringslån oppjusteres.

Strekpunkt 12: - De private bankene må pålegges klare forpliktelser i boligfinansieringen, særlig når det gjelder byggelån og toppfinansiering av husbank-boliger. Det må bli likestilling mellom innskuddsleiligheter og selveierboliger når det gjelder rente- og avdragstid.

Strekpunkt 13 (12): De fem siste ordene strykes. Deretter ingen endringer før 16 (15), hvor det tilføyes: Låne- og tilskottsordningene må gi muligheter for 100 prosent finansiering for boliger til funksjonshemmede.

Nytt strekpunkt 17: - Leietakere i tjenesteboliger sikres et bedre rettsvern.

Nytt strekpunkt 18: - Gjennomføre lovmessige endringer som kan bidra til en raskere overføring av leiegårder til beboerne. Deretter et helt nytt avsnitt: Trygge bysamfunn (utarbeidet på grunnlag av et dokument fra kommunepartiene i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger):

"De større byene står overfor økende problemer. Utilstrekkelig boligfornyelse fører til at avstanden i boligstandard vokser. Flere tusen mennesker bor i boliger som har for lav standard.

Sosiale problemer, særlig hos barn og ungdom, er større enn ellers i landet. Bysentrene får stadig sterkere innslag av kriminalitet, ofte knyttet til narkotika og alkoholmisbruk.

Særlig de indre bydelene i de større byene har betydelige forurensningsproblemer, ikke minst på grunn av trafikken. Det er avgjørende at en større del av transporten kan skje med kollektive transportmidler. Dette krever imidlertid betydelig økning av ressursene.

Samarbeidet mellom staten og de større bykommunene styrkes.

Arbeiderpartiet vil:

- Øke tempoet i byfornyelsen med sikte på at den eldre og dårlige boligmassen skal være fornyet i løpet av en 10-års periode. Dette krever fornyelse av minst 3-4000 boliger pr. år.
- Gjennomføre løsninger med kollektivtrafikk som sikrer at en vesentlig større del av persontransporten skjer på kollektive transportmidler. Dette krever økte statstilskott.
- Gi muligheter for en forsterkning av sosialarbeidet med sikte på å gi raskere og bedre tilbud til grupper som har særlige hjelpebehov.

- Gjennomføre programmet for bedring av levestandard og livsstandard for de grupper i storbyene som har dårligst levekår."

Redaksjonskomiteen la fram følgende tilleggsforslag:

"Landsmøtet ber sentralstyret i samarbeid med kommunepartiene i de større byene å utarbeide et konkret og forpliktende program for Arbeiderpartiets innsats på disse områdene. Programmet bør være ferdig senest 1. juli 1983."

Per Olav Nilsen, Oslo: I 1975 fikk Arbeiderpartiet gjennomført at også rentene på lån til boligkooperative leiligheter kunne komme til fradrag på skatten. Dette må vi følge opp. Nå bygges det boliger som folk ikke har råd til å flytte inn i, samtidig som ordningene er så innfløkt at omtrent ingen forstår dem.

Han fremmet følgende forslag: "Boligkooperasjonen likestilles likningsmessig med den private boligmasse. Finansieringen gjennom private banker likeså."

Gunnar Berge viste til at det i manifestet var foreslått 75% grunnlån til borettsleiligheter og 60% til andre boliger. Nilsens forslag bør ellers vurderes som en del av programarbeidet, særlig det som utføres av LO's og partiets skatteutvalg.

Dirigenten foreslo Nilsens forslag oversendt partiets programkomite.

VEDTAK: Dirigentens forslag enstemmig bifalt. Videre ble redaksjonskomiteens innstilling vedrørende boligpolitikken enstemmig vedtatt sammen med komiteens tilleggsforslag.

Gunnar Berge fortsatte gjennomgåelsen av redaksjonskomiteens innstilling. Neste avsnitt skal ha titelen Helse- og sosialtjenesten. Ordene mest mulig i 2. linje strykes. I 13. linje rettes en tredjedel til en fjerdedel. Mange kommuner vil få en betydelig sterkere økning enn dette. Siste linje i 2. avsnitt: Samtidig kan de eldre selv gjøre mye dersom forholdene legges til rette. 5. strekpunkt skal være: -Arbeiderpartiet vil gjennomføre kommunalhelsetjenesten slik at alle uansett bosted og økonomi får et tilfredsstillende helsetilbud. Dette krever sterkere styring med utviklingen av kommunalhelsetjenesten. Helsepersonell bør være offentlig ansatte. - Ellers ingen endringer.

VEDTAK: Punktet Helse- og sosialtjenesten bifalt i samsvar med redaksjonskomiteens innstilling.

I avsnittet Styrking av Barne- og ungdomsvernet anbefalte redaksjonskomiteen følgende endringer under strekpunktene for kommunene:

2. strekpunkt tilføyes: Barn og ungdom skal trekkes med i planlegging og utforming av sitt nærmiljø.

Nytt strekpunkt 3: - Barn og unge må gis opplysning og informasjon om de selv- og medbestemmelsesrettigheter de har. Skolen må ha et særlig ansvar for dette.

Nytt strekpunkt 7: - Det gjennomføres oppfølgingstiltak for kvinner og barn som har nyttet krisesentre. Etablering og drift av krisesentre må sikres gjennom offentlige midler.

Nytt strekpunkt 11: - Offentlig ansatte skal ha meldeplikt ved mistanke om mishandling av barn.

Tre nye strekpunkter tilføyes:

- Kontroll av barns totale helse på helsestasjonene gjøres obligatorisk.

- Alle helsestasjoner skal tilby foreldre kurs og opplysning om og for barn. Det kan gjerne gjøres i samarbeid med frivillige opplysningsorganisasjoner.

- Funksjonshemmede gis reelle muligheter til å bli i sine nærmiljøer.

2. avsnitt under punktet Støtte og avlastning for foreldrene skal begynne slik: Arbeiderpartiet vil:

- Alle barn skal ha rett til et barnehagetilbud. Prinsippet om utbyggingsplikt av barnehager lovhjemles og følges opp av en offentlig finansieringsplan.

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt enstemmig.

Lokalpolitisk manifest i sin helhet enstemmig vedtatt i samsvar med redaksjonskomiteens innstilling.

ANDRE FORSLAG

Redaksjonskomiteen fremmet videre innstilling når det gjaldt forslag som det ikke var tatt hensyn til i manifestet og foreslo:

Disse oversendes sentralstyret for å bli vurdert i forbindelse med utarbeidelse av arbeidsprogram for neste periode.

Det gjaldt følgende:

Fra AUF om boligpolitikk,
fra Anne-Lise Grande Vollan om den kommunale sosialomsorg,
fra Geir Knutsson, Nordland, om styrking av sosialkontorene,
fra Bjørg Hille Grimen om helseproblemer via livsmiljøet,
fra Oslo Arbeiderparti om 6 timers arbeidsdag,
fra Kåre Myrvold om kulturarbeid,
fra Jon Skarvøy om arbeidsledighetstrygden,
fra Arne Næsheim om fylkeskommunenes næringsfond,
fra Thorbjørn Hagen om lavere pensjonsalder,

fra Trondheim og omegn Pensjonistforening om sosialpolitiske utvalg,
 fra Erik S. Winther om pendlerutvalg,
 fra AUF om videreføring av ungdomsgarantien, hvor det innstilles
 på utredning med sikte på konkret handlingsplan,
 fra Ski Arbeiderparti om fremmedarbeidere, og
 fra Jens Ove Kristiansen om lik rett til utdanning.

VEDTAK: Oversendes sentralstyret.

Redaksjonskomiteen fremmet videre følgende forslag til uttalelser:

UTTALELSE OM SYSSELSETTING

Siden Høyre overtok regjeringsansvaret har den registrerte arbeidsledigheten økt dramatisk. I løpet av 1½ år er den økt fra 26 000 til over 67 000. I år har ledigheten ikke avtatt utover våren slik det er vanlig. Situasjonen er derfor i realiteten blitt betydelig forverret, også de siste månedene.

Økningen av arbeidsledigheten med 40 000 koster stat og kommuner 2½ milliarder kroner på årsbasis i form av økt arbeidsledighetstrygd og tapte skatteinntekter.

Den konservative sparepolitikken har hovedansvaret for dette. Den svekker velferdssamfunnet og hindrer nødvendig reformarbeid.

Tiltakene fra regjeringen har ikke vært tilstrekkelige til å bekjempe ledigheten.

Arbeiderpartiet har satt fram forslag som ville ført til en betydelig nedgang i ledigheten. Kommunene og fylkene ville fått tilført over 1 milliard ekstra til bruk i kampen mot ledigheten. Industrien og distriktspolitikken ville blitt styrket med 1,3 milliarder. De fleste av Arbeiderpartiets forslag ble nedstemt i Stortinget.

Under inntektsoppgjøret har fagbevegelsen lagt hovedvekt på sikring av sysselsettingen. Fagbevegelsen har rettet en sterk henstilling om at også regjering og Storting gjennomfører effektive tiltak i kampen mot ledigheten. Denne henstilling må tas alvorlig. Arbeiderpartiet vil i forbindelse med det reviderte nasjonalbudsjettet på ny fremme forslag, bl.a. om rentepolitikken.

I kommuner, fylkeskommuner og Stortinget vil Arbeiderpartiet også i tida som kommer la kampen mot ledigheten og for sikring av sysselsettingen få første prioritet.

VEDTAK: Uttalelsen enstemmig vedtatt.

UTTALELSE OM SULITJELMA

Landsmøtet gir full støtte til Sulitjelma-samfunnets målbevisste arbeid for en trygg framtid.

Landsmøtet forutsetter at Arbeiderpartiets stortingsgruppe arbeider aktivt for å sikre framtidige eierforhold til industri-anleggene som kan gi garantier for at de industrielle aktiviteter i Sulitjelma kan opprettholdes og videreutvikles.

Økonomiske midler til nødvendige investeringer må sikres for en rasjonell og mest mulig integrert produksjon, basert på gruvedrift og de aktiviteter som naturlig er knyttet til Sulitjelma-samfunnet.

Geir Knutson, Nordland: Med bakgrunn i situasjonen i dag og den kjensgjerning at Stortinget arbeider for å finne en løsning for Sulitjelma-samfunnet, synes jeg forslaget til uttalelse er en god støtte til de som kjemper for lokalsamfunnet sitt. Jeg ber landsmøtet vedta uttalelsen, og gjennom den vise vår solidariske støtte til våre kameraters kamp.

VEDTAK: Forslaget til uttalelse enstemmig vedtatt.

UTTALELSE OM MEDIAPOLITIKKEN

Den raske utviklingen i mediesamfunnet vil gi oss store nye muligheter, men vil også kreve avklaringer og vilje til samfunnsmessig styring.

Arbeiderbevegelsen må her påta seg det ansvar og de forpliktelser som kampen om de nye media vil innebære, både kulturpolitisk og sysselsettingsmessig: En kamp som vil få konsekvenser langt inn i det neste århundre.

For arbeiderbevegelsen vil det være et hovedmål at mediene skal gi et balansert og likeverdig tilbud over hele landet, og til alle sosiale og kulturelle grupper.

Med den økte medieflommen fra andre land vil det også være en førsterangs oppgave å verne og utvikle norsk kultur, verdier og språk.

Dette vil også øke behovet for et økt kringkastingssamarbeid i Norden.

Arbeiderbevegelsen vil være særlig på vakt mot at kringkastings-tilbudet kommersialiseres gjennom reklame og etableringer fra norske eller utenlandske kapitalinteresser.

NRK må bære hovedansvaret for utviklingen av et bredt og allsidig kringkastingstilbud i Norge. Denne oppgaven krever en opprustning av institusjonen, og Arbeiderpartiet hilser med glede de framstøt NRK nå gjør på dette området. Arbeiderpartiet mener derfor at NRK må sikres muligheter for satellittkringkasting så snart som mulig, og vil peke på de interessante mulighetene som ligger her for å spre NRK's sendinger til Nordsjøen og Svalbard, og mulighetene for å begynne utviklingen av et TV 2 i Norge.

Samtidig må NRKs distriktkontorer utvikles videre, og det bør tas sikte på regionale sendinger også på fjernsyn.

Arbeiderpartiet vil peke på at flere sider ved medieutviklingen ikke bare har stor kulturpolitisk betydning, men at den også kan berøre viktige maktfaktorer i samfunnet, og ha stor innvirkning på sysselsetting, industriell og teknologisk utvikling. F.eks. kabelutviklingen må derfor bringes under samfunnsmessig styring.

Arbeiderpartiet mener at forsøk med lokal kringkasting som nærradio og kabel-TV kan ha verdi, særlig som kommunikasjonsformer og samlende krefter i lokalsamfunn, og dessuten øke forståelsen for mediene selv.

Likevel må en være på vakt mot at det også her kan skapes konsentrert mediamakt, og at de alminnelige målsettingene med vår kringkastingspolitikk kommer i fare.

Arbeidet går derfor inn for at disse nye mediene må utprøves gjennom en forsøksperiode, og med sterk vekt på slike hensyn. For at medieutviklingen skal bli til berikelse, og ikke fremme passivitet og fremmedgjøring, må medieutviklingen også møtes med økt kulturell satsing på alle områder.

Bjørn Bjørnsen, Akershus: Det er på tide at vi kommer på offensiven i mediaspørsmålet. Utviklingen ruller og går, og partier halter etter. Jeg synes forslaget til uttalelse er bra, men en ting er glemt. Vi er i dag inne i en medierus, vi dynges ned av krav og har vanskelig for å finne retningen. Det heter i 4. avsnitt: "Med den økte medieflommen fra andre land vil det også være en førsterangs oppgave å verne og utvikle norsk kultur, verdier og språk." Da er det ikke logisk å fortsette med: "Dette vil også øke behovet for norsk kringkastingssamarbeid i Norden." Vi må ikke glemme at det trykte ord holder på å forsvinne i utviklingen.

Bjørnsen fremmet følgende forslag: 5. avsnitt strykes og erstattes med: Dette betyr at biblioteker, bøker og presse som bærer av språk og kultur må beholde sin plass i et nyansert mediebilde.

Gunnar Berge sluttet seg til Bjørnsens forslag, men Einar Førde mente det burde tilføyes: Det er også behov for økt kringkastingssamarbeid i Norden. Bjørnsen var enig i det.

VEDTAK: Uttalelsen om mediapolitikk vedtatt med disse endringer.

INNSTILLING FRA REDAKSJONSKOMITEEN FOR ORGANISASJONSSAKER

Ole Knapp, komiteens formann: Redaksjonskomiteen oppfatter ikke Organisasjonskomiteens innstilling som en avslutning på noe, men tvert imot en begynnelse på et organisasjonsarbeid for å styrke de respektive ledd. Innstillingen består av forslag som kan gjennomføres på kort tid og av forslag som har lengre perspektiv og trenger større grad av modning. Ved siden av behandlingen av de oversendte forslag har komiteen måttet legge en del prinsipielle holdninger til grunn, fordi en del av forslagene innebærer en mer sentral styring gjennom detaljregulering og vedtak her på landsmøtet. For komiteen har det vært noe vanskelig å finne fram til forslag som gjør lover og vedtekter til et godt styringsredskap for alle ledd, samtidig som en bevarer en mulighet for lokale initiativ og lokale tilpasninger. En del av forslagene har utspring i spesielle problemer i enkelte lokale ledd og geografiske forhold. Hvis en da gjennom arbeidet i redaksjonskomiteen skulle ha stadfestet dette som vedtekter med gjennomslagskraft for alle deler av landet og alle organisasjonsledd, ville det antakelig betydd tvangsstyring i forhold til den virkelighet man lever i i de enkelte distrikter. Jeg vil gjerne ha sagt dette fordi vi har måttet foreta en del justeringer nettopp med bakgrunn i at vi har så forskjellig struktur. Vi har fylker som ikke er større enn enkelte kommuner, så vi er nødt til å lage et mønster som er fleksibelt nok. Det utdelte dokument består av en generell uttalelse til Organisasjonskomiteens innstilling, partiets lover, fylkespartiets vedtekter, kommunepartiets vedtekter, lagenes vedtekter, og kvinnebevegelsens. Understrekning er foretatt i de tilfeller det er foretatt forandringer med bakgrunn i redaksjonskomiteens behandling, oversendte forslag og debatten.

Dirigenten tok først opp innstillingen til de oversendte forslag:

- B 7 (valg av styre):
Forslaget anses dekket av gjeldende retningslinjer. Innenfor rammen av disse kan lokale vedtekter fastsette slik praksis.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 8 og B 33 (støttemedlemskap):
Forslagene kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 9 (kommunegruppas formann og partistyre):
Det er intet til hinder for slik praksis innenfor gjeldende retningslinjer. Forslaget anses dekket av retningslinjene for kommunepartiene.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 11 (landsmøtets valgkomite):
Det vises til landsmøtets vedtak i 1981:
"Ethvert landsmøte velger selv sin valgkomite av og blant landsmøtets deltakere. Det tilligger sentralstyret/landsstyret å gi valgkomiteen råd."
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 17 (halvårskontingent):
Det anses uhensiktsmessig med innkreving av kontingent to ganger pr. år.
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 20 (grupper innenfor kommunepartiet):
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 21 (4-årig landsmøteperiode):
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 25 (sentralstyremedlemmers uttalerett):
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 26 (opprettelse av ungdomsfond):
Forslaget i sin nåværende form kan ikke tiltres.
Landsmøtet viser til Organisasjonskomiteens innstilling om ungdomsarbeidet. Forslaget oversendes sentralstyret med henstilling om å vurdere en økning av de økonomiske overføringer til ungdomsarbeidet.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 27 (barnearbeidet):
Landsmøtet slutter seg til forslaget.
Forslaget oversendes sentralstyret.

- B 28 (veteranforeninger):
Forslaget oversendes sentralstyret.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 30, B 60, B 82 (kollektivt medlemskap):

Landsmøtet ønsker fortsatt å opprettholde ordningen med kollektiv tilslutning. En kan da ikke knytte tilleggsbetingelser til dem som skal representere disse medlemmene.
Forslagene avvises.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 36 (suspensjon/eksklusjon):
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 37, B 38, B 39 (organisert fraksjonsvirksomhet):
Forslagene tiltres. Någjeldende formulering opprettholdes.

Bjørn Skau: I redaksjonskomiteens forslag når det gjelder lover er det tatt inn en rekke endringer som ikke finnes i forslagene fra laga eller er fremmet under debatten. Dette gjør det etter min mening nødvendig at lovene behandles ved å ta paragraf for paragraf. Jeg vil da stille motforslag når vi kommer til de enkelte paragrafer.

Ole Knapp: Komiteen har oppfordret sitt mandat dithen at den skulle formulere vedtektene som et forslag til landsmøtet. Jeg har ikke noe imot den framgangsmåte Skau foreslår, men da ville det være rasjonelt å reise dem ved det punkt man er uenig i.

Dirigenten anbefalte at motforslag ble reist under behandlingen av de innsendte forslag der disse gjaldt lovparagrafer.

Bjørn Skau: Jeg tar da opp Organisasjonskomiteens forslag nå. Jeg gjør det fordi jeg mener den bestemmelse vi har om organisert fraksjonsvirksomhet er meget godt dekket i de alminnelige regler som gjelder for partiets medlemmer, og fordi jeg mener praksis har vist at bestemmelsen ikke praktiseres likt for medlemmene i partiet. Jeg mener dessuten betegnelsen er foreldet, unge mennesker vet ikke hva den innebærer.

Hallvard Bakke, landsstyret: Fraksjonsbestemmelsen er en etterlevning fra en helt annen tid, og som Skau sa, er den ikke nødvendig for å kunne treffe tiltak mot medlemmer som arbeider mot partiets lover eller program. Men vi vet av erfaring at den av og til kan bli brukt på en vilkårlig måte. Vi bør ikke ha lover som kan virke urettferdig og vilkårlig overfor våre enkelte medlemmer. Derfor bør vi fjerne denne bestemmelsen i dag.

Ole Knapp: Det er selvsagt mulig at bestemmelsen kan misbrukes, men vi kan ikke se bort fra at den også kan misbrukes

den andre veien. Komiteens innstilling er enstemmig, den har vurdert det slik at det vil kunne oppfattes som en realitetsendring av partiets holdning til organisert fraksjonsvirksomhet hvis den fjernes. Jeg forutsetter at partiet fortsatt er imot slik virksomhet, derfor bør det stå i lovene.

Knut Liljeberg, Telemark: Etter mitt syn har vi behov for denne paragrafen. Det er sagt at den har vært misbrukt. Så vidt jeg vet skal slike saker også behandles av fylkespartiene, og jeg går ut fra at det også på det lokale plan finns vettuge folk nok til at vi greier å administrere den.

Anne-Lise Steinbach, landsstyret: Nordland Arbeiderparti gikk på sitt årsmøte enstemmig inn for å beholde paragrafen. Ikke fordi man skal bruke den, men fordi den har en oppdragende effekt. Det er en selvsagt forutsetning at partiets lover og bestemmelser skal praktiseres så de virker likt for alle. Jeg anbefaler redaksjonskomiteens innstilling.

Dirigenten refererte setningen i nåværende lovers § 14, pkt.2, som redaksjonskomiteen gikk inn for å beholde: "Partiet kan ikke tillate at det dannes organiserte fraksjoner som arbeider mot partiets vedtak." Redaksjonskomiteens forslag ble tatt opp.

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling til forslagene B 37, B 38 og B 39 (organisert fraksjonsarbeid) vedtatt.

B 40, B 41 og B 42 (kontingentspørsmål):
Forslagene kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

B 50 og B 51 (fylkespartienes årsmøter):
Forslagene kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

B 52 (reisefordeling til fylkespartienes årsmøter m.v.):
Forslaget tiltres.

Bjørn Skau, Organisasjonskomiteens formann, tok opp komiteens forslag om å stryke siste setning i § 3 i någjeldende retningslinjer for fylkespartiene: "Ved årsmøtene og kvinnekonferansen gjennomføres reisefordeling for de valgte utsendinger." Han mente det var uheldig å gjøre en slik ordning bindende for alle fylkespartier, og at det burde overlates til de enkelte å avgjøre spørsmålet.

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling til B 52 vedtatt.

- B 55 (om representantskapsmøter i fylkespartiene):
Forslaget anses dekket av forslaget til retningslinjer for fylkespartiene, § 4, tillegg til pkt. 1.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

- B 56 (om nominasjon til fylkesting):
Forslaget anses dekket av DNA's lover, § 13, pkt. 5.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

- B 57 (nominasjonskomiteens medlemmer):
Følgende tilføyelse til retningslinjene for fylkespartiene, § 5, pkt. 2, og § 8, pkt. 2: "For medlemmer av nominasjonskomiteen som blir foreslått som kandidater gjelder vanlige inhabilitetsregler."

Ole Knapp: Med vanlige inhabilitetsregler menes det at vedkommende må fratre når egen situasjon behandles, men ikke fratre nominasjonskomiteen for øvrig.

Bjørn Skau: Formuleringen er direkte uheldig. Vanlige inhabilitetsregler betyr to ting for alle som stiller med offentlig forvaltning i Norge: Reglene i forvaltningsloven om inhabilitet og reglene i kommune- og fylkestingsloven om inhabilitet. De som leser denne formuleringen vil aldri kunne gjette seg til den fortolkning som her er gitt av vanlige inhabilitetsregler. Etter vanlige inhabilitetsregler i Norge er en aldri inhabil når det gjelder politiske valg. Det er en selvfølge at regjeringsmedlemmer som er medlemmer av sentralstyret har stemmerett når det drøfter regjeringens sammensetning, det samme gjelder landsstyret, og det er en selvfølge at ordføreren stemmer på seg selv ved valg i kommunestyret. Skal man ha en bestemmelse om dette, bør det stå klart at kandidater som blir foreslått skal fratre når det gjelder nominasjon. Det skal bli meget vanskelig i de minste kommunepartiene å finne nominasjonskomiteer som er beslutningsdyktige hvis dette skal bli en regel.

Ole Knapp: Vi forsøkte å finne en mellomvei fordi mange forslag gikk på å opprettholde den gamle bestemmelsen. Jeg tror alminnelige organisasjonsfolk vet hva vi snakker om når vedtektene får denne formulering.

Bjørn Skau: Ingen i kommunepartiene har hittil oppfattet seg som inhabile når det gjelder kommunepartiens lister. Jeg skjønner ikke hvorfor de som kommer på fylkestingslista skal tre tilbake fra en nominasjonskomitee.

Kåre Myrvold, Vestfold: Meg bekjent er det vanlig praksis at hvis et medlem av nominasjonskomiteen er aktuell kandidat, går han ut av komiteen og blir erstattet. Det er en rimelig praksis,

for nominasjonskomiteen skal på selvstendig grunnlag vurdere kandidatenes kvalifikasjoner for det verv han settes til. Vedkommende bør da ikke være til stede.

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling avvist med 64 mot 127 stemmer.

B 58 (fylkestingsgruppenes representasjon):
Retningslinjer for fylkespartiene, § 7, pkt. 6, endres til:
"Fylkespartiets styre utpeker de som skal tiltre fylkesutvalgsgruppa med tale-, forslags- og stemmerett."

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 59 og B 60 (bare personlige medlemmer i representantskap):
Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 61 og B 62 (representantskap):
Retningslinjer for kommunepartiene, § 2, annen setning, endres til:
"Har kommunepartiet fire eller flere partiavdelinger, skal det dannes representantskap, med mindre fylkespartiet har gitt dispensasjon."

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 63, B 64, B 65, 3.pkt. og B 66, siste pkt.
(styrets stemmerett):
Retningslinjer for kommunepartiene, § 3, siste setning endres til:
"Styrets medlemmer har ikke stemmerett på årsmøtet ved behandling av beretning og regnskap."

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

Tove Ness, Buskerud, viste til § 3, årsmøter, hvor det heter: "Årsmøtet behandler årsmelding fra styret m.v., regnskap, innkomne forslag og valg." Her står det ikke hvordan man skal forholde seg der det er representantskap. Hun foreslo at setning 5 og 6 ble strøket og erstattet med: "Hvis det er representantskap i kommunepartiene, behandler det gamle representantskap årsmelding fra styret, avdelingene m.v. Innkomne forslag behandles av det nye representantskap i samsvar med kommunepartiets vedtekter."

Ole Knapp: Her er det god samklang mellom Organisasjonskomiteen og redaksjonskomiteen. Erfaring viser at det de fleste steder har vært problemer med vedtektsfesting av en dobbel årsmøtesituasjon. Vi har hatt et regelverk de færreste har etterlevd, og det bør ikke fortsette.

Tove Ness, Buskerud: Da vil det altså bli slik at det nye representantskap skal behandle beretning og regnskap som det gamle står ansvarlig for.

Ole Knapp: Det er ikke noe til hinder for at de enkelte kommunepartier finner løsninger innenfor eksisterende regelverk. Jeg anbefaler at man finner fram til lokale løsninger.

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling bifalt.

- B 65, Retningslinjer for kommunepartiene, § 4, pkt. 3, i forslaget fra Organisasjonskomiteen går ut. I stedet tas inn pkt. 6 i § 4 i gjeldende regler.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

- B 66, 1. og 2. avsnitt (kommunepartiets årsmøter): Kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

- B 67 (kommunepartiets leder og partistyret): Retningslinjene for kommunepartiene hindrer ikke en slik praksis. Forslaget ansees dekket av retningslinjene for kommunepartiene.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 68 og B 69 (partistyre byttes ut med nominasjonskomite): Forslagene kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 70 (antall kumulerte): Forslaget anses dekket av retningslinjer for kommunepartiene.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 71 (behandling av kommunale saker): Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 72 (kvinnegruppas leder i partistyret): Retningslinjene er ikke til hinder for en slik praksis. Forslaget anses dekket av retningslinjer for kommunepartiene.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 73 og B 74 (styreverv):

Forslagene anses dekket av forslaget til retningslinjer for partiavdelingene. § 3, pkt. 1. endres til: "Styret består av 5 eller 7 medlemmer."

Bjørg Hermansen, landsstyret, tok opp Organisasjonskomiteens forslag: "Styret består av minst 3 medlemmer." Hun mente at prinsippet om bostedslag som hadde fått generell tilslutning, skulle tilsi at laget på fritt grunnlag vurderer styrets størrelse.

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt med stort flertall.

B 75 og B 76 (ikke vedtektsfestet langtidsplan):

Forslagene tiltres. Organisasjonskomiteens forslag til retningslinjer for partiavdelingene, § 3, pkt.3, går ut.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 79 (partiskatt):

Forslag av denne art må eventuelt tas opp med og behandles i kommune- og fylkespartiene. Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 80 (om informasjonsarbeid):

Det vises til Landsmøtets behandling av forslagene B 3 til B 6. Forslaget oversendes sentralstyret.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 81 (flere bostedslag):

Det vises til det videre arbeidet med Organisasjonsutvalgets innstilling. Forslaget oversendes sentralstyret.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 82 (kollektivt medlemskap):

Det vises til Landsmøtets behandling av forslag B 60. Forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

B 83 (valg av faglig-politisk utvalg):

Forslaget oversendes sentralstyret, med anmodning om å drøfte spørsmålet med fagbevegelsen.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 84 (tidspunkt for landsmøtet):
 Forslaget anses dekket av forslaget til partiets lover. Partiets lover, § 6, pkt. 3, endres til:
 "Ordinært landsmøte skal kunngjøres senest 7 måneder før det trer sammen. Framlegg som en vil ha behandlet på landsmøtet, må være vedtatt innsendt av en partiavdeling eller et kommuneparti, og skal sendes inn gjennom fylkespartienes styrer til sentralstyret senest fire måneder før møtet."

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 86 Styrets og kommunestyregruppas rettigheter anses dekket av forslaget til retningslinjene for kommune-partiene, § 4, nytt pkt. 3.
 De øvrige deler av forslaget kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 87 (ungdomsarbeidet):
 Pkt. 1 og 3. Anses dekket av landsmøtets behandling av forslag B 78.
 Pkt. 2. Det vises til Organisasjonskomiteens innstilling. Forslaget oversendes sentralstyret.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 88, B 89, B 90, B 91 og B 92 (organisasjonsform m.v.):
 Forslagene oversendes sentralstyret.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 93 (AUF-ere i partilaget):
 Anses dekket av landsmøtets behandling av forslag B 78.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

- B 94 (div. kommentarer):
 De forslag som ikke dekkes av behandling under andre forslag, oversendes sentralstyret.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

INNSTILLING TIL FORSLAG FREMMET UNDER DEBATTEN

Fra Olav Olsen, Hedmark:

Kan ikke tiltres.

VEDTAK: Innstillingen bifalt.

Fra Arild Svensgam, Oslo, og Widar Fossum, Oslo:

Det vises til landsmøtets vedtak om kjønnsnøytrale titler. Varamenn rettes til vararevisor.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

Fra Jon Skarvøy, Møre og Romsdal:

Kan ikke tiltres. Någjeldende forslagsrett anses tilfredsstillende.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

Fra Jon Skarvøy, Møre og Romsdal:

Anses dekket av forslaget til retningslinjer for fylkespartiene.

Fra Jon Skarvøy, Møre og Romsdal:

Anses dekket av forslaget til retningslinjer for kommunepartiene.

VEDTAK: Forslagene enstemmig bifalt.

Fra Oddmund Soleng, landsstyret:

Fylkespartiets kvinneutvalg og AUFs fylkeslag anses dekket av forslaget til retningslinjer for fylkespartiene.

Forslaget om representasjon fra fylkestingsgruppa kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

Fra Oddmund Soleng, landsstyret:

Kvinneutvalgets og AUFs representasjon anses dekket av retningslinjer for kommunepartiene.

Forslaget om kommunestyregruppas tiltredelse kan ikke tiltres.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

Fra Knut Liljeberg, Telemark:

Forslaget tiltres og anses dekket av forslaget til DNA's lover, § 13, pkt. 2 og 10.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

Retningslinjer for fylkespartiene

Forslag fra Knut Liljeberg, Telemark:

Anses dekket av forslaget til retningslinjer for fylkespartiet, § 5, pkt. 2. Nåværende pkt. 7 oppretholdes.

VEDTAK: Forslaget utgår. Det vises til vedtak under forslag B 57. Nåværende pkt. 7 oppretholdes.

Fra Knut Liljeberg, Telemark:

Anses dekket av forslag til retningslinjer for kommune- partiene, § 4, pkt. 3.

VEDTAK: Innstillingen bifalt.

Fra Arne Grøttum, sentralstyret:

Forslaget anses dekket av forpliktende avtaler mellom NKF/NEKF og partiet. (Innstillingen avgitt med 12 mot 1 stemme).

Arne Grøttum oppretholdt sitt forslag.

Knut Liljeberg, Telemark: For to-tre år siden ble det opprettet en avtale mellom disse to forbund og partiet. Den skal gjelde sentralt, i fylker og kommuner. Men jeg er redd den er lite kjent i distriktene. Den virker godt sentralt og i enkelte fylker. Vi ber bare om at representantene utpekes samtidig med andre valg som foretas.

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt mot 92 stemmer avgitt for Grøttums.

Fra Kåre Myrvold, Vestfold:

Anses dekket av forslaget til retningslinjer for kommune- og fylkespartiene.

VEDTAK: Innstillingen bifalt.

Fra Kåre Myrvold, Vestfold:

Anses dekket av forslaget til retningslinjer for kommune- og fylkespartiene.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

Fra Kåre Myrvold, Vestfold:

Forslaget tiltres. Retningslinjer for kvinnebevegelses § 3, pkt. 3, siste setning går ut.

Ole Knapp: Det er kvinnebevegelsen selv som gjør vedtak om sine vedtekter. Men samtidig er det klart at det blir kollisjon mellom de vedtak landsmøtet har gjort og eksisterende tekst i kvinnebevegelsesens vedtekter. Vi har tatt sjansen på refererte

innstilling og anmoder det nye sentralstyret om å finne en smidig form som sikrer forsvarlig behandling videre.

VEDTAK: Innstillingen bifalt.

Redaksjonskomiteen la videre fram en

GENERELL UTTALELSE TIL ORGANISASJONSKOMITEENS INNSTILLING

Landsmøtet mener at Organisasjonskomiteens innstilling er et godt grunnlag for partiets arbeid med sikte på organisasjonsutviklingen på alle nivåer i partiet.

Landsmøtets behandling må ikke ses som avslutningen på dette arbeid, men som en begynnelse på en mer langsiktig organisasjonsutvikling.

Innstillingen består av forslag som delvis kan gjennomføres på kort sikt og forslag som trenger en lengre behandlingstid og modning. Ut fra dette mener landsmøtet at det ikke er grunnlag for radikale endringer, men en gradvis tillempling av vedtektene i korrespondanse med utviklingsarbeidet i partiorganisasjonen.

Landsmøtet henstiller til alle ledd i partiet om, på grunnlag av innstillingen, å drøfte sin egen situasjon og derved finne fram til arbeidsformer som i sterkere grad aktiviserer medlemmene og øker aktiviteten innad som utad.

Landsmøtet gir sin tilslutning til hovedlinjene i Organisasjonskomiteens innstilling.

Landsmøtet slutter seg til komiteens intensjon om at en styrking av partiets organisasjon i første rekke må skje gjennom dannelse av flere bostedslag.

Det faglig-politiske samarbeidet er en hjørnestein i arbeiderbevegelsens organisatoriske arbeid. Det er nødvendig med en kraftig opprustning av dette arbeidet på alle plan og i alle ledd. Dette krever økt innsats fra både partiet og fagbevegelsen selv. Det er særlig viktig at kontakten og samarbeidet lokalt bygges ut. Med utgangspunkt i organisasjonskomiteens innstilling ber landsmøtet sentralstyret i samarbeid med LO og forbundene om å ta de nødvendige initiativ til at dette arbeidet kan komme raskt i gang.

Landsmøtet gir sin tilslutning til innstillingens sterke understreking av den store betydning et bedret ungdomsarbeid har for partiets framtid. Styrking av barne- og ungdomsarbeidet med særlig vekt på arbeidet for å styrke Framfylkingen og AUF, må derfor gis høyeste prioritet. Landsmøtet ber om at komiteens forslag om en hurtigarbeidende komite for å ordne og styrke ungdomsarbeidet, så snart som mulig blir nedsatt.

Landsmøtet gir sin tilslutning til komiteens holdning om at det er hele partiets ansvar å styrke kvinnebevegelsen.

Så vel det politiske som det organisatoriske studiearbeidet styrkes. Det er særlig nødvendig at bredden i studievirksomheten lokalt bedres.

Landsmøtet ber sentralstyret legge Organisasjonskomiteens innstilling til grunn for organisasjonsoffensiv som har som mål en økt tilslutning og en økende aktivitet i partiet.

Sara Johannesen, Nordland, fremmet følgende forslag:

"Tillegg i generell uttalelse, side 2, midt i siste avsnitt: Arbeidet med skolering og faglig opplæring av politikere intensiveres."

"Forslag om nedsettelse av eget utvalg for å bedre de folkevalgtes arbeidsvilkår - jfr. side 26 i landsmøtehefte nr.2 - behandles så snart som mulig av det nye sentralstyret."

VEDTAK: Redaksjonskomiteens forslag til generell uttalelse med Sara Johannesens tilleggsforslag på side 2 enstemmig vedtatt.

Dirigenten foreslo Sara Johannesens forslag om nedsettelse av eget utvalg oversendt det nye sentralstyret.

VEDTAK: Dirigentens forslag enstemmig vedtatt.

REDAKSJONSKOMITEENS INNSTILLING TIL NYE LOVER FOR DNA

LOVER FOR
DET NORSKE ARBEIDERPARTI

§ 1.
Formål.

Det Norske Arbeiderparti setter seg som mål å skape et samfunn, der det økonomiske, sosiale og kulturelle liv bygges på solidaritet og samvirke og der kapitalistisk utbytting er avskaffet.

For å nå fram til dette målet, ser partiet det som sine viktigste oppgaver å vinne folket for det sosialistiske grunnsynet, samle, organisere, aktivisere og dyktiggjøre det jevne lag av folket, reise dets vilje til sjølhevdning, solidaritet og samfunnsansvar og på demokratiets grunn vinne samfunnsmakten for det arbeidende folk.

Partiets sosialistiske grunnsyn er uttrykt i det prinsipielle programmet og dets praktiske arbeidslinjer i arbeidsprogrammet.

§ 2.
Medlemskap.

Medlem kan enhver bli som er enig i formålet og tar lojalt del i partiets og avdelingenes arbeid.

§ 3.
Partiavdelingene.

Som avdelinger i partiet blir tatt opp partilag, fagforeninger, partigrupper i fagforeninger, kvinnelag og ungdomslag, når disse godkjenner partiets programmer og lover.

§ 4.
Kommunepartiene.

1. Er det flere partiavdelinger i samme kommune, danner disse en felles organisasjon - kommunepartiet.
2. Består kommunepartiet av fire eller flere avdelinger, skal det dannes representantskap, med mindre fylkespartiet har gitt dispensasjon.
3. Kommunepartiets navn skal være Arbeiderparti med kommunens navn foran.

§ 5.

Fylkespartiene.

1. Kommunepartiene i samme fylke danner et fylkesparti.
2. Fylkespartiets navn skal være Arbeiderparti med fylkets navn foran.
3. Oslo Arbeiderparti utgjør et eget fylkesparti.
4. Fylkespartiene er landspartiets organisasjonsheter.

§ 6.

Landsmøtet.

1. Landsmøtet er partiets høyeste myndighet. Det holdes ordinært hvert annet år. Ekstraordinært landsmøte holdes når landsstyret bestemmer det, eller når fylkespartier som representerer minst 2/5 av partiets medlemmer krever det.
2. Landsmøtet består av 300 representanter. 200 av disse fordeles på fylkespartiene i forhold til det gjennomsnittlige antall medlemmer det er betalt kontingent for de siste to år forut for landsmøtet. Svalbard Arbeiderparti skal ha minst en representant av disse, så sant minst et partilag er aktivt på Svalbard. De resterende 100 representanter fordeles på fylkespartiene i forhold til det stemmetall partiet oppnådde i det enkelte fylke ved siste stortingsvalg forut for landsmøtet.
3. Ordinært landsmøte skal kunngjøres senest sju måneder før det trer sammen. Framlegg som en vil ha behandlet på landsmøtet, må være vedtatt innsendt av en partiavdeling eller et kommuneparti, og skal sendes inn gjennom fylkespartienes styre til sentralstyret senest fire måneder før møtet. Landsstyret har forslagsrett. De framleggene som kommer inn, blir sendt organisasjonene senest to måneder før landsmøtet.
4. Representantene til landsmøtet velges på møter i fylkespartiene, der en også drøfter saklista for landsmøtet. Hvor særlige forhold gjør seg gjeldende, kan representanter velges av kommunepartiene etter fordeling foretatt på fylkespartienes møte.

Representantenes fullmakter blir utferdiget av vedkommende styre og skal sendes sentralstyret senest åtte dager før landsmøtet tar til. Fullmakter skal for landsmøtet trer sammen være gjennomgått av en nemnd som sentralstyret oppnevner.

5. Landsstyret og Kvinnesekretariatets medlemmer deltar på landsmøtet med tale- og forslagsrett, men uten stemmerett. Partiets stortingsgruppe velger en representant for hver påbegynt 10. medlem. Disse har tale- og forslagsrett, men ikke stemmerett. Sekretærene ved partikontoret har rett til å være med i forhandlingene på samme vilkår.
6. Sentralstyret fastsetter regler for reisefordeling mellom de valgte utsendinger.
7. Landsmøtet vedtar selv sin forretningsorden og sakliste.

Saklista skal inneholde:

- a) Innstilling fra fullmaktsnemnda.
- b) Valg av møtets funksjonærer og nemnder.
- c) Innstilling fra en landsmøtevalgt nemnd om årsmeldingene.
- d) Innberetning fra revisjonsnemnda med oversikt over partiets økonomiske stilling.
- e) Behandling av de framlegg som er kommet inn.
- f) Valg av: sentralstyre, landsstyre og revisjonsnemnd.

8. Samme år som landsmøtet holdes det en landskvinnekonferanse. Den består av

150 representanter. Disse blir fordelt på fylkesorganisasjonene etter samme prinsipp som når det gjelder fordelingen av landsmøtorepresentanter.

Representantene blir valgt på fylkespartienes kvinnekongresser, der en også drøfter landskvinnemøtet sakliste. Hvor særlige forhold gjør seg gjeldende, kan representanten velges av de tilmeldte organisasjoner, etter fordeling foretatt av fylkespartienes kvinnekongress.

§ 7.

Landsstyret.

1. Landsstyret er partiets høyeste myndighet mellom landsmøtene. Det har ansvaret for at partiets virksomhet blir drevet i samsvar med lovene og landsmøtet vedtak.
2. Landsstyret består av partiets sentralstyre og 23 landsstyremedlemmer med personlige varamedlemmer. Hvert fylkesparti skal ha minst ett landsstyremedlem.
3. Landsstyret har møte når sentralstyret bestemmer det, eller når minst halvparten av de øvrige medlemmer krever det.
4. Landsstyret tilsetter sekretærene ved partikontoret.
5. Landsstyret behandler partiets og hovedorganets regnskaper og budsjetter.
6. Utgiftene til landsstyrets virksomhet dekkes av landspartiet.

§ 8.

Sentralstyret.

1. Sentralstyret skal lede og ha ansvaret for partiets virksomhet. Det skal se etter at landsmøtet og landsstyrets vedtak blir gjennomført. Det avgjør alle administrasjonsspørsmål.
2. Sentralstyret består av 13 landsmøteutvalgte medlemmer med 8 varamedlemmer pluss en representant for AUFs sentralstyre og en for Kvinnesekretariatet.
3. Av sentralstyrets faste medlemmer blir leder, nestleder og sekretær valgt ved særskilt valg.
4. Viktige politiske spørsmål legger sentralstyret fram for landsstyret, enten i møte eller ved skriv. Melder det seg slike spørsmål og tida blir for knapp til å behandle dem på denne måten, gjør sentralstyret vedtak med ansvar overfor landsstyret.
5. Sentralstyret velger en representant til AUFs sentralstyre og en til Kvinnesekretariatet.

§ 9.

Arbeiderbladet.

1. Arbeiderbladet, som Det Norske Arbeiderparties hovedorgan, må redigeres i samsvar med partiets prinsipper og programmer.
2. Arbeiderbladets ansvarlige redaktør ansettes av Arbeiderbladets styre i samråd med sentralstyret.

§ 10.

Revisjonen.

1. Til å sørge for revisjonen av partiets og dets bedrifters regnskaper blir det valgt en nemnd på 3 medlemmer som er bosatt i eller ved Oslo, samt 2 vararevisorer. Leder blir valgt ved særskilt valg. Til å utføre det

daglige revisjonsarbeidet tilsetter landsstyret etter innstilling av nemnda de fastlønte funksjonærer som trengs. De må være medlemmer av partiet. Lønna blir fastsatt av landsstyret. Landsstyret vedtar rettleiing for revisjonen etter innstilling fra revisjonsnemnda.

2. Nemnda skal følge forretningsføringen og se etter at revisjonsarbeidet blir betryggende utført, gå gjennom årsregnskapene, gjøre påtegning på disse, samt gi revisjonsmelding til landsmøtet.
3. Revisjonsnemnda møter på landsmøter og i sentralstyret og landsstyret når regnskapene blir behandlet. De har tale- og forslagsrett i disse møtene.
4. Revisjonsnemnda har adgang til partiets protokoller.

§ 11.

Reservasjonsrett og reservasjonsplikt.

1. I de fagforeninger som er tilmeldt partiet kan fagforeningsmedlemmer som ønsker det, reservere seg mot å bli regnet som partimedlemmer.
2. Fagforeningsmedlemmer som står i andre politiske partier kan ikke være medlemmer i Det norske Arbeiderparti.
3. Fagforeningsmedlemmer som ikke hører til partiet, kan i fagforeningsmøtene ikke være med på å behandle partisaker.
4. Medlemmer av kollektivt tilsluttede fagforeninger kan få lagsmedlemskap i andre partilag mot å betale lagskontingent.

§ 12.

Suspensjon og eksklusjon.

1. Kommunepartiene har rett til å suspendere eller ekskludere enkeltmedlemmer og partiavdelinger som gjør brudd på partiets lover, program eller retningslinjer. Vedtak om suspensjon eller eksklusjon trer ikke i kraft uten godkjenning av fylkespartiets styre.

De suspenderte eller ekskluderte har rett til å anke til sentralstyret. Sentralstyrets vedtak kan kreves lagt fram for landsstyret eller landsmøtet til avgjørelse.

De som foreslås suspendert eller ekskludert, skal så langt det er mulig, ha adgang til å forklare seg til alle de instanser som behandler saken.

2. Sentralstyret kan suspendere enkeltmedlemmer og partiavdelinger. Bare landsstyret har rett til å foreta eksklusjon i slike høve, men først skal de høre meningen til det kommunepartiet som medlemmet eller partiavdelingen hører til.

§ 13.

Alminnelige bestemmelser.

1. Medlemskap i Det norske Arbeiderparti forplikter til full og aktiv solidaritet fra alle partimedlemmers side.
2. Partiet kan ikke tillate at det dannes organiserte fraksjoner som arbeider mot partiet og partiets vedtak. Det er uforenlig med medlemskap i partiet å være medlem av eller yte støtte til organisasjoner som i sin virksomhet motarbeider partiets kandidater.
3. Et partimedlem som er suspendert kan ikke være medlem av noen partiavdeling uten at sentralstyret godkjenner det.
4. Partimedlemmer som har adgang til det, bør stå tilmeldt Landsorganisasjonen i Norge. Oppstår det tvil om forståelsen av denne bestemmelsen, skal saken

bringes inn for Landsorganisasjonen og Det norske Arbeiderpartis Samarbeidskomité, som avgjør tvisten med bindende virkning.

5. De medlemmer som stilles som kandidater ved valg til offentlige tillitsverv, er forpliktet av det program partiet har lagt fram for velgerne. Hvis noen som har offentlig tillitsverv trer ut av partiet, regnes han ikke som representant for partiet lenger.
6. Regler for valg av utsendinger til partimøter, medlemmer av representantskap o.l. skal gi lik rett for alle partiavdelinger i forhold til medlemstallet.
7. Ved alle valg og nominasjoner skal begge kjønn være representert med minst 40 prosent.
8. Ved alle offentlige valg skal partiet, også i kommunene, nytte denne listebetegnelsen: Det norske Arbeiderpartis liste.
9. Partiets stortingsrepresentanter danner en gruppe som behandler alle viktige saker som skal opp til behandling i Stortinget. Sentralstyret sørger for at stortingsgruppa blir konstituert, og skal være representert i gruppestyret og på stortingsgruppas møter.
10. Partiets representanter i Stortinget, fylkestinget, kommunestyrene og andre liknende offentlige tillitsverv, må følge partiets lover, program og retningslinjer.
11. Valgbarhet oppnås etter 3 måneders medlemskap.

§ 14.

Kontingenten.

1. Landsmøtet fastsetter kontingenten til landspartiet. Samtidig vedtas minimumssatser for kontingent til lag, kommunepartier og fylkespartier. Landsstyret kan indeksregulere kontingenten i landsmøteperioden.
2. Medlemmer som på grunn av lang og fortjenestefull innsats i partiet av den lokale avdeling eller kommunepartiet blir utnevnt til æresmedlemmer, fritas for kontingent. De gis et medlemskort som er frikort, men som gir de samme rettigheter som et betalt medlemskort.
3. Sentralstyret treffer bestemmelser om innkreving av kontingenten.

§ 15.

Direkte medlemskap.

1. Fylkespartiene kan ta opp som direkte medlemmer enkeltpersoner som er bosatt i kommuner der det ikke er noen partiorganisasjon. Fylkespartiet fastsetter kontingenten for de direkte tilsluttede medlemmer.
2. Et partimedlem som er suspendert, kan ikke stå som direkte medlem.

§ 16.

Lover og retningslinjer.

1. Organisering av og virksomheten i partiavdelingene, kommunepartiene, kommunegruppene, fylkespartiene og partiets kvinnebevegelse, skjer etter bestemmelsene i partiets lover og de retningslinjer som er vedtatt av landsmøtet. Disse retningslinjer regnes i så henseende som en del av partiets lover.
2. Endringer i disse lovene kan bare vedtas av et landsmøte. For gyldig vedtak kreves flertall blant de avgitte stemmer.

R E T N I N G S L I N J E R F O R D E T N O R S K E A R B E I D E R P A R T I S F Y L K E S P A R T I E R

§ 1. Formål.

Fylkespartiene arbeider for Det norske Arbeiderparti etter de retningslinjer som partiet har lagt fram i programmet, lover og vedtak. De skal i samarbeid med sentralstyret og de tilsluttede kommunepartier, lede og samordne partiets politiske virksomhet og organisasjons- og agitasjonsarbeid i fylkene.

§ 2. Årsmøtet.

Årsmøtene i fylkespartiene består av utsendinger fra kommunepartiene, valgt av kommunepartiernes representantskap eller medlemsmøte etter forslag fra partiavdelingene. I fylkespartienes lover gis regler for valg av utsendingene. Her fastsettes også tid for årsmøtet. På årsmøtene legges fram årsmelding og regnskap, en behandler budsjett og arbeidsplan for kommende år og foretar de lovbestemte valg.

En gang årlig holdes en kvinnekonsferanse som behandler arbeidet i kvinnebevegelsen og foretar valg av kvinnelige medlemmer til fylkespartienes kvinneutvalg.

Årsmøtene i fylkespartiene kunngjøres minst to måneder i forveien. Framlegg som ønskes behandlet, må være styret/kvinneutvalget i hende senest en måned før årsmøtet/kvinnekonsferansen.

Ved årsmøtene og kvinnekonsferansene gjennomføres reisefordeling for de valgte utsendinger.

Andre fylkesmøter blir innkalt så ofte styret mener at de trengs, eller når minst halvparten av de tilmeldte kommunepartier krever det. For øvrig holdes kvinnekonsferanser eller tillitskvinnekonsferanser så ofte kvinneutvalget bestemmer det.

Utsendingene til møter og konferanser får utgiftene sine dekket

av de organisasjonene de hører til.

§ 3. Styret.

Fylkespartiene ledes av et styre på 7, 9 eller 11 medlemmer med minst 5 varamedlemmer. Et av styremedlemmene velges som studieleder. De tilsatte sekretærer deltar i styrets møter med tale- og forslagsrett, men uten stemmerett.

Av styrets medlemmer dannes et arbeidsutvalg på minst 3 medlemmer. Leder, nestleder og sekretær er selvskrevne medlemmer av arbeidsutvalget. Fylkespartiets kvinneutvalg og AUFs fylkeslag tiltrer styret med ett medlem hver. Disse medlemmene har fulle rettigheter.

Fylkespartiets styre peker ut ett medlem til kvinneutvalget og AUFs fylkesstyre.

Utgiftene til styrets og forretningsutvalgets og kvinneutvalgets virksomhet dekkes av fylkespartiene.

§ 4. Representantskap.

1. Fylkespartiet kan opprette representantskap. Representantskapet skal særlig arbeide med politiske saker i fylkeskommunen og saker av felles interesse for kommunepartiene. Etter vedtak i styret kan fylkestingsgruppa ta del i representantskapets behandling av fylkeskommunale saker. Er dette fastsatt i fylkespartiets vedtekter, møter fylkestingsgruppas medlemmer med tale-, forslags- og stemmerett.
2. Representantskapets medlemmer velges av kommunepartiene i forhold til deres medlemstall.
3. Fylkespartiets styre er også styre for representantskapet og tiltrer representantskapet med fulle rettigheter. Fylkespartiets leder er ordstyrer i representantskapets møter.
4. Reiseutgifter til representantskapets møter dekkes av kommunepartiene. Fylkespartiets årsmøte kan bestemme at reiseutgiftene skal dekkes ved reisefordeling.

§ 5.

Nominasjon til stortingsvalg.

1. Sentralstyret fastsetter tidsfrister for nominasjonsprosessen foran stortingsvalg.
2. Styret for fylkespartiet, eventuelt representantskapet, der det er opprettet, velger en nominasjonskomitè på 7 - 9 medlemmer med varamedlemmer.
3. Alle partiavdelinger og kommunepartier oppfordres innen fastsatt frist å fremme forslag overfor nominasjonskomiteen på kandidater de ønsker nominert.
4. Nominasjonskomiteens forslag til liste sendes partiavdelingene og kommunepartiene.
5. Nominasjonskomiteens foreløpige listeforslag med eventuelle dissenser er offentlig. Fylkespartiets styre bestemmer om resultatet av behandlingen i kommunepartiene skal være offentlig.
6. Nominasjonen av partiets kandidater ved stortingsvalg kan foretas i samsvar med de offentlige nominasjonslover. Hvis de offentlige nominasjonslover fravikes, skal det i fylkespartiets vedtekter være bestemt om nominasjonen skal foretas av årsmøtet. Utsendingene til nominasjonsmøtet velges etter nominasjonskomiteens endelige listeforslag er lagt fram for partiavdelingene og kommunepartiene.

§ 6.

Nominasjon til fylkestingsvalg.

1. Fylkespartiets styre fastsetter tidsfrister for nominasjonsprosessen foran fylkestingsvalg.
2. Styret for fylkespartiet, eventuelt representantskapet, der det er opprettet, velger en nominasjonskomitè på 9 medlemmer med minst 5 varamedlemmer.
3. Alle partiavdelinger og kommunepartier oppfordres til innen fastsatt frist å fremme forslag overfor nominasjonskomiteen på kandidater de ønsker nominert.
4. Nominasjonskomiteen utarbeider et foreløpig forslag til liste som sendes alle kommunepartier til behandling. Listeforslaget skal også omfatte forslag på fylkesordfører og varaordfører.
5. Kommunepartiene skal innen en nærmere fastsatt tidsfrist sende nominasjonskomiteen sine endringsforslag.
6. Nominasjon av partiets kandidater ved fylkestingsvalg kan foretas i samsvar med de offentlige nominasjonsregler. Hvis de offentlige nominasjonsregler fravikes, skal det i fylkespartiets vedtekter være bestemt om nominasjonen skal foretas av årsmøtet. Utsendingene til nominasjonsmøtet velges

etter at nominasjonskomiteens endelige listeforslag er lagt fram for partiavdelingene og kommunepartiene. Nominasjonsmøtet nominerer først partiets kandidater til fylkesordførere og fylkesvaraordførere.

§ 7.

Fylkestingsgruppene.

1. Styret i fylkespartiet skal etter et fylkestingsvalg innkalle til et fellesmøte mellom partiets representanter i det nye fylkestinget og partistyret, representantskapet, der det er opprettet, for å konstituere fylkestingsgruppa. Fellesmøtet utpeker partiets kandidater til fylkesutvalg, hovedutvalg og andre viktige styrever, råd og utvalg. Øvrige valg avgjøres av gruppemøtene.
2. Medlemmer av fylkespartiets styre har rett til å delta i gruppas møter med tale-, forslags- og stemmerett. Så vidt mulig skal fylkespartiets styre være representert i samtlige av gruppas møter.
3. Alle viktige saker som skal opp i fylkestinget, drøftes i gruppemøter. Det føres protokoll fra møtene, og gruppa skal legge fram årsmelding for fylkespartiet.
4. Vedtak i fylkestingsgruppa eller i fylkespartiet er bindende i alle saker som har betydning for gjennomføring av partiets program, ved valg og saker av større økonomisk eller sosial betydning. Oppstår det tvil om hvorvidt en sak kommer inn under denne bestemmelse, avgjøres det av fylkestingsgruppa eller fylkespartiet.
5. Viktige saker skal legges fram for drøfting i representantskapet - der det er opprettet. Partistyret, gruppestyret eller et flertall av gruppas medlemmer kan be om at saker av prinsipiell betydning eller programsaker blir lagt fram for representantskapet til behandling. Gruppestyret skal i slike saker fremme innstilling til representantskapet.
6. Fylkespartiets styre utpeker de som skal tiltre fylkesutvalgsgruppa med tale-, forslags- og stemmerett.
7. Partiets representanter i fylkesutvalg og andre fylkeskommunale utvalg skal danne grupper. Disse gruppene skal organiseres og arbeide etter de regler som i det foregående er trukket opp for fylkestingsgruppa.
8. Partistyret skal i samarbeid med fylkestingsgruppa sørge for god kontakt med partiets representanter i fylkeskommunale styrever og utvalg for å fremme et godt og planmessig samarbeid.
9. Fylkeskommunale saker skal behandles i fylkespartiets representantskap når styret i fylkestingsgruppa ber om det, og når partistyret bestemmer det.

§ 8

Kommunalutvalg.

1. Årsmøtene i fylkespartiene skal velge et kommunalutvalg. Det skal hjelpe fylkespartienes styre med å hevde en kommunalpolitikk i fylket som er i samsvar med Det norske Arbeiderpartis program og retningslinjer.
2. Kommunalutvalget skal i samarbeid med styret planlegge kommunalkonferanser og hjelpe til med å fremme samarbeid mellom kommunegruppene.

§ 9.

Kontingenten.

Kommunepartiene betaler kontingent til fylkespartiet i samsvar med fastsatt av landsmøtet, hvis ikke annet er bestemt av fylkespartiets årsmøte.

§ 10.

Revisjon.

Årsmøtet velger 2 revisorer med vararevisorer. Disse reviderer regnskaper og gir innberetning til årsmøtet.

§ 11.

Vedtekter.

Vedtekter for fylkespartiene vedtas av årsmøtet. De skal bygge på Det Norske Arbeiderpartis lover og bestemmelser i disse retningslinjer, og må ikke stå i strid med dem. For å være gyldige må vedtektene godkjennes av partiets sentralstyre. De skal inneholde bestemmelser om at fylkespartiene eiendeler skal tilfalle Det norske Arbeiderparti for det tilfellet at fylkespartiet blir oppløst.

RETNINGSLINJER FOR
DET NORSKE ARBEIDERPARTIS
KOMMUNEPARTIER

§ 1.
Formål.

Kommunepartiene skal i samarbeid med partiavdelingene arbeide for Det Norske Arbeiderparti etter de retningslinjer som partiet har lagt fram i program, lover og vedtak.

§ 2.
Organisasjonens oppbygging.

Partiavdelingene i en kommune danner kommunepartiet. Har kommunepartiet fire eller flere avdelinger skal det dannes representantskap, med mindre fylkespartiet har gitt dispensasjon. Partiavdelingene velger medlemmer til representantskapet i forhold til det antall medlemmer avdelingene har betalt kontingent for til kommunepartiet året forut for det arbeidsår representantskapet velges for. Nye avdelinger velger representanter i forhold til antall medlemmer ved stiftelsen eller innmeldingen i kommunepartiet. I kommunepartier som ikke har representantskap, har alle medlemmer av avdelingene i kommunen tale-, forslags- og stemmerett på kommunepartiets møter.

§ 3.
Årsmøter.

Kommunepartiets representantskap holder årsmøte til den tid som er fastsatt i kommunepartiets vedtekter. Møtet kunngjøres minst 4 uker i forveien.

Avdelingene skal i god tid før årsmøtet velge representanter til representantskapet for kommende arbeidsår. Der det ikke er representantskap, møter alle medlemmene på årsmøtet. Årsmøtet behandler årsmelding fra styret, avdelingene, kommunestyregruppa m.v. Videre behandles regnskap, innkomne forslag og valg i samsvar med kommunepartiets vedtekter.

Forslag som partiavdelingene ønsker behandlet på årsmøtet, må sendes partistyret senest 2 uker før årsmøtet.

Styrets medlemmer har ikke stemmerett på årsmøtet, ved behandling av beretning og regnskap.

§ 4.

Representantskapet.

1. Representantskapet er kommunepartiets høyeste myndighet, og tar avgjørelser i alle saker som ikke er tillagt partistyret eller kommunestyregruppa.
I representantskapets møter er det bare de valgte representanter som har stemmerett, men andre partimedlemmer kan innbys til å delta med tale- og forslagsrett. Partistyrets medlemmer har stemmerett, selv om de ikke er valgte medlemmer av representantskapet.
2. Møter i representantskapet holdes så ofte styret bestemmer det eller når kommunestyregruppa ber om det.
3. Medlemmer av partiets kommunestyregruppe har rett til å ta del i representantskapets behandling av kommunale saker med tale- og forslagsrett. Før slike saker legges fram for representantskapet, skal kommunestyregruppa fremme innstilling i de enkelte saker. Om kommune-partiet bestemmer det, kan kommunale saker behandles i fellesmøter av representantskapet og kommunestyregruppa. I så fall har både representantskapets og kommunestyregruppas medlemmer stemmerett.

§ 5.

Styret.

1. Kommunepartiens styrer består av 5, 7 eller 9 medlemmer. Blant disse er leder, nestleder, kasserer, sekretær og studieleder. Til styret velges minst 5 varamedlemmer.
2. Partiets kvinneutvalg i kommunen og AUF i kommunen tiltrer styret med ett medlem hver, som har tale-, forslags- og stemmerett. Der det er flere AUF-lag i kommunen, velges AUFs representant av felles styremøte.
3. Der kommunepartiet i samarbeid med den lokale fagbevegelsen har etablert faglig/politisk utvalg, tiltrer lederen i dette utvalget styret og fungerer som faglig leder.
4. Partistyret leder partiarbeidet i kommunen, og skal sikre en god kontakt mellom partiets kommunegrupper og partiavdelingene. Lederen i kommunegruppa bør ta del i partistyrets møter.

§ 6.

Nominasjon til kommunestyrevalg.

1. Fylkespartiets styre fastsetter tidsfrister for nominasjonsprossessen.
2. Representantskapet (medlemsmøtet) velger en nominasjonskomite på minst 5 medlemmer med varamedlemmer, etter forslag fra partistyret.
3. Partistyret ber alle partiavdelinger innen en fastsatt frist å sende nominasjonskomiteen forslag på medlemmer de ønsker nominert.

4. Nominasjonskomiteen utarbeider et foreløpig forslag til listene som sendes alle partiavdelinger til behandling. Listeforslaget skal også omfatte forslag på ordfører og varaordfører.
5. Partiavdelingene skal innen en nærmere fastsatt tidsfrist sende nominasjonskomiteen sine endringsforslag.
6. Representantskapet foretar den endelige nominasjon. Der det ikke er et representantskap, er det et fellesmøte av alle partiets avdelinger som foretar den endelige nominasjon. På nominasjonsmøtet legger nominasjonskomiteen fram sitt endelige forslag til liste, der det er innarbeidet de endringsforslag som komiteen har sluttet seg til. Nominasjonsmøtet fastsetter før det tar fatt på selve nominasjonen hvor mange som skal kumuleres. Ordfører og varaordfører nomineres først. De skal kumuleres.
7. Ved nominasjon kan det ikke stilles opp kandidater som tar forbehold om å stå fritt i visse saker, og møtet kan heller ikke gi slikt tilsagn.
8. Partiets kommunevalgprogram må sluttbehandles før nominasjonene finner sted.

§ 7.

Kommunestyregruppene.

1. Styret i kommunepartiet skal umiddelbart etter et kommunevalg innkalle partiets representanter i det nye kommunestyret til et fellesmøte med partistyret for å konstituere kommunestyregruppa.
2. Partistyret og gruppestyret innstiller i fellesskap overfor representantskapet (medlemsmøtet) på partiets kandidater til formannskapet og andre kommunale styrever, utvalg og råd.
3. Kommunestyregruppa skal i samarbeid med partistyret arbeide etter partiets program, lover og vedtak. Gruppa er ansvarlig overfor kommunepartiet.
4. Kommunepartiets leder og inntil 2 andre styremedlemmer utpekt av partistyret tiltrer kommunestyregruppa med tale-, forslags- og stemmerett. Kommunepartiets leder eller annet styremedlem utpekt av styret tiltrer formannskapsgruppa med tale-, forslags- og stemmerett.
5. Gruppa holder møter så ofte det trengs, og skal foran hvert møte i kommunestyret gå igjennom møtets saksliste.
6. Det føres protokoll på gruppas møter. Gruppa legger fram en årsmelding for årsmøtet i kommunepartiet.
7. Vedtak i kommunestyregruppa eller i kommunepartiet er bindende i alle saker som har betydning for gjennomføringen av partiets program, ved valg og i saker av større økonomisk og sosial betydning. Oppstår det tvil om hvorvidt en sak kommer inn under denne bestemmelse, avgjøres det av kommunestyregruppa eller kommune-

partiet. Ønsker noen å stå fritt i slike saker, må kommunestyregruppa eller kommunepartiet ta avgjørelsen om dette.

8. De som i følge kommunestyreloven er inhabile ved behandling av en sak, kan ikke ta del i avstemninger i saken i kommunestyregruppa eller kommunepartiet.
9. Partiets representanter i skolestyret og andre kommunale styrever og -utvalg skal danne grupper. Disse gruppene skal organiseres og arbeide etter de regler som i foregående punkt 3-8 er trukket opp for kommunestyregruppa.
10. Partistyret skal i samarbeid med styret i kommunestyregruppa sørge for at det blir holdt fellesmøter av partiets representanter i kommunale styrever og utvalg for å fremme et godt og planmessig samarbeid mellom gruppene.
11. Kommunale saker skal behandles av representantskapet (medlemsmøte) når styret for kommunestyregruppa ber om det, når et flertall i kommunestyregruppa krever det, og når partistyret bestemmer det.

§ 8.

Revisjon.

Årsmøtet velger 2 revisorer med vararevisorer. Disse reviderer regnskapet og gir innberetning til årsmøtet.

§ 9.

Kontingenten.

1. Partiavdelingene betaler kontingent til kommunepartiet etter de satser som kommunepartiet fastsetter.
2. Når ikke annet er bestemt, betaler kommunepartiene til fylkespartiet den kontingent som er fastsatt av partiets landsmøte.

§ 10.

Vedtekter.

Vedtektene for kommunepartiet vedtas av årsmøtet. De skal bygge på Det norske Arbeiderpartis lover og bestemmelsene i disse retningslinjer, og må ikke stå i strid med dem. For å være gyldige må vedtektene godkjennes av styret i vedkommende fylkesparti. De skal inneholde en bestemmelse om at kommunepartiets eiendeler skal tilfalle vedkommende fylkesparti for det tilfelle at kommunepartiet blir oppløst.

RETNINGSLINJER FOR
PARTIAVDELINGENE

§ 1.
Formål.

1. Partiavdelingene skal arbeide for Det norske Arbeiderparti etter de retningslinjer partiet har lagt fram i program, vedtak og lover.
2. Medlem kan enhver bli som er enig i formålet og tar lojalt del i partiets og avdelingens arbeid.

§ 2.
Årsmøter.

1. Partiavdelingene skal holde sine årsmøter innen utgangen av 1. kvartal.
Årsmøtene må kunngjøres med minst 2 ukers varsel.
2. Saklista skal omfatte årsmelding og regnskap med revisorenes innstilling. Det skal dessuten velges styre, eventuelt medlemmer av partiets representantskap m.m. og 2 revisorer med vara-revisorer.
3. Forslag som ønskes behandlet, må sendes styret minst en uke i forveien.
4. Ekstraordinært årsmøte kan innkalles av styret, eller når minst 2/5 av medlemmene ber om det.

§ 3.
Styret.

1. Styret består av 5 eller 7 medlemmer. Blant disse skal leder, kasserer og sekretær velges ved særskilt valg. Det velges et tilstrekkelig antall varamedlemmer.
2. Styret skal innkalle til regelmessige møter og aktivisere medlemmene til å ta del i parti- og opplysningsarbeidet.

§ 4.

Kontingenten.

1. Medlemmene betaler kontingent etter satser som partiavdelingen fastsetter.
2. Partiavdelingene betaler kontingent til kommunepartiene etter satser som kommunepartiene fastsetter.
3. Medlemmer som har medlemskap i andre partiavdelinger og betaler kontingent til landspartiet, fylkes- og kommunepartiet der, kan bli medlem av laget mot å betale den lagskontingent som er fastsatt av lagets årsmøte. Slike medlemmer teller ikke med ved fastsettelse av antall representantskapsmedlemmer for laget.

§ 5.

Alminnelige bestemmelser.

1. Alle vedtak i partiavdelingene gjøres med alminnelig flertall.
2. Er det bare en partiavdeling i en kommune, skal denne ta på seg de plikter og ha de rettigheter som kommunepartiene ellers har.

§ 6.

Vedtekter.

Vedtekter vedtas av årsmøtet. De skal bygge på Det norske Arbeiderpartis lover og bestemmelser i disse retningslinjer og må ikke stå i strid med dem. De skal inneholde en bestemmelse om at partiavdelingens eiendeler skal tilfalle vedkommende kommuneparti, eventuelt fylkesparti, for det tilfelle at partiavdelingen blir oppløst.

RETNINGSLINJER FOR
D N A s K V I N N E B E V E G E L S E

§ 1.

Formål.

Det Norske Arbeiderpartis kvinnebevegelse har som mål å arbeide for virkeliggjøringen av et sosialistisk samfunn, bygget og ledet av kvinner og menn i fellesskap. Den skal virke for økt tilslutning av kvinner til partiet og bidra til å iverksette program, lover og retningslinjer vedtatt av Arbeiderpartiets Landsmøte og Landskvinnekonferansen.

§ 2.

Medlemskap.

Det norske Arbeiderpartis kvinnebevegelse omfatter alle kvinner i partiet. De kan være organisert i kvinneavdelinger, partilag, og partigrupper innen fagforeningene.

§ 3.

Kvinnebevegelsens organisasjon.

1. Kvinneavdelingene kan være kvinnelag (kvinneforeninger) eller kvinnegrupper i et partilag eller kollektivt tilsluttet fagforening.
2. Kvinnelag (kvinneforeninger) skal være direkte tilmeldt kommunepartiet. Kvinnelagas navn bør være "Arbeiderkvinnelag" med stedets navn foran. Hvis et kvinnelag beslutter å gå over til kvinnegruppe knyttet til partilaget, bestemmer laget sjøl over sine eiendeler. Slik omlegging kan bare skje på årsmøtet med 2/3 flertall og med godkjenning av fylkespartiets kvinneutvalg.
3. Kvinnegruppe dannes av kvinner i et partilag. Kvinnegruppas navn skal være partilagets navn tilføyd "kvinnegruppe". Medlemmene er tilmeldt kommunepartiet gjennom det partilag de tilhører.
4. Styret i kvinneavdelingene bør bestå av minst 5 medlemmer. Leder, nestleder, sekretær, kasserer og studieleder velges ved særskilt valg.

5. Blir det foreslått at en kvinneavdeling skal innstille sin virksomhet, skal styret først bringe saken inn for kommune-partiet og fylkespartiets kvinneutvalg.
6. I partilag hvor kvinnene ikke ønsker å ha egen regelmessig møtevirksomhet som kvinnegruppe, bør det opprettes kontakt-utvalg til kvinnebevegelsen. Kontaktutvalget består av minst 2 medlemmer. Kontaktutvalget skal være representert i parti-lagets styre.

§ 4.

Kommunepartiens kvinneutvalg.

Innen et kommuneparti med flere partiavdelinger kan det dannes kvinneutvalg. Kvinneutvalgenes navn skal være kommunepartiets navn tilføyd "kvinneutvalg". De velges på et fellesmøte med alle kvinner i kommunepartiet. Kommunepartiets styre skal velge en representant til kvinneutvalgets styre, og kvinneutvalget en represen-tant til kommunepartiets styre.

Kvinneutvalgets oppgave er:

1. Å holde fellesmøter for alle kvinnelige partifeller (se § 2 - medlemskap). Ett av disse møtene skal være årsmøte.
2. Å virke for økt tilslutning av kvinner til partiet, å stifte nye kvinneavdelinger i kommunen og hjelpe dem i deres arbeid.
3. Ved studiearbeid, forelesninger og foredrag å skolere og aktivisere medlemmene til innsats for partiet og samfunnet.

§ 5.

Fylkespartiens kvinneutvalg.

Innen hvert fylkesparti skal det velges et kvinneutvalg. Navnet skal være fylkespartiets navn tilføyd "kvinneutvalg".

Årsmøtet i fylkespartiets kvinneutvalg består av utsendinger fra kvinnelag, kvinnegrupper, kvinner i partilag, fagforeninger, ungdoms-lag og partigrupper i fagforeninger. I kvinneutvalgets lover fastsettes regler for valg av utsendinger og tidspunkt for årsmøtet. På årsmøtet legges fram årsmelding. Budsjett og arbeidsplan for kommende år behandles, og en foretar de lovbestemte valg. Kvinne-utvalget består av en leder, nestleder, sekretær og studieleder og det antall medlemmer og varamedlemmer som årsmøtet har fastsatt. Mellom fylkespartiets styre og dets kvinneutvalg skal det være gjensidig representasjon.

Årsmøtet kunngjøres minst 2 måneder på forhånd. Ved årsmøtene gjennomføres reisefordeling eller annen form for utjevning av reiseutgiftene for de valgte representanter.

Framlegg som ønskes behandlet på årsmøtet må være kvinneutvalget i hende innen 1 måned før årsmøtet. Andre fylkeskvinnekonferanser blir innkalt så ofte kvinneutvalget mener det er behov for det. Utgiftene til kvinneutvalget dekkes av fylkes partiet.

Fylkespartiets kvinneutvalg har til oppgave:

1. Ta opp saker av felles interesse for kvinner og i samarbeid med fylkespartiets styre ha det politiske ansvar for at det arbeides etter de retningslinjer som partiets landsmøte og landskvinne-konferanse har trukket opp i sine program, lover og vedtak.

2. Være bindeleddet mellom kvinnene i fylket og Kvinnesekretariatet.
3. Ha ansvar for at det blir varierte organisasjonstilbud for kvinnene i alle deler av fylket, og drive agitasjon for å øke antall kvinner i partiet.
4. Ha det overordnede ansvar for studiearbeid blant fylkespartiets kvinner.

§ 6.

Landskvinnekonferansen.

1. Landskvinnekonferansen holdes samme år som partiets ordinære landsmøte. Det består av 150 representanter. Disse blir fordelt på fylkene etter samme prinsipp som når det gjelder fordeling av landsmøterepresentanter.
2. Representantene til landskvinnekonferansen velges på møter innkalt av fylkespartienes kvinneutvalg, der en også drøfter saklista til landskvinnekonferansen. Hvor særlige forhold gjør seg gjeldende, kan representantene velges av organisasjonene etter fordeling foretatt av fylkespartiets kvinneutvalg. Representantenes fullmakter skal sendes Kvinnesekretariatet fra fylkespartiets kvinneutvalg minst 8 dager før landskvinnekonferansen tar til. Fullmaktene skal før landskvinnekonferansen gjennomgås av en nemnd som Kvinnesekretariatet oppnevner.
3. Landsstyret og Kvinnesekretariatets medlemmer deltar i landskvinnekonferansen med tale- og forslagsrett, men uten stemmerett.
4. Representantenes reiseutgifter fordeles likt mellom de valgte utsendinger som møter, og betales av fylkespartiet eller de tilsluttede organisasjoner. Tapt arbeidsfortjeneste, oppholds- og diettgodtgjørelse inngår ikke i reisefordelingen.

§ 7.

Kvinnebevegelsens landsstyre.

1. Landsstyret er kvinnebevegelsens høyeste myndighet mellom landskvinnekonferansene. Det påser at kvinnebevegelsens virksomhet blir drevet i samsvar med retningslinjene og landskvinnekonferansens vedtak.
2. Landsstyret består av Kvinnesekretariatet og de til enhver tid valgte ledere i kvinneutvalgene. Kvinneutvalgenes nestledere er vararepresentanter. Kvinnesekretariatets vararepresentanter har møterett, tale- og forslagsrett.
3. Landsstyret har møte når Kvinnesekretariatet bestemmer det, eller når minst halvparten av de øvrige medlemmer krever det.
4. Utgifter til landsstyrets virksomhet dekkes av landspartiet.

§ 8.

Kvinnesekretariatet.

1. Til å lede det politiske arbeid, agitasjons- og organisasjonsarbeid blant kvinnene, velger landskvinnekonferansen et kvinnesekretariat. Kvinnesekretariatet skal, i samarbeid med sentralstyret, ha den daglige ledelse av kvinnebevegelsens arbeid. Kvinnesekretariatets oppgave er å ta opp aktuelle politiske saker og praktiske oppgaver av interesse for kvinnene, og tilrettelegge studiearbeidet, lede agitasjons- og organisasjonsarbeidet.
2. Landskvinnekonferansen velger 8 medlemmer til Kvinnesekretariatet. Leder, nestleder og sekretær velges ved særskilt valg og med absolutt flertall. Til Kvinnesekretariatet velges 5 vararepresentanter.
3. Partiets sentralstyre velger ett medlem til kvinnesekretariatet med vararepresentant. Kvinnesekretariatets leder tiltrer Sentralstyret, og det velges en vararepresentant. Kvinnesekretariatets medlemmer har adgang til partiets landsmøte med tale- og forslagsrett.
4. Lederen er ordstyrer i Kvinnesekretariatets forhandlinger og påser at de vedtak som blir gjort, blir satt i verk.
5. Hvis stillingen som kvinnesekretær bli ledig i tida mellom landskvinnekonferansene, blir en ny konstituert av landsstyret, etter innstilling fra Kvinnesekretariatet.

§ 9.

Endringer i kvinnebevegelsens retningslinjer kan bare gjøres av landskvinnekonferansen og må godkjennes av partiets landsmøte.

Dirigenten tok først opp lovene for Det norske Arbeiderparti.

VEDTAK: Paragrafene 1, 2, 3 og 4 enstemmig bifalt i samsvar med redaksjonskomiteens innstilling.

Til § 5 tok Åse Klundelien Haugen, Buskerud, ordet: Så vidt jeg kan skjønne bryter punkt 4 med nåværende praksis. Jeg foreslår at ordene "og forslagsrett" strykes. Ellers kan fylkespartiene stoppe forslag fra kommunepartier og partilag. Vi risikerer samme situasjon som på Høyres landsmøte når det gjelder forslag. Jeg har lyst til å føye til at mange av oss synes behandlingen av innsendte forslag fra avdelingene ble noe overfladisk behandlet under dette landsmøtet. Det viser vel at tre dagers landsmøte er for lite.

Bjørn Skau: Jeg understreker at vi her innbys til å vedta at bare fylkespartiene har forslagsrett i forhold til landspartiets organer. Det vil i praksis si at f.eks. Drammen Arbeiderparti i landsmøteperioden ikke kan sende forslag direkte til sentralstyret, en fullstendig ny praksis.

Ole Knapp: I de gamle retningslinjene heter det: Fylkespartiene er landspartiets organisasjonsenhet. På et tidligere tidspunkt er det vedtatt å sende avdelingenes forslag gjennom fylkespartiet. Redaksjonskomiteen går nå inn for å tilpasse teksten etter det som er prosedyren. Noen realitetsendring ligger ikke i dette, men det er mulig det kunne vært bedre formulert.

Åse Klundelien Haugen: Lovene må ikke gi rom for tolkninger. Det må være helt klart hva som er meningen. Jeg holder fast ved at "og forslagsrett" strykes.

Dirigenten mente det beste ville være å arbeide med formuleringene, så mulighet for misforståelser ikke var til stede. Han foreslo at de nåværende bestemmelser ble opprettholdt til neste landsmøte, og at sentralstyret vurderte om det var behov for å endre den.

Ole Knapp anbefalte redaksjonskomiteen å følge dirigentens oppfordring.

Dirigenten foreslo da å sende redaksjonskomiteens innstilling sammen med Åse Klundelien Haugens forslag over til sentralstyret til videre forføyning for eventuelt framlegg på neste landsmøte.

Lise Christoffersen, Buskerud, anbefalte landsmøtet å vedta Åse Klundelien Haugens forslag.

VEDTAK: Dirigentens forslag om at nåværende bestemmelse beholdes til neste landsmøte, og at redaksjonskomiteens innstilling sammen med Haugens forslag ble oversendt sentralstyret til eventuell videre forføyning vedtatt.

Bjørn Skau tok ordet til redaksjonskomiteens forslag, punkt 11, § 13: Stemmerett og valgbarhet oppnås etter 3 måneders medlemskap. Han spurte: Hvilke lokallag i DNA nekter medlemmene å stemme hvis de ikke har vært medlem i 3 måneder? Han foreslo at "stemmerett og" ble sløyfet.

VEDTAK: Bjørn Skaus forslag vedtatt med 157 stemmer. Videre ble innstillingen til lover for landspartiet bifalt med vedtatte endringer.

RETNINGSLINJER FOR FYLKESPARTIENE :

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt uten debatt.

RETNINGSLINJER FOR KOMMUNEPARTIENE :

Bjørn Skau viste til § 4, pkt. 3, hvor redaksjonskomiteen foreslo at medlemmer av kommunestyregruppa skal ta del i representantskapets behandling av kommunale saker med tale-, forslags- og stemmerett. Før slike saker legges fram for representantskapet, har kommunestyregruppa rett til å fremme innstilling. Han sa at dette var en helt ny bestemmelse som var i strid med landsmøtets tidligere vedtak. I forslag B 65 heter det: Retningslinjer for kommunepartiene, § 4, pkt. 3, i forslaget fra Organisasjonskomiteen går ut. I stedet tas inn pkt. 6 i § 3 i gjeldende regler.

Bjørn Tore Godal, Oslo: Det er partiorganisasjonen som gjennom representantskapet, fagforeningene og partilaga tilrettelegger partiets politikk. Etter mitt syn må det være galt å innføre en ordning hvor kommunestyrerepresentantene har stemmerett i representantskapet.

Kåre Myrvold, Vestfold: Vi er enige om at våre representanter i offentlige organer også bør være aktive i organisasjonsarbeidet. Men også i at de som er nominert og valgt til offentlige verv skal ha rimelige arbeidsmuligheter. Når de møter i representantskapet, er det som gode partifeller med innblikk i kommunalpolitikken. Jeg anbefaler redaksjonskomiteens innstilling.

Ole Knapp bekreftet Bjørn Skaus opplysning om forslag B 65. Redaksjonskomiteens forslag til punkt 3 i § 4 var kommet med ved en feil og skulle bortfalle.

VEDTAK: Retningslinjer for partiavdelingene vedtatt med denne korreksjon.

RETNINGSLINJER FOR KVINNEBEVEGELSEN :

VEDTAK: Redaksjonskomiteens innstilling enstemmig bifalt uten debatt.

Det ble tatt 10 minutters paus før neste punkt på saklista ble behandlet.

SAKLISTAS PUNKT 10 - VALG

Møtet ble satt kl. 13.25. Ordet ble gitt til valgkomiteens formann.

Lars Skytøyen, sentralstyret: Valgkomiteen ble ved starten av sitt arbeid meddelt at Odvar Nordli, Ingrid Eide og Grethe Johansen ikke stilte til gjenvalg. I tillegg har Ingvar Bakken gått bort i siste landsmøteperiode. Ut fra dette skulle fire ordinære plasser fylles med nye navn. Men valgkomiteens oppgave og fullmakt må være videre enn dette. Det kan føre til at den ut fra de helhetshensyn den må ta, ikke finner plass til alle som gjerne vil fortsette. Enhver valgkomite vil selvfølgelig søke å begrense dette, men det er meget vanskelig å unngå det helt. Der vi har gjort det, har det ikke noe med nedvurdering av vedkommendes arbeid å gjøre, det er utelukkende en konsekvens av de ulike hensyn som vi føler vi er pålagt å måtte ta. På et tidligere tidspunkt har landsmøtet truffet vedtak som har hatt betydning for valgkomiteens arbeid. Vedtaket om kjønnskvotering har den selvsagt betraktet som et pålegg som måtte oppfylles. Men jeg tror vi må erkjenne at det fortsatt er et modningsbehov i alle våre organisasjonsledd for fullt ut å erkjenne de praktiske konsekvenser av landsmøtets vedtak på dette området. Vedtaket om kjønnsnøytrale benevnelser må betraktes som en milepel i en utvikling dette partiet har stått i fremste rekke for. Valgkomiteen innså på et tidlig tidspunkt at det ikke var mulig å imøtekomme alle ønsker om representasjon i sentralstyret, selv om argumentene for dette kunne være vel underbygget. Drøftingene om distriktsvis fordeling har også denne gang vært et hovedtema for valgkomiteen. I den innstilling som foreligger har vi tatt nye steg for ytterligere å imøtekomme de sterke strømninger på dette området. Ser vi sentralstyrets medlemmer og varamedlemmer under ett, er Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag trukket med. Den nordnorske representasjon er flyttet fra Nordland til Troms. I tilknytning til debatten om distriktsrepresentasjonen vil jeg føye til at Arbeiderpartiet gjennom hele sin historie har sett

det som viktig å ha en bred kontaktflate. Dette har ført til at talsmenn for viktige interessegrupper i arbeiderbevegelsen tar sete i partiets sentralstyre. Valgkomiteen har ikke funnet grunn til å endre etablert praksis på dette området. Men jeg vil gjerne be om at denne realiteten tas med i vurderingen når en diskuterer forholdet mellom Oslo-representasjonen og det øvrige land.

Valgkomiteen foreslår gjenvalg av leder, nestleder og sekretær. Videre gjenvalg av Tor Halvorsen, Lars Skytøen, Gunnar Berge, Liv Andersen og Arne Grøttum, som representerer den ene del av den offentlige sektor, kommunene. Reiulf Steen er foreslått som nr. 2 blant de faste. Valgkomiteen mener den har fått klare signaler om at Reiulf Steen måtte komme inn i sentralstyret igjen. På SI-kongressen ble han gjenvalgt som en av vise-presidentene, og nærmere presentasjon burde være unødvendig. Ester Kostøl representerer statssektoren. Ingeborg Botnen er fra Telemark. Bjørn Tore Godal er Oslo-partiets formann, og Anne Lise Haugen er leder for Sogn og Fjordanes fylkesparti.

Når det gjelder landsstyret, har valgkomiteen fått forslag fra fylkespartiene, og så langt som mulig forsøkt å følge dem. Revisjonsnemnda foreslås gjenvalgt. Valgkomiteens innstilling er enstemmig på alle punkter. Vi mener selv å ha funnet fram til en rimelig balanse mellom de ulike hensyn, og jeg håper dette vil gjøre det enkelt for landsmøtet å behandle dette punkt på saklista.

VALGKOMITEENS INNSTILLING

SENTRALSTYRET :

Leder	Gro Harlem Brundtland	enst.	gjenvalg
Nestleder	Einar Førde	"	"
Sekretær	Ivar Leveraas	"	"
1.	Tor Halvorsen	"	"
2.	Reiulf Steen	"	ny
3.	Lars M. Skytøen	"	gjenvalg
4.	Gunnar Berge	"	"
5.	Liv Andersen	"	"
6.	Arne Grøttum	"	"
7.	Ester Kostøl	"	ny
8.	Ingeborg Botnen	"	ny
9.	Bjørn Tore Godal	"	ny
10.	Anne Lise Haugen	"	ny

Vararepresentanter:

1.	Kjell Borgen	"	ny
2.	Henrik Aasarød	"	gjenvalg
3.	Kirsten Myklevoll	"	ny
4.	Turid Dankertsen	"	gjenvalg
5.	Aud Gaundal	"	ny

6.	Ole Knapp	enst.	gjenvalg
7.	Liv Aasen	"	"
8.	Egil Ranheim	"	"

AUF Egil Knudsen
Kvinnesekr. Harriet Andreassen

LANDSSTYRET :

Fylke:	Medlem:	Vararepresentant:	Enst.	gjenv.
Østfold	Åsa Solberg Iversen	Gunnar Skaug	enst.	gjenv.
Akershus	Grete Karusbakken	Ole Korslund	"	ny
Hedmark	Solveig Persheim	Sverre Kr. Fjeld	"	"
Oppland	Liv Marie Andersen	Johan Nygaard	"	gjenv.
Buskerud	Bjørn Skau	Aase Moløkken	"	"
Vestfold	Karin Lian	Anders Johansen	"	"
Telemark	Finn Kristensen	Einfrid Halvorsen	"	"
Aust-Agder	Asbjørn Andersen	Solveig Haga	"	"
Vest-Agder	Agnes Bua	Bjørn Johansen	"	ny
Rogaland	Björg Hermansen	Kristian Wennberg	"	gjenv.
-"	Gunnar Mosbron	Aud Haukland	"	"
Hordaland	Marit Wikholm	Terje Ledahl	"	"
-"	Hallvard Bakke	Tordis Mosaker	"	"
Sogn og Fj.	Kjell Opseth	Margot Henden	"	"
Møre og Romsd.	Laila Kaland - gj.v.	Jon Skarvøy	"	ny
Sør-Tr.lag	Anna Hanssen	Ingvar Langeng	"	gjenv.
-"	Gunnar Aagesen gj.v.	Anne Kathrine Parow	"	ny
Nord-Tr.lag	Rolf Bjørn Hagen	Anne Lise Grande Vollan	"	ny
Nordland	Edgar Sneve	Anne-Lise Steinbach	"	ny
-"	Sissel Eidissen	Ole Hemseth	"	gjenv.
Troms	Oddmund Soleng	Kari Skogstad	"	"
Finnmark	Alfon Jerijervi gjv.	Evy Ann Midttun	"	ny
Oslo	Tove Heggén Larsen	Svein Larsen	"	"

REVISJONSNEMND :

Leder Leif Skau
Kåre W. Larsen
Aase Bjerkholt

Vara-
representanter Harry Jørgensen
Barbara Gulbrandsen

Dirigenten gav ordet fritt til generell debatt.

Marit Ørstad Berg, Hordaland: Arbeiderpartiet har de siste åra markert seg positivt på bl.a. to politiske hovedområder: Barne- og ungdomspolitikken og likestillingspolitikken. Dette skyldes ikke minst Sissel Rønbecks innsats. Det er særdeles viktig å få inn et menneske i sentralstyret som kan føre dette arbeidet videre. Sissel Rønbeck har bred tillit i partiets kvinnebevegelse, hun er ansvarlig for den handlingsplan for likestilling som har fått stor betydning. Jeg er skuffet over at valgkomiteen ikke har funnet plass til henne, og jeg finner å måtte fremme forslag om å få denne aktive partikvinnen i sentralstyret. Det er beklagelig å stille forslaget opp mot en annen jente, nemlig Turid Dankertsen, men ut fra valgkomiteens vanskelige kabal er det ikke til å unngå.

Jakob Olaus Mo, Aust-Agder, beklaget en misforståelse og opplyste at Aust-Agders kandidat, som var varamedlem i landsstyret, var Marit Johnsen.

Kjell Jørgensen, Sør-Trøndelag: Det ville være verdifullt for partiet å ha en langt sterkere representasjon fra distriktene. Med dette mener jeg representanter som til daglig bor i distriktene, og dermed kan tilføre sentralstyret ferske og verdifulle impulser om alt som rører seg på lokalplanet. Ut fra dette burde nesten alle faste nye i sentralstyret komme fra distriktene. Jeg ber alle som ikke er fra Oslo støtte forslag som måtte komme på representanter fra distriktene.

Lars Skjølaas, Oppland: Jeg har lyst til å vise til partilederens vurderinger i forbindelse med verveaksjonen og til det Leveraas sa om fylker som har klart å holde på det politiske initiativet. Jeg drister meg til å si at det her kanskje ligger en innsats som ikke bare skal tilskrives sentrale deler av partiet. Det er vanskelig for oss i Oppland å forstå at denne kabalen er så vrien at vår representant må skyves ut. Jeg betrakter valgkomiteens innstilling som en ny vri. Vesentlige deler av innlands-Norges interesser synes ikke godt nok ivaretatt.

Bjørn Andersen, Akershus: På vegne av samtlige fra Akershus vil jeg støtte forslaget fra Marit Berg og understreke at det nå er på tide at Sissel Rønbeck kommer inn i sentralstyret.

Tine Øverlier, Oppland, støttet dette syn.

Dirigenten betraktet den generelle debatt som avsluttet og tok opp valgkomiteens innstilling på sentralstyret:

VEDTAK: Sentralstyrets faste medlemmer valgt med akklamasjon i samsvar med valgkomiteens innstilling.

Varamedlemmer:

VEDTAK: Kjell Borgen, Henrik Aasarød og Kirsten Myklevoll
enstemmig valgt.

På 4. plass var Sissel Rønbeck foreslått i stedet for Turid Dankertsen av Marit Ørstad Berg. Forslaget ble støttet av Anneliese Dørum, Kvinnesekretariatet, Bjørg Gausdal, Vestfold, Tine Øverlier, Oppland og Tone B. Jamholt, Oslo.

VEDTAK: Sissel Rønbeck valgt med stort flertall.
Videre ble Aud Gaundal, Ole Knapp og Liv Aasen
valgt uten motkandidater.

På 8. plass foreslo Arild Bakken, Oppland, at Ola Dahl, Oppland, ble valgt i stedet for Egil Ranheim, Buskerud.

Thorbjørn Hagen og Erik Haraldseth, Buskerud, anbefalte valgkomiteens innstilling.

VEDTAK: Egil Ranheim valgt med stort flertall.

LANDSSTYRET:

Hermod Høwe, Nordland, beklaget kommunikasjonssvikt og fremmet på vegne av delegasjonen fra Nordland følgende forslag: Representant Edgar Sneve, vararepresentant Sara Johannesen, representant Anne-Lise Steinbach og vararepresentant Ole Hemseth.

Valgkomiteens formann tok dette samt Aust-Agder-delegasjonens ønsker til etterretning og trakk komiteens innstilling på disse punkter til fordel for de nye kandidater fylkene ønsket.

VEDTAK: Valgkomiteens innstilling enstemmig bifalt med
nevnte endringer.

REVISJONSNEMNDEN:

VEDTAK: Valgkomiteens innstilling enstemmig bifalt.

SAKLISTAS PUNKT 11, AVSLUTNING

Odvar Nordli takket på vegne av dirigenter og sekretærer og overrakte klubba til partiets gjenvalgte leder.

Gro Harlem Brundtland: På vegne av sentralstyret og landsstyret takker jeg for den tillit som er vist oss. Vi vet hvilket ansvar og oppgaver det legges på oss. Takk til dem som nå går ut. Først til Odvar Nordli som nå forlater sentralstyret etter 18 år (kraftig applaus). Odvar, du forlater ikke din virksomhet i sentrale verv på vegne av partiet. Det ville gjort det enda vanskeligere å tenke seg at du ikke blir å finne rundt sentralstyrebordet. Du har fylt en helt selvfølgelig plass og vært med på å gi sentralstyret erfaring, tyngde og klokskap. Jeg - og jeg vet jeg har bred støtte for det - vil føle det som et savn når du nå tar dette skritt og vil konsentrere mer av din innsats om ditt kjære hjemfylke Hedmark. Som dirigent er du også uovertruffen, noe dette landsmøtet har gitt spontant uttrykk for, og som det sier vi heller ikke farvel til deg.

Så til Grethe Johansen, Ingrid Eide og Turid Dankertsen, som har vært mangeårige virksomme og verdifulle medarbeidere. De får oppleve den glede at de som noen av pionerene i denne fremmarsjen av kvinner i partiets sentrale organer, at de ser de har vært med på å bane veien for et klart gjennomslag for kvinners krav. 40%-regelen er denne gang lagt til grunn for valgene til sentral- og landsstyret, og det betyr at vi samtidig kan hilse også en rekke nye kvinner velkommen til sentral- og landsstyret. I sentralstyret gjelder det Anne Lise Haugen, Kirsten Myklevoll, Aud Gaundal og Sissel Rønbeck som kommer sammen med Reiulf Steen, Bjørn Tore Godal og Kjell Borgen. I landsstyret gjelder det Grete Karusbakken, Solveig Persheim, Agnes Bua og Tove Heggen Larsen, som kommer inn sammen med Rolf Bjørn Hagen og Edgar Sneve.

Vi ønsker alle nye vel møtt, og takker dem som nå går ut for en alltid helhjertet innsats.

Mai-Lis Löw, Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund, hilste på vegne av de utenlandske gjestene: Noen sa til meg at det ville være bra om jeg talte på vegne av de utenlandske gjestene som hadde holdt ut hele tiden. Det hørtes ut som en bragd, men slik føles det virkelig ikke. Det føles som et stort privilegium å ha fått anledning til å være her. Naturligvis var det med spenning vi reiste hit for å følge debatten og beslutningene om den internasjonale situasjon. Vi kan bare gratulere med den manifestasjon av enighet som i dag er resultatet av gårdsdagens lange diskusjon. Men jeg vil også understreke at det har vært svært interessant å følge med i debatten om alle de andre spørsmålene. I det store og hele er det de samme som med stort alvor diskuteres i arbeiderbevegelsen i alle de nordiske land, - økonomi, sysselsetting, sosial trygg-

het osv. Vi vil stå vakt om menneskers rett til arbeid og om velferdssamfunnet. Jeg har forstått at dette er en viktig forberedelse til det kommende valg. Personlig synes jeg også det har vært interessant å følge diskusjonen om organisatoriske spørsmål. Som kvinnebevegelsens leder noterer jeg det radikale og konkrete vedtaket om kvotering som historisk. Det er et krav som vi kvinner i Sverige hittil bare har brukt som en trussel, som forresten har vært til nytte. Men organisasjonsspørsmålene har jo dreid seg om andre ting også, og selv om det har vært vanskelig å følge med i alle forslag og motforslag, har vi skjønt at alt dreide seg om et oppriktig ønske om å forbedre partiets indre arbeid. Og vi som har kommet utenfra og fått oppleve Arbeiderpartiets indre arbeid i denne salen, kan bare konstatere at det virkelig finns et varmt kameratskap, fint samhold og stor gjestfrihet. For den takker vi hjertelig. I tillegg til dette har vi fått en sterk følelse av framtidstro i partiet. Derfor kan vi når vi takker for at vi har fått delta i landsmøtet også være optimistiske når vi ønsker dere lykke til med det kommende valg.

Einar Gerhardsen takket på vegne av de innenlandske gjestene: Takk for at vi ble inviterte og fikk overvære forhandlingene på dette møtet. Arbeiderpartiets landsmøter blir vanligvis imøtsett med stor spenning og forventning. Forventningene kan vel være noe forskjellige. Noen forbereder seg og andre på at det skal bli et stormfullt landsmøte med indre motsetninger og indre brytninger. Og de håper helst at det skal gå slik. De mange av våre egne venner, medlemmer og velgere rundt om i landet håper at landsmøtet skal bli et møte preget av engasjement og saklighet i debatten og avstemninger som gir til resultat at grunnlaget for partiets fortsatte arbeid blir bedre. Det har på mange måter vært et sjeldent landsmøte. Jeg har vært med på mange. Den opplevelsen det var da vi fikk avgjørelsen av den saken som hadde opptatt mange både i partiet og utenfor - det vi har kalt rakettsaken - der mange hadde fryktet det skulle bli motsetninger som skulle bære kimen i seg til fortsatte vanskeligheter for partiet! Og så fikk vi oppleve det vi fikk, vi som var så heldige å få være her: En enstemmig innstilling fra komiteen. Ennå lå spenningen og uvissheten i luften. Så kommer Liv Andersen på talerstolen med de enkle ordene "Jeg kan slutte meg til det som nå foreligger fra komiteen, og jeg trekker mitt forslag tilbake." Den spontane reaksjon - 400 mennesker som reiser seg i glede og takknemlighet og klapper. Det var en opplevelse jeg tror ingen av oss kommer til å glemme noen gang.

I tankene vendte jeg tilbake til landsmøtet i 1949, det bitreste landsmøte på mange år, og en vanskeligere sak, da Arbeiderpartiet skulle ta stilling til norsk medlemskap i NATO. Det var delte meninger, og det var debatt. Men også det var en saklig, nøktern debatt som gikk gjennom en lang dag til seint på kvelden lørdag da vi kunne stemme. Spenning og uvisshet til det siste. Ved en prøvevotering stemt 35 med mindretallet. De øvrige utgjorde altså et sterkt flertall. Det var seint på kvelden, og vi ble enige om å ta den endelige votering

neste morgen. Oscar Torp var dirigent og startet med å si: "Jeg foreslår at landsmøtet nå godtar prøvevoteringen som det endelige voteringsresultat." Så forlangte Olav Oksvik ordet og sa: "Som leder for mindretallet vil jeg be om at vi ved den endelige votering stemmer for flertallets forslag. Ikke fordi vi har forandret mening, men av hensyn til partiet ber jeg om det." Og så ble forslaget enstemmig vedtatt. Og la meg legge til: Stortingsvalget samme året gav som resultat at Arbeiderpartiet fikk 200 000 nye stemmer og 85 representanter i Stortinget. Kommunistpartiet som var det eneste som hadde gått mot medlemskap i NATO, mistet alle sine 11 representanter. Det var ikke landsmøtet alene som avgjorde det, men jeg tror det var en medvirkende årsak. Og en kunne fornemme gleden hos landsmøtets representanter da det var på det rene at vi skulle bli spart for splittelse og kunne gå herfra som et enig parti.

Høyrebølgen har det vært skrevet og snakket mye om. For en tid tilbake ble det gitt ut en bok av mange forfattere. 3 - 4 av dem beskjeftiget seg med de nordiske sosialdemokratier, og var kommet til omtrent samme resultat: Høyrebølgen kan ses som et uttrykk for sosialdemokraternes manglende evne til å fornye seg selv, gi nye perspektiv etter at det opprinnelige reformprogram er realisert. Høyrebølgen kan en også si er uttrykk for at sosialdemokratiene ikke har evne til å nå nye sosialgrupper og nye generasjoner. Jeg tror det er ord som alle Arbeiderparti-medlemmer skal legge seg på sinne. Vi har grunn til å tenke over det som her er lagt fram. Jeg har gjort meg noen tanker - jeg skulle ønske at de nordiske sosialdemokratier og de nordiske landsorganisasjoner kunne bli enige om å sette på 10 representanter, en fra partiene og en fra landsorganisasjonene i hvert land, og be disse gjøre et forsøk på å finne fram til et program for nye skritt på veien mot det vi gjerne kaller den langsomme revolusjon. Det er ingen lett oppgave. Men om den kunne lykkes, og helst slik at det skjedde på nordisk grunnlag, ville det få betydning langt ut over arbeiderbevegelsen i Norden, det er jeg overbevist om. Det ville gi oss som er aktive i bevegelsen et grunnlag å stå på som ville utvide våre muligheter. Jeg er sikker på at mange, mange av våre medlemmer ville være takknemlige for det. Norden har så mye felles, står så nær hverandre, at det burde være en oppgave for oss å vise veien. Kritikerne jeg siterer er inne på noe. Vi har fullført et program, har et velferdssamfunn, men problemer og oppgaver har vi stadig. Det er de nye oppgavene vi skal ta fatt på, og det er der jeg gjerne vil ha klare retningslinjer.

Igjen en takk for at vi som er gjester fikk være her. Nå skal vi alle gå hver til vårt og bære budskapet videre. Jeg tror det vil komme til å utløse nye krefter i vårt parti og i hele arbeiderbevegelsen i Norge.

Landsmøtet takket Einar Gerhardsen med langvarig, taktfast og stående applaus.

Gro Harlem Brundtland: Jeg tror mange føler som jeg når jeg vil gi uttrykk for den store glede over hva dette landsmøtet har gitt oss. Først takk til alle som har bidratt til at dette landsmøtet kunne avvikles på en måte som alle har grunn til å være glad for. Takken går til dirigentbordet, sekretærene, komiteene og til alle som gjennom uker og måneder har stått på for å utføre alle de tusen små og store oppgaver som er avgjørende for et vellykket resultat. Ikke minst gjelder det funksjonærene på partikontoret og dem som har brukt kvelds- og nattetimer i det siste.

Dette landsmøtet fortjener med rette betegnelsen et politisk verksted. 70 forslag er fremmet under møtet, 412 var innsendt på forhånd. Mer enn 200 har hatt ordet, protokollen fra fredagens møte er på 53 sider.

Da vi kom sammen til dette landsmøtet, var det mange som møtte godt forberedt til det intense og spenningsfylte arbeidsmøte som dette har vært. Fred og arbeid. Vi visste alle hva det var for oppgaver vi gikk til, hvilke tema som ville prege debattene og engasjementet. Det var lett å merke et utbredt ønske om å få til den prosess som skulle gi dette landsmøte en virkelig mulighet til å sette sammenhengen og bredden i våre sentrale politiske oppgaver i sentrum for oppmerksomheten.

Våre idéer, krav og forslag om en politikk som kan drive i retur de skremmende tall av et arbeidsledighetens Norge, har opptatt mye tid og oppmerksomhet i dagene som ligger bak oss. Landsmøteutsendingene hadde med seg denne uro og denne vilje fra sine lokale partier som et budskap til Arbeiderpartiets landsmøte. Jeg tror vi har lykke med å bringe våre saker i fokus og skape en enda sterkere plattform for virksheten i månedene fremover mot valget, og i vår programdebatt og det politiske arbeid frem mot 1985.

Arbeid. Bolig. Helse. Vår egen organisasjon. Velferdssamfunnets utfordringer og vår politiske organisasjonsmessige oppgave har fått den plass på dette møte som de skulle og måtte ha.

Debatten om sysselsetting og levekår ble en debatt om den morske hverdagen. Det var de nære konkrete ting talerne snakket om. Dette røper et sterkt engasjement for hverdagsproblemer. Det viser Arbeiderpartiets sterke kontakt nettopp med disse hverdagsproblemene. Det er vårt partis store fortrinn.

Vi har gjort viktige vedtak og staket ut vei. Vi står bedre rustet til å gå ut i hverdagen og gi mennesker håp og fremtidsstro og partifeller et enda mer fasttømret landskap om de saker vi vil sette på dagsorden og slåss for i tiden som kommer.

Vedtaket om nedrustningspolitikken, og ikke minst det som spontant skjedde her i landsmøtesalen da vedtaket ble fattet, var et sterkt og overbevisende svar til alle dem som hadde håpet på en stor sprekke i partiet i denne saken. De som hadde slike forhåpninger, er skuffet i dag. Men vi vet at

det er langt, langt flere som er glade. Det gjelder alle Arbeiderpartiets venner. Men det gjelder også alle dem som ønsker et sterkt norsk engasjement for nedrustning og avspenning. De har fått bekreftet at Arbeiderpartiet er en garanti for at dette arbeidet skal drives videre med styrke og fremgang. Dette er også den viktigste politiske beslutningen dere har foretatt i denne saken.

Jeg minnet ved åpningen om at vår evne til å finne samlende handlingsplaner for politisk innflytelse og innsats er vår store styrke. I den økonomiske politikken og i kampen for sysselsettingen har parti og fagbevegelse arbeidet nært sammen og stått for en helhetlig, gjennomdrøftet linje i disse halvannet år. Men vi har en stor oppgave i å få den politikk vi står for langt bedre kjent rundt om i det ganske land. Ikke minst landsmøtedeltakerne har en viktig forpliktelse her. Møtet med velgerne i utadrettet valgkamp skulle gi oss alle muligheter for det. Den må vi benytte.

Det er langt lettere å få gjort kjent at det føres en debatt og meningsbrytning der ulike syn i utgangspunktet kan stå mot hverandre - og at det kanskje ikke er så helt lett å bygge opp den felles og samlende plattform vi leter etter. Kjernevåpenkappløpet har vært - og vil være - en sentral utfordring til vårt parti, på grunn av sakens store alvor og menneskenes frykt, uro og engasjement.

Det er også en utfordring for oss å samle oss om å finne de rette svarene. Handlingsplaner for felles innsats er like viktige her. Da får vi styrke til å øve innflytelse her hjemme - og utenfor egne grenser. Jeg tror, partifeller, at de aller fleste kom med den overbevisning at det var blitt laget et avgjørende grunnlag for en offensiv nedrustningspolitikk foran dette landsmøtet. Mandatet fra partifeller var å kunne manifestere den støtte til en nedrustningsstrategi som behandlingen i våre årsmøter har gitt oss.

Debattene og vedtakene om nedrustningspolitikken har bekräftet den sentrale rolle Arbeiderpartiet har spilt i hele etterkrigstiden for å danne det samlende fundament for bred støtte til norsk sikkerhetspolitikk.

Støtten og oppslutningen om det vestlige forsvarssamarbeid er stor i Arbeiderpartiet og i det norske folk. Vi vet at en slik bred støtte krever aktiv vilje til å ivareta den dobbelte målsetting i forsvar og avspenning. Det kan ikke skje gjennom stillstand og mangel på nytenkning. Den linje vi nå fører videre, er i tråd med Arbeiderpartiets beste tradisjoner, en linje som skal kunne virke samlende i 1980-åra. Det er ofte vanskelig og krevende å være et reformparti. Det koster å drive fram nye saker. Men det er også inspirerende.

I disse dager står vi seirende tilbake i abortsaken. Slike erfaringer vil vi høste på ny. Vi skal drive Høyre-politikken over på defensiven.

Vi skal gå ut med det budskap dette landsmøtet har gitt et nytt og enda mer meningsfylt innhold: Fred og arbeid.

*

Landsmøtet ble hevet kl. 14.55 etter at representantene hadde sunget Internasjonalen og Ja, vi elsker.

*

